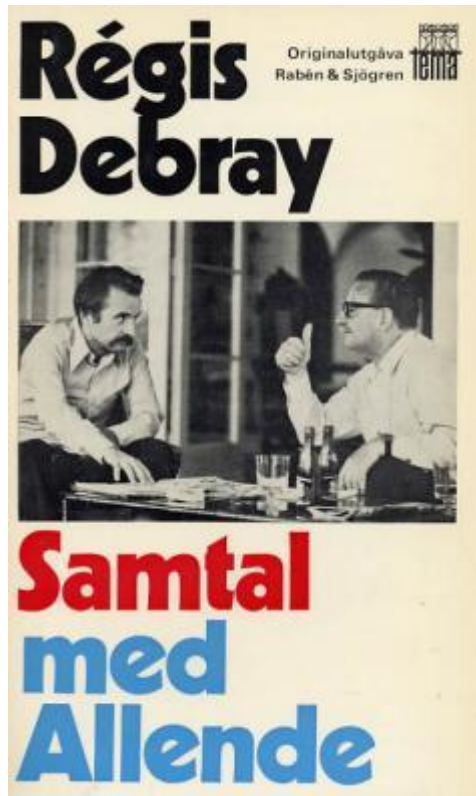

Régis Debray

Samtal med Allende

Översättning: Lunds Latinamerikakommitté och Anders Ekman

Utgiven 1971

Innehåll

Inledning.....	1
Intervju Allende — Debray.....	23
Appendix.....	68
Folkets Enhets basprogram.....	68
Valresultatet och vad det innebär för den revolutionära vänstern.....	84
Tal av president Allende på Nationalstadion.....	104

Inledning

Den som tycker om retorik bör åka någon annanstans; yviga fraser står sig inte i Chile. På en kontinent där var och varannan liten överste håller tre tal om dan om den nationella Revolutionen måste Chiles invånare hålla tillgodo med en regering som i all blygsamhet kallar sig ”folklig”. Prosan i talen, ledarartiklarna i de stora tidningarna, de öppna diskussionerna i TV, de parlamentsdebatter och polemiska sammandrabbningar som pågår, skulle på sin höjd passionera en docent i författningsrätt. Man diskuterar huvudsakligen om huruvida det ena eller det andra lagförslaget håller sig inom konstitutionens rāmärken, om just den här förordningen om nationalisering faller inom den verkställande maktens befogenheter eller om inte arbetarna händelsevis misstolkat någon paragraf i grundlagen genom att visa en konkursmässig fabriksägare på porten. Rakt igenom hela den administrativa hierarkin, från den ena landsändan till den andra, behärskas scenbilden av oändliga advokatyror, där man slåss med lagparagrafer, domstolsutslag i högsta instans, juridiska motiv, inlagor och motinlagor som tillhyggen. Nyckelordet i alla dessa debatter, som bourgeoisin och dess media finner nöje i att blåsa upp till nationellt dramatiska proportioner, är inte Revolution, Rättvisa, Frigörelse eller Proletariat, utan Legalitet, detta heliga ord, detta ledmotiv bland tvångsföreställningar kring vilket allt synbarligen rör sig. Eftersom rättskipningen har sina begränsningar på denna punkt, och eftersom ingen ännu riktigt vet vem som uppbär rollen som skiljedomare eller vem det tillkommer att fälla det sista ordet — den folkliga regeringen, Högsta domstolen, Parlamentet eller kanske en vacker dag de människor vars intressen står på spel — är förvirringen stor och uppmärksamheten lätt att förlora. Det är då man upptäcker att hela detta skådespel var en synvilla, och att verkligheten bakom ridån inte liknar vare sig ett ämbetsrum, en domstol eller en TV-studio, utan en inhägnad där utsugna och utsugare, bönder och storgodsägare, arbetare och truster, patrioter och imperialister utkämpar ett våldsamt envig.

En farligt tillspetsad kamp håller på att utspela sig i Chile — med en skärpa som allt mindre låter sig döljas under det sken av belevad värdighet som anses vara det utmärkande draget för chileneren. Det har åtminstone hittills, så när som på några skärmytslingar, varit fråga om ett ”spel”. De båda läger som står mot varann iakttar från varsitt håll, med eller mot sin vilja, de regler som på förhand fastställts (av den ena av motståndarna och till dess egen fördel): de rör de ”demokratiska institutionernas” fria spel som råder i liberala republiker. Även om man från det borgerliga lägrets sida bevisligen inte spelar utan att fuska så spelar man i alla fall spelet. Slag under bältet är tillåtna men redovisas inte officiellt. Man blundar. För hur länge? ”Den borgerligt formella demokratin kan på sin höjd bli sittande i ytterligare tre månader”, sa för en kort tid sen en revolutionär ledare som själv var senatsledamot. ”Sen får vi ta stöten.” Förutsägelsen kan diskuteras, dröjsmålen kan förlängas. En sak som är säker är att vägen från belevat hat till öppna fientligheter är kortare än vad man tänkt sig från båda håll, och att det idag härskar ett underligt slags bräckligt och spänt vapenstillestånd, som inte längre är ett fredstillstånd och ännu inte öppet krig, men som kan brytas från den ena dagen till den andra. Händelsernas gång påskyndas alltefter som klassantagonismen skärps utan att man ännu kan förutsäga den konkreta formen och tidpunkten för lösningen. Det är som att stå inför en motsägelsefull process, som inte kommer att finna sin lösning eller sin utgång inom ramen för de betingelser under vilka den utvecklats intill nu. Den avgörande krisen har ännu inte brutit ut. Det har inte frambringats någon som helst revolutionär ”brytning” ens på det mest ytliga politiska planet.

Det är vid första ögonkastet omöjligt att finna en riktpunkt för vad som skulle komma ”före” eller ”efter”: man finner ingenstans tecknet på att en ny värld skulle kunna födas här — varken i karabinjärernas uniformering, i de förbipasserandes blickar, namnen på de offentliga byggnaderna eller tillströmningen av bilar till badstranden på lördagarna.

Och ändå märker man, utifrån de betingelser som redan är givna, svåra att hantera men

omöjliga att komma ifrån, början till en sammansatt process, som ingen i detta nu är i stånd att bestämt hävda inte kommer att ge upphov till ett verkligt nytt samhälle, befriat från utsugning liksom från utländskt herravälde. Hur omärklig övergången än må ha varit tycks Chile vara indraget i ett oåterkalleligt historiskt skede som, såvitt man kan se och för det fall att det inte leder fram till någonting, ändå aldrig kan återgå till sitt utgångsläge. Detta land står på gränsen till den farliga situation där folket antingen kommer att vinna allt eller förlora allt, där inga halvmesyrer eller falska förespeglningar kan rädda det från det historiska alternativet: Revolution eller kontrarevolution.

Vad som står på spel är naturligtvis först och främst nationens och det chilenska folkets framtid, arbetarnas frigörelse och tillgång till mänskliga levnadsförhållanden. Målet är att det chilenska folket skall ta på sig sin egen historiska roll, och det är också den nödvändiga betingelsen för att det skall uppnå detta mål: en skenbart ond cirkel varpå allt annat beror. Människorna måste redan i dag ta sitt öde i egna händer om de inte vill att deras fiender skall bestjäla dem på det, antingen genom öppet våld eller genom att som vanligt smussla bort det — exempelvis så småningom genom ett eller annat valfusk. Avgörandet kan synas avlägset, eftersom man nu författningssenkligt valt en folkregering på sex år; men i verkligheten tyder allt på att tiden är knapp.

Vad som just nu också står på spel är grannländernas framtid; objektivt sett är de, vare sig man vill det eller ej, sammanlänkade med Chile genom de nära banden mellan alla de latinamerikanska nationerna. Ännu en seger i den fortlöpande kampen för ett omstörtande av styrkeförhållandena på den västra hemisfären skulle dels innebära ett misslyckande för den nu tolvåriga blockad med vars hjälp yankee-imperiet vill strypa Kuba och framför allt isolera landet från den amerikanska kontinenten, dels skulle den medföra en ny historisk erfarenhet, eftersom den skulle innebära ett försök till uppbyggande av socialismen i ett samhälle som på grund av mycket särpräglade förhållanden faktiskt inte är politiskt underutvecklat. Det skulle också medföra den underordnade men inte föraktliga fördelen att ha en plats att ta emot landsförvisade eller förföljda revolutionärer. Även om invånarna i Chile själva inte uppfattar det så, är vad som händer — eller inte kommer att hända i Chile av största intresse för hela Latinamerika. Utgången av detta farliga spel kommer oavsett om den blir negativ eller positiv att utgöra en etapp i den internationella klasskampen, en vändpunkt för den väpnade kontinentala revolutionen. Den slutliga utgången av denna ”revolution utan gevär”, som man provisoriskt och en smula optimistiskt kallat den, är bestämmande för framtiden för många andra gevär.

Denna utgång beror i sin tur till stor del på den politiska ledning som folkrörelsen själv utvalt åt sig. Den beror på dess fantasi och på dess realism, dess försiktighet och dess djärvhet, dess patriotism och dess internationalism, det vill säga det sätt på vilket den kombinerar dessa faktorer med varandra för att sammansmälta dem till en riktig politisk praxis.

Denna ledning utgörs av en enad front bestående av olika partier. Men den återfinns i koncentrerad form, i en förbluffande och utomordentligt effektiv sammansmältning av behärskning och allvar, av taktisk smidighet och strategisk fasthet, hos ”kamrat president” Salvador Allende. Häri ligger det i egentlig mening politiska intresset av det öppenhjärtiga samtal som återges i och utgör huvuddelen av denna bok.

Den utlänning, i detta fall en fransman, som lyckats hålla några brottstycken av materialistisk historiesyn i minnet och som av en oförutsedd slump hamnar i norra Chile med ett fjorton dagars uppehållstillstånd, utsätter sig för mer än ett missöde om han envisas med att söka få ett grepp om en helt ogripbar situation.

Om man översätter den till det kanoniska språket — till ”marxism-leninismens grunder” — blir den oigenkännlig, irriterande, oroande. Man spiller sin möda förgäves på att nysta i denna villrådighet utan ände. Till att börja med: sedan när började bourgeoisin servera sin

klassfiende makten på ett silverfat? Sedan när låter sig en härskande klass förvisas ur historien utan att satsa allt på att få sitta kvar?

För en utomstående betraktare som ser det hela på avstånd var det just på det sättet som Unidad Popular kom till makten: genom att steg för steg respektera protokollet för presidentbytena i det rådande systemets topp. Denna teoretiska absurditet elimineras i själva verket mycket snabbt när man upptäcker att hela frågeställningen är förfelad. För det första har den sittande bourgeoisin — regeringsapparaten, den reaktionära militären, de stora nationella och utländska monopolintressena — gjort allt, både det möjliga och det omöjliga, för att spärra vägen till presidentposten för Salvador Allende och Unidad Popular: det är en avskräckande och grotesk historia som säkert en dag kommer att bli avslöjad i sin helhet av de berörda, och där mordet på arméns överbefälhavare René Schneider bara är en enstaka episod. Och för det andra har folket ännu inte erövrat makten, utan bara undanröjt några få av motståndarens mest framskjutna försvarslinjer, detta av en rad skäl som jag kommer att diskutera vidare längre fram.

De folkliga krafterna — hur de sedan i Chile är sammansatta — har icke desto mindre berett sig tillgång till makten, på laglig väg och utan att avlossa ett enda skott. Innan man frågar sig vad de i denna situation egentligen kommer att kunna uträtta, kan man fråga sig hur de faktiskt lyckats nå därhän. Den synnerligen speciella konjunktur som medförde detta resultat, valperioden och tiden för "la transmisión del Mando", överförandet av makten, måste förstas på det plan där den hör hemma, som en mycket noga definierad politisk kamp, som kan underkastas en ingående analys och där man snarare måste tala om olika fraktioner av klasser och samhällsskikt än om två antagonistiska läger. För att förstå hur detta spel av omgrupperingar mellan klasserna och de grundläggande intressesolidariteterna kunnat förvrängas under valperioden måste man emellertid gå utöver den inbördes tävlan mellan konkurrerande politiska grupperingar och ledarnas personliga rivalitet.

Att den chilenska bourgeoisin inte i tid kunde bilda sin heliga allians mot frambrytandet av en folklig medvetenhet berodde på att den inte i sig utgör något färdigskapat, enhetligt block av samstämmiga eller ens förenliga intressen, färdiga att återspeglas på den politiska maktkampens nivå. 1964 lät sig den härskande klassen i Chile företrädas vid makten av sin kristligt-demokratiska fraktion, och av den allenast, gentemot företrädarna för de medvetet socialistiska krafterna. 1970 lyckades den varken politiskt eller ideologiskt skapa en enhet gentemot dessa krafter.

Vad hade hänt under mellantiden?

Under sitt borgerliga förordnande vid makten hade den kristliga demokratin under sex års tid mot sin egen vilja berett vägen för en revolutionär utveckling. Genom sin verbala populism hade den lagt grunden för reella folkliga krav. Genom sina ådagalagda men haltande föresatser hade den understrukit och rättfärdigat nödvändigheten av radikala åtgärder; den hade skjutit fram gränserna för vad mellanskikten, det väsentliga av dess klientel, kunde fördrå. Även om jordreformen, till en början tillämpad i blygsam skala, i verkligheten förvandlades till en enkel affärstransaktion med den jordägande storbourgeoisin, och även om "chileniseringen" av landets viktigaste naturrikedom, koppargruvorna, i praktiken förvandlades till ett köpsläende i samförstånd med och till förmån för de nordamerikanska trusterna, så kvarstod de stora, agitatoriska och propagandistiska paroller som med trollkarlens lärlings tanklöshet frammanats av en i och för sig moderniseringsvillig men i grunden försiktig småborgerlig partiledning som var samtidigt moraliserande och alltför slug för att vara uppriktig.

Motsättningarna inom detta av utlandet beroende kapitalistiska samhälle var så djupa och olösliga att den mest upplysta fraktionen inom bourgeoisin såg sig tvingad att äventyra den härskande klassens intressen i ett våghalsigt spel, vilket den till sist förlorade. Den kristliga demokratin blev det första offret för borgarklassens sätt att utöva ideologiskt herravälde. Inom

ramen för dess eget reformistiska projekt, som ville integrera de underordnade och oorganiserade massorna i det förhärskande utsugningssystemet för att med deras hjälp modernisera kuggverket och försäkra sig om bättre avkastning, utvecklades i själva verket vid basen en spontan massrörelse av revolutionär art, som oundvikligen bröt igenom de fördämningar som byggts in i själva projektet. Genom att exempelvis legalisera och underblåsa bildandet av fackföreningar på landsbygden av fattigbönder och lantarbetare (visserligen motverkade av det samtida bildandet av "gremios" bestående av storgodsägare), eller genom att i stadsområdena utså fröet till utformandet av kommunala organisationer, påskyndade bourgeoisin utvecklingen av ett klassmedvetande bland de utsugna oavsett om de var arbetslösa eller ej, och höjde deras sociala aspirationsnivå utan att kunna tillfredsställa den. Den "kristliga socialismen" bygger generösa planer för folkets "upphöjelse", men folket är inte sent att överträffa sina upphöjare och rentav avkräva dem räkningskap, så sant som det är omöjligt att ifrågasätta den borgerliga hegemonins autoritära och vertikala former utan att samtidigt ifrågasätta den ekonomiska grunden för denna hegemoni, dvs. själva utsugningen av arbetskraften, det privata ägandet av produktionsmedlen och slutligen hela det på profiten byggda ekonomiska systemet.

Det är ett farligt spel att erbjuda massorna del i den politiska maktutövningen utan att acceptera att basen för ens egen ekonomiska makt förändras. Det var på så sätt som folkregeringens föregångare sig själva ovetande släppte lös en rörelse som hotade att dränka dem och som många av dem slutligen själva blev uppskrämda av.

Under den småborgerliga regeringens sista år kom den repressiva kärnan bakom varje reformistiskt projekt, den folkfientliga kärnan bakom varje populistiskt projekt, i öppen dag. Vad reformisterna än företar sig är de oförmögna att i praktiken gå i land med de uppgifter som de själva ställer sig, vilket för med sig att de förr eller senare splittras och lämnar plats antingen för dem som går med på att slutföra de politiska uppgifterna utan att skygga för dess sociala konsekvenser, dvs. utan att skygga för klasskampen, eller åt dem som kastar det politiska programmet överbord för att rädda sina egna klassintressen. De förra närmar sig proletariats kländpunkt, de senare avslöjar sig själva genom att en gång för alla visa sin verkliga klasskaraktär.

När en grupps samhällsställning råkar i konflikt med dess sociala samvete, när de ekonomiska intressena råkar i motsättning till de andliga, då inleds en period av inre kriser. Det var en sådan som skakade och splittrade den kristliga demokratin under dess nedgångsperiod och så avslöjade dess rätta karaktär som ett heterogent konglomerat. Genom en på sitt sätt mer raffinerad beroendeställning av utlandet än många andra latinamerikanska länder, men också på grund av sin privilegierade politiska utveckling, fick Chile erfara giltigheten av den lag som säger att det i dagens Latinamerika är omöjligt att igångsätta en borgerligt demokratisk revolution utan att på kort tid utlösa en socialistisk: det är omöjligt att undgå den senare genom att vifta med den förras fanor.

Då valet 1970 gick av stapeln, det val som skulle försätta den socialistiska vänstern i regeringsställning, hade man redan satt igång ett lokomotiv som fått upp farten och som hotade att inom kort bryta igenom alla upprättade vägspärrar. Inför dessa utsikter klövs den härskande klassen och dess generalstab på mitten: å ena sidan anhängarna av en snabb återgång till det traditionella hierarkiska och autoritära systemet, vilka förlorat all fattning i den process som utlösts sex år tidigare och vilka nu var beslutna att till varje pris slå till alla bromsar — den traditionella högerns ättlingar, företrädd av Alessandri; å den andra de som ville hålla sig kvar i förarhytten, antingen för att behålla kontrollen och förhindra att loket helt och hållet började skena eller kanske helt enkelt bara därför att de inte var rädda för att åka fort — den kristliga demokratin, en oäkta telning till högern, med ena ögat sneglande åt vänster, förenad i Radomiro Tomics person, dess "vänsterkandidat" och samtidigt den kristna moralens ståndaktige tennsoldat. Denne valde, över huvudet på och rentav i motsättning till

sin egen partiapparat, att betrakta högerens kandidat som sin huvudmotståndare, och blev därigenom objektivt allierad med Allende. Bourgeoisin är fortfarande djupt ångerfull över denna vansinnighet som dess officiöse representant, f.d. presidenten Frei, högljutt beklagar sig över inför allmänheten och inte är beredd att förlåta. Den är kanske emellertid ingen vansinnighet; nämligen om man erinrar sig att en ideologi (i detta fall den ”gemenskapens personlighetsideologi” varmed den kristliga demokratin i Chile skyltar) inte kan vara bara ett propagandatrik, ett redskap för bedrägeri som cyniskt handhas jämsides med den politiska verkligheten och som man kan kasta åt sidan så snart det inte längre tjänar sitt ändamål, och om man påminner sig att varje organiserad form av samhälleligt medvetande, hur bedrägligt detta än är, uppslukar sina anhängare som i en egen värld, lika spontant upplevd som den verkliga. Det händer att propagandisten övertygar sig själv i god tro, ty ideologins bärare är också dess objekt och ibland dess offer.

Den aktuella situationen i Chile vederlägger inte alls den marxistiska historieuppfattningens principer — den vederlägger blott dess dogmatiska förvrängningar. Det återstår då att i daglig handling tillämpa marxism-leninismens allmängiltiga principer på denna konkreta verklighet — en uppgift för vilken endast avant-garderna i Chile äger sakkunskap. Återstår då också att återfinna förnuftsmässigheten i denna historiskt givna, egendomliga konjunktur av pågående politisk kamp — och detta är en kollektiv uppgift där var och en kan framföra hypoteser.

Men för att kunna förklara den nuvarande situationen måste vi utgå från en åtminstone schematisk beskrivning av Chiles historia alltsedan dess självständighetsförklaring.

Det ligger ingenting förvånande i att Chile i dag som tidigare visar sig vara ett föregångsland i Latinamerika. Varje historiker vet att Chile föregripit utvecklingen på den latinamerikanska kontinenten i de flesta avseenden: den första arbetarföreningen för ömsesidig hjälp (Sociedad de artesanos 1847 — som sanningen att säga saknade varje ansats till klassmedvetande); den första järnvägen (1852); den första lag om allmän rösträtt som verkligen tillämpats 1884); den första sociallagstiftning som trätt i kraft (lagen m förbud mot söndagsarbete 1907, samtidigt med Battles i Uruguay); Amerikas första socialistiska republik (1932, upprättad genom dekret efter Marmaduke Groves statskupp); kontinentens första, om inte rentav enda, ”folkfront” (1938), osv. Det är svårt att i denna del av världen finna någon annan lika tidigt konsoliderad, självsäker och expansionistisk bourgeoisi eller någon lika solid arbetarrörelse, upprättad på klassbasis redan i början av seklet. Den begynnande liberalismen och den begynnande socialismen, den borgerliga och den proletära utvecklingsformen, vann samtidigt fotfäste på den latinamerikanska kontinenten just i detta avlånga kapitalistland.

Det är därför inte av en slump som just Chile är den första nationen i Latinamerika som efter Cuba står inför början till en egen väg mot socialismen. Det skulle dock vara en förenkling att dra den slutsatsen att imperialismens kedja nu eller i en nära framtid håller på att bräckas i sin svagaste länk. Lenins ordlek bör man handskas försiktigt med. Just tack vare den smidighet och flexibilitet med vilken den chilenska bourgeoisin utövat sin makt kan tvärtom Chile förefalla som den länk i kedjan — den latinamerikanska kedjan — som är den segaste, den mest tånjbara, den som, kort sagt, har den största draghållfastheten gentemot kraven från massorna. Och om utsugarkedjan just här har utsatts för sitt hårdaste hållfasthetsprov beror det kanske på att det var just denna länk som kunde stå emot de starkaste påfrestningarna utan att brista. En paradox som State Department låtit sina propagandaagenturer, AP och UPI, återge på sitt eget oefterhärmliga sätt, omedelbart efter Allendes valseger: ”Låt oss när allt kommer omkring inte uppfatta 'marxisten' Allende alltför tragiskt; det är inte första gången vi ser kommunister i regeringen, har sett flera av dem, 1936 och 1946, och landet har trots allt aldrig övergivit demokratin.”

Men samma State Department sände också, efter valet i Chile, ut instruktioner till sina beskickningar i Latinamerika som innebar att de skulle inta en hårdare attityd och hädanefter

inte visa någon tolerans gentemot liberala tendenser. Chile har just nu förvandlats till huvudfienden. Det är dags för imperialismen att visa fasthet, gorillorna måste känna att de hålls om ryggen av sin husbonde.

Och aldrig har det väl på så kort tid kommit så många turister, rådgivare med diplomatpass, journalister och utredare av alla slag till Santiago. Fienden har med andra ord funnit skäl såväl till oro som till tillfredsställelse. De har exakt samma skäl, fast av helt motsatta orsaker, som revolutionärerna, vilka dels måste visa vaksamhet — ännu är ingenting vunnet — dels se framtiden an med tillförsikt; slaget är inte förlorat på förhand. Fienden vet ännu inte vilket helgon han skall åkalla eller på vilket ben han skall stå; han bibehåller sin fientliga, ehuru ännu så länge försiktigt avvaktande attityd. De chilenska revolutionärerna och den medvetna arbetarklassen, basen och avantgardet i den antiimperialistiska kampen, kan dra fördel av detta uppskov för att gripa och behålla initiativet.

Den som vill se det hela med utgångspunkt från Chiles förflutna — ursprunget till dagens Chile — och den som kan unna sig lyxen att se saker och ting från ovan (ett privilegium för de resande observatörer som i brist på tid inskränker sig till att från sin fönsterplats i flygplanet kasta ett getöga på den historiska kartan över det land de flyger över) kan ganska klart urskilja, avtecknad mot resten av kontinenten, denna geografiskt förbryllande men historiskt förklarliga landremsa, där den formella demokratin och arbetarrörelsen, bourgeoisin och proletariatet, var och en för sig och tillsammans uppnått en högre grad av medvetenhet och organisering än på andra håll i denna världsdel. Endast Uruguay har under en tid diffust framstått i en vande dager: nu har den revolutionära dynamiken och den liberala statsbildningens fortgående upplösning nästan helt och hållet utplånat den idylliska bilden. Och för att hålla oss till ett angränsande land där jag har haft tillfälle att vistas någon tid: om man i Bolivia finner en skärpt kontrast mellan vågskålarerna i klassernas jämviktsförhållanden, så är det en kontrast som ställer ett överproletariat mot en "lumpbourgeoisi", vilken senare är vägd, och som det heter befunnen så lätt, att den oupphörligt måste återställa jämvikten med hjälp av väpnat övervåld eller också avstå sin plats åt den Ersatz för modern bourgeoisin som utgörs av en militär byråkrati, vilken slits mellan reformistiska ansatser och reflexer av reaktionär skräck inför arbetarmakten.

Inte så att Chiles historia skulle likna den demokratiska idyll som man då ofta förblandar den med. Dess historia är säkert, fast på ett fördolt och undertryckt sätt, en av de våldsammaste och kanske blodigaste i Latinamerika, både vad gäller de inbördeskrig under förra århundradet som ställde mot varandra patrioter och rojalister, konservativa och liberaler, klerikaler och antiklerikaler, nationalister och proimperialister (ofta återspeglingsbilder av skiljaktiga intressen inom den härskande klassen) och vad gäller de omkring sekelskiftet tät förekommande extermineringskampanjer som förtryckarapparaten förde mot arbetare och bönder. Återstår att förklara hur myten om ett fredligt och liberalt Chile har kunnat spridas även till en majoritet av chilensarna själva, och få förbli oemotsagd: hur bourgeoisins tvångsmedel transponerats ner till övertalning. Återstår att förklara hur det kommer sig att de våldsamma klasstriderna aldrig på allvar rubbat stabiliteten hos de representativa institutionerna, och vidare, hur Chile under så lång tid har kunnat förskonas från den oändliga rad av militärdiktaturer som är och förblir regel på andra håll i Latinamerika trots att landet ändå varit underkastat en glupsk oligarki.

Den liberala borgerliga demokratin har satt sin prägel på hela samhällsstrukturen i Chile, och den har, bortsett från tillfälliga utbrott, visat en märklig förmåga att dämpa motsättningar, åstadkomma försoning, bevara folkets förtroende. Den har tillhandahållit, och fortsätter att tillhandahålla, den förhärskande ideologin: legaliteten, den juridiska oantastligheten, basen för all politisk verksamhet inom denna institutionella ram; allt detta invävt i ett system, byggt på myten om "Lag" och "Frihet", som trängt ända in i ryggmärgen på de exploaterade.

Denna ideologi kommer inte att försvinna med ens. Ty även om man störtar staten i morgon

dag förblir hela samhället genomdränkt av dess anda. Chile hör i denna mening till de ”västerländska” samhällen som Gramsci talade om, i vilka det bakom den viktigaste fästningen, staten, som man i lyckligaste fall kan inta i en handvändning, döljer sig ett nät av löpgravar, förskansningar och bastioner som inte låter sig erövrans lika enkelt. Att försöka förklara detta förhållande med hjälp av traditioner eller nationalkaraktärer vore bara att stöta ifrån sig problemet: då kan man lika gärna låta sömnens verkan förklaras av dess sömngivande kraft eller underlägsenhetskänslan förklaras av ett underlägsenhetskomplex. Dessa skolastiska eller mystiska tautologier är till ingen nytta. Skulle det då förhålla sig så, att den förhärskande idén om de ”demokratiska” spelreglerna i Chile svarar mot en privilegierad ekonomisk utveckling? Så är det inte alls: alla aktuella ekonomiska uppgifter och alla statistiska hänvisningar ger Chile en plats bland de så kallade underutvecklade länderna (det vill säga bland de kapitalistiska länder som underordnas världsimperialismens moderländer), före Guatemala eller Paraguay men efter Venezuela och Mexiko.

Att storproduktionen av salpeter och koppar inom gruv- branschen vid slutet av förra århundradet hamnade under utländsk kontroll, oförmågan att inkorporera den industriella revolutionens landvinningar (som begränsade sig till råvaruexporterande enklaver i en nationell ekonomi) och produktionsapparatens fortlöpande eftersläpning på teknologins område, som gjorde den beroende av utländska monopol; allt detta har medfört en relativ stagnation i det nuvarande kapitalistiska produktionssystemet, vars utveckling har kommit att bromsas upp på halva vägen.

Denna klyfta mellan en ekonomisk bas, som idag uppvisar en relativ eftersläpning jämfört med de större grannländernas ekonomi, och en framskriden politisk organisering, utgör själva kärnpunkten i problemet, det egendomliga med Chile. För att kunna förklara detta måste vi i själva verket se bakåt i tiden, mot den chilenska nationens historiska uppkomst. Det finns en hel uppsättning av faktorer som kan förklara grundandet och upprätthållandet av denna konstanta överbyggnad, dess autonomi och dess relativa uthållighet.

Låt oss försöka finna de viktigaste av dessa faktorer genom att gå från det enkla till det mer sammansatta: intressekonflikterna under hela 1800-talet mellan den brittiska och nordamerikanska och senare mot 1800-talets slut den tyska imperialismen vilka i viss mån neutraliserade varandra; den geografiska avlägsenheten från världens maktcentra; den brådstörtade ekonomiska tillväxt som följde på utropandet av landets oberoende och som stod i kontrast mot den långa depression som de unga latinamerikanska republikerna fick gå igenom efter befrielsekampen, återspeglad i den barocka ledarkulten, el caudillismo, från tid till annan parad med anarki, och slutligen jordägaroligarkiernas notoriska oförmåga att grunda något som kunde påminna om nationalstater. Chile övergick på ett relativt harmoniskt sätt och utan allvarliga störningar från en kolonialt merkantilistisk och huvudsakligen jordbruksexporterande ekonomi till en ekonomi som väsentligen baserade sig på gruvdrift (silver i början av 1800-talet, sedan kol, järn och koppar, därefter nitratfyndigheterna i norr, och till slut, efter första världskriget, åter kopparn), den bas på vilken en produktionsapparat för lätt industri och förädlingar i sin tur kunde upprättas från och med 20-talets början, och som i början till och med var självförsörjande. Elasticiteten hos denna ekonomiska struktur och dess fortgående expansion har genom sammanslagningar och samgåenden befrämjat politiska kompromisser inom den härskande klassen via en långsam assimilering av de respektive intressena hos godsägar-, gruv-, finans- och industrigrupperna. Den chilenska oligarkins symbol och spjutspets, Edwardsklanens mer än hundraåriga stamtavla, utgör ett typiskt exempel på dessa kapitalöverföringar, detta nät av förgreningar och allianser som sträcker sig från gruvorna till de stora jordinnehaven, från torvan till ockerräntan och därefter från banken till industrin och slutligen till kontrollen av den politiska makten och massmedia (familjen Edwards äger *Mercurio*, den största och mest ansedda av Chiles dagstidningar, en nationell institution i bourgeoisins ögon och en dödlig fiende till folkregeringen). Trots påfrestningar och samman-

stötningar, tillfälliga avbrott i allianserna, sporadiska inbördeskrig som under hela 1800-talet ställt konservativa mot liberaler, särskilt vad gäller frågan om religionen, och trots den oligarkiska ”revolution” som tvingade president Balmaceda att begå självmord 1891 och som tvingade en spirande industriell bourgeoisie att avstå från makten till förmån för en godsägar- och handels-oligarki med mera solid förankring, så slutar det vanligtvis med att de ömsesidiga eftergifterna tar överhand över de inre stridigheterna. Från och med mitten av 1890-talet tenderar dessa stridigheter att förvisas till andrahandsplanet inför arbetarklassens hotfulla framträdande. Man måste dessutom här dra fram den nationella karaktären hos de stora jordegendomarna — den oligarkiska pyramidens historiska bas — som föga påminner om jordbrukets struktur i exempelvis de centrala latinamerikanska republikerna eller i Mexiko före revolutionen. Chile har inom jordbrukssektorn aldrig kunnat uppvisa några massiva utländska investeringar (bortsett från en del nyare enklaver utan större betydelse i provinsen Magallanes i söder) och de borgerliga regeringarna har — inklusive Freis regering — alltid ådagalagt ett starkt motstånd mot nordamerikanska anbud att köpa upp jord. Det är bara inom jordbruksindustrin (teknisk utrustning, det kommersiella distributionsnätet, osv.), en sektor av sent ursprung, som det förekommer utländsk penetration. Det är utifrån denna nationella infrastruktur inom jordbruket som en högbourgeois bestående av industri- och bankmän kunnat utvecklas, en bourgeoisie som inte föraktade den inhemska marknaden och som var begåvad med en ganska stark nationell självständighet, åtminstone i början: de första bankerna i Chile, som uppstår från och med 1860-talet, bär exempelvis alla chilenska namn. Den moderna kapitalismen uppträdde inte i Chile som utländsk kapitalism, i inkränktares godsfinckor eller med det politiska oberoendet som krigsbyte; den chilenska kapitalismen penetrerades och avyttrades steg för steg till den brittiska och därefter nordamerikanska imperialismen i en senare och relativt senkommen fas av dess utveckling. Om man till dessa olika faktorer lägger det snabba upprättandet av ett mäktigt militärt maskineri — armé och flotta — med ett tekniskt försprång framför grannländernas, segern över Peru och Bolivia under Stillahavskriget (1879), de territoriella annekteringarna och den ekonomiska expansion som följde på dessa, kan man bättre förstå varför den härskande klassen i Chile redan vid tiden för sin uppkomst kunnat inrätta sig som ”nationell klass” med möjlighet att låta sina egna intressen framstå som hela nationens intressen också i de underordnade klassernas ögon, och därigenom kunnat ge sitt politiska herravälde ett moraliskt rättfärdigande, en fasthet och under lång tid en obestridd auktoritet.

Man förstår då också varför den chilenska oligarkin var mer eller mindre ensam i Latinamerika om att redan på 1800-talet kunna upprätta en centraliserad statsapparat och utveckla den juridiskt-politiska ideologi som var nödvändig för att få denna statsapparat att fungera. De statliga inkomsterna från utrikeshandeln gjorde det på ett tidigt stadium möjligt att försörja en statlig byråkrati, ett sammansatt och ganska välorganiserat skikt av funktionärer. Denna tradition att tjäna staten och denna offentliga utbildning saknade till helt nyligen motsvarigheter i Latinamerika. Även armén förvandlades härigenom till en kår av byråkrater underställd den centrala civila myndigheten och den förhärskande juridiskt-politiska ideologin, som ett enkelt redskap för det borgerliga herraväldet, som medhjälpare och inte som en nödfallsåtgärd, en armé som följaktligen inte på något varaktigt sätt kunde ersätta bourgeoisin vid utövandet av den politiska makten av den enkla anledningen att det inte behövdes någon armé för detta: bourgeoisin visade sig själv kapabel att upprätthålla sin roll, det vill säga att fylla sin historiska uppgift som uppborädsman av det ekonomiska överskottet och som nationalstatens arkitekt. Det var endast för en kort tid som den hade behov av att ersättas av militära krafter. Denna redan existerande politiskt-administrativa struktur skulle för övrigt från och med 1930-talet möjliggöra och påskynda uppkomsten av de första statskapitalistiska organen och senare, i och med den Kristliga demokratins maktillträde, tillkomsten av ett teknokratiskt regleringsprojekt för att uppifrån kunna kontrollera konflikterna i samhället, ett projekt som ännu idag gör sig bemärkt.

Att en sådan statsapparat kunnat konstituera sig, med dess rutin, dess interna kontrollmekanismer (exempelvis den 1927 skapade "Controlaría General de la República"), dess utbildningsanstalter, dess jämförelsevis högt utvecklade moralnormer, beror till stor del på att oligarkin inte behövde den för att överleva. De hierarkiska förhållandena låg i "sakens natur" (i sista hand i produktionsförhållandena) och eftersom rikedomarna hade skapats individuellt på ett tidigare stadium inom den privata ekonomiska verksamheten blev den personliga framgången eller framgången för en familj naturligt nog krönt och bekräftad av den politiska karriären (senator, minister, president, ambassadör eller till att börja med bara högre ämbetsman), men denna framgång kunde inte uppnås eller förmedlas av karriären som sådan. Härav anseendet och den seriösa karaktären hos vad man i Chile kallar för "politiken" — en socialt erkänd aktivitet, som samhällets grädda kan och till och med bör ägna sig åt utan att för den skull sjunka i anseende, och som regleras av hundratals regler föl. god ton i umgängeslivet och av ömsesidig respekt; kort sagt en förening av klubbmedlemmar och inte, som vanligen är fallet i de flesta borgerliga diktaturer på denna kontinent, en offentlig maffia som slåss för livet inbördes, en avstjälningsplats eller en anställningsbyrå för ett avskum av uppkomlingar. Ytterligare ett framträdande drag i det oligarkiska Chile som föga överensstämmer med den omgivande miljön är att ministrarna, presidenterna och militärerna i detta land inte systematiskt skaffar sig rikedomar i sin tjänsteutövning. Det exceptionella ligger så att säga i att korruptionen varit undantaget och inte regeln. Härav kommer sig det genuint förtroliga umgänget och den distingerade patricier-andan som till helt nyligen gjorde att man bland "fint folk" inte tog livet av någon, inte ens sin egen motståndare, utan att man på sin höjd landsförvisade de mest oförsonliga av dem eller gav dem några veckors fängelse. Det senaste politiska mordet före undanröjandet av arméöverbefälhavaren 1970, går så långt tillbaka i tiden som till 1837 då man mördade Portalés, upphovsmannen till 1833 års författning. Ända fram till Alessandris tid för några år sedan, vilket anger hur fort tiden rinner undan, kunde man på trottoaren möta republikens president på väg till fots från sin våning i Monedapalatset som vilken annan medborgare som helst. Det låter kanske banalt att berätta det, men det är symptomatiskt för den jämvikt som idag skattat åt förgängelsen.

Detta kunde i en historisk analys vara den första, och lättast åskådliggjorda beståndsdel, den mest iögonenfallande sidan av medaljen: den utifrån europeiska normer klassiska karaktär (eller om man så vill den utifrån de normer som anses vara typiskt latinamerikanska avvikande karaktär) som den borgerliga hegemonin i Chile antagit. De ständiga jämförelserna med England eller Frankrike — och det är ett faktum att den engelska ekonomiska politiken och det franska politiska tänkandet spelat en roll för Chiles samhällsformation — utgör en ideologisk kliché som inte saknar sina behag för den lokala oligarkin och som i varje fall inte tycks väcka anstöt hos den nationella stoltheten. Och om man bara drar sig till minnes att 1833 års författning förblev i kraft under närmare ett århundrade, och att 1925 års författning, som i grundläggande avseenden bygger på den föregående, fortfarande in i minsta detalj reglerar landets politiska liv, så ser man för övrigt genast att liberala europeiska demokratier som exempelvis Frankrike med sina regimskiften och oupphörliga författningsändringar vid sidan av Chile närmast förefaller primitiva.

Denna institutionella ram var sedan länge etablerad då vid slutet av förra århundradet en kraftig men ännu kaotisk proteströrelse uppstod bland arbetarna, och därefter spontana massuppror, som från tjugotalets början skulle utvecklas till en klassmedveten arbetarrörelse. Befolkningen i städerna utgjorde redan år 1895 38 procent av den totala befolkningen och hade 1907 stigit till 43 procent, vilket betyder att redan före sekelskiftet en industrialiseringsprocess hade inletts, vilken medförde en tillströmning av peoner, jordbruksarbetare och fattigbönder till gruvcentra och arbetslägren kring salpeterfyndigheterna. Denna nya arbetarklass, som tidigare var grupperad i opolitiska föreningar för ömsesidig hjälp, organiserar sig från och med sekelskiftet i "Mancomunales", militanta fackföreningar. Detta sker under inflytande av en elit av hantverkare och utbildade arbetare, ibland av utländsk härstamning,

som tagit intryck av anarkismen eller anarkosyndikalismen. Proletariatets kamp mot de omänskliga levnadsvillkor som de utländska bolagen utsatte dem för särskilt i arbetslägren på "la pampa salitrera", antar alltifrån begynnelsen på 1880-talet brutala former. Det är fråga om en kamp för att överleva i konfrontationen med en oförsonlig härskande klass. Armén intervenerar vid flera tillfällen och skjuter skarpt. Listan på de blodiga strejker, de "matanzas" och de massakrer som omgärdar det chilenska proletariatets liksom böndernas kamp är ändlös: den första stora arbetarstrejken i Valparaíso hamn år 1903 (30 döda, 200 sårade), "köttstrejken" i Santiago 1905 (200 döda), massakern i Santa-Maria vid Iquique, arbetarrörelsens vagga, 1907 (mer än 2.000 offer mejas ned av kulsprutorna på stadens torg), massakern i Punta-Arenas år 1920, Coruña-massakern (3.000 döda i salpetergruvorna 1925), bondemassakern i Ranquil år 1934 (60 döda), Santiago-upproren i april 1957 och den kristliga demokratins senaste bedrifter vid El Salvador-gruvan år 1966, är alla tecken på en intensiv och vildsint klasskamp, en underjordisk strömning i de politiska stridernas historia i egentlig mening, en klasskamp som inte medger några eftergifter och vars grymhet rimmar illa med bilden av ett godmodigt och vänligt Chile. De civiliserade spelreglerna gäller inte för de utsugna, för dem som lever i samhällets utkanter, som inte äger någon talan, och det är inte heller de som skriver den officiella historien. Detta våld skulle emellertid bara vara av begränsad betydelse om det inte varit förbundet med ett politiskt faktum av utomordentlig räckvidd: förbindelsen mellan den marxistiska teorin och den nationella arbetarrörelsen. Denna förbindelse utkristalliserades strax efter den sovjetiska revolutionen genom grundandet av den Chilenska arbetarfederationen (FOCH), ansluten till den Röda fackföreningsinternationalen sedan 1919, och genom Socialistiska arbetarpartiets omvandling till ett kommunistiskt parti år 1921 under inflytande av Recabarren, en före detta anarkist och typograf. Förvisso bildades det mer eller mindre framgångsrikt olika kommunistiska partier och revolutionära organisationer i nästan alla latinamerikanska länder. Men i Chile sprang den ur själva arbetarrörelsens sköte, och det var i arbetarklassen själv som den hämtade must och kraft, i dess eget djup som den slog rot. Och även om resultatet av denna förbindelse upplevt både uppgångar och nedgångar och bara en minoritet av medvetna arbetare kunnat upprätthålla en oförvitlig klasständpunkt, så är Chile icke desto mindre det enda land på kontinenten (tillsammans med Bolivia i andra, mer föråldrade former) där de så kallade arbetarpartierna inte bara genom sin ideologi utan även genom sin rekrytering och sin organiska förbindelse med samhällsbasen varit verkliga arbetarpartier. Det är det enda land där den härskande klassen under ett halvsekel måst besvara utmaningen från en proletär motståndsrörelse som den i det långa loppet inte kunnat få bukt med även om den tidvis kunnat isolera eller splittra den. Oavsett splittringar, tillbakagångar och rivaliteter inom denna arbetarrörelse är det ett faktum att den under hela sin historiska existens aldrig uppgivit sin identitet, som hämtat näring ur de proletära striderna själva, inte genom att delegera de ideologiska uppgifterna till intellektuella eller småborgerliga avantgarden. För att ge en uppfattning om dess politiska omfattning kan vi nämna att de två uttalat marxistiska partierna, det kommunistiska och det socialistiska, vid parlamentsvalen 1941 erhöll 32 procent av rösterna, en tredjedel av en valmanskår där analfabeter är utestängda. Kommunistpartiet har emellertid ställts utanför lagen under ganska utdragna tidsperioder (1925-35 och 1948-58 under Alessandri och därefter Ibáñez) och den oberoende syndikalismen har mer än en gång krossats, men arbetarorganisationerna lyckades även under illegaliteten och förföljelserna överleva och vinna terräng exempelvis via det socialistiska partiet eller med hjälp av den liberala småbourgeoisin (vars politiska partier 1958 förenade sig med massrörelsen för att i parlamentet avskaffa den så kallade "förbannelsens lag", upprättad till försvar för demokratin, en MacCarthyistisk importprodukt som förbjöd kommunistpartiet).

Inte ens när trycket från den nationella eller internationella repressionen var som störst lyckades alltså den reaktionära bourgeoisin "krossa" den proletära rörelsen för någon längre tid. Denna lyckades å sin sida inte heller med att "krossa" eller ens rikta något allvarligt hot

mot det politiska och ekonomiska klassherraväldet, åtminstone inte upp till dags dato. Den hegemoniska ramen har stått rycken för de hårda sammandrabbningarna och det aldrig sviktande trycket från arbetarna. Samtidigt är det uppenbart att det ofta förekommit tvära brytningar och omkastningar i klassförhållandena och koalitioner jämsides med att den ekonomiska balansen rubbats, men dessa har alltid hållit sig inom den givna ramen. Det som exempelvis kallas ”oligarkins kris” efter 1920 då Arturo Alessandri kom till makten, kan tolkas så att den jordägande oligarkin strategiskt drog sig tillbaka till defensiva positioner för att ersättas av en ny våg, handels-, finans- och industribourgeoisin. Denna tvingades på samma sätt att senare komma över depressionseffekterna från 1929 års världskris genom att vid sin sida bereda plats för mellanskikten i städerna (som inte hade kontroll över de viktigaste produktionsmedlen) och för deras politiska uttryck, radikalismen, som övergick till att spela första fiolen i den nya koalitionen. Dessa kriser svarar snarare mot förändringar än mot brytningar, snarare mot förskjutningar i tyngdpunkten inom de härskande samhällskrafternas givna ramar än mot ett sönderbrytande av dem. Eller bättre uttryckt: inte nog med att den liberala demokratin bibehölls intakt (bortsett från perioden 1924-25 och den sk anarkiska perioden 1930-32, som aldrig fick några större efterverkningar) utan med tiden förvandlades arbetarrörelsen, alltefter som den genomred dessa spänningar och kriser, till den ena av de poler som var nödvändiga för att upprätthålla, dvs. periodiskt återupprätta det härskande systemets jämvikt.

Den chilenska bourgeoisin, en av de minst enfaldiga i världen, försvarar sig genom att glänta på dörren för sin rival snarare än att slänga igen den framför näsan på honom. Den föredrar att erkänna motståndarens existensberättigande för att desto bättre kunna kontrollera hans rörelser och dra över honom på sin egen mark framför att driva honom bakåt mot de yttersta utposterna. För att kunna förklara hur klassfientligheten på det samhälleliga livets nivå slutat med att i mildrad form låta sig föras över till denna spända samexistens på det politiska livets nivå i den borgerligt demokratiska regimens sköte, och för att kunna undvika de subjektivistiska fördömanden som kastats mot de traditionella politiska ledningarna, måste man också här göra reda för ett visst antal objektiva, historiskt bestämda betingelser.

Den produktiva arbetarklassen var för det första alltifrån början av sin existens utspridd eller uppskiktad i perifera gruvcentra långt från huvudstaden, den politiska maktens centrum, antingen i norr (Iquique, Antofagasta, Calana, osv ...) eller långt nere i söder (Concepción, Lota, Magalanes), vilket gjorde att en samordning av kampen för dess krav, som rentav antog karaktären av uppror, och vars härdar befann sig på långt avstånd från varandra, blev praktiskt taget omöjlig. Det massiva manöverutrymme som detta proletära avantgarde hade kunnat utgöra vreds så att säga ur led redan från början: de stora avstånden gjorde att ekot från dessa protestmarscher, dessa strejker och massakrer hann förklinga innan det nådde huvudstaden. Arbetarrörelsen lyckades för det andra, trots Recabarrens och hans efterföljares ansträngningar, aldrig förrän helt nyligen sluta något organiskt förbund med bondeproletariatet och fattigbönderna eller utöva något allvarligare inflytande över dem utom i utkanterna till de områden dit arbetarmassorna hade koncentrerats. Bönderna var isolerade i de så kallade ”fundos”, stod i ett personligt beroendeförhållande till arbetsköparen, var ofta analfabeter och fångna i kyrkans grepp, de förblev fram till det senaste årtiondet godsägaroligarkins passiva kundkrets samtidigt som den härskande klassen hela tiden svartsjukt vakade över att bönderna inte skulle råka ut för städernas fördärliga inflytande: fram till 1937 var det förbjudet och belagt med stränga straff för bönderna att ansluta sig till fackföreningar, och år 1965 fanns det officiellt ännu bara 20 fackföreningar bland bönderna med sammanlagt 2.000 medlemmar i hela landet. Den (fackföreningsmässigt och politiskt) organiserade delen av arbetarklassen befann sig å andra sidan i klar minoritetsställning i förhållande till den arbetarklass som faktiskt förelåg — vilket förstärktes av förbudslagstiftning mot fackföreningsrätten — och detta gynnade den elektoralistiska bondfångarpolitik gentemot den stora massan av dem som ännu inte uppnått ett

klassmedvetande ens i dess första formlösa stadium, som utövades av de borgerliga ledningarna (Alessandris centrism på 20-talet, eller Ibáñez den andres auktoritära populism i Peru på 50-talet). Arbetarklassens uppstigande sammanfaller slutligen i tiden efter 1930 med de lönarbetande mellanskiktens, vilket ledde till att det för övrigt oundvikliga klassförbund som fanns underförstått i Folkfrontsstrategin dämpade och blandade upp proletariats intressen med småbourgeoisins, oftast till den senares fördel. Detta är de främsta historiska faktorer som varit det hegemoniska systemet behjälpligt vid oskadliggörandet av trycket och genomslagskraften från en så pass mäktig arbetarrörelse. Det finns många observatörer från andra latinamerikanska länder som vid ankomsten till Chile förvånas över graden av politisering i arbetarklassen och hela folket i allmänhet. Detta är ett reellt faktum som dock inte bör få oss att glömma att detta samhällseliga medvetande historiskt sett uttryckts och kanaliserats i det borgerliga politiska herraväldets former — och särskilt i dess representationsmekanismer och -funktioner.

Valstriderna, parlamentsdebatterna och partiernas inbördes tävlan utgör på detta sätt den punkt där de två antagonistiska polerna möts. Tyngdpunkten i klasskampen skjuts över på president- och parlamentsnivå till en verksamhet som håller sig inom den existerande juridiskt-politiska ramen, och som både utlöser och suger upp arbetarmassornas direkta handlande. Vare sig meningsskiljaktigheterna och konflikterna får sin lösning eller ej föreligger det en faktisk överenskommelse på valplatsen för sammanstötningarna: det av författningen och hävderna avgränsade lagrummet i den politiska kampens elfenbenstorn. Det är i denna aseptiska och från den dagliga kampen avskurna idealhård som de antagonistiska klassintressena koncentreras och bryts mot varandra. ”Politik” är något som försiggår i presidentpalatset, i senaten, på municipalrådets prefektur, den är ett med parlamentsdiskussionerna och -procedurerna. ”Politik” är alltså något som var och en utövar vid president-, parlaments- och municipalvalen (soffliggarna är fåtaliga) men som det är politikernas sak att ombesörja under hela den övriga tiden. De parlamentariska procedurerna gör sig förträffligt för att dra till sig alla slag och dämpa stötarna. Man kan ännu idag se hur den borgerliga oppositionen aldrig blir mätt på faderneärvd erfarenhet i fagocytosens konst (något som man skulle kunna kalla: nedbrytande genom assimilering av en främmande kropp) för att avleda all verkan från de lagförslag som med parlamentets godkännande föreläggs av folkregeringen. Bourgeoisin säger inte nej i princip till projekten att nationalisera de amerikanska kopparbolagen eller att bilda folkdomstolar i lokal omfattning: högeroppositionen accepterar vid första läsningen lagförslagets allmänna anda, men från kommission till kommission, från detaljgranskning till plenardiskussioner lyckas den sedan omärkligt nöta bort dess skärpa — dock utan att öppna sin flank för ett frontalangrepp från de folkliga krafterna. Som allmän regel förblir sammanstötningarna och klasskonflikterna på den dagliga kampens område olösliga så länge det inte beslutats att sända en parlamentarisk kommission till platsen. Genom antagandet av den förordning eller åtgärd som svarar mot situationen kommer utgången av konflikten sedan att skjutas upp, och konflikten själv förbyts slutligen i juridiska diskussioner eller i korridorförhandlingar kring någon lagtext. Det repressiva våldet låter vid behov bläck flyta i stället för blod. Det avsätter sig i tryck i det officiella tidningsorganet för att sedan åter dyka upp i vardagslivet. ”Vår specielle Trujillo har nästan alltid varit Lagen”, säger Pablo Neruda med all rätt.

Denna legala diktatur har förvisso då och då fått lida avbräck (t.ex. den s.k. hundra dagarnas Socialistiska republik 1932) eller stötts och blötts i kanterna (de segrande folkkoalitionerna 1938 och 1946); den har förvisso mitt under pågående kapitalistisk regim kunnat infiltreras av en avancerad sociallagstiftning som sanktionerat eller instiftat talrika erövringar för arbetarna: redan 1925 gick till exempel senaten efter tre års diskussioner slutligen med på att anta en arbetslag, någonting anmärkningsvärt för den tiden, liksom en hel rad lagar om åtta timmars arbetsdag, om anställningsvillkor och olycksfall i arbetet, om fackföreningsrätten. Men kanske är detta bara småmynt jämfört med det tyngre betalningsmedel i form av historisk

alienation, som säkerställs av fullkomningen i de så kallade representativa institutionerna för ”den folkliga suveräniteten”.

Man kan utifrån detta förstå hur den för storbourgeoisins representanter så ärorika politiska ämbetsbanan (”cursus honorum”) också kunnat bli det för arbetarklassens representanter. Det är här inte fråga om någon historisk degenerering utan om ett faktiskt förhållande som satt sin prägel på arbetarrörelsen alltifrån dess uppkomst. Nästan alla Arbetarpartiernas ledande gestalter har också varit ledande i det borgerliga parlamentet. Ur detta har framsprungit en arbetsstil, en form av sinnesförfattning och en viss typ av vältalighet (i allmänhet är ledaren också folktalare) som vore ägnad att förvåna den renläriga leninism, som enligt vad vi alla vet aldrig givit några ytterliggående ömhetsbevis för vad man förr kallade ”den parlamentariska kretinismen”, även om den menar det vara nödvändigt att utnyttja alla förmåner som de borgerliga fri- och rättigheterna ställer till arbetarnas förfogande. Sådan är emellertid den i övrigt helt sterila jordmån som de chilenska folkliga krafternas intelligentsia till en viss grad vetat att utnyttja och fram till idag måst gödsla.

I skenet av detta blir vissa händelser mindre förvånande. Det är på detta sätt som Luis-Emilio Recabarren (1876-1925), den revolutionära fackföreningsrörelsens förste förespråkare, folk-rörelsens mest hjälteliknande gestalt, två gånger Antofagastas deputerade, förklarad icke valbar av en oligarkisk kammare därför att han var agitator och icke troende, det är på detta sätt som han envetet kämpade för att få sina ”högt ärade” kolleger att ta tillbaka sitt beslut för att få in en fot i deputeradekammaren. 1922 återvänder han från Moskva dit han rest som delegat vid Internationalens fjärde kongress för att fortsätta att påta sig sitt parlamentariska förordnande. Då han första gången (1906) förklarades vara icke valbar, brännmärkte han med kraft det oligarkiska parlamentets klasskaraktär men drog aldrig själva institutionens legitimitet eller nytta i tvivelsmål.

”Det är inte vi som här kommer bärande med denna uppdelning i klasser för att sedan framhäva den i Kammaren”, slungade han fram i sitt försvarstal riktat till de deputerade. ”Det är Kammaren som hävdar denna uppdelning då den visar den fattige på dörren bara därför att han är fattig. Jag kanske misstar mig, men jag har en känsla av att man inte kommer att visa mig rättvisa. Jag skulle gärna vilja ha fel (Ojalá estuviera en un error), ty om Kammaren uttalade sig fullt rättvist om det faktum att jag blivit vald så skulle den med denna enkla handling slå en bro mellan dem som vi kallar förtryckta och dem som utgör en klass för sig, och som vi vågar beteckna som förtryckare ... Jag vill inte se bröder inom en och samma nation störta sig ned i en avgrund av blod; men om detta skulle inträffa vore inte vi för vår del de skyldiga.”

Att ta initiativet till direkt handling är ett föga sannolikt alternativ i Chile. ”Por la razon o por la fuerza” (genom förnuft eller genom våld), säger ordspråket på nationens vapensköld: våldet, denna desperata nödfallsåtgärd, kan bara träda till där förnuftet brister.

”Det är det folk som valt mig, som måste övertyga sig om att man här, i trots av lagar och författning, brutit mot dess klart uttryckta vilja.”

När Recabarren på detta vis krävde att lagen skulle tillämpas var det kanske inte så mycket för att hänge sig åt någon taktisk manöver — för att fånga motståndaren i hans eget garn — som för att uttrycka en nostalgisk tro på Rättens sanna rike, sin inre övertygelse om att ha sunda förnuftet och rättvisan på sin sida. Det chilenska kommunistpartiet skulle senare i en period av sekterism och tillbakagång göra anspråk på Recabarren som sin man men samtidigt försöka övervinna hans ideologiska arv. År 1933 får partiet från Internationalens sydamerikanska byrå ett öppet brev med anledning av detta, där man insisterar på det nödvändiga i att befria sig ”från Recabarrens ideologiska ballast som är ett mycket allvarligt, politiskt och organiskt hinder för att Kommunistpartiet ska kunna assimilera marxismen-leninismen och förvandlas till ett verkligt stridbart parti för proletariatet”. Och brevet tillfogar: ”Utan att vilja förminska

de stora förtjänster som Recabarren förvärvat inom den chilenska arbetarrörelsen, och utan att förglömma att hans hederliga vandel och uppriktighet fört honom in i den Kommunistiska Internationalens led, måste man dock beakta att hans ideologiska och politiska linje aldrig gått utöver den 'borgerliga demokratin'. Hans krav på demokrati, hans tro på allmän rösträtt, hans borgerliga patriotism, hans grundande av vårt parti som ett parti av socialreformistisk typ som byggdes upp och utformades till en 'federation' av rena väljarorganisationer, hans felbedömning och absoluta oförståelse för arbetarnas och böndernas revolution som en etapp vilken nödvändiggjorts av utvecklingen i dess helhet, hans abstrakta uppfattning av den 'sociala revolutionen' som ett avlägset framskymtande ideal och slutligen hans samarbete med bourgeoisin, rättfärdigat som 'real'-politik, allt detta ideologiska bagage som Recabarren lämnat i arv efter sig åt det chilenska kommunistpartiet har varit en black om foten för dess utveckling.”

Oavsett vad som är teoretiskt riktigt i kritiken så är det icke desto mindre uppenbart att de instruktioner att ”bolsjevisera” kommunistpartierna som Internationalen lät utgå under sin ”tredje period” inte medförde någon som helst framgång i Chile utan ledde till en förlängning av en isolering av partiet som det inte skulle ta sig ur förrän i och med den omkastning av den politiska linjen och allianserna som företrädde av Folkfronten under andra världskriget.

Måhända är denna korta tillbakablick nödvändig för att göra det möjligt att förstå ”det aktuella läget” i Chile. I själva verket är den folkregering som såg dagen den 4 november 1970 ett uttryck för, och det historiska resultatet av, denna sammansatta utveckling av den borgerliga demokratin politiska former och av en bred, proletär och samhällelig rörelse, som är unik i Latinamerika och som hur det än kommer att gå i framtiden bevarats intill nu. Eller ännu bättre: Salvador Allende är själv det levande exemplet på och liksom inkarnationen av den sammansatthet som ligger inbäddad i den chilenska historiens egen dialektik: han är ”Doktor” och ”Kamrat”, murare och marxist; f.d. ordförande i republikens senat och socialistisk militant utan preciserad uppgift; av borgerlig bakgrund och revolutionär övertygelse; rotad i sitt lands provinsiella realiteter (mera än i huvudstaden) och konsekvent internationalist — han är verkligen, som han själv älskar att säga, ”criollo”, chilebo in i märg och ben. Och om han inte vore detta koncentrat av chilensk historia med alla dess stundom förbryllande kontraster, så skulle han säkerligen inte varit i stånd att i eget namn samla majoriteten av rösterna i presidentvalet eller att spela den avgörande roll som för ögonblicket är hans. Det är inte av en slump som Salvador Allende av sina landsmän kallats att — som statsöverhuvud och ledare för en på laglig väg konstituerad regering — slå en bro mellan det förgångnas samhälle och framtidens, och göra detta ovanifrån och på sätt och vis med hjälp av de motsättningar som föreligger i detta samhälle idag.

Kvällen den 4 november upptäcker den härskande klassen och imperialismen, utan att ännu fatta det, att de just lidit ett avgörande nederlag. Valresultatet är i själva verket bara en episod i en mycket mera omfattande företeelse: en generell kris inom det kapitalistiska system av beroendeförhållanden som uttrycks i det politiska herraväldet inom samma system. De härskande gruppernas växande oförmåga att upprätthålla sin fasad av lagligt berättigande, att formalisera de traditionella kompromisserna mellan olika intressen, liksom anhopningen av arbetskraft i städernas centra som varken har arbete eller den utbildningsnivå som den industriella produktionen skulle kunna suga upp, den fortskridande denaturaliseringen av ekonomin och av själva staten, den oavbrutna inflationen, arbetslösheten, den allmänna bostadskrisen, de utarmade böndernas direkta aktioner på landsbygden, det revolutionära uppsvinget bland den universitetsstudierande ungdomen, befrielsekampens framstötter i grannländerna, vägran från de massor som satts i rörelse av programmen för ”förbättrade villkor för folket” att låta sig manipuleras av upphovsmännen till samma program på regeringsnivå — allt detta mynnar ut i ett ifrågasättande av den liberala, hegemoniska ram vars sprickor alltmer uppenbarar dess auktoritära och vertikala grundstomme. Status quo-

tillståndet ligger på sitt yttersta, och trots Högerns formidabla psykologiska kampanj där man förfogar över oerhörda finansiella resurser och till nära nog hundra procent över massmedia, pekar två tredjedelar av röstetalet på nödvändigheten av att ersätta Högern och slå in på den ”personalistiska och kommunitära” revolutionära vägen enligt de kristna demokraterna, och den ”folkliga och socialistiska” revolutionära vägen enligt vänstern. Den kristet demokratiska kandidaten tillkännager i sitt program, och upphör aldrig under kampanjen att återupprepa, att ”det gamla institutionella systemet, den kapitalistiska ekonomins och neo-kapitalismens system uttömt sina krafter och är oförmöget att skapa rikedom, erbjuda arbete och tillförsäkra nationen dess oberoende”. ”Att upprätthålla den etablerade ordningen är omöjligt. Den institutionella förändringen är inte bara oundviklig, den är önskvärd.”

Hur programmatiska eller demagogiska dessa förklaringar än må vara, så återspeglar de icke desto mindre medvetenhetsnivån bland majoriteten av landets invånare. Folkets Enhet och dess kandidat genomför å sin sida en valkampanj, utan att ta till brösttoner men också utan att fördenskull sätta sitt ljus under en skäppa, som är helt annorlunda än 1964 då man hela tiden tvingades hålla sig på defensiven, detta på grund av att stridsberedskapen hos de revolutionära massorna i viss mån hade sänkts. 1970 avtecknade sig kampanjen och valsegern mot bakgrund av att böndernas fackföreningar på landsbygden hade ockuperat storgods (”fundos”) och invaderat landområden som ingen odlade, av att man i städernas utkanter med våld ockuperat bostadsbyggen, av att det bland callampasbefolkningen upprättats autonoma och samfälliga självförsvars- eller organisationsgrupper, av att banker hade exproprierats av revolutionära kommandos som mer och mer höll på att övergå till direkta aktioner, av att det i hela landet rådde ett uppsving av strejker och kamp för olika krav, och av att det allmänt utbredda polisförtrycket inte längre drog sig för att utöva tortyr eller bruka vapen.

För många innebar presidentvalet en satsning på det sista kortet. En seger för den auktoritära högern skulle ha blivit illa mottagen och bara ha gjort motsättningarna ännu bittrare, vilket skulle ha lett till en total brytning som hade utlöst en oåterkallelig process av väpnad kamp som i och med detta inte hade kunnat undvikas. Det är i detta läge som en av dessa synbarligen irrationella tillfälligheter i historien kommer emellan: den härskande klassen tillåter sig den dyrbara lyxen att i öppen dag visa upp sina inbördes motsättningar och det ideologiska drama som utspelar sig inom deras led, genom att jämsides med representanten för Lag och Ordning och Husfrid låta ett annat språkrör uppträda som övertygad talesman för strukturreformer och för ”den icke-kapitalistiska vägen till utveckling”, stärkt i sin övertygelse av Johannes den 23:s påvliga encyklika, av Maritain och Emmanuel Mounier och av samtida tänkande för resten av slanten. Sedan man väl slagit hål i muren var fästningen inte längre ointaglig och det skapades möjligheter för en inbrytning innanför murarna. Om Paris var värd sin mässa så var det inte för mycket begärt med en valkampanj för att avlägsna höjdarna inom statsmakten och ta spjörn mot ett antal strategiska positioner varifrån man kunde fortsätta striden på bättre villkor. Den kubanska zafrans relativa misslyckande vad gäller att uppnå målet att skörda 10 miljoner ton socker användes av den fientliga propagandan som ett fruktat vapen som dock inte fick önskad verkan, emedan Fidel Castro just innan den dramatiska upplösningen av den pågående striden, i vilken han och hans anhängare mot sin vilja hade dragits in, slog huvudet på spiken genom att gå till motattack i en viktig TV-intervju och manifesterade sin åsikt att det under dessa särskilda omständigheter var nödvändigt med en valkampanj och att segern låg inom räckhåll. En bedömning som när allt kommer omkring bara var ett uttryck för realism mot bakgrund av den chilenska konjunkturen.

Under de ”femtio längsta dagarna” efter den 4 september slog den nationella och utländska kontrarevolutionen, såsom president Allende förklarar i samtalet nedan, an alla sina strängar samtidigt: ekonomiskt sabotage, organiserad finansiell panikstämning, terrorism, mord på enskilda personer, politiska manövrar och förhandlingar och förberedelser för en statskupp. Tiden är knapp; årtionden av historia låter sig inte ändras på två månader och man kan inte

oförberett förvandla sig till kuppmakare eller terrorist från den ena dan till den andra. Storbourgeoisin och en god del av det militära överkommandot blir tagna på sängen och tappar helt huvudet trots CIA-hjälpen, och man begår det fruktansvärda misstaget att avrätta arméns överbefälhavare, general Schneider.

De goda sederna och den formella juridismen visar sig dock slutligen vara starkare och väga tyngre än den monopolistiska bourgeoisins blotta vilja att försvara sina intressen. Den sittande regeringen spelar på gott och ont det ”demokratiska” spel i vilket den så att säga själv sitter fången. Var det inte av två onda ting det minst onda som den hade valt? Visst var den väl medveten om att en taktisk vägran skulle ha utlöst det inbördeskrig som denna gång med absolut säkerhet och oavsett utgången skulle ha framkallat en explosion i de institutionella ramarna och de statliga försoningsmekanismerna? Berodde detta på att partiet vid makten, vars kandidat fortfarande bröt dess lans på valplatsen och även själv hade manat till antiimperialistisk och antikapitalistisk revolution, inte klart och grundligt kunde spela ut sitt kontrarevolutionära kort utan att förneka sig självt eller tappa masken? Hur det än må förhålla sig med detta så slutade promenaden på bråddjupets brant lyckligt, eftersom den plenarsession som hölls i kongressen den 24 oktober 1970 ledde till att Folkets Enhet undertecknade en ”Estatuto de Garantía Democrática” varigenom utslaget vid valurnorna bekräftades och president Allende kunde bekläda sitt ämbete, den 4 november 1970.

Denna ”demokratiska säkerhetsbestämmelse” kritiserades av vissa kamrater som någonting oanvändbart och farofyllt (MIR, Socialistpartiets ungdomssektion), men den godkändes av en förkrossande majoritet inom Folkets Enhet som någonting oundvikligt och utan större negativ inverkan på föresatsen till politisk massmobilisering, och den införlivades med författningen i syfte att tillförsäkra den liberala demokratins organisationsprinciper fortbestånd — något som Folkets Enhet under den nuvarande etappen för övrigt inte ifrågasätter — och bestämmelsen kan av alla tecken att döma betraktas som en taktisk kompromiss. Det är tack vare detta dokument som den kristliga vänstern, då företrädd av Radomiro Tomic, kunde neutralisera högerflygeln inom det maktavande partiet och på så vis omintetgöra manövrerna från en statsapparat som var mer än återhållsam — genom att tvinga den att uttala sig för en i verkligheten redan föreliggande allians med den folkliga vänstern.

Men här invänder kanske någon, och det inte bara vad gäller denna kompromiss ty sådana har det funnits många av i samma stil, vem är det slutligen som har neutraliserat vem? Vem är det som bakbinder vem? När man utnyttjar den borgerliga statens juridiska system, är det då inte så att man — egentligen — själv också utnyttjas av systemet? Detta är fortfarande bara frågor — och vi ska senare se med vilken beslutsam optimism kamrat Allende besvarar dem i den efterföljande intervju, som uttryckligen var menad att publiceras. Dessa frågor innehåller förvisso en värdering utan att för den skull vilja vara någon oansvarig kritik: den militant som i egenskap av främmande observatör skriver dessa rader, påminner sig ett kapitel i *Radikalismen — kommunismens barnsjukdom* som handlar om kompromisser, och han delar inte åsikterna hos dem som anser kompromisser vara allmänt oacceptabla oberoende av styrkeförhållanden och de vid en given tidpunkt förhärskande särbetingelserna; och lika litet delar han åsikterna hos dem som anser att det är ovärdigt en revolutionär att delta i val och rentav suspekt att vinna dem, vilka omständigheterna än må vara och vilket land man än må befinna sig i.

Så förhåller det sig med den chilenska tvetydigheten — oundviklig som den är under nuvarande etapp, och måhända av övergående art. Man återfinner här i utkristalliserad och av själva kärnpunkten i konjunkturen ådagalagd form det faktum att de båda sidorna i motsättningen ömsesidigt betingar varandra, och att denna motsättning är resultatet av samexistensen mellan de borgerligt demokratiska institutionerna och den arbetarrörelse som befinner sig på uppåtstående. Båda dessa sidor av den föreliggande motsättningen är infogade i varandra, och de uppbär rollen av att på en gång begränsa och sanktionera varandra. Den

borgerliga staten fastnade i sin egen ideologiska snara: folksuveränitet — uttryckt i den rösträtt som alla som kan läsa och skriva satt i fritt omlopp — dyrkan av lagens majestät, respekt för den av de mest reaktionära militärerna författningens etablerade Ordningen, garantier för enskilda personer, uppdelning av Makten — en veritabel vapenarsenal som den härskande klassen lät glida sig ur händerna och som likt en bumerang vände sig mot dem själva.

Man kan se mer än en fråga om individuellt beteende och hyckleri i exempelvis det faktum att ledarna för den antifolkliga komplotten också befanns vara de som ansvarade för Lag och Ordning, där de inte rentav ansvarade för utredandet av samma komplott, såsom general Valenzuela, garnisonschefen i Santiago som ålagts uppgiften att se till att man respekterade det vapenstillstånd som proklamerades i Santiago dagen efter mordet på arméöverbefälhavaren, och som faktiskt var direkt indragen i denna komplott tillsammans med andra högt uppsatta militärer. Hela denna otroliga härva där tjuven spelade polis, och faktiskt också blev polis för gott, där terroristen pläderade för lugn och ordning, där kuppmakaren talade sig varm för aktningen av de civila myndigheterna, denna härva kan ses som ett bokstavligt uttryck för de ärebetygelser som synden visar gentemot dygden, som borgarklassens instinkt visar gentemot den borgerliga ideologin, och som det omedvetet klappande hjärtat hos en klass i fullständig panik uppvisar gentemot det censurtvång som i det långa loppet är införlivat med klassens "kollektiva jag". Detta dubbelspel är ett spel som snärjer in sig i de spelregler som klassen själv dikterat. Den borgerliga demokratin faller emellertid inte ensam i den grop den grävt för andra, och detta beror på att det finns en bestämning som kommer in bakvägen och får en måhända ännu misskänd återverkan. Den drar med sig sin motståndare i fallet. Och det gör den inte bara därför att den kan avkräva den tillfällige segraren pengarna tillbaka på insatsen och inför hans ansikte uppresa sig som fordringsägaren inför gäldenären, utan den går tillväga på ett subtilare sätt tack vare den verkan som dess ideologiska impregnering och förbundsmekanism utövar inom själva den folkliga rörelsen och dess politiskt ansvariga personer. Det är inte den borgerliga demokratin personligen, med hull och hår, utan dess spöke som hemsöker dem.

Det är ställt utom allt tvivel att de metoder som använts och den väg man slagit in på i Chile intill nu visat sig vara taktiskt mycket verkningsfulla — något som härvidlag bekräftar den leninistiska principen om nödvändigheten av att grundligt utnyttja de begränsade möjligheter som de borgerligt demokratiska republikerna ställer till de utsugna massornas förfogande. Det återstår att se i vad mån den fortsatta klasskampen, det fria initiativet från massorna och den proletära offensiven inte tagit ut vinsten i förtid eller kastrerat sig själv redan vid födelsen. Det som gjorde valsegern möjlig är också det som bromsar dess förvandling till seger kort och gott. Det som gjorde det möjligt att tillträda regeringen, är inte det något som kommer att hindra att man kommer till makten? Är inte betingelserna för att denna process skulle uppstå också betingelserna för att spärra dess väg? Så lyder i koncentrerad form några av de strategiska frågor som många militanter och ledare för Folkets Enhet redan ställer sig. President Allende ställer dem också till sig själv på sitt realistiska och vidsynta sätt, och detta förutseende är ett gott tecken för framtiden. De landvinningar som hittills erövrats är under alla förhållanden betydande, de arbetande massornas omedelbara intressen har till stor del kunnat tillgodoses eller konsoliderats, uppgifterna för dagen är av en annan storleksordning, och det vore vettlöst att bestrida värdet av den nuvarande frammarschen under förevändning att det ännu inte finns någon person som kan säga vad den kommer att mynna ut i när det kommer till kritan. Men eftersom det lika litet finns någon bra taktik utan någon god strategi som det finns någon revolutionär praktik utan revolutionär teori, så kan man anse att dessa frågor kommer att ha en mobiliserande effekt. Det är som var och en vet utsiktslöst att uppmana till vaksamhet och tro att man blir hörd annat än om de som formulerar dessa uppmaningar i sin tur inte förglömmar att det inte finns någon god revolutionär strategi utan en bra taktik, och inte heller någon teori om den inte förenas med en praktik som tillämpas på

de betingelser som verkligen föreligger.

Från november 1970 till idag har folkregeringen inte gått arbetslös. Under det att fattigbönderna och arbetarna på många ställen i landet självmant tog initiativet till det har regeringen under loppet av två månader gått till offensiv på flera fronter: ekonomiskt, socialt, diplomatiskt. Just efter att det nya maktövertagandet hade proklamerats beslöt sig bourgeoisin med Mercurio som språkrör för att finna sig i det oundvikliga. Man brände sina skepp och förklarade sig villig att skriva under på "alla socialt rättvisa åtgärder" och brydde under en hel månad sina hjärnor med hur man under en blandning av smicker och hot skulle kunna skilja Allende från arbetarpartierna eftersom "en president inte kan vara sekterist", eller med andra ord eftersom en socialist vid makten är skyldig att glömma bort sin socialistiska ståndpunkt. Det fick man sota för. "Kamrat presidenten" visade sig vara den mest "svärfångade" av alla och var helt obändig i sitt verkställande av valprogrammet, som i stället ledde den folkliga rörelsen mot dynamiskt djärva mål och framstod som medelpunkten och drivkraften bakom de olika komponenterna i hela rörelsen. Vid slutet av året gav han landet en oväntad julklapp: förstatligandet av privatbankerna genom återköp av de små aktieägarnas innehav över huvudet på Kongressen. Denna uppenbart beskedliga åtgärd är av utomordentlig vikt i Chile eftersom den avskär den monopolistiska bourgeoisins ekonomiska makt från dess källa genom att frånhända den dess makt över krediter och lån och därigenom i det långa loppet dess kontroll över produktionsmedlen, den politiska propagandan och informationen. Detta dekret bröt vapenstilleståndet och blev upptakten till öppna fientligheter. Partierna och rörelserna inom högern återförenades snabbt och började rikta offentliga uppmaningar till allmänheten att mobilisera sig och störta den verkställande makten med alla de medel som låg i bourgeoisins händer (lagstiftning och rättsväsende, mellanskikten i administrationen, för att inte tala om de stora tidningskedjorna); de som dömts av de lägre domstolarna för omstörtande verksamhet skulle frigges av Högsta domstolen, de godsägare som berördes av jordreformen skulle ta till väpnat motstånd eller "illegal" ockupation av sin mark, attentat begicks eller planerades, för att nu inte nämna de självklara förberedelser till statskupper som samordnades med utlandet och som definitionsmässigt var av underjordisk karaktär. Konspirationen gick inte arbetslös.

Den snabba rytm som regeringen utvecklade i sitt handlande (det är för övrigt en politisk och teknisk nödvändighet att handla snabbt och överraskande vid nationaliseringar) tog nästan den stora massan av folket på sängen. Folket låg farligt långt efter sin regering. Detta till en början snabba försprång hade inte varit möjligt om president Allende och Folkets Enhet hade tagit en statsapparat i arv som var svårare att handha än vad som visade sig vara fallet. Den är förvisso en korsett, som dock är förvånande elastisk och som kan töjas ut till en viss punkt. Det fanns sprickor i dess juridiskt-politiska grundstomme, och detta gav den nya regeringen ett visst utrymme vid tolkningen av lagens bokstav och ett spelrum för handlingar som den visste att utnyttja utan dröjsmål. Den kortvariga Socialistiska republiken av år 1932 hade faktiskt fått igenom en del lagbestämmelser på det ekonomiska och finansiella området, som den visserligen aldrig fick tid att tillämpa, men som de påföljande regimerna helt enkelt glömt av, ignorerat eller åsidosatt. Regeringen drog fram dem ur en glömska som var så djup att det tog åtskillig tid för de bästa advokaterna i de stora industripamparnas tjänst att studera och fatta vad som hände, det vill säga i kraft av vilka lagenliga bestämmelser som man kunde expropriera deras klienters affärsintressen och fabriker. Det rörde sig i själva verket om en mycket gammal lagbestämmelse som var öppet socialistinspirerad, och som auktoriserade ett "ingrepp" via statsorgan från den centrala maktens sida i alla de industrier som producerar nödvändighetsartiklar och som inkräktade på normerna för den verksamhet som fritt fastställts av den administrativa "myndigheten". På detta sätt kan lagens rustkammare till en viss grad vändas mot de tidigare lagstiftarna. Och likaså möjliggör närvaron av ett visst antal traditionella statliga eller halvstatliga organismer — som man fått i arv från statskapitalismen — en början till ekonomisk kontroll och planläggning, sedan de väl dammats av och försatts i

gångbart skick. Slutligen är det alltid möjligt att ”reformera” och förändra författningen med all respekt för densamma genom att som president föreslå folkomröstning för det ”suveräna folket” — en exceptionell procedur som inte kommit till användning på 40 år.

Detta löser inte något grundläggande problem — och det grundläggande problemet för en revolution är som bekant frågan om makten. Författningsrätten har sina gränser. Den skjuter bara upp avgörandets stund. Den existerande statsapparaten svarar uppenbarligen inte — eller mycket illa — mot folkets kontroll. Detta förklarar uppdykandet av en ny sorts dubbelmakt i den politiska maktens sköte och på dess olika nivåer. Det var gissningsvis bristen på kontroll som skapade en särskilt ömtålig situation vad gäller att utrusta den verkställande makten med personliga säkerhetsåtgärder, vilket skedde på morgonen den 5 september med upprättandet av en säkerhetstjänst för dess skydd, vars medlemmar uppträdde offentligt utan att äga officiell existens och hade rekryterats bland erfarna revolutionära förkämpar utanför den ”traditionella vänstern”, och bland vilka somliga då fortfarande var laglösa eller rättsligt åtalade på grund av sin militanta verksamhet. Den nyvalde presidenten fann sig stå inför uppenbart hotande faror som gjorde det nödvändigt att fylla ut det utmanande tomrummet i avsaknad av säkerhetsorgan för regeringen. Högerns fullfjädrat fariseiska talesmän anförde de chilenska traditionernas ”convivencia pacífica”, låtsades vara förvånade och indignerade och sökte utan framgång mana fram kampanjer i pressen. De reaktionära grupperna hade den verkligt ohöljda fräckheten att med ena handen direkt eller indirekt förbereda en rad attentat mot Allendes liv samtidigt som man med den andra viftade i protest mot de säkerhetsåtgärder som denne såg sig tvingad att vidta. Det är värt att avslöja att MIR (Revolutionära vänster-rörelsen) ställde sin egen underrättelsetjänst till regeringens och kamrat presidentens förfogande — en offentlig hedersbetygelse — och att den visade sig vara anmärkningsvärt effektiv genom att bidra till att förutse, avslöja och ibland förekomma olika operationer i omstörtande syfte från reaktionen som fick vägledning och hjälp från utlandet. Man kan påminna om att även om planerna att mörda arméöverbefälhavaren inte kunde spåras upp i tid så kunde MIR i alla fall dagen efter den 4 september offentligt avslöja förberedelserna till en statskupp.

Salvador Allende är en beprövad, pragmatisk och intuitiv taktiker, och han har också visat att han inte undandrog sig sitt grundläggande ansvar — och det är ett av de mera lugnande inslag som dykt upp för närvarande. I händelse av en allvarlig kris är han på grund av sin vacklande hållning och samförståndsvilja sannolikt inte att räkna med. Utan att vilja göra anspråk på att spela rollen som caudillo, såsom han själv förklarar i intervjun, är det ett faktum att han vunnit en betydande mängd av sympatier och uppslutning från folkets sida sedan han intagit presidentposten. Det chilenska folket och dess avantgardesektorer har i själva verket kunnat bidra till förvandlingen — eller transfigurationen för dem som tror på försynens makt — av en kandidat, kring vilken inte alla slöt upp ens inom de egna leden, till en fullfjädrat djärv och outtröttlig ”presidentkamrat”, som inte döljer sin obändiga vilja att inte ge vika en enda tum utan som fullföljer de målsättningar som han fått folkets fullmakt till. Han är inte feg av sig. I ett land — och mer allmänt på en kontinent — som vant sig vid att kandidaterna med hög röst avger demagogiska löften men sedan får se bubblan spricka inom tre månader efter det att dessa kommit till makten, där uppväcker den motsatta erfarenheten av en kandidat som är aktad och omdiskuterad — låt oss säga att han som socialdemokrat utifrån sett uppvisar en del goda sidor utöver det sedvanliga — och som sedan han väl uppnått presidentstolen utvecklar en socialistisk kallelse, en förvåning som sträcker sig från den enklaste sympati till entusiasm, och detta inte bara bland många av hans landsmän. Till det sagda måste tillfogas att kamrat Allende, hans intentioner och egna handlingsmöjligheter är en sak, medan det med byråkratins och regeringens apparat med nödvändighet förhåller sig så att den är långsammare i vändningarna, mer tungrodd och mindre benägen att ta initiativ eller ge dem någon spridning. Även om det inte finns några synbara tecken på sprickbildningar i Folkets Enhet trots motståndarens alla manövrar i den riktningen, måste man påminna sig om att sådana sprickor

kan komma i dagen, att arbetar- och marxistpartierna inte är ensamma, och att de mellersta och lägre skikten inom administrationen inte ersatts av andra, detta i kraft av en lag som röstades igenom på den tidigare regimens yttersta dagar, och som förbjuder avskedandet av de sittande funktionärerna. Hur den politiskt administrativa apparaten ställer sig gentemot presidentens och hans omgivande ledares tillskyndan i det brådskande arbetet förblir en öppen fråga, som vi inte är i stånd att besvara, men som det är av intresse för den som kan tänkas läsa det efterföljande samtalet med Allende att inte förlora ur sikte.

Och man får likaså inte glömma att de folkliga stridernas uppsving till hela sitt förlopp ännu inte kanaliseras eller ens kontrolleras av regeringsapparaten. Kampen ute på fältet mot den härskande klassen har sin egen dynamik och uppfinner själv egna aktionsformer som inte nödvändigtvis löper i enlighet med de linjer som dragits upp av Folkets Enhet. Det är ofta de oorganiserade eller nyligen organiserade massorna som själva tar initiativet och som föregår eller tränger undan den officiella kontrollen. På detta sätt utvecklar det sig på landsbygden i Cautin- och Valdaviaprovinserna och angränsande zoner en revolutionär bonderörelse, som skrider till en hel rad av "tomas de fundo" utan att dessförinnan rådfråga dem som är lokalt ansvariga för jordreformen i området, eller som förvandlar upprättande "Consejos Campesinos" på kommunal nivå till lokala maktorgan, utser sina representanter vid sidan av de existerande fackföreningarna och på gott och ont utrustar sig med rudimentära resurser för självförsvar. Arbetarnas spontana fabriksokupationer och bildande av förvaltningsråd i förstäderna kommer kanske inte längre att vara isolerade företeelser i morgon. I motsats till detta tar de reaktionära krafterna i sin tur initiativet och utvecklar en dynamisk offensiv i en motattack som likaledes undandrar sig regeringens kontroll. Det tycks som om den reaktionära motattacken ännu inte fått något adekvat svar från folkregeringens sida, som ju visserligen saknar möjligheter att inskrida. Denna ojämnhet är särskilt kännbar på massmediaplanet, där spridningsnätet i händerna på bourgeoisin för var dag visar att denna behärskar informationsflödet. Systematiskt förvanskar man eller helt enkelt förtiger man en mängd nyheter, regeringsåtgärder och vissa anmärkningsvärda beslut från de folkliga partierna såsom det frivilliga sommararbetet, att en mängd revolutionära studenter begivit sig ut på landsbygden, de nya formerna av demokratisk förvaltning i vissa produktionscentra, osv ... Under tiden publicerar dagspressen varje dag spaltmeter på spaltmeter av de borgerliga partiernas uppmaningar till motstånd som påminner chileborna om "att de inte är ensamma", betäcks husväggarna med fientliga eller provokativa inskriptioner, som knappast ens besvaras av Ramona Parra- och Elmo Catalanbrigaderna, det vill säga Unga Kommunisternas och Unga Socialisters avantgarden, som för sin del bara besitter sin egen storsinta offer- och kampvilja. Inför klassfiendens tilltagande arrogans försvinner eller skjuts de sekundära motsättningarna mellan de revolutionära formationerna i bakgrunden till förmån för gemensam kamp mot huvudfienden. Även om meningsskiljaktigheterna kvarstår är denna nya medvetenhet om behovet av enhet det mest positiva och framträdande draget i den aktuella situationen. Kommunisternas och socialisternas aktionsenhet är ett uppnått faktum; och de samtal som nyligen ägt rum mellan ledningarna för Kommunistpartiet och MIR strax efter de allvarliga händelserna vid Concepción-universitetet och som hade varit otänkbara för några månader sedan, vittnar om den väg som tillryggalagts på denna korta tid.

Om man summariskt måste karakterisera det styrkeförhållande som är förhärskande i dagens Chile när detta skrivs i januari 1971, så vore uttrycket "labilt jämviktstillstånd" det minst felaktiga. Det skenbara, nästan oroväckande och ihållande lugn som råder på ytan får inte låta oss glömma den prekära bräckligheten i det aktuella jämviktstillståndet. Varje ingående undersökning visar att makten i sista hand växer ur gevärspipan, och regeringen förfogar inte över sin egen militärapparat, över sitt eget nationella försvarssystem. Den förfogar över mäktiga massorganisationer, över uppslutningen från arbetarna och över den lagenliga författningen — ett element som förtjänar att understrykas när det rör sig om Chile. Det troliga är att om den revolutionära dynamiken skulle driva den att överträda fastställda lagar

så torde statskuppen inte låta vänta på sig sedan den slutligen funnit en skenbart legitim förevändning att gripa in. Och lika uppenbart är att om reaktionen, kraftigt understödd utifrån, skulle ta initiativ till att självmant bryta status quo och vara den första att kasta sig ut i väpnad kamp, så skulle detta leda till att den revolutionära flodvågen översvämmade sina bräddar och bröt igenom de fördämningar som idag håller den tillbaka. Betingelserna för det kvalitativa språnget skulle föreligga i samlat skick, det historiska förloppet skulle öka i hastighet och kanske också ändra natur för att på längre sikt lägga grunden till en ny stat: Chile skulle därmed i sanning ”ur mörkret stiga emot ljuset”, som det heter i en strof i Internationalen. Under tiden väntar de båda lägren ut varandra i skogsbrynet i full mundering för att se vem som först begår det fatala misstaget att ge sig ut på det öppna fältet utan betäckning.

För ögonblicket finns det två svaga punkter i det folk- liga lägret som skulle kunna utsättas för en attack från motståndaren; för det första så har klassinstinkten ett kraftigt försprång före klassmedvetandet, vilket betyder att arbetarnas politiska medvetenhet om proletariats långsiktigt strategiska intressen liksom medvetandet hos deras förbundna i kampen om herraväldet är långt mindre utvecklad än den spontana beredskapen att försvara de omedelbart vitala intressena hos dem. Denna olikmässiga utveckling är på intet sätt förvånande eftersom det politiska medvetandet enligt sin definition är något som åstadkoms av ett avantgarde, men i en revolutionär period beror bevarandet av arbetarnas omedelbara intressen och förbättrandet av deras levnadsvillkor i det långa loppet på deras förmåga att förvandla en defensiv, styckad och statisk position till en offensiv linje som syftar till erövrandet och konsolideringen av den politiska makten som nationellt ansvarig klass. För det andra så uppvisar klassorganisationerna (såväl kvalitativt som kvantitativt) en tidsmässig eftersläpning i förhållande till klassmedvetandet självt, en eftersläpning som ökar olikmässigheten på den högre nivån. Detta förhållande är betydande på fackföreningsnivå (en fjärdedel av arbetarklassen är fackföreningsansluten, och fackföreningsrörelsen förblir, såsom naturligt är, impregnerad av den gamla dagskravsmentaliteten och de dåliga tidernas ”ekonomism”), och på det politiska planet inom partierna, särskilt Socialistpartiet, vars förmåga att organisera och mobilisera massorna och till följdriktig disciplinering åtminstone inte tills nu når upp vare sig till den politiska medvetenhetsnivån hos dess militanter eller dess ledares objektiva ansvar för den revolutionära ledningen. Detta fenomen accentueras ytterligare av att tillgängliga politiska kadrer suggs upp i den administrativa apparaten eller i förvaltningen och på det sättet blottställer den i egentlig mening politiska formeringen av ledande kadrer, åderlåter den och sätter den ur stånd att uppfylla sina uppgifter som avantgardeorganisation.

Detta strömdrag av eftersläpande och olikmässiga utveckling mynnar slutligen ut i en i viss mån frånvarande politisk ledning med förmåga att mobilisera och stimulera massrörelsen på alla nivåer. Utövandet av regeringsmakten kan inte i sig självt vara ställföreträdande för det politiska avantgardets funktion. Det rör sig här om två instanser som måste skiljas åt i varje revolutionär process, hurdan den än är, om aktioner på två olika plan som måste samordnas men också skiljas från varandra om man inte ska sammanblanda den administrativa med den politiska ledningens uppgifter, vilket skulle vara att sjunka ned i manipulerande byråkratism eller auktoritär opportunist. Denna obalans, klyftbildning och eftersläpning ingår förvisso i själva den revolutionära dynamiken, är dess motstycke och rentav det bästa tecknet på dess existens — för så vitt en revolutionär dynamik betyder att uppgifterna ständigt överskrider möjligheterna att verkställa dem, att behoven ständigt överskrider resurserna. Här återstår det att efterhand fylla upp dessa tomrum, som inte försvinner av sig själva; här återstår det att följa med de krav som ställs av den historiska processen för att inte till ytterlighet låta sig distanseras av händelsernas gång. Detta är inte en fråga om individuell kapacitet utan om förmåga till organisering som i sista hand innebär att det är fråga om huruvida man besitter en riktig uppfattning av klasskampen eller ej, sådan den måste föras under en nationellt demokratisk fas. Ansvar för detta faller på den nationella politiska ledningen, och på den ensam.

Den relativa avsaknaden av politisk ledning underlåter inte att utöva en omedelbar praktisk och för alla uppenbar verkan: den skilsmässa som idag föreligger mellan de revolutionära masstyrkornas undermobilisering och de kontrarevolutionära minoritetsstyrkornas faktiskt förefintliga och växande övermobilisering. Självbevarelseinstinkten hos en storbourgeois på jaktstigen kan utan att man anar det ackumuleras för att plötsligt leda till öppen och explosiv urladdning. Det är allom bekant vilket öde den direkt samtida historien hade i beredskap åt de ledare och de folkets massor som var benägna att tro att det väsentliga vunnits i och med att man hade ministrarna på sin sida. Det är inte bara den nationella och internationella bourgeoisins verbala eskalering gentemot den chilenska folkregeringen som är oroväckande; det vore paradoxalt, och det vore också ödesdigert om imperialismen och storbourgeoisin lyckades nå därhän att de i Chile förfogade över ett bättre förberett, utrustat och mer vaksamt och medvetet avantgarde än de revolutionära avantgarden som existerar idag, och man kan inte bortse ifrån att den samtida revolutionshistorien särskilt i Latinamerika har fattat tycke för paradoxer.

Men man ska därför inte slå alarm utan anledning. Den revolutionära processen i Chile har alla utsikter att gå vidare på den inslagna vägen, och dem det åligger att göra det är fast beslutna om att föra den till sitt slut. Det ligger i alla militanternas intresse och det är deras plikt, vilka de än må vara, att förstå det särpräglade i den väg som följs av de chilenska kamraterna, att uppmärksamt följa dem på vägen och att ge dem sin klarsynta och förbehållslösa solidaritet. Denna exceptionella väg — och när allt kommer omkring så löper historien i sick-sack från det ena undantaget till det andra — är ännu bara en snitslad bana. Det behöver inte sägas, även om det är lika bra att ha det gjort, att den ”chilenska vägen” slutar vid Chiles gränser: Allende själv har, som vi ska se, åtagit sig att fastställa dessa gränser.

Den latinamerikanska revolutionens grundläggande väg består i väpnad kamp, som varje nation när tiden är inne kommer att ge dess konkreta och egna utformning. Morgondagens bolivianska revolution och den brasilianska revolutionen dagen därpå kommer utan tvivel inte att ha någonting att göra med den nuvarande chilenska väg, som det vid första påseende inte tycks vara farligt att gå; något som för övrigt gör den mer vansklig. De chilenska avantgarderna och varje revolutionär ledare är faktiskt medvetna om den verkligt dolda faran i att ha kommit in på en helt ny och endast skenbart normal etapp utan skarpa krökar, utan avbrott, och som utan att sätta föraren på prov ligger helt i linje med den gamla slentrianen. Faran ligger då i att ta itu och handskas med en faktiskt revolutionär och verklig kritisk situation med hjälp av ideologiska schemata, aktionsmetoder och en sorts reflexer som nedärvt från de tidigare etapper man lagt bakom sig. Folkregeringen skulle, om så vore fallet, löpa risk att inte längre nå ifatt den process man själv satt i gång, förlora kontrollen över den och köra av vägen. ”Vi har genomfört en revolution som är mycket större än vi själva”, sa Fidel en gång under andra förhållanden. Detta är den permanenta otillräckligheten i varje historiskt företag, från det futtigaste till det mest betydande: aktörerna överflyglas av omfångsrikedomen och återverkningarna från deras eget handlande. När denna otillräcklighet emellertid blir för stor sopas aktörerna undan från scenen av den stormvåg de själva utlöst i sina tillslutna boningar. Det vore synd om de krafter som i Chile vunnit en avsevärd första seger skulle ha utlöst en så dynamisk klasskamp att den går dem ur händerna och är starkare än de själva. Ty denna dynamik kräver att det finns ansvariga för kontroll och ledning av den bland folkets förespråkare och även bland folket självt, och detta i högre grad än vad den för ögonblicket ännu kan skänka i fråga om organisering, ledning, möjligheter till försvar och motattack (i ordets politiskt-militära och inte enbart i dess tekniska mening). Folkets Chile har väckt en slagbjörn till fiende, som nu bara sover på det ena ögat och som är färdig att rusa upp och bryta de institutionella band som tjudrar honom, strunta i alla sina moraliska förbud och skaka av sig sina fjättrar. Denna fiende är så mycket farligare som rädslan gör honom aggressiv. Kommer Chile att kunna trotsa denna fiende? Och kommer det att kunna göra så i tid? Svaret till dessa frågor sätter inte begåvningen eller de personliga egenskaperna hos enskilda individer på spel;

vad det sätter på spel är i stället organiserandet av adekvata, kollektiva svar. Vad Salvador Allende beträffar så kommer läsaren av denna intervju förvisso att uppfatta hans beredskap att visa sig vuxen konsekvenserna av de val han träffar.

Med ett ord så hör det slutgiltiga alternativet till de enklare, hur sammansatta de konkreta betingelserna för de olika alternativen än må vara: om folkregeringen inte kan hålla stånd mot väder och vind, så kommer den antingen att på behagligaste sätt gå ned sig i reformismens kvicksand eller också försvinna genom en väpnad kupp. Kamrat Allende uppvisar för sin del ingen som helst läggning vare sig för att låta sig nedvaggas i halvmesyurer eller för att låta fienden lägga kniven mot hans strupe. Återstår den första lösningen: att hålla stånd. Det är fortfarande en oviss satsning, kommer man att säga. Men det finns ingenting som förbjuder oss att hoppas på seger.

Intervju Allende — Debray

DEBRAY: Kamrat president, förändras man av att vara vid makten?

ALLENDE: Du förstår, Régis, till mig sa man alltid ”kamrat Allende”, idag säger man ”kamrat president”, och det är klart att jag besinnar det ansvar som ligger bakom detta.

D: Förändras en socialistisk militant då han blir statsöverhuvud?

A: Nej. Jag tror att socialisten som statsöverhuvud fortsätter att vara socialist, låt vara att det som driver honom till detta måste stämma överens med verkligheten.

D: Det är en verklig nyhet att finna en socialist vid makten som känner sig som socialist och ”utövar socialism”! Det finns inte många exempel på det, kamrat.

A: Det vet jag också, olyckligtvis. Och det är lika ont om socialistpartier som är riktigt marxistiska.

D: Och om vi går en bit tillbaka i tiden så är ni en av Socialistpartiets grundare.

A: Ja, det stämmer.

D: Ungefär 1932...

A: 1933 närmare bestämt.

D: Vilka var de viktigaste inslagen i er personliga politiska bildning, hur kom det sig att ni gick in i Socialistpartiet?

A: Jag gick inte in i Socialistpartiet, Régis, jag är Socialistpartiets grundläggare, en av grundarna.

D: Min fråga skulle vara: varför socialist och inte kommunist?¹

---

¹ *Kommunistpartiet:*

Det grundades i januari 1922 av socialistiska arbetarpartiet, som ändrade namn. Detta hade i sin tur grundats 1912 av Luís Emilio Recabarren, en föregångsman i den chilenska arbetarkampen. Anslutet till andra internationalen. Vid åttonde partikongressen i januari 1927 fastställdes dess ideologiska linje: ”Partiet skall driva en fortlöpande bolsjevisering. Kommunisterna sitter inte i parlamentet för att hylla den kapitalistiska regimen utan för att störta den. Proletariatets frigörelse åstadkommes inte på demokratiska vägar utan genom revolution. Dess befrielse nås inte i parlamentet utan i sovjeterna”. Detta blev partiets sista egentliga aktion, eftersom dess medlemmar utsattes för förtryck och förföljelse när Ibáñez sedan tog makten.

Partiet splittrades efter fjärde internationalen. Det ingick i den Folkfront som ledde till Pedro Aguirre Cerdas regering, men avlägsnade sig sedan därifrån.

Under González Videlas regering (1946-1952) ingick partiet i kabinettet, men förklarades sedan olagligt genom ”den fördömda lagen” — d.v.s. lagen om demokratins ständiga försvar. Dess ledare deporterades, fängslades och förföljdes, vilket inte hindrade att partiet aktivt fortlevde under jorden, och t.o.m. stödde Salvador Allendes första presidentkandidatur, 1952. Först 1958 legaliserades det åter, när nämnda lag upphävdes. Samma år

A: Ja, när vi bildade socialistpartiet så existerade faktiskt kommunistpartiet, men vi för vår del analyserade den chilenska verkligheten och hade uppfattningen att det fanns en given plats för ett parti med liknande filosofiska lärosatser och tänkande, med marxismen som en metod för att tolka historien, samtidigt som socialistpartiet inte hade några förpliktelser av internationell art, något som inte betydde att vi tog avstånd från den proletära internationalismen.

D: Det fanns säkert sekterism på den tiden, vad jag förstår...

A: Det vet du mycket väl: kommunistpartiet uppträdde som ett slutet, åtstramat parti, medan vi menade att det var lämpligare med ett parti som på basis av samma tänkande hade en bredare uppläggning, var absolut oberoende och hade en annan taktik som väsentligen inriktades på de låt oss säga chilenska problemen efter riktlinjer vid sidan av varje internationellt sett fastlåst position.

D: Den första socialistiska republiken i Latinamerika blev så vitt jag vet 12 dagar gammal. Tog Du del i detta eller hade denna Marmaduke Grove-kupp² något inflytande på

förenades det med andra vänsterpartier i den Folkfront (Frente de Acción Popular), som stödde Allendes andra presidentkandidatur. Sedan dess har kommunistpartiet uppvisat ständigt ökande röstsiffror. I senaste parlamentsvalet fick det omkring 17 % av de avgivna rösterna. Dess provkandidat till presidentposten vid Unidad Popular-kongressen var Pablo Neruda. I president Allendes regering har kommunistpartiet tre ministrar — finans, kommunikations och arbetsministrarna — alla arbetare.

Socialistpartiet:

Det bildades den 19 april 1933, även om det redan före detta datum hade funnits en rad små socialistiska rörelser, som året innan hade stött Groves och Mattes kupp. I sin programförklaring "ansluter det sig till marxismen som metod att förklara verkligheten och erkänner klasskampen som historiens drivkraft".

Partiets grundande är ett resultat av folkets verkliga förhållanden, av den mognad som arbetarklassen uppnått i sin långa kamp och av de traditionella partiernas otillräcklighet när det gäller att tillvarata arbetarnas intressen. Det chilenska kommunistpartiet hade visserligen vunnit arbetarklassens förtroende, men det var för tillfället splittrat i två oförenliga fraktioner.

Det nya partiet skilde sig dessutom i vissa avseenden från kommunistpartiet, enligt denna definition av en känd teoretiker inom partiet... "de (revolutionära) representerades inte heller av Kommunistpartiet, som hade alltför rigida ideologiska konturer, en alltför internationell strategi och schematisk taktik för att tjäna arbetarklassens berättigade krav".

Partiet kritiserar och står utanför andra och tredje internationalen och inriktar sin internationella politik på ett mer begränsat latinamerikanskt plan. I dess programförklaring står det sålunda: "Den socialistiska ideologin är internationell och kräver en solidarisk samlad aktion av världens arbetare. Som ett första steg mot detta mål skall socialistpartiet kämpa för ekonomiskt och politiskt enande av denna kontinents folk, för att åstadkomma en federation av socialistrepubliker i Latinamerika och en antiimperialistisk ekonomi". Han tillägger att "en arbetardiktatur är nödvändig medan den totala förändringen av systemet håller på att genomföras." I det senaste parlamentsvalet fick socialistpartiet nära 15 % av de avgivna rösterna.

² *Marmaduke Groves socialistiska republik:*

Eftergifterna åt imperialismen och den politiska repressionen under Ibáñez' diktatur (1931-32) samt Monteros klassregering (1932) hade lämnat efter sig en våg av socialt missnöje, som fick utlopp i strejker och andra politiska aktioner, organiserade av vänsterpartierna och de vaknande arbetarrörelserna. Några socialistgruppers envisa arbete samt massornas missnöje och maktavarnas orättvisor bär fram en revolutionär rörelse, ledd av överste Marmaduke Grove (militär ledare) och Eugenio Matte (civil ledare). Den 4 juni 1932 lider president Montero nederlag och en socialistisk regering inrättas.

Den nya regeringen vidtog genast en rad konkreta åtgärder till förmån för de egendomslösa, enligt ett program som kallades de 50 punkterna, under parollen "Bröd, Tak och Rock". När man idag betraktar dessa åtgärder, förefaller de utomordentligt enkla och anspråkslösa (upphävande av arrendebönders vräkningsdomar, återställande av pantsatta föremål, krediter till små affärsföretag, etc). Men det råder inget tvivel om att de retade den reaktionära högern. Ändå följer den nya regeringen en klar anti-imperialistisk linje; i dess program står det att "kreditförmedlingen, inrikes- och utrikeshandeln, kontrollen av löner och marknader har gått oss ur händerna. Utländska företag har i sin makt hela vår tunga industri, vår råvaruproduktion och en stor del av servicenäringarna. Vår överklass har berusat sig med den lyx och bekvämlighet som den utländska kapitalismen erbjuder i utbyte mot våra naturtillgångar och folkets elände. Därför har de borgerliga uppkomlingarna i Chile visat större hänsynslöshet mot allt det nationella än något annat land som kallar sig fritt ..."

Dessa revolutionärs program innehöll inte socialisering av produktionsmedlen eller konfiskering av förmögenheter. Regeringen stödde sig inte heller direkt på massorna för att genomföra det. Sålunda störtades den efter 12 dagar genom en statskupp, stödd av den nationella bourgeoisien och imperialismen. Det råder inget

partibildandet?

A: Inflytande? Nja ... det var fråga om ett oerhört starkt inflytande.

D: Fick Du problem efter detta?

A: På den tiden, före år 1932, var jag avstängd från universitetet. Det var vid den tid som kallades Ibáñez³ diktatur, en diktatur som utan tvivel inte var typisk för de latinamerikanska länderna; man skulle i själva verket kunna säga att det var en mild diktatur, de yttersta dagarna för en regering och en kaotisk ekonomisk situation, och det var följaktligen naturligt att yttringarna vid universitetet i vanlig ordning gick emot diktaturen: jag deltog och därför blev jag avstängd från universitetet och satt i fängelse.

D: Blev Du åtalad inför rätta?

A: Ja, jag gick igenom sex rättegångar och ställdes inför militärdomstol. Vid den socialistiska Marmaduke Grove-republikens fall höll jag på med min praktiktjänstgöring som medicinare i Valparaíso. Som studentledare höll jag då ett tal på Juridiska högskolan, vilket fick till följd att jag arresterades. Dessutom arresterades andra släktingar till mig, bland dem min svåger, Marmaduke Groves bror, och en bror till mig som knappast alls deltog i politik. Som du ser så stod vi på mycket intim fot med Grove. Vi dömdes där av en militärdomstol som försatte oss i frihet. Man fängslade oss på nytt och ställde oss inför en annan militärdomstol och den egentliga rättegången tog vid. Min far var sjuk efter att ha fått ett ben amputerat och hade kallbrands-symptom i det andra. Han låg praktiskt taget på sitt yttersta. Min bror och jag fick tillstånd att lämna platsen där vi hölls fängslade för att uppsöka vår far. Som läkare kunde jag snabbt uppfatta det ytterst allvarliga tillstånd i vilket han befann sig. Vi fick några få minuter på oss att tala med honom, lagom för att han skulle hinna säga att det enda han testamenterade till oss var en gedigen och hederlig utbildning men inga materiella ägodelar. Följande dag avled han, på hans begravning tog jag till orda för att säga att jag framledes skulle ägna min kraft åt den sociala kampen, ett löfte som jag tror mig ha uppfyllt.

tvivel om att den revolutionära juntan, trots sin korta tid vid makten, ingav arbetarklassen ett hopp, och dessutom förenades i dess hägn fem små socialiströrelser, som året därpå skulle ge upphov till Socialistpartiet.

³ *Carlos Ibáñez del Campo*

Han föddes 1877, var general i armén och spelade en roll i Chiles politiska liv under 30 år. 1927 kandiderade han f.f.g. till presidentposten och fick 98 % av rösterna. Hans första regering (1927-31) är känd under namnet "Ibáñez' diktatur".

Trots att han ägnade hela sitt liv åt politiken och till sin läggning var politiker, var han aldrig aktiv i något politiskt parti. Han konspirerade, gjorde personlig politik och deltog i ett flertal "palatskupper". Under åren 1925-40 sades det om honom att "enda gången man kunde vara säker på att Ibáñez inte konspirerade var när han själv var president." Trots att hans första regering efterlämnade ett intryck av maktfullkomlighet och politiska förföljelser, presenterades han 1951 som presidentkandidat för en koalition av oberoende rörelser, ett parti som skapats speciellt för detta tillfälle (Agrarpartiet) och en fraktion av socialistpartiet. Hans program var av populist-demagogiskt snitt, baserat på folkopinionens önskan om moralisk sanering och upprensning av förvaltningen.

I ett val med fyra kandidater (därav Salvador Allendes första kandidatur, stödd av kommunister och en del av socialisterna) fick han en överväldigande majoritet av rösterna, nära 50 %. Hans ekonomiska politik var av rent reaktionär karaktär. Ett exempel är hans tillkallande av en nordamerikansk handelsdelegation (Klein-Sache), vilket betydde Chiles fullkomliga underkastelse under Internationella Valutafonden. Detta ledde till att Socialistpartiet utträdde ur hans regering. Han lyckades inte hejda inflationen, som tvärtom ökade, och den moraliska saneringspolitiken genomfördes inte under hans regering, som utmärkte sig för olika slag av oegentligheter.

Han upprättade kontakter med Peróns populistregering. Vänskapsbetygelser utväxlades mellan de båda regeringarna, och välviljan kulminerade med Peróns officiella besök och rundresa i Chile 1953. De politiska syftena med denna allians är inte klarlagda, men det talades om att skapa en militärpolitisk axel mellan Chile och Argentina med anspråk på ledarskap och hegemoni i Latinamerika.

Vid slutet av sin regeringstid upphävde han lagen om demokratins försvar, som hade hållit kommunistpartiet olagligt under 10 år. Nu kunde detta parti ge fullt stöd åt Salvador Allendes andra presidentkandidatur 1958.

Carlos Ibáñez dog 1960.

D: Det är ytterligare en sak som jag skulle vilja veta. Jag vet att du inte är någon teoretiker, men man lägger i din verksamhet och i dina tal märke till att du har en solid bas för ditt tänkande, om du förstår vad jag menar. Jag frågar mig därför: hur kom du att närma dig marxism-leninismen?

A: Ja, sanningen att säga, och jag talar då om åren 1926 och 1927 då jag helt nyligen hade skrivit in mig vid fakulteten, så var vi medicinare på min tid som student politiskt de mest avancerade.

D: Det var inte filosoferna och ”humanisterna” vid den humanistiska fakulteten som var det?

A: Nej, av tradition så var det vi medicine studerande; vi levde på den tiden i en mycket fattig del av staden, vi levde praktiskt taget tillsammans med folket, vi var till större delen studenter som kom från landet, och på nätterna sammankallade vi dem som bodde på samma pensionat och läste högt ur *Kapitalet*, Lenin och även Trotskij.

D: Här skilde ni er uppenbarligen från kamraterna i kommunistpartiet som väl inte läste Trotskij.

A: Jag tror nog att det finns dom som kommer att säga dig att han inte lästes i kommunistpartiet, men vi hade inga såna avgränsningar. Jag vet utomordentligt väl att det inte finns någon revolutionär praktik utan revolutionär teori, men jag är själv väsentligen en handlingens man. Jag har alltsedan studietiden stått på den främsta barrikaden, och det har givit mig många lärdomar.

D: Jo, det är livets universitet som man säger; men det finns också ett annat, låt oss kalla det böckernas universitet; och en konkret fråga: har du läst *Staten och revolutionen* av Lenin?

A: Ja, naturligtvis.

D: Bra, för vi ska tala litet om det senare om vi får tid.

A: Jag har i många av mina tal och i parlamentet citerat stycken ur detta verk, vilket föranlett kritik från den reaktionära pressens språkrör. Under den sista presidentkampanjen reproducerade ett av dessa språkrör, tidningen *El Mercurio*, avsnitt ur ett av mina tal och stycken ur nämnda verk av Lenin, säkerligen för att ange att vad jag strävade efter var att ”undertrycka den borgerliga staten”. Grundläggande verk som *Staten och revolutionen* innehåller enligt min mening bärkraftiga idéer som emellertid inte kan användas som den romerska katekesen.

D: Jag har alltid hört talas om dig som en person med relationer till frimureriet samtidigt som du är marxist; du känner till att det vid ett tillfälle förekom en mycket betydande diskussion inom den internationella arbetarrörelsen. På 20-talet exempelvis uteslöt man i Frankrike frimurarna från det Kommunistparti man höll på att grunda. Ser du någon motsättning mellan ditt påstådda förhållande till frimureriet och din marxistiska ståndpunkt, din klasständpunkt?

A: Först och främst vill jag påminna dig, Régis, om att Franska Kommunistpartiets förste generalsekreterare var frimurare.

D: Visst, visst ...

A: Och att det oförenliga i detta fastställdes från och med Tredje Internationalen.

D: Ja.

A: Nåväl, jag har utifrån personliga ståndpunkter ett förflutet bakom mig inom frimureriet. Min farfar, doktor Allende Padín, var Högste Stormästare inom Frimurarorden under förra århundradet, då frimureri innebar kamp. Frimurarlogerna och Lautarinerlogerna⁴ var

---

⁴ *Lautaro-loger och frimurarloger.*

stöttepelare för oberoendet och i kampen mot Spanien.

D: Bolívar och Sucre var frimurare.

A: Det är rätt. Då förstår du mycket väl hur man genom denna familjetradition och längre fram kunde ha dessa förbindelser eftersom frimurarrörelsen kämpade för grundläggande principer som frihet, jämlikhet och broderskap. Hur som helst så hävdade jag inom Frimurarorden att det inte kunde finnas någon jämlikhet eller några som helst möjligheter till förbättringar under den kapitalistiska regimen; att det inte kunde existera något broderskap så länge det fanns klassexploatering, och att den sanna friheten är konkret, inte abstrakt. På det sättet gav jag principerna för frimureriet det verkliga innehåll som de bör ha. Nu är jag fullkomligt medveten om att det finns länder där Frimurarorden inte kan anses hävda dessa principer.

D: Du, kamrat president, härstammar från en ganska välbeställd familj, låt oss säga från en borgerlig familj ...

A: Enligt den ortodoxa definitionen är mitt ursprung borgerligt, men jag måste tillägga att min familj inte var lierad med den sektor av bourgeoisin som utövade ekonomisk makt, även om mina släktingar på fädernet utövade så kallade liberala yrken och det på mödernet fanns andra som hade sådana yrken.

D: Och var stod de politiskt?

A: I Chile var kampen mot konservatismen oerhört häftig under förra århundradet och den framstod som en kamp med religiös prägel. De konservativa motsatte sig alla framstegsinitiativ, såsom upprättandet av konfessionslös skolgång. Alla mina farbröder och min far var militanter i Radikala Partiet⁵ då radikalismen odiskutabelt innebar att man hade

Lautaro-logerna, uppkallade efter den araucanske hövdingen Lautaro, som ledde kampen mot den spanska erövringen på 1500-talet i Chile, bildades 1812 i Buenos Aires av frimurare, bl.a. general José de San Martín och Bernardo O'Higgins, båda förkämpar för motståndet mot den spanska kolonialmakten. Det har sagts att medan armén utgjorde befrielsekampens väpnade arm, var Lautarologen dess politiska arm. Det framgår av att San Martín och O'Higgins särskilt ägnade sig åt att grunda loger i samma takt som befrielsearmén avancerade från Anderna till nya områden. Målet med logen förklarades vara medborgerlig undervisning och studium av den nya nationens politiska och sociala möjligheter. Förhållandet mellan frimurar- och Lautaro-logerna har av en historiker beskrivits så här: "Det krävdes att alla anslutna till Lautaro-logen skulle invigas i frimureriets mysterier; därför påstår vi att om logens syften var uppenbart politiska, så var dess medlemmar lika uppenbart frimurare". Den första chilenska frimurarlogen, grundad den 15 mars 1827, har alltså sitt ursprung i Lautarologen, och dess första stormästare hade också varit med i Lautarologen. Förbindelserna mellan de båda logerna kan klart iakttagas i deras gemensamma ritualer och symboler, funktioner och aktiviteter. Följande utdrag ur Lautaro-logens stadgar, egenhändigt avfattade av Bernardo O'Higgins, bevisar detta samband:

"När någon av bröderna väljs in i styrelsen kan han inte besluta någonting av vikt utan att höra logens mening ... En av brödernas främsta plikter är att hjälpa och skydda varandra i samhällslivets alla konflikter ... Varje broder som avslöjar hemligheten med logens existens, i ord eller antydningar, skall dömas till döden, på det sätt som befinnes lämpligt ..."

⁵ *Radikala partiet*

Det uppstod genom en utbrytning ur liberala partiet, under ledning av Pedro León Gallo år 1858. Partiets huvudteser, formulerade vid dess kongress 1888, var: kyrkans skiljande från staten, gratis, obligatorisk, konfessionslös folkskoleundervisning, förbättring av kvinnans ställning. Med tanke på den härskande oligarkin och den alltmer framträdande bourgeoisin var detta mycket långtgående reformer för denna tid. Det Radikala Partiets attityd till massorna kan sammanfattas i följande uttalande av Enrique Mac Iver, en av partiets mest framstående företrädare: "arbetarna har varken kultur eller är tillräckligt förberedda för att förstå regeringens problem, ännu mindre för att delta i den".

Som politiskt organ representerade Radikala Partiet den nya medelklassens förväntningar och intressen. De allvarligaste motsättningarna mellan det och oligarkin hänförde sig till religions- och undervisningsfrågor (vari Radikala Partiet intog en mer progressiv hållning). Under detta århundrade har partiet bildat regering i olika politiska kombinationer. 1938-52 har tre av dess medlemmar varit president.

1969 övertas kontrollen över partiet av den mest progressiva fraktionen, och de mer reaktionära, som hade styrt det när det hade förbindelser med Högern, drivs ut. I enlighet med den nya linjen medverkar partiet till att

framstegsvänliga ståndpunkter. Min farfar grundade den första konfessionslösa skolan i Chile och blev på grund av sina ståndpunkter kallad Allende den Röde...

D: Så sen dess ...

A: Sen den tiden har familjen fortsatt på den inslagna vägen.

D: Familjetraditionen utövade alltså ett inflytande på din skolning, men kan du påminna dig någon annan typ av inflytande?

A: När jag var pojke, jag var väl då i fjorton- eller femtonårsåldern, sprang jag ofta på en verkstad som innehades av en anarkistisk skomakare som hette Juan Demarchi, för att höra honom tala och utbyta åsikter med honom. Detta hände i Valparaíso under mina studier på gymnasiet. När jag hade slutat för dagen brukade jag gå och prata med denne anarkist, som påverkade mig mycket som skolpojke. Han var 60 eller kanske 63 år, och hade inget emot att prata med mig, han lärde mig att spela schack, talade med mig om saker och ting ur livet och lånade mig böcker...

D: Vilka böcker?

A: Av alla de slag, mest teoretiska böcker kan man säga, som exempelvis Bakunin, och framför allt var hans kommentarer viktiga eftersom jag inte hade någon läggning för djupare läsning, och han förenklade det för mig med den enkelhet och den klarhet som finns hos arbetare som lärt sig saker och ting.

D: Jag förstår. Och därefter började du din politiska karriär; blev du inte deputerad?

A: Jo, men först började jag som läkare. Jag hade varit universitetsledare, och för att kunna komma in och arbeta på sjukhus i Valparaíso måste jag söka i fyra omgångar och trots att jag var ende sökande fick jag ingen utnämning på grund av mitt förflutna som student. Jag fick plats som biträde i patologisk anatomi, vilket betyder att mitt första arbete blev mycket hårt och påfrestande och bestod i att obducera lik. Trots mitt arbete verkade jag, fortfarande i Valparaíso, som militant i partiet, och jag blev i praktiken dess grundläggare i Valparaíso och utvecklade dess arbete från innerstan till förstäderna eller ute på landet ...

D: Det är därför som du känner dig som hemma när du kommer till Valparaíso ...

A: Vet du, jag har alltid sagt att min politiska karriär tog sin början i Valparaíso, men jag är från Buenos Aires och det gäller även nu när jag är president.

D: Efter det att du hade valts till deputerad för Valparaíso har jag hört att du som mycket ung blev Folkfrontsminister.⁶

Unidad Popular bildas och deltar med tre ministrar i Folkets Regering.

⁶ *Pedro Aguirre Cerda och Folkfronten.*

Efter den sjunde Kominternkongressen 1935 engagerade sig det chilenska kommunistpartiet helt i arbetet på att konstituera Folkfronten, en idé som vann anklång inom stora delar av Radikala Partiet. Grundtanken bakom denna linje var att bekämpa fascismen och försvara demokratin. Julio César Jobet, som skrivit om den chilenska socialismens historia: "Folkfronten kom att utgöra en allians mellan arbetarrörelsen och demokratisk-borgerliga grupper med ett program som, med hänsyn till de motstridiga klassintressena, hade en tendens att slipa av ojämnheterna på ömse håll. Det mest utmärkande för den var försvar för demokratiska rättigheter och vissa social-ekonomiska reformer för att komma till rätta med arbetarklassens eländiga levnadsförhållanden. 1936 organiserades Folkfronten, som omedelbart kolliderar med den kreolska högern, samlad kring en av dess typiska figurer: Gustavo Ross Santa María.

1938 äger en vänsterkongress rum, då den radikale läraren Pedro Aguirre Cerda utnämns till Folkfrontens kandidat i presidentvalet samma år. Presidentvalkampanjen, i vilken Aguirre Cerda segrade med 4.000 rösters övervikt, var utomordentligt hård p.g.a. högerns motstånd. Förutom av sitt eget parti stöddes Aguirre Cerda av Kommunistpartiet, Socialistpartiet och Demokratiska partiet, samt grupper av Ibáñeztrogna. Regeringens program var reformvänligt och föreslog en rad åtgärder för att stimulera nationalekonomin, som var allvarligt bunden av utländska intressen. Den utan tvivel viktigaste åtgärden var att skapa ett organ för att gynna produk-

A: Just det. Jag var på 30-talet minister under Pedro Aguirre Cerda. Det är don Pedro du har där på fotografiet; han var fylld av mänsklig omtanke, och det är ganska intressant att han radikaliserades genom sin kontakt med folket. I början var han urtypen för den borgerligt radikala politikern, och för var gång som han konfronterades med folkets lojalitet och kärlek förvandlades han efterhand till en man med mycket djupare övertygelse och kom på det sättet folkets krav mycket närmare, men han ville aldrig vara annat än radikal. Det var på Folkfrontens tid; även om partierna förvisso var desamma som idag så var det då, på den tiden det Radikala partiet som var det ledande och som var bourgeoisins parti, vilket är skillnaden mellan Folkfronten och Folkets Enhet av idag: i Folkets Enhet finns det inte något parti som har ledningen, medan det däremot finns en ledande klass, arbetarklassen, och en socialistisk och marxistisk president.

D: Därefter fortsatte du i Kongressen och blev till och med ordförande i Senaten nu på senare år. Hur kommer det sig att du, en man från småbourgeoisin — med alla dessa parlamentära, ideologiska och sociala bindningar, med din bakgrund som frimurare — kan förbli en konsekvent, revolutionär handlingslinje trogen? Efter att ha passerat genom så många borgerliga institutioner, som också hör till de mest representativa för systemet, hur är det då möjligt att du kunnat förvandla dig till ledare för massorna, till en man som har det högsta ansvaret för en process som artar sig till en revolution?

A: Jag har tänkt över den frågan många gånger. Det bottenar först i en intellektuell kompromiss i ungdomen och senare i en verklig kompromiss med folket. Jag är partiman och jag har alltid arbetat med massorna. Jag känner mig som en verkligt infödd politiker som blivit alltmer fäst vid folket. Jag tror, Régis, att det stora flertalet revolutionära ledare kommit från små- och mellanbourgeoisin. Somliga av dem har lärt känna och förstå utsugningen utan att personligen ha varit utsatta för den, och de har ställt sig på de utsugnas sida gentemot utsugarna. Jag bar alltid med mig min politiska ståndpunkt i de institutioner som du räknat upp, och denna ståndpunkt representerade alltid folkets längtan efter social rättvisa, på exakt samma sätt som den gör det idag.

D: Låt oss då gå över till någonting annat. Kamrat president, du är 62 år gammal.

A: Men mycket livaktig för min ålder.

D: Du tillhör en generation, låt oss säga samma generation som Betancourt, Haya de la Torre, Arévalo och många andra.⁷ Denna generation är den dag som idag är politiskt likviderad. Den

tionen (Corporación de Fomento de la Producción), vars huvudsakliga uppgift var att snabbt industrialisera landet genom ekonomisk planering och industrikrediter.

När begreppet folkfront höll på att förlora betydelse i världen dog Aguirre Cerda den 23 november 1941.

⁷ *Victor Raúl Haya de la Torre och APRA*

Han uppträder som studentledare 1918 och deltar i kampen för 8 timmars arbetsdag. 1923 deporteras han till Mexiko. Där grundar han Amerikanska Revolutionära Folkalliansen (APRA). En central punkt på det nybildade partiets program är omfattande jordbruksreformer och ett slut på latifundie- och oligarkisystemet. Han föreslår en stark stat, byggd på folkrepresentation. APRA företrädde det mest avancerade tänkandet i Peru vid den tiden. I sin strävan att förena klasserna i den anti-imperialistiska kampen framstår Haya de la Torre klart som en borgerlig reformsocialist. Hans förankring i folkmassorna tillåter honom att kontrollera parlamentet och göra Bustamante till president 1945. 1948 gör APRA uppror mot Bustamante för att få total kontroll av makten, men militärerna, med Odría i spetsen, tar makten efter våldsamma strider. Därmed inleds den diktatur som betydde 8 års blodig repression mot APRA. Haya de la Torre tar sin tillflykt till colombianska ambassaden, där han stannar under större delen av Odrías diktatur. Detta innebär APRAs förfall; de ingår allians med bourgeoisien och t.o.m. med sina gamla fiender, militärerna.

Juan José Arévalo

Guatemalteckisk politiker, av Ubicos diktatur (1931-45) landsförvisad till Argentina. Vid Ubicos fall 1945 ställdes han i spetsen för en omfattande reformrörelse.

Sedan han kommit in i regeringen redigerade han 1946 års politiska konstitution, den första efter två långa diktaturperioder. Samtidigt som han skrev sin berömda anti-imperialistiska bok "Fabeln om hajen och sardinerna" hjälpte han till att höja sitt folks anti-imperialistiska medvetande. Han erkände och stimulerade bil-

tillhör den latinamerikanska förhistorien och du står mitt uppe i dess samtidshistoria och visar hän mot framtiden. Varför måste de andra se sig kvarlämnade på vägen medan du för din del fortsätter framåt?

A: Det är ganska hårda ord du yttrat, men de är riktiga. Sanningen är denna: Socialistpartiet sammankallade här i Chile en kongress för Folkpartierna i Latinamerika. Det fanns vid detta tillfälle representanter från APRA⁷, från andra rörelser av populistisk typ, men man kunde redan här upptäcka en skillnad, eftersom Socialistpartiet var ett marxistiskt parti och vi alla var antiimperialister: också APRA framställde sig vid denna tid som ett antiimperialistiskt parti. Men sanningen är nedslående. Vad hände? Vad som hände var att när Folkpartierna kom till makten exempelvis i Venezuela, särskilt då Acción Democrática, så visade de ingen beslutsamhet att vidta de nödvändiga förändringarna för att genom kamp förändra regimen och systemet, utan de blev till raka motsatsen, ense med imperialismen. APRA har till exempel inte kommit till makten, men mest i syfte att öppna en väg framåt för egen del började de begränsa, tona ned och förändra sin attityd till imperialismen. Därför varken representerar eller tolkar dessa partier idag de latinamerikanska folkens önsknings, och historien har lämnat dem bakom sig.

D: Du kände många av dessa ledare personligen.

A: Ja, allihop. Betancourt till exempel levde i Chile; jag var don Pedro Aguirre Cerdas hälso-minister när han kom hit som flykting. Vi blev ganska goda vänner.

D: Och du hjälpte honom här.

dandet av fackföreningar. Under hans regering organiserades i Guatemala en rad politiska partier, bl.a. Guatemaltekniska Arbetpartiet, 1947.

Han blev den förste folkvalde president som i laga ordning satt sin mandatperiod ut (1946-52). Han efterföljdes av Jacobo Arbenz, också folkvald, som när han sökte radikaliser reformprocessen störtades genom en militärkupp och en invasion, stödda och finansierade av CIA i juni 1954.

Rómulo Betancourt och Demokratisk Aktion:

Venezolansk politiker. Han började som studentledare 1928. Två år senare i landsflykt i Costa Rica ingick han i en marxist-leninistisk grupp sedan han utvisats ur landet som "kommunist". I sina första analyser av Venezuela visade han på att "den imperialistiska internationalen" skulle hålla förtryckarregeringar i hans land för att "utlämna landets produktionsmedel åt utländsk exploatering". Tillbaka i Venezuela organiserade han Nationaldemokratiska partiet 1936. Dess legalisering hindrades av regeringen López Contreras, som anklagade det för att vara "kommunistiskt". 1937 deporterades han återigen. Han utnyttjade tiden till en internationell kampanj för Venezuelas demokratisering, Puerto Ricos självständighet och mot militarism och imperialism. Vid denna tid besökte han Chile för första gången och knöts till socialistiska fraktioner inom Folkfronten. Den 13 september 1941 tillkom Demokratisk Aktion — ett antiimperialistiskt agrarparti med Betancourt som ledare. Man utnyttjade därvid de nya förhållanden som uppstått genom regeringen Isafas Medina Angaritas' agerande. Medina införde 1943 en ny oljelag och senare ett konservativt program för jordbruksreformer. Demokratisk Aktion kom i oppositionsställning 1944, och den 18 oktober 1945 deltog den i kuppen som störtade Medina. I spetsen för rörelsen stod unga officerare, bl.a. Carlos Delgado Chalbaud och Marcos Pérez Jiménez. Betancourt blev president i den junta som bildades. I valet i december 1947 segrade författaren Rómulo Gallegos som Demokratisk Aktions kandidat. Han störtades 10 månader senare. I denna kupp deltog aktivt överste Adams från den nordamerikanska handelsdelegationen, som förde Pérez Jiménez Delgado Chalbaud (senare mördad) och Llovera Pérez till makten. Betancourt gick åter i landsflykt. Pérez Jiménez, som 1954 fick en ordensutmärkelse av Eisenhower, kom till makten med USAs gillande och höll sig kvar till januari 1958. Han störtades av en massrörelse, och i valet som följde segrade Betancourt med sitt parti. I oppositionen blev bara Kommunistpartiet kvar, sedan Betancourt själv isolerat det för att i stället få stöd av bourgeoisien och uppmuntran av imperialismen. I augusti 1959 gav polisen eld och upplöste en demonstration av arbetslösa i Carácas. Det var början till en upptrappning av förtrycket mot oberoende fackföreningar och mot Kommunistpartiet. Mer än 50 offer hade krävts fram till 1962, då FALN (Nationella Befrielsearmén) uppstod och inledde den väpnade kampen i Venezuela. FALN och den politiska organisationen Nationella Befrielsefronten kom till i hög grad tack vare insatser av kommunistpartiet, som hade beslutat att ta till vapen mot Betancourts proimperialistiska och repressiva regering. Denna regering — hyllad av Kennedy — framstår som en av de dystraste i Venezuelas historia. Betancourt kunde emellertid sitta kvar under hela sin ämbetsperiod och överlämna makten till sin efterträdare Raúl Leoni, också han medlem i Demokratisk Aktion. F.n. förbereder han sig för en ny kandidatur, i hopp om att efterträda den social-kristlige Rafael Caldera.

A: Vi var vänner, han bodde mitt emot mig och på den tiden talade vi med varandra varje dag. Jag måste tala om för dig att det är en man med ett mycket smidigt sinnelag, framstående journalist och storslagen talare som deltog på många av socialistpartiets möten.

D: Förr i tiden fanns det visst ett fotografi av Betancourt här.

A: Ja, och det är i själva verket borta sen många år tillbaka, när socialistpartiet bröt med *Acción Democrática*.

D: När var det?

A: Det är väl åtminstone 12 eller 15 år sen.

D: När blev du på det klara med imperialismens problem? När började du så att säga att upptäcka din antiimperialistiska kallelse? De andra upptäckte den aldrig, eller om de gjorde det så övergav de den snart. När tog du så att säga värvning i de antiimperialistiska leden?

A: Jag tror att de som läst Lenin och särskilt hans verk *Imperialismen, kapitalismens högsta stadium* fått grepp om teorin. Frågan om imperialismen är av största vikt i de underutvecklade länderna, och särskilt i Latinamerika. Socialisterna påpekar att vår fiende nummer ett är imperialismen, och de ger därför också i sina handlingar idag största möjliga företräde åt den nationella befrielsen. Det utländska kapitalets penetration och dominans har under senare år ökat till den grad att den så kallade nationella bourgeoisin praktiskt taget försvunnit ur bilden. Socialistpartiet besitter en antiimperialistisk tradition som är historiskt förbunden med den process som i vårt land är känd som den "socialistiska revolutionen", som började den 4 juni 1932. Trots sin kortvarighet lämnade denna process betydande spår i avantgardets föreställningsvärld. I revolutionärernas "omedelbara ekonomiska handlingsprogram" från år 1932, som jag har framför mig, hette det: "Vår privilegierade klass har levt ett lättjefullt liv i sus och i dus som möjliggjorts åt dem av det utländska kapitalet i utbyte mot våra naturrikedomar och folkets misär."

D: Men var denna antiimperialism det centrala för den Folkfront som bildades i Chile 1936 och som nådde regeringsställning år 1938?

A: Ja, ser du, vi var medvetna om att Folkfronten odiskutabelt utgjorde ett stort framsteg eftersom den i sig införlivade småbourgeoisin under maktutövandet och eftersom den organiserade arbetarklassen i en *Confederación de Trabajadores* (Arbetarnas Landsorganisation), men samtidigt förstod vi utomordentligt väl att det ekonomiska beroendet betydde politisk underkastelse. Och även om Folkfronten förvisso var ett steg framåt så innebar den inte och kunde den inte innebära politisk frigörelse och full suveränitet, eftersom dessa var underkastade det ekonomiska beroendet. Vi arbetade medvetet inom Folkfronten som en etapp, men vi såg varenda gång att de grundläggande problemen obestridligen aldrig kunde finna sin lösning. Och varför inte det? Därför att de viktigaste av våra rikedomar låg i händerna på det utländska kapitalet. Det är alltså på grund av detta som upplevelsen av denna erfarenhet stärkte vår övertygelse om att den väsentliga kampen i de av kapitalismen beroende länderna eller de så kallade "utvecklingsländerna" är den antiimperialistiska kampen. Detta är grunden, basen för alla andra strukturförändringar.

D: På Pedro Aguirre Cerdas tid var tongångarna mera antifascistiska.

A: Det berodde som du själv minns på den tid vi levde i: spanska inbördeskriget, andra världskriget ... I likhet med alla de övriga arbetarrörelserna i världen var det logiskt att vi införde alternativet mellan borgerlig demokrati eller fascism stod på den borgerliga demokratins sida.

D: Och vad var det som låg i botten av den uppkomna brytningen mellan er och alla dem som vi anspelar på, vad var det som fick er till det? Varför bröt ni med de latinamerikanska ledarna i er generation?

A: Det skedde därför att vi förstod att dessa ledare trots sitt regeringsinnehav som i fallet Venezuela ändå inte hade makten och att de inte hade den därför att de lät det utländska kapitalet kontrollera de viktigaste rikedomarna. Eller kanske därför att de inte strävade efter ekonomiskt oberoende för sitt land.

D: Skulle den kubanska revolutionen inte ha spelat en roll för er brytning med vad vi skulle kunna kalla den latinamerikanska socialdemokratin?

A: Vi bröt med APRA dessförinnan och med Betancourts parti. Den kubanska revolutionen har obestriddligen influerat oss i oerhört hög grad i efterhand, eftersom vi ännu klarare kunde inse vad imperialismen är och att det inte finns någon gräns för dess strävan att försvara sina intressen. Men även vi håller i minnet att det i Latinamerika landstigit marinsoldater vid mer än 50 olika tillfällen. Och du måste komma ihåg att exempelvis en gestalt som Sandino⁸ har införlivats med den sociala kampen på kontinenten.

D: Till och med i den chilenska mentaliteten, finns han i det historiska medvetandet också här?

A: Han har ständigt och jämt varit närvarande. Vi har inom alla de populistiska partierna alltid kommit ihåg Sandino. Glöm inte bort att till och med Bolívar yttrat följande: "Förenta staterna vill i frihetens namn störta Amerika i fördärvet."

D: Detta förklarar alltså varför det chilenska socialistpartiet sen många år tillbaka inte vill ha något att göra med den europeiska socialdemokratin?

A: Javisst. Det vill inte ha något med den att göra, och inte heller nånting med vissa partier i Europa som säger sig vara socialistiska.

D: Jag har för mig att du, kamrat president, var en av de första politiker som reste till Kuba efter revolutionens seger.

A: Det är riktigt.

D: Vilken var din första kontakt med den kubanska revolutionen?

A: Jag befann mig i Venezuela med anledning av att Betancourt tog makten, och eftersom jag hade några dollar över så fick jag för mig att jag skulle åka och se Kuba. Fidel Castro hade redan tågat in i Havanna. Det gjorde han den 6 januari, om jag minns rätt, eller den 5. Alltnog så kom jag fram till Kuba den 20 januari, och jag kom dit i en mycket egendomlig situation. När jag satt på hotellet samma eftermiddag ägde det rum en defileringsparad som på mig inte bara gjorde ett starkt intryck, utan som uppriktigt sagt var någonting rent otroligt. I täten för demonstrationen gick 200 poliser från Miami och dess borgmästare och borgmästaren i Havanna tror jag, i öppen bil. När jag sedan följande dag tänkte ta planet och åka tillbaka till Chile stötte jag ihop med Carlos Rafael Rodríguez⁹ som jag hade lärt känna i Chile, och som

---

⁸ *Augusto César Sandino:*

Han organiserade 1925 den väpnade kampen mot USA-ockupationen av hans hemland, Nicaragua. Med en guerillaavdelning bjöd han starkt motstånd i Las Segovias, en skogig del av landet. Sandinos och hans mäns kamp mot en oerhört överlägsen fiende har blivit legendarisk och har skakat hela Latinamerika. USA skickade 1927 till Nicaragua en landstigningstrupp på 16 krigsfartyg under befäl av brigadgeneral Logan Feland, som tilldelades en orden av president Coolidge efter luftbombardemanget av El Ocotal, där Sandino antogs gömma sig. 300 nicaraguer och en amerikan stupade. Kampen fortsatte till 1933, då USA drog tillbaka sina trupper. Sandino firade freden tillsammans med den nya regeringen. Emellertid fängades han i ett bakhåll när han gick ut ur presidentpalatset och mördades av polischefen Anastasio Somoza, som senare avslöjade att den nordamerikanske ambassadören Arthur Bliss Lane själv hade givit order om mordet. Augusto César Sandinos namn nämns ofta i Latinamerika som den förste anti-imperialistiske förkämpan för väpnat motstånd.

⁹ *Carlos Rafael Rodríguez*

Medlem av kubanska kommunistpartiets sekretariat, minister i den revolutionära regeringen. Presiderade i november 1970 i den kubanska delegationen vid överlåtelsen av presidentämbetet i Chile. Chile och Kuba återupprättade diplomatiska förbindelser i december 1970, som varit avbrutna sedan 1964, när Jorge Alessandri

frågade mig vad jag gjorde där. Jag svarade: ”Jag kom för att titta på den här revolutionen, men eftersom det inte finns nån så åker jag min väg. Vad ska det bli av denna revolution när dom har en massa poliser från Miami här?” Han sa mig då: ”Du begår ett misstag, Salvador, stanna kvar här och tala med ledarna.” Jag svarade: ”Nä, nä, jag ger mig av.” Men han ansatte mig till den grad, och dessutom kände jag Carlos Rafael, att jag sa: ”OK då, men sätt mig i kontakt med ledarna.” Och samma eftermiddag blev jag verkligen uppringd av Aleyda, som jag inte visste vem det var. Hon var sekreterare till Che men ännu inte gift med honom, och hon sa: ”Kommendant Guevara kommer att sända er sin bil och väntar på er i högkvarteret i Cabaña.” Jag kom dit och där fann jag Che. Han låg utsträckt på en fältsäng i ett enormt rum, där jag minns att det fanns en järnsäng, men Che låg på fältsängen. Han hade bara byxorna på sig och låg med bar överkropp och led i detta ögonblick av ett häftigt astmaanfall. Han hade respirator bredvid sig och jag hoppades att anfallet skulle gå över och satte mig på den andra sängen, och sa: ”Major”, och han svarade: ”Hör på, Allende, jag vet fullkomligt väl vem ni är. Jag hörde på två av era tal under presidentkampanjen 1952: det ena var mycket bra, det andra mycket dåligt. Vi kan tala i största förtroende för jag har en mycket klar uppfattning om vem ni är.” Jag fick klart för mig Ches begåvning, hans läggning, hans kontinentala vision och hans realistiska uppfattning av folkens kamp, och han satte mig i förbindelse med Raúl Castro, och omedelbart därefter besökte jag Fidel. Jag kommer ihåg det som om det var igår: han satt i konselj i kabinettet. Han lät mig komma in och jag var närvarande under en del av sammanträdet. Jag serverades kvällsvard och vi gick därefter ut för att tala med Fidel i en salong. På golvet låg vakterna utspridda och spelade schack och kort med kulsprutegevär och allt. Vi hittade ett hörn som var ledigt och stannade där en lång stund. Det var här som jag började förstå vem Fidel var.

D: För att sammanfatta en del av denna aspekt så har Chile sin egen väg till socialismen, men ni har på nära håll följt den kubanska revolutionen under dessa 12 år. Det finns givetvis ingen modell, ingenting som mekaniskt låter sig efterapas, men vilken är den personliga lärdom som ni kunde dra av den kubanska revolutionen?

D: Du har talat om Che. Vilket var ert personliga förhållande?

A: Det var en utomordentlig lärdom. För det första att ett enat folk, ett folk som är medvetet om sitt historiska mål, är oövervinnligt. Vidare att det är folket som känner sig ha makten när det har konsekventa ledare, när det har män som är förmögna att tolka dess önskningsar, och det är fallet med Fidel, och det var också fallet med Che.

D: Du talade om Fidel. Vad var upphovet till denna vänskap mellan er?

A: Jag blev i själva verket alltifrån första ögonblicket överväldigad av denna flödande intelligens, denna otroliga mänskliga rikedom och uppriktighet hos honom, som en sorts överflödande källa av mänsklighet. Och vår vänskap har kanske varit en vänskap med ...

D: Med diskussioner?

A: Djupgående och hårda diskussioner.

D: Som ändå alltid varit uppriktiga.

A: Alltid.

D: Hur reagerade Fidel när han fick reda på att Folkets Enhet hade segrat i Chile.

A: Han skickade första sidan av dagstidningen Granma, den kubanska revolutionens officiella språkrör, där man kungjorde vår seger som en brett uppslagen nyhet. Han befann sig på redaktionen för tidningen och väntade på nyheter från Chile, och på detta uppslag som på ledarplats framhöll att vår seger var en seger över imperialismen lät han trycka en hälsning som han

personligen undertecknade tillsammans med alla dem som jämte honom var där. Jag har kvar denna sida som minne. Sedan ringde han mig morgonen efter valet för att ge oss sin hälsning.

A: Som jag redan sagt så sattes jag i förbindelse med Che första gången jag kom till Kuba, och från det ögonblicket hyste jag tillgivenhet och respekt för honom och jag tror mig kunna säga att jag var hans vän. Jag har här ett porträtt av Che med en dedikation som lyder: ”Till Carmen Paz, Beatriz och Maria Isabel med den kubanska revolutionens och mina egna välgångsönskningar.” Detta visar dig att han kände mina döttrar, att han visste att vi var hans tillgivna vänner, men dessutom skulle jag vilja visa dig något som är av ovärderligt värde för mig, någonting som jag förvarar som en skatt: Gerillakriget. Detta exemplar låg på Ches skrivbord och bör ha varit det andra eller tredje exemplaret eftersom han — kan jag tänka — gav det första till Fidel. Och här har du en dedikation som lyder: ”Till Salvador Allende, som med andra medel söker uppnå samma mål. Vänligen, Che.” Du minns att det senare år 1961 hölls en ekonomisk konferens i Punta del Este under vilken president Kennedy lanserade ”Framstegsalliansens” program. Che var med på detta möte och han uttalade där sin berömda och profetiska kritik mot detta demagogiska program. Jämsides med detta inviterades jag av de antiimperialistiska organisationerna i Uruguay att delta i ett möte som ägde rum i Montevideo som ett svar på det som hölls i Punta del Este. Bland de andra inbjudna befann sig Che, och så kom det sig att vi sågs på nytt, denna gång i Uruguay. Jag höll två tal och Che höll avslutningstalet till de antiimperialistiska dagarna som avhölls i Montevideo-universitetets aula. På väg ut efter Ches tal sa denne till mig: ”Salvador, låt oss gå ut var och en för sig för att inte utgöra en och samma måltavla i händelse av attentat.” Vi gick från platsen var och en för sig. Man underrättade oss senare om att det inträffade ett attentat och att en okänd reaktionär agent sköt mot massan som väntade på att politiska ledarna skulle komma ut och dödade en uruguaysk professor. Samma natt inbjöd Che mig till sitt hotell för ett samtal under middan. Han presenterade mig vid detta tillfälle för sin mor, som han höll mycket av. Mitt under samtalet yppade han en aktuell hemlighet: han skulle påföljande dag resa till Buenos Aires så obemärkt som möjligt på inbjudan av den dåvarande argentinske presidenten, Arturo Frondizi. Resan blev av och följderna av det privata men uppenbart politiska sammanträffandet blev att Frondizi störtades. Kort därefter blev Brasiliens president, Janio Quadros, störtad för att han dekorerat Che då denne var på genomresa i landet. Nyheten om hans död försatte mig i djup sorg, en känsla som jag delade med tusen och åter tusen av mina landsmän. Sanningen att säga, Régis, så har jag känt många män i de högsta befattningar, men det finns två personer som gjort större intryck på mig än några andra — genom sin blick: Che Guevara och Chou En-lai. Det fanns hos bådas en inre kraft, en styrka och en ironi. När jag samtalade med major Guevara kunde jag bara genom att se på honom veta svaret innan han öppnade munnen. I hans ögon fanns det många gånger ömhet och ensamhet. Vad som alltid slog mig var detta uttalade svar som jag läste i hans ögon.

D: Fick du tillfälle att manifesteras din solidaritet med den revolutionära kampen i Bolivia efter mordet på Che och under militärdiktaturens tid?

A: Jag var, som du vet, ordförande i Senaten när de gerillamän som hade varit tillsammans med Che kom hit. Jag träffade dem då i Iquique och flög tillsammans med dem till Pascua och Tahiti. Där skrev Pombo, Benigno och Urbano in sina namn i det exemplar av *Gerillakampen* som jag hade med mig och la till följande: ”Kamrat, i den bok som ni fick som gåva av Che vill vi att dessa ord ska stå kvar som en ärebetygelse från dem som var hans kamrater i dr bolivianska gerillan.”

D: Och det var modigt gjort från din sida eftersom jag har hört att högern begagnade sig av din solidaritetsgest för att sätta igång en del provokationer och ropa åt alla håll: ”Vad är det med Allende? Motarbetar han demokratin?” Här måste du inte bara försvara dig utan också gå till angrepp mot hela bourgeoisin som kastade sig över dig.

A: Naturligtvis, och jag tror att de under de tio dagar som jag var utanför Chile framför allt använde ironiska sarkasmer och hånfulla skämt mot mig. Det var därför som jag från att ha varit angripen själv blev angripare. Och utan att spela blygsam så gjorde jag upp med mina bakdantare, och från det ögonblicket upphörde angreppen. Man hade dessutom föresatt sig att lägga munkavle på mig och kasta ut mig från ordförandeposten i senaten. Det vågade de sig inte på.¹⁰

D: Då du kom till makten, när du höll ditt första politiska tal som president på Nationalstadion hängde det ett porträtt av major Guevara där. Du nämnde honom som ett exempel för den chilenska ungdomen. En fråga: hur kommer det sig att du med politiskt sett så olika positioner gentemot dem som Che intog fortsätter att höja Che Guevaras fana, den kubanska revolutionens och den latinamerikanska internationalismens fana?

---

¹⁰ *Salvador Allende och guerrillan:*

Den 17 februari meddelade ett telegram, daterat i La Paz, att en grupp bestående av 5 guerrillakrigare (tre kubaner och två bolivianer), de sista överlevande av Ernesto Che Guevaras bolivianska guerilla, hade gått över gränsen mellan Bolivia och Chile. Revolutionärerna hade nått chilenskt territorium efter att ha gått 1.400 km, från Oruro, utan mat, dåligt utrustade och ständigt förföljda av armén och bolivianska ”rangers”, med vilka de konfronterades vid två tillfällen, innan de nådde friheten. När nyheten blev känd i Santiago mobiliserades såväl pressen som vänsterns parlamentsledamöter och regeringen. En rad spontana sympatidemonstrationer och folksamlingar uppstod på olika ställen i landet. I Iquique, där guerrillamännen hade överlämnat sig hos myndigheterna, uppgick demonstranterna till 3000. En av de första parlamentsledamöter som infann sig i norr var den dåvarande senatspresidenten doktor Salvador Allende, för att se till att nödvändiga skyddsåtgärder vidtogs och att männen fick bästa medicinsk vård. Medan revolutionärerna läkarundersöktes och förhördes av polisen, höll vänsterinriktade parlamentsledamöter sammanträden med representanter för regeringen för att få männen förda till Santiago. Så snart de anlät, förkunnade regeringen sitt beslut att utvisa dem från chilenskt territorium och skicka dem med specialflyg till Påskön. Övervakade av polisagenter lämnade de Santiago i gryningen, utan att representanter för den chilenska vänstern underrättades vare sig om destinationsorten eller om tidpunkten för avresan. Med anledning därav sammanträdde Allende med inrikesministern och krävde i sin egenskap av senatspresident att få åka med nästa flyg till Påskön, återigen för att garantera och se till att försiktighetskraven uppfylldes under revolutionärernas resa till Tahiti och senare till Havanna via Europa. Dessutom motiverade Allende sin resa med att han representerade den chilenska vänstern i dess ideologiska och mänskliga solidaritet med en grupp kämpar som hade stridit vid kommendant Guevaras sida i dennes sista ögonblick för Bolivias befrielse. När Allende återvände till Santiago mötte han den mest förbittrade kampanj från den reaktionära pressen, som i doktor Allendes solidaritetsresa såg möjligheten att utesluta honom från det politiska livet. Men Allende fick chans till en motattack när han inbjöds till en TV-debatt med de tidningsredaktörer som hade lett smutskastningskampanjen mot honom. Där övergick Allende från att vara anklagad till att bli åklagare, han förklarade sitt ställningstagande och hela sitt livs politiska linje. ”För en latinamerikansk revolutionär”, sa han, ”är det en plikt och en hederssak att visa sin mänskliga och ideologiska solidaritet med kamrater i samma revolution — det är något som varje revolutionär förstår och accepterar, det är något som ingen lakej eller legosoldat någonsin skall förstå”. Hela hans inlägg var en svidande kritik av massmedia, en anklagelse mot den lejda journalistiken och mot det system och de politiska grupper som stöder och leder den. Hans tal var också en klar definition av politiska linjer och revolutionära metoder och av hans inställning till Chiles politiska utveckling. Följande replik till redaktören för den konservativa Chiletidningen *El Mercurio* är betecknande för Allendes debattinlägg: ”Chile har hittills varit ett land som lever som en borgerlig demokrati: med alla sina brister är det tvivelsutan ett av de amerikanska länder där medborgarkampen fortfarande har ett innehåll, men mer och mer snöps möjligheterna att folkrörelserna genom allmänna val skall få makten i Chile, och i detta har *El Mercurio* stor skuld p.g.a. sitt oförsonliga, klumpiga och envisa förvanskande av sanningen och sin förvrängning av fakta; p.g.a. sitt obevekliga försvar av egna intressen och p.g.a. att den förnekar den stora majoriteten av Chiles folk rätten till ett annat liv. Den väg som vi skall följa är det ingen som ålägger oss, liksom aldrig något förmyndarskap, något socialistparti eller något socialistland har bestämt över Chiles folkrörelse. Vi tror, herr redaktör, att varje gång som våldet bryter löst i världen (och imperialismen gör att det sker allt oftare), så får er kultur inte låta er glömma vad Vietnam är, Vietnam som inte existerar för *El Mercurio*, även om det t.o.m. existerar för påven i hans egenskap av människa. Kampen måste föras på ett internationellt och kontinentalt plan. Som chilensare hoppas och önskar jag att vi skall undgå våld; när man emellertid ser försöket att skapa en interamerikansk fredarmé, när man vet vad ideologiska gränser är, när man känner till amerikarnas rätt att invadera Santo Domingo och vad amerikanerna har gjort i Brasilien, när man vet vad de gör i sitt eget land, då måste man starkt tvivla på att de skall respektera folkets vilja. Därför fortsätter jag folkets kamp, och jag upprepar för er att vi inte går till attack, men att det revolutionära våldet ibland är det enda svaret på ert våld, det reaktionära våldet.”

A: Därför att jag tror att det i Latinamerika obestriddigen sällan eller kanske aldrig funnits någon människa som så konsekvent fullföljt sina idéer eller uppvisat större ädelmod och generositet. Che hade allt, och han avstod från allt för att möjliggöra kampen på kontinenten. Så svaret på frågan finner vi hans egen dedikation i sin bok: ”Till kamrat Allende som med andra medel söker uppnå samma mål.” Det fanns obestriddigen skillnader mellan oss, men de var bara formella. I grund och botten var positioner likartade, desamma.

D: Skillnader i fråga om taktik ...

A: Just det. Varje ledare måste företa en konkret analys av den konkreta situationen, detta är det väsentligaste i marxismen. Därför måste varje land dra upp sin egen taktik på grundval av den egna verkligheten.

D: Efter de latinamerikanska gerillamännens ankomst hit sedan de lyckats bryta den bolivianska militärens inringning i februari 1968, tror jag att du befann dig i Kanada på en solidaritetskonferens för Vietnam och att du därefter företog en resa till det revolutionära Asien.

A: Jag blev inbjuden till Korea och Vietnam.

D: Fick denna resa något inflytande på ditt politiska tänkande?

A: Omedelbart. Den förändrade inte mitt politiska tänkande så mycket som den stärkte det. Korea gjorde ett djupt intryck på mig genom den nivå som hade uppnåtts i den ekonomiska utvecklingen, i medvetenheten om den koreanska kampens betydelse, om att den första vapenvila som undertecknades av den amerikanska armén var den som slöts med koreanerna, och om det som ännu idag existerar i Sydkorea. Jag var sedan i Vietnam, och där stärktes jag ytterligare i min övertygelse om vad jag hade känt som någonting mycket påtagligt på Kuba: ett enat folk, ett folk med politisk medvetenhet, ett folk vars ledare har Ho Chi Minhs moraliska styrka, prestige och myndighet, är ett oövervinnligt folk. Jag imponerades av modet och livskraften hos hela detta folk. Utifrån de kontakter som jag kunde ta med kamraterna i Sydvietnam drog jag en mycket klar och omfattande politisk lärdom. De tio punkterna i Nationella Befrielsefrontens program är ett exempel på vidden av denna lärdom. Deras uppfattning av den revolutionära fronten som en fosterländsk front intresserade mig i mycket hög grad.

D: På tal om det, och innan vi börjar tala i rent politiska termer, så tror jag att Du träffade Ho Chi Minh mycket kort före hans död.

A: Jag föreställer mig faktiskt att jag var en av de sista latinamerikaner, eller snarare en av de sista politiker, som hade möjlighet att umgås med Ho Chi Minh, och det var det mest intressanta jag upplevt i mitt liv.

D: Hurdan var han, vilket intryck gav han?

A: Han var för det första mycket längre till växten än vietnameser är i allmänhet, en gammal man, full av värdighet, med en klart lysande blick, otroligt blygsam till sitt sätt, och ändå var detta Ho Chi Minh, en man som kände sin historia, som visste vad han hade uträttat; som hade kämpat i det franska kommunistpartiet, som var det indokinesiska kommunistpartiets grundare, som hade varit ledare för sitt eget folk, som talade med en sådan enkelhet ... Du kan tänka dig att han under större delen av den tid som vi sågs talade om barn — jag visste att de kallade honom för ”onkel Ho” — med en ömhet, med någonting visst som obestriddigen var intimt förknippat med det som folket kände, hade lärt sig och kunde förstå. Ingenting gjorde ett djupare intryck på mig än Ho Chi Minhs inställning till oss andra, när han exempelvis yttrade: ”Tack, kamrat, tack för att ni kommit så långväga ifrån, som har uppoffrat er så för att ge oss ert moraliska stöd.” Tänk dig att få höra dessa ord från Ho Chi Minh, han som vigt hela sitt liv åt kampen: denne segerrike ledare, som hade slagit japanerna och fransmännen och

som var på väg att slå amerikanerna ...

Han uppträdde med en nästan otrolig enkelhet. I sitt umgänge med oss var han särskilt vänlig, vilket kom fram när han på spanska uttryckte sitt tack: "Compañeros, gracias." Och han tillade, fortfarande på spanska: "Que lejos está su país!" Jag frågade honom förvånat var han hade lärt sig spanska och han berättade att han hade rest på Latinamerika som köksbiträde på handelsfartyg och kunnat gå iland i olika hamnar. Denne man som under landsförvisningen hade tjänat sitt levebröd som enkel kökspojke stod framför oss med denna blygsamma inställning trots det enorma trycket från världen. Han kände till förhållandena bland våra folk mycket väl.

D: Kommer du att inom kort kungöra återupprättandet av förbindelserna med Folkrepubliken Kina?

A: Idag kl. 12.00 kommer det att i Paris, Peking och i Santiago tillkännages i en kommuniké att förbindelserna med Folkrepubliken blivit upprättade.

D: Det är ett steg som pekar framåt i Latinamerika. Chile är det första land på kontinenten ...

A: Efter Kuba, förstås ...

D: Vilken betydelse har återknytandet av de diplomatiska förbindelserna med Folkrepubliken Kina för dig, för Folkets Enhet och dess regering?

A: Det är av stor betydelse, först därför att Chile utövar sin rätt att som suverän nation ha diplomatiska förbindelser med alla länder i världen; och sedan är det obestriddligen så att Chiles förbindelser med ett land som Kina betyder att vår horisont vidgas vad gäller de kulturella, politiska och handelsmässiga förbindelserna. Därför har också detta steg fastställts i programmet för Folkets Enhet, och jag måste tala om för dig, Régis, att såväl förbindelserna med Kuba, med Kina, som att det finns en handelsdelegation från Korea och kommer hit en från Vietnam, samt återupprättandet av förbindelserna med den Tyska Demokratiska Republiken, det är saker som erövrats av folket och som möjliggjorts av dess politiska medvetenhet. Det är inte någon gåva från oss ledare, nej, det är en mångårig kamp som ligger bakom detta, det är under många år som folket har krävt detta, vilket visar att det finns en politisk nivå och en medvetenhet.

D: Har du följt händelserna i Kina nu på sistone? Jag tänker på kulturrevolutionen?

A: Ja.

D: Vilken betydelse har denna process i dina ögon?

A: Det skulle kanske vara pedantiskt av mig att tala annat än i försiktiga ordalag om kulturrevolutionen i Kina. Det är svårt att få klart grepp om händelser som utspelas så långt från Chile. Informationerna om denna företeelse vars storlek jag inte underskattar har nått Chile i deformerat och vanställt skick. Jag gör därför inte anspråk på att i grund ha förstått denna process. Mao Tsetung har tydligen som den revolutionär han är gått in för att bryta ner de paralyserande och neutraliserande elementen i revolutionen. Dessa element måste man förekomma för att kunna undvika dem. Detta är så vitt jag kan förstå det betydelsefulla i kulturrevolutionen.

D: Det är i yttersta hand massorna som bestämmer och partiet kan inte handla över huvudet på dem. Detta skulle kunna vara av betydelsefullt allmänt värde. Om du tillåter, kamrat president, så skulle jag vilja ställa en sista personlig fråga innan vi börjar tala om den aktuella situationen i Chile som sådan. Du har vid ett flertal tillfällen kandiderat till posten som republikens president, men det är allmänt känt att denna post som republikens president för dig inte utgör något mål utan i stället ett medel, låt oss säga ytterligare en kampfront som kan utnyttjas av en revolutionär. Vad är då det praktiska resultatet av att du innehar ämbetet som

president? Finns det inte något paralyserande och rutinmässigt i detta, som leder till avmattning genom de formaliteter som vidlåder själva ämbetet? Hyser du inga farhågor att denna ställning så småningom kommer att ta överhanden över dig själv?

A: Uppenbarligen så finns den faran, men eftersom vi är medvetna om den så försöker vi eliminera den. Kontakten med folket, med massorna, deras deltagande, exempelvis från böndernas och kolgruvearbetarnas sida, förekomsten av en dialog mellan dem och fackföreningsledarna och ute i byarna, detta att dagligen kunna ta del av deras bekymmer och lyssna till kritiken mot vad vi håller på med ger ökad styrka åt det revolutionära verk som vi har förbundit oss att utföra. För den händelse jag skulle underkasta mig den traditionella livsföringen för en president eller kanske inte vara klart medveten om att det inte gäller att uppnå presidentposten i syfte att bibehålla det existerande utan för att ge det en revolutionär utformning och förvandla det, då är det möjligt att jag skulle känna mig bitter över de formella band som hindrar en traditionell presidents rörelsefrihet. För var och en av presidentskapets etikettsmässigt vedertagna aspekter är det möjligt att påvisa de särskilda kriterier som löper från de enklaste till de mest betydelsefulla göromål. Frack används inte längre vid officiella ceremonier och vi använder inte heller presidentpalatsets lyxbilar. Vi har gjort slut på den traditionella etikettsuppfattningen. Varför? Därför att när vi talar med folk så framlägger vi våra egna synpunkter, låter dem förstå vilka vi är och vart vi är på väg. Det är inte fråga om innehållslösa samtal utan om att utnyttja de diplomatiska kanalerna för att sprida medvetenhet om hur verkligheten som vi ställs emot är beskaffad.

D: Ska vi nu tala om dagens situation i Chile? Med president Frei krossades reformismen här i landet. Med er i regeringen har det chilenska folket valt revolutionen, men vad då revolutionen för något? Den består i att en klass ersätter en annan vid makten. Revolution betyder den borgerliga statsapparats nedbrytande och dess ersättande av en annan statsapparat, och här har ingenting av detta inträffat. Har det egentligen hänt nånting på detta område?

A: Förlåt, kamrat, men en sak i sänder. Det chilenska folket har verkligen valt den revolutionära vägen och vi har inte glömt bort en av de grundläggande principerna i marxismen: klasskampen. Vi så under valkampanjen att vi kämpade för att ändra regimen och systemet, att vi skulle erövra makten, genomföra de för Chile nödvändiga omvandlingarna, bryta det ekonomiska, politiska, kulturella och fackliga beroendet. Och så kommer du och säger att det inte händer någonting! Vilket land tror du att du befinner dig i! Under de få månader som vi suttit i regeringen ...

D: Har ni gjort en massa saker.

A: Ja, vi har gjort ganska mycket. Och det har vi kunnat göra därför att vi haft en tradition bakom oss i den chilenska arbetarklassen, som började sin kamp i slutet av förra århundradet och som under detta sekel brutit fram som en mäktig våg. År 1909 grundades *la Federación Obrera* i Chile. Den uppstod som en förening för ömsesidig hjälp, men i och med det nya programmet 1919 antog den som föresats att avskaffa den kapitalistiska regimen. Du måste ta den chilenska arbetarklassens kamptradition i beaktande. Det har under loppet av dess utveckling kommit till sammanstötningar med de småborgerliga krafterna. Du måste också minnas att det i Chile finns masspartier som är äkta företrädare för arbetarklassens ideologi. För närvarande sitter folket vid regeringen och kämpar utifrån denna position att vinna makten med programmet för Folkets Enhet och med ett avantgarde, bildat av två marxistiska partier det socialistiska och det kommunistiska, och av två andra populistiska partier med borgerlig förankring: den Kristliga rörelsen (*Movimiento Cristi*, MAPU) och det Oberoende Folkförbundet (*Alianza Popular Independiente*, API).¹¹ Regeringen räknar också på stöd från

¹¹ MAPU (*Movimiento de Acción Popular Unitaria*)

Denna rörelse skapades då den mest progressiva fraktionen av Kristligt-demokratiska partiet lämnade partiet, därav mest ungdomar, efter ett stormigt partisammansträde 1968. Det är en av de icke-marxistiska rörelserna

arbetarklassen, organiserad i arbetarnas Centralförbund (*Central Única de Trabajadores*).¹² Detta är en klassregering eftersom dess förhärskande ideologi är arbetarklassens. Den utsugande klassens intressen finns inte representerade i regeringen, tvärtom finns det löntagare i regeringen, och bland dem fyra arbetare. Det är med hjälp av denna regering som folkets flertal kommer att ersätta det mindretal som intill detta ögonblick regerat över det. Vad angår den borgerliga staten så försöker vi i nuvarande stund att övervinna den. Att kasta den över ända!

D: Men den borgerliga demokratin är fortfarande intakt. Ni innehar så att säga den

inom Unidad Popular, som inriktat sina krafter på jordbruksproblemen. Inom UP företräder MAPU kristdemokratiska åsikter. Den nuvarande jordbruksministern Jacques Chonchol var dess provkandidat vid UP:s rundabordsamtal i januari 1970, då Salvador Allende utsågs att representera den förenade vänstern. Förutom jordbruksministern har en medlem av detta parti utsetts till departementschef, för ett familjdepartement som just håller på att skapas.

Socialdemokratiska partiet

Det grundades i juli 1966 när deputeraden Patricio Hurtado bröt med kristdemokraterna och Freis regering. Hurtado förenade MORENA (Movimiento de Rebeldía Nacional) med den grupp i Nationaldemokratiska partiet som leds av senator Fernando Luengo.

Socialdemokratiska partiet har karaktär av en nationell rörelse som stöder befrielsen av Latinamerikas folk och sympatiserar med den kubanska revolutionen. Enligt dess ledare, Patricio Hurtado, har partiets namn inget att göra med den internationella socialdemokratin eller med de traditionella socialdemokratiska begreppen.

API (Acción Popular Independiente)

Den minsta och yngsta av de politiska organisationer som ingår i Unidad Popular. Dess ledare, Rafael Tarud, är senator och nuvarande ordförande i UPIs nationalkommando. Den nuvarande justitieministern har rekryterats från detta parti.

¹² 12. *CUT (Central Unica de Trabajadores)*

Denna organisation omfattar de fackföreningar, förbund, sammanslutningar och centrala gremier, som frivilligt accepterar dess programförklaring och stadgar. Den bildades den 12 februari 1953 efter en lång period av splittring inom den chilenska arbetarrörelsen som följde på brytningen 1946 med chilenska arbetarfederationen.

CUT återknyter alltså till den bästa revolutionära traditionen från den gamla Arbetarfederationen (FOCH), grundad av Luis Emilio Recabarren, en pionjär inom Chiles arbetarkamp. I dess första programförklaring fastställs socialismen som målet för arbetarnas kamp mot förtryckarregimen. Just p.g.a. deras militanta attityd blir medlemmarna utsatta för förtryck. Clotario Blest, ordförande under lång tid (1953-61), förföljs, fängslas och förvisas vid flera tillfällen. Men vid den första kongressen 1957 börjar man ifrågasätta denna första programförklaring, vilken slutligen, i december 1959, byts ut mot en av mildare karaktär, som framställer sociala och ekonomiska krav utan att ifrågasätta systemets politiska grunder.

Förändringen berodde väsentligen på tryck från centerfraktioner, lierade med kristdemokraterna och det radikala partiet. Sedan dess har tre nationella kongresser (1962, 1965, 1968) hållits, som modifierat den politiska linjen. Nu är det en av de organisationer som starkt stöder Folkets regering.

CUT:s organiska struktur ser ut så här: i ledningen sitter ett nationalråd, som består av 55 medlemmar, valda i allmänna och hemliga val; i detta råd finns en ordförande, två viceordförande, generalsekreterare, skattmästare, etc. Rådets mandatperiod är tre år, och det förnyas vid varje kongress. Underställda detta nationalråd är de regionala, kommunala och lokala råden och fackföreningarna, de sistnämnda organisationens bas. Dessutom finns på samma nivå nationella federationsrådet, som består av nationalrådet plus federationens representanter, ungefär 40 stycken. De folkliga partierna har dominerat i organisationen sedan bildandet; f.n. är dess ordförande den kommunistiske deputeraden Luis Figueroa, och dess generalsekreterare är Hernán del Canto, medlem i socialistpartiets centralkommitté.

Trots att CUT är det mest representativa organet för den chilenska arbetarklassen, erkänns det inte juridiskt av författningen. Det är alltså endast en organisation de facto. Detta hindrar den från att ingå kollektivavtal, köpa och sälja egendom eller vidta någon som helst juridisk åtgärd. Denna situation har varat sedan 1925, då Arbetslagen uttryckligen förbjöd bildandet av en landsorganisation och bara erkände enskilda fackföreningar på fabriks- eller företagsplanet. Trots detta har det faktum att CUT existerar och har inflytande på arbetarna medfört att många arbetslagar som stiftats senare, i sina texter nämner organisationen. När Folkets Regering tillträdde överlämnade den till kongressen ett lagförslag om CUT:s juridiska erkännande, för första gången sedan CUT bildades. Högern, i förbund med kristdemokraterna, utnyttjade en tillfällig parlamentsmajoritet för att tillbakavisa förslaget. Det finns uppenbarligen ingen juridisk grund för detta tillbakavisande, och den officiella motiveringen är att CUT, till vilken bara ca 20 % av arbetarna är anslutna, inte skulle kunna ta upp avgifter av alla landets arbetare. I själva verket är anledningen politisk: med juridisk status samt den självfinansiering som därav följer skulle CUT bli en av landets mäktigaste organisationer; högern kan naturligtvis inte acceptera det.

verkställande makten.

A: Ja.

D: Men inte den lagstiftande, den dömande eller förtryckarapparaten. Det är inte proletariatet som skapat lagen, institutionerna; författningen är det bourgeoisin som skapat för sina egna ändamål.

A: Det är klart, du har rätt, men vi kommer faktiskt att nå därhän. Vad sa vi under valkampanjen? Vi sa att om det var svårt men inte omöjligt att vinna valet skulle etappen mellan segern och erövrandet av regeringen bli mycket besvärligare, och ändå svårare skulle det bli att röja ny väg för Chile och chilenerna själva i detta land, eftersom vad vi gjorde var just att bygga en sådan ny väg. Och vi sa att vi skulle dra fördel av dessa sidor av den aktuella författningen för att öppna väg för den nya författningen, en författning för folket. Om vi lägger fram ett förslag och det resulterar i att det förkastas av kongressen, så går vi till folkomröstning. Jag ska ge dig ett exempel: vi ställde förslaget att det inte skulle finnas två kamrar i kongressen¹³ och kongressen förkastade detta, vi gick till folkomröstning och vann, de två kamrarna har upphört att finnas till och nu har vi en enkammarkongress som vi hade föreslagit. Och vem kommer folket att välja till denna enda kammare? Jag antar att det kommer att välja sina egna representanter. Om vi förverkligar vad vi har sagt och fortsätter med det vi håller på att utföra ...

D: Det måste erkännas, kamrat, att ni alltsedan valet vunnit många röster och rentav anhängare och förbundna bland folket.

A: Jag tror det.

D: Det finns många som har sagt mig att Folkets Enhet kommer att utvidga basen för sitt sociala stöd. Det är en intressant sida av saken att en ”vänsterregering” i stället för att på traditionellt sätt falla av sedan den kommit till makten åstadkommit ett starkare stöd. Anser ni det vara möjligt med en verkligt folklig och revolutionär majoritet vid någon kommande tidpunkt?

A: Vi har om man så får säga inte haft tillräckligt många dar på oss för att förlora vårt stöd, men det är en sak som är säker, och det är att reaktionen, högern och många fler, många vänstermänniskor ska du tro, först och främst inte trodde att vi skulle segra och sedan inte att vi skulle kunna förverkliga vad vi hade lovat. Och vi slog sen till mot reaktionen, hårt och oupphörligt. Innan de hade hämtat sig från det första slaget fick de ett nytt. Vi kan ta författningsreformen för nationaliseringen av kopparfyndigheterna som exempel. Du kan bara tänka på det goda samförståndet mellan regeringen och arbetarnas Centralförbund (CUT), skapandet av Nationella Bonderådet (*Consejo Nacional Campesino*), exproprierandet av ett betydande textilföretag i Concepción, nationaliseringen av stålföretag, nationaliseringen av kolgruvorna, lagförslaget att nationalisera bankerna. Nå, Régis, är det vägen till socialismen som vi söker eller ej? I så fall är det inte att förvåna sig över att folket är med om detta och stöder oss. Hördu, jag inbjuder dig att följa med mig till Valparaíso i eftermiddag.

---

¹³ *Tvåkammarkongressen*

Tvåkammarkongressen i Chile, införd genom konstitutionen 1822, konsoliderades av 1833 års författning. Dess ursprung tillskrivs det romerska parlamentet med en senat (Senex) med modifierande och balanserande karaktär och en kammare, vars uppgift är att kontrollera den utövande makten.

Den nuvarande konstitutionen (1925) berövade senaten den politiska karaktär som den dittills hade haft, och gjorde den till högsta juridisk instans och konsultativt organ. Senaten har inga kontrollerande befogenheter, den är bara lagstiftande och i vissa fall dömande.

Såväl senatorerna som deputerade väljs genom direkta val. Den enda skillnaden i behörighetskraven för dessa ämbeten gäller åldern — för att bli deputerad måste man vara mer än 21 år och för att bli senator måste man ha fyllt 35. Deputeradekammaren består av 150 medlemmar, som fullständigt förnyas vart 4:e år; senaten består av 50 medlemmar, som sitter i 8 år och delvis byts ut vart 4:e år.

D: Det gör jag med största nöje.

A: Det kommer att bli ett offentligt möte där du kan se var folket står nånstans.

D: Jag vet att du har utomordentlig kontakt med massorna...

A: Folket förstår betydelsen av de åtgärder som vi vidtagit. Förutom de grundläggande åtgärderna på det ekonomiskt-sociala planet hade vi ett program för att förbättra arbetarnas levnadsvillkor. Vi är den första regering som uppfyllt sina vallöften. Som exempel är undernäringen det första problemet för våra barn. Vi föreslog gratis utdelning av en halv liter mjölk till varje barn, och det är vad vi håller på att genomföra. Vi har eliminerat de olika typerna av bröd och infört en standardstorlek för att undvika prisspekulationer. Bröd är ett grundläggande födoämne för folket. Chile har som land drabbats av stegrad inflation — det figurerade år 1969 bland de tio mest inflationsdrabbade länderna i världen — och vi måste därför ombesörja en åtminstone årlig justering av lönerna. Folkets Enhetsregering har fått en 35-procentig inflation i arv och måste via lag år 1971 göra en omfördelning av lönerna. Denna gång är det lagförslag som vi framlagt för kongressen inte ett traditionellt sådant; vi försöker förvandla denna lag till ett instrument för ekonomisk utveckling. Det är inte bara fråga om att ge tillbaka arbetarna den köpkraft de förlorat utan också om att söka stimulera efterfrågan genom att påskynda den inre ekonomiska utvecklingen som hölls tillbaka under den Kristliga demokratins borgerliga regering. Du behöver inte vara rädd för att vi ska glömma bort att vi sagt att vi slagit in på den socialistiska vägen.

D: Nej. Jag förstår att Chile har mycket speciella villkor och att det var nödvändigt att gå fram på det sätt ni gjort. Det viktiga är att det verkligen går framåt, och det har det i högsta grad gjort på två månader. Men jag kommer tillbaka till min fråga, kamrat Allende: arbetarna bakom er har erövrat regeringsmakten, men om jag frågar dig när och hur ni kommer att ta den egentliga makten, vad svarar du då?

A: Jag hävdar att vi kommer att ha verklig makt när kopparn är vår, när järnet är vårt, när salpetern verkligen är vår, när vi genomfört en djupgående och snabb jordreform, när vi statligt kontrollerar importen och exporten, när vi kollektiviserat större delen av vår produktion, och jag säger större delen därför att vi ärligt och öppet förkunnat för landet att det skulle finnas tre sektorer: den socialiserade, den blandade och den privata sektorn. Om nu dessa saker — att göra den nationella suveräniteten gällande, att återvinna de viktigaste rikedomarna och att gå till angrepp mot monopolen — inte leder till socialism, så vet jag inte vad som gör det. Vi kommer obestriddligen att inneha makten när Chile blir ett ekonomiskt oberoende land. Härav kommer det sig att det väsentligaste och absolut viktigaste i vår linje ligger i den antiimperialistiska inriktningen som en första etapp i strukturförändringarna. Härav kommer det sig att det lagförslag som mest pekar framåt är det som möjliggör nationalisering av den viktigaste tillgången i Chile, nämligen kopparn. Och vad kan du säga om det? Är inte detta någonting bra?

D: Jovisst är det det. För närvarande ligger obestriddligen den huvudsakliga tyngdpunkten och den viktigaste kampfronten på den ekonomiska infrastrukturens område. För att förstå detta är det tillräckligt att påminna sig att den pseudosocialistiska fraseologin och den populistiska demagogin har en lång historia på denna kontinent, och att den inte precis utmärker sig för att angripa den ekonomiska och finansiella basen för det kapitalistiska systemet. Men socialismens problem låter sig inte begränsas till frågan om ägandet av produktionsmedlen. Du, kamrat president, vet bättre än jag att nationaliseringar i sig betyder föga. Det återstår att se om nationaliseringen kan förvandlas från att vara ett enkelt juridiskt aktstycke till att bli en verklig socialisering eller statlig kontroll med verkligt effektiv ledning — något som inte bara beror på viljan utan på produktiv-krafternas allmänna utveckling. Det återstår att se vilken klasskaraktär den stat har som nationaliserar produktionsmedlen. Det återstår att se om maktförhållandena mellan människorna verkligen förändras inom produktionscentra även

efter det att arbetarna teoretiskt är herrar över fabrikena, jordegendomarna, osv.... Ni känner till Lenins paroll: "Socialism är lika med elektrifiering plus sovjeter."* Vi skulle kunna ändra dessa ord, som inte svarar mot den chilenska verkligheten, men kan vi idag tala om "sovjeter" och inte bara om "elektrifiering", om "människorna" och inte bara om "saker och ting" ...?

A: Det är sant att om vi ser det hela utifrån det socialistiska samhällsuppbyggets synpunkt, sedan de avgörande och uppslukande aktuella problemen kring författningen, befästheten av den folkliga makten och nedbrytande av den ekonomiska basen för monopolkapitalismen väl övervunnits, så är det andra problem som ställer sig i förgrunden. Som du just påpekar uppstår då problemen om skötseln och tillväxten av de socialiserade produktivkrafterna och om de nya förhållandena mellan människorna som står i produktionen och utanför den. Vad gäller det första problemet så måste du veta att ett av den chilenska kapitalismens kännetecken har varit dess markerat monopolistiska karaktär, trots att den byggts upp på basis av en ganska vacklande produktivitet. Exempelvis inom industrin producerar mindre än 3 procent av företagen mer än hälften av alla industriella tillgångar: kapital, försäljningsvolym, förnödenheter, osv. Och vidare behärskas flertalet av dessa företag och även företagen inom andra sektorer av en handfull industri-, handels- och finansgrupper som till antalet inte överstiger 50. Men Chile har också en lång tradition av statliga ingripanden i det ekonomiska livet, av statskapitalistisk natur förstås. Det finns en mångfald statliga företag som utövar kontroll över priser och livsmedel, total eller partiell kontroll över utrikeshandeln, osv. Sett ur denna synvinkel kan vi alltså i detta "förrum" till socialismen finna vad monopolföretagen och statskapitalismen innebär. Det väsentliga ligger i att ändra på det ekonomiskt-sociala innehållet i dess skötsel. För detta är det nödvändigt att vi exproprierar de produktionsmedel som fortfarande är av privat karaktär. Kontrollen av produktivkrafternas infrastruktur har till betydande del redan förberetts.

D: Men hur ska de nya sociala förhållandena se ut i detta sammanhang?

A: Vad gäller relationerna mellan människor och de former som det skulle vara möjligt och önskvärt att de fick så vet du själv att det finns en bred diskussion om detta i socialistländerna, där man ställt upp vissa kriterier och försökt genomföra dem i praktiken. Vi är medvetna om att ämnet inte är uttömt och att man minst av allt dogmatiskt kan fastslå någon enda saliggörande lösning; vi måste lära oss av den egna erfarenheten, som uppstår ur de historiska och sociala motsättningar genom vilka vår egen socialistiska revolution förverkligas. Det finns naturligtvis element som härrör från erfarenheter i de andra länderna och som är mer eller mindre gemensamma för många av dem: skapandet av ett nytt värdesystem, där den mänskliga verksamhetens samhällsrelaterade karaktär framhävs, omvärderingen av arbetet som den väsentligaste mänskliga verksamheten, reducerandet av allt det som uppmuntrar egenintresse och individualism till ett oundgängligt minimum. Under tiden kan vi anföra att ledningen för de företag som staten exproprierat eller ingripit i nu praktiskt taget ligger i händerna på arbetarnas fabrikskommittéer där administratören, som utsetts av staten, står i spetsen. Deras mål är inte längre att kamma hem vinster utan att tillfredsställa folkets nuvarande och framtida behov. Efterhand som vi utsträcker grunden för samhälleligt ägande kommer de planmässiga formerna för uppnåendet av dessa mål att förstärkas.

D: Kamrat president, som marxist vet du mycket väl att det inte finns någon samhällsklass som godvilligt avstår från makten. Vi känner till att folket ännu inte är vid makten, även om det åtminstone är representerat i regeringen, och för den som ser det hela utifrån skulle det kunna tyckas som om regeringsskiftet ägde rum på ett mycket elegant och stilfullt sätt. Jag fick till exempel ett färskt nummer av *Le Monde* i händerna, där man ord för ord kan läsa "att det är första gången i Chiles historia som marxismen bekvämt installerat sig i den borgerliga

---

* Den ursprungliga ordalydelsen hos Lenin var egentligen: "Kommunism är sovjetmakt plus elektrifiering av hela landet." Ö.a.

demokratins kölvatten”. Gick det hela verkligen till så smärtfritt? Har de tidigare regeringsinnehavarna verkligen visat en sådan välvilja gentemot Folkets Enhetsregering?

A: Jag tror att det på många håll finns en förvrängd bild av motståndet från reaktionärernas sida mot att vi skulle komma in i regeringen. Under valkampanjen tillgrep de alla till buds stående medel. Redan åren 1958 och 1964 var det fråga om syhädelser, lögner och förtal, en vulgär antikommunism av grövsta slag, och år 1970 var det ändå värre . . . Nå, det var de som begick misstagen, inte vi. De var oförskämda nog att tro att de kunde segra fast de ställde upp med tre olika kandidater. Vi vann, men det måste jag säga dig, Régis, liksom jag sagt det till folket, att segra är svårt men inte omöjligt. Vi segrade fast vi höll oss till deras spelregler. Vår taktik var korrekt, deras felaktig. Jag sa vid den tiden till folket: ”Mellan den 3 september och den 4 november kommer Chile att bli mer mörbultat än en fotboll i en match med Pelé.” Jag tog till det uttrycket för att folket skulle förstå. *Le Monde* kan säga vad den vill, men verkligheten i Chile var mycket annorlunda. Från den 4 september, den dag då jag valdes till president, till den 4 november 1970, dagen då jag tog över ämbetet, var jag inte en man som förberedde sig för att ta över regeringen; jag kände mig snarare som en polischef.

D: Låg inte den funktionen under denna period hos en person som tillhörde den tidigare regeringen?

A: Det fanns givetvis en högsta polischef, men han hade inte intresse av att skydda folkregeringens lagliga rättigheter. Jag underrättade honom vid ett tillfälle om att en mäktig industriman inom textilbranschen hade förberett ett attentat mot sig själv som bestod i att låta en bomb explodera i sitt eget hus för att på det sättet rättfärdiga honom att lämna landet och ta med sig sitt kapital. Polischefen vidtog inga åtgärder och bomben exploderade. Upphovsmännen till attentatet arresterades i efterhand, sedan vi offentligen protesterat och angivit dem, men den domare som det ålåg att skipa rättvisa försatte de anklagade på fri fot. De var medlemmar i ett ultrareaktionärt parti och flydde ur landet. För att du bättre ska förstå detta fall måste jag påpeka för dig att den första fasen i konspirationen från dessa fiender till Chile och till arbetarklassen bestod i att slå larm för att framkalla panik inom de lättrorligaste skikten av befolkningen. Deras terrorverksamhet bidrog till att skrämna upp andra människor och man kunde därmed gå över till den andra fasen i konspirationen. Somliga av dem som organiserats i sammansvärjningen drog på ett iögonenfallande sätt tillbaka sina bankkonton, vilket fick till följd att tusentals medborgare greps av oro och drog tillbaka sina egna sparkassekonton. Radiostationerna och pressorganen talade om den ”marxistiska faran” och jordbruksministern i den sittande regeringen höll ett tal ägnat att förstärka den falska bilden av ett land i kaos i stället för att lugna dem som blivit verkligen uppskrämda av den alarmerande rykteskampanjen. Det var under det klimatet som den andra fasen i sammansvärjningen omsattes i praktiken: sprängattentat mot offentliga byggnader och verk, mot bostäder och kontorslokaler osv. Den internationella flygplatsen i huvudstaden var nära att sprängas i luften.

D: Var det första gången som en sådan situation inträffade i Chile?

A: Det jag berättat för dig är bara början. Man uppfann en organisation som skulle ha stått bakom attentaten; givetvis framställdes den som en revolutionär organisation. Vi skulle göras ansvariga. Vid ett tillfälle sköts en polisman till döds, vid ett annat sårades allvarligt en annan polisman under vakttjänstgöring utanför en utländsk ambassad. Två gånger gav de sig på mig också, men de misslyckades, tack vare mina kamraters vaksamhet.

D: Och det blev arméöverbefälhavaren som föll offer i ert ställe?

A: Det var jag som, politiskt sett, var målat i det fallet. Det är ohyggligt, vidrigt, att de mördade arméöverbefälhavaren därför att han inte ville delta i den reaktionära sammansvärjningen. Konspiratörerna hoppades att detta brott skulle tillvitas den politiska gruppering som jag representerade, och att försvaret, och särskilt då armén, skulle reagera politiskt och

förhindra genomförandet av folkets beslut att föra oss till regeringsmakten. Tack vare sin underrättelsetjänst kunde armén själv omedelbart få upplysningar som avslöjade på vilken sida mördarna stod.

D: Upplevde du inbördeskriget som en möjlighet? Var du rädd för det?

A: Ja, mordet på general Schneider var ett tecken.¹⁴ Om reaktionärerna hade kidnappat arméöverbefälhavaren så hade vi obestriddligen stått vid randen av ett inbördeskrig. De fortsatte att provocera militären för att hetsa dem mot kongressen. Du får inte glömma att attentatet förövades 48 timmar innan parlamentet skulle sammanträda in plenum för att i enlighet med författningen uttala sig om resultatet av presidentvalet. Vid det laget hade Folkets Enhet redan parlamentets stöd för att bekräfta valsegern den 4 september och underkänna den antikonstitutionella manöver som den besegrade konservativa presidentkandidaten Jorge Alessandri¹⁵ brevledes sökte genomföra. När konspiratörerna insåg att de inte på lagliga vägar kunde besegra Folkets Enhet började de bryta mot de lagar de själva hade stiftat. Vad kunde folket då göra? Vi var tvingade att försvara oss själva.

D: Bourgeoisins skenbart renhåriga och demokratiska spel svarar alltså inte mot verkligheten. Fanns det något motstånd mot att Du skulle ta över presidentposten?

A: Det är troligt, om inte på det personliga planet så åtminstone från den rådande regimens sida, och det är logiskt att det var på det sättet; du, som marxist, vet det lika väl som jag, Régis.

D: Reaktionärerna försvarade sig med näbbar och klor; de uttömde alla sina resurser ...

A: Inte alla, eftersom de fortfarande är i verksamhet ...

D: Det får man anta. Jag har därför en fråga som kanske, nåja ... jag vet inte om den intresserar eller ej, och det är: varför tvingades du som president att för första gången anlita en personlig livvakt?

A: Jo, jag måste som du säger anlita en grupp kamrater därför att jag inte kunde hysa förtroende för bourgeoisins säkerhetspolis. Jag visste att polischefen inte gjorde ett dyft för att avslöja dem som var ansvariga för attentatet. Och jag var till råga på detta säker på att han själv kände en av attentatsmännen; så jag måste ta till andra säkerhetsåtgärder, inte för mitt

---

¹⁴ *Mordet på René Schneider*

Kl 8.15 den 22 oktober 1970, när arméchefen René Schneider var på väg till sitt kontor på Försvarsdepartementet, prejadades hans bil av åtta bilar. Flera beväpnade personer steg ur bilarna och slog sönder rutor i generalens bil, och när han gjorde en ansats till motstånd, avlossade de sina vapen. Tre kulor träffade i halsen, bröstet och högra underarmen. Förövarna flydde medan generalen av sin chaufför fördes till militärsjukhuset, där han efter 3 dagars plågor avled på morgonen den 25 oktober. De undersökningar som följde på dådet gav vid handen, att det misslyckade kidnappningsförsöket bara var ett första led i en omfattande plan att förhindra ratificerandet två dagar senare av doktor Allendes valseger.

De först anhållna var unga medlemmar av förmögna familjer med förbindelser i högerpartierna. Oavsett det följdes planen upp av en rad ultrahögerorganisationer genom terrordåd på olika ställen i Santiago.

General Schneiders död skakade hela landet, eftersom ett mord med politisk bakgrund inte hade begåtts sedan förra århundradet (Diego Portales 1837). Enligt ett uttalande av själve president Allende kunde landet, om planen lyckats, ha förts till randen av ett inbördeskrig.

För närvarande sitter 32 personer anhållna eller fängslade för dådet, däribland generaler, en amiral, storgodsägare och politiker.

¹⁵ *Jorge Alessandri Rodríguez*

Civilingenjör, f.d. deputerad, f.d. senator, f.d. finansminister och president (1958-1964). Han är son till en f.d. president, han har också varit ordförande i produktions- och handelsföreningen, ett styrande organ för industri- och finans-bourgeoisien. Framstående affärsman, styrelsemedlem och -ordförande i olika bolag. Fastän han aldrig varit aktiv i något politiskt parti är han den mest typiska representanten för Chiles ekonomiska och politiska höger. Hans sexårsregering framstår som en av de mest reaktionära under de senaste 30 åren. Inte desto mindre framställdes han av högern i det senaste presidentvalet som symbol för nationell och oberoende förnyelse. Han var då 70 år gammal.

eget liv utan för det som jag representerade. Det är därför som jag åtföljs av dessa yngre kamrater som var och en har ett bevisligen revolutionärt förflutet bakom sig, som alla är militanter och frivilligt engagerade i att organisera och kontrollera min säkerhet.

D: Kände Du dig inte skyddad av regeringen tidigare ...

A: Nej, det har jag redan talat om; polischeferna var komprometterade.

D: Är det sant att det förövades ett attentat mot några av Dina familjemedlemmar utanför din bostad och att du fick lov att springa ut med pistolen i högsta hugg därför att regeringen hade "glömt" att sätta ut vakter?

A: Vad jag kan säga dig är att jag hade förtroende för den vakthållning som militären hade åtagit sig. Vad gäller vaktmanskapet måste du tänka på att deras instruktioner kom från regeringen via inrikesministern, och att det dessutom vid tidpunkten för attacken där jag bodde bara fanns en polisman som vaktade porten, och som inte hade fått order att öppna eld. Angriparna var många till antalet, vilket gjorde att jag fick lov att springa ner på gatan och skjuta med min pistol för att skrämja dem på flykten.

D: Hur vill du tolka det faktum att just du för att kunna ta de första stegen på den så kallade "fredliga vägen" tvingades söka hjälp från människor vars åsikter och metoder föga överensstämmer med den linjen?

A: Bara om man ser till den formella sidan, ty även om det finns taktiska skiljaktigheter oss emellan så är ändamålet detsamma. Du är fullkomligt medveten om att Tupamaros, som inte har någonting gemensamt med socialistpartiet eller kommunistpartiet, idag i Uruguay håller på att utröna möjligheterna till en bred enhetspolitik i detta land. Du är fullkomligt medveten om att det i Chile gick till nära nog öppna handgripligheter mellan MIR och kommunistpartiet till följd av universitetsvalen i Concepción,¹⁶ och att jag fick mobilisera alla mina krafter för att se till att det inte skedde.

D: Just det, det är här vi har nyckeln till den roll du spelar som enare av vänstern, som katalysator för folkets krafter, något som leder oss till tanken att det alltid kommer att finnas någon anledning för den yttre eller inre fienden att undanröja dig: om nu detta skulle hända, vad tror du då skulle inträffa?

A: Det är en spontan övertygelse hos borgarklassen att tro att det är enskilda personer som skapar historien. Denna övertygelse ger grogrund för reaktionen och förvandlas därmed till taktik; härav kommer det sig att ett av de tillvägagångssätt som den föredrar består i att tillgripa sådana metoder, men mot dessa kan vi ställa ett folk som är politiskt medvetet. Jag tror att detta är den väg som för reaktionärerna tycks vara den lättare, men som i verkligheten bara leder till ännu värre påföljder för dem. Jag själv utgör minst av allt någon fördämning gentemot kampen, men det är otvivelaktigt så att om detta skulle inträffa så skulle det vara

---

¹⁶ *MIR — Kommunistpartiet (Episod i Concepción)*

Den episod som åsyftas är dödsskottet mot Oscar Arnaldo Ríos, en ung student vid universitetet i Concepción, medlem av den revolutionära vänstern (Movimiento de Izquierda Revolucionaria). Han dog i en konfrontation med medlemmar i kommunisternas ungdomsförbund den 2 december 1970, som uppstod när försöken att gå fram med en gemensam vänsterlista i valet till studentkårens styrelse hade strandat. Studentens död, som blev kulmen på en lång period av ideologiska motsättningar och låsta positioner, ledde till revidering och självkritik inom båda lägren. Man insåg nödvändigheten av en uppriktig dialog och ömsesidig förståelse för att bekämpa den egentliga fienden: den nationella bourgeoisien och imperialismen. Det första resultatet av detta närmande var en gemensam vänsterlista. Först på listan stod en MIR-medlem som stöddes av kommunisterna. President Allende, som vid tidpunkten för skottdramat befann sig ombord på en av den chilenska flottans båtar på väg till Valparaíso, spelade en avgörande roll genom att främja, stimulera och renodla denna dialog. Han förhindrade därvid att högern och kristdemokraterna politiskt utnyttjade den inbördes striden mellan folkliga och revolutionära rörelser. Dialogen mellan MIR och Kommunistpartiet fortsätter nu på högsta nivå och betraktas av chilenska iakttagare som ett väsentligt inslag i den förenade vänsterrörelsen.

helt uppenbart att reaktionen inte godtar de spelregler som den själv uppställt. Mig kan de inte anklaga. Förenings-, åsikts- och pressfriheten osv., de finns allihop. Samhällsprocessen kommer inte att hindras bara för att en ledare försvinner. Den skulle kunna dra ut på tiden och förlängas, men den skulle till sist inte kunna hejdas. Om de mördar mig så skulle folket i Chile gå vidare på den inslagna vägen, kanske med den skillnaden att det hela skulle gå mycket hårdare till, eftersom massorna skulle ha dragit den objektiva lärdomen att dessa människor inte låter sig hejdas av vad det vara månne. Jag räknar med denna möjlighet, men jag underlättar den inte lika litet som jag lever fixerad vid tanken på den.

D: Om de överträder lagens rāmärken skulle ni då också göra det? Om de slår till mot er kommer ni då att ge tillbaka med samma mynt?

A: Om de slår till mot oss på olaglig väg? Då kommer vi med all säkerhet att ge igen hundra gånger om.

D: Något som förvånat mig är den relativa frånvaron av mobilisering bland folket. Det fanns, för att tala i konkreta ordalag, en stark mobilisering bland folket under valet, men den tycks ha mattats av idag; hur tänker du dig att denna väljarmassa ska kunna förvandlas till revolutionärer?

A: Innan jag svarar vill jag tala om för dig att vad du nu hävdar är sant, fast bara i viss utsträckning. Vi påverkar människorna genom de partier i Folkets Enhet som är revolutionära. Själv har jag ingalunda avbrutit mina kontakter med folket. Jag talar med gruvarbetarna och med lantarbetarna på ort och ställe. Vi räknar dessutom med massmedia, som inte helt och hållet ligger i händerna på fienden. Vi står inte så helt utan möjligheter.

D: Skulle inte detta medföra en risk för en nära nog paternalistiskt välvillig inställning? Jag vill inte tala om caudillism om det inte vore för det faktum att du låter meddela folket dina beslut som de sedan accepterar, och som de på ett allmänt sätt kan förstå, men som de inte själva har krävt i konkret mening, och som de inte själva strävat efter. Du säger att "folket är regeringen", att "folket har tågat in i presidentpalatset". Hur tänker du omsätta denna idé i verkligheten?

A: Du måste för det första göra dig hemmastadd i Chile; de revolutionära partiernas kamp är, som du känner till, en kamp som sträcker sig över decennier. Du kan inte sväva i okunnighet om att vi i Chile kan uppvisa ett fenomen, som är enastående i hela världen, nämligen en aktionsenhet mellan de socialistiska och kommunistiska partierna, båda marxistiska, ett faktum som har existerat sedan mer än femton år tillbaka, och som inte har berövat dessa partier några av deras särskilda egenskaper. Du får inte heller glömma bort att det finns ett gemensamt program för de sex politiska grupperingar som tillsammans utgör Folkets Enhet, och att detta program pekar fram emot socialismen. Den process som försiggår i Chile är varken paternalistisk eller karismatisk. Vad mig själv beträffar så upprepar jag vad jag redan sagt, nämligen att jag varken är någon Messias eller någon caudillo. Folkmakten uppstår från basen, från gräsrotterna. Du måste komma ihåg att Folkets Enhet har sina egna basorganisationer, nämligen kommittéerna, som har till uppgift att vaka över att programmet uppfylls.

D: Men enligt vad jag har hört så har dessa kommittéer uppstått i valstridens hetta men att de efter segern skulle ha gått bakåt.

A: Ja, härvidlag har du rätt, men nedgången har skett därför att de fått ansvaret för en hel rad olika sociala funktioner av ganska bred omfattning; vi kan som exempel ta CUP-kommittéerna¹⁷ som har till uppgift att dela ut en halv liter mjölk om dagen till alla landets

¹⁷ CUP (*Comité de Unidad Popular*)

Dessa kommittéer är basorganisationer som tillkommit genom UP:s program för att kanalisera och främja folkets deltagande i valkampanjen. De har bildats av ett varierande antal medlemmar "i fabriker, bostadsområden, kontor och skolor", och enligt programmet är deras uppgift "förberedelse för att utöva makt över folket . . . (på

barn; vi kan ta de CUP-kommittéer som är sysselsatta inom jordbruket, ute på fälten, med problemen kring de stora lantegendomarna och jordreformen; tänk dig att vi exempelvis i detta ögonblick har mer än 65 storgods i händerna på CORA (*Corporación de la Reforma Agraria*) och att vi fått lov att skicka dit kontrollörer och avdela folk, och att CUP-kommittéerna inom dessa områden där dessa gods finns är i full verksamhet; glöm inte bort att vi just exproprierat den sannolikt största jordegendomen som existerade i hela världen på 528.000 hektar. Och jag håller här med dig om att folket borde delta mer aktivt och på ett mer organiserat sätt i detta.

D: Här kan man kanske se en motsättning. Vad som först slår en är en hängivenhet, en stor revolutionär vilja, men under detta finns ett tryck från de lottlösa bönderna, som varken har hus eller härd, men som är oorganiserade, ibland i fullständigt upplösningstillstånd. Hur tänker ni er att kunna etablera organisatoriska band mellan detta tryck nedifrån från massorna och de ansvariga i den nationella ledningen?

A: Vi har kontaktorganen, det vill säga partierna, fackföreningarna, massorganisationerna. Dessutom inträffar alltid störningar under den första fasen av varje revolutionär process. Tänk bara på de okontrollerbara förändringarna på jordbruksreformens tid i Sovjetunionen, och i början på Kuba...

D: Just det, du nämner Kuba; jag har lagt märke till något som alla upptäcker när de kommer hit, nämligen att det i Chile finns en tradition och en hög politisk nivå, ett politiskt kapital hos folket, som Kuba aldrig hade år 1959, av lättförklarliga skäl. På vad sätt tänker du dra nytta av denna överlägsenhet vad gäller de subjektiva betingelserna?

A: Att inte dra fördel av den vore brottsligt, och du måste veta att detta kapital är den stora reserv, den bas på vilken möjligheten att slå våra inre fiender och imperialismen vilar. Ett medvetet, organiserat folk som befinner sig på denna politiska nivå kan uppnå de mål som det ställt sig.

D: Folket utgör en enhet men Folkets Enhet består av sex olika rörelser eller partier. Ser du någon möjlighet längre fram till att er enhet ska förverkligas inom en och samma politiska gruppering?

A: Det får vi se under vägen. Den revolutionära processens dynamik kommer att i ett bestämt ögonblick skapa betingelserna för upprättandet av något i stil med ett revolutionens parti. Men att i dagens läge tala om ett enat revolutionärt parti vore ren utopi. Om betingelserna mognar kommer det att om någon tid kanske vara nödvändigt med ett sådant parti, men vi måste först och främst agera utifrån den verklighet vi har omkring oss. Enandet kommer att göra sig alltmer nödvändigt ju starkare motståndet från fienden blir. Och fienden kommer att fortsätta sitt motstånd. Och det kan jag säga dig, Régis, att de redan är i färd med att konspirera, och de har exempelvis fastställt ett datum då de ska skrida till handling, den 5 februari, vilket vi känner till och vidtar åtgärder mot så att de verkligen ska få ett svar som de sent kommer att glömma.

D: Ett enat parti kan dessutom inte inrättas uppifrån genom någon byråkratisk åtgärd, ty det är framför allt nödvändigt att massorna strävar efter och känner behovet av ett sådant parti.

A: Det är klart, det är klart. Julius Caesar som inte var någon marxist har sagt: ”skynda långsamt”.

D: Ja, om vägen är lång måste man gå i sin egen takt. Där är vi överens. Men jag ställde

---

samma gång som de utgör) en dynamisk metod att utveckla programmet, en aktiv skola för massorna och en konkret väg att fördjupa UP:s politiska innehåll på alla nivåer”. CUP:s arbete kulminerade vid tiden före och omedelbart efter valet. Nyligen har regeringen gjort ett upprop för att dessa kommittéer skall hållas vid liv, med tanke på ev. provokationer från reaktionen.

frågan därför att det är en smula förvånande att se denna spridning av rörelserna som ingår i Folkets Enhet. Skulle inte åtminstone några stycken kunna gruppera sig och gå samman? Tror du inte att exempelvis den katolska vänstern skulle kunna ställa sig närmare enhetsprogrammet?

A: Jo visst. Det råder ingen brist på politiska organisationer som i likhet med till exempel MAPU (*Movimiento de Acción Unitaria Popular*) — som brutit sig ut från de Kristliga demokraterna (*Democracia Cristiana*) — skulle kunna kanalisera de verkligt kristliga strömningarna på vänsterkanten. Det har du kunnat se, och det är någonting viktigt. Den katolska kyrkan har idag i all tysthet en helt annan inställning än igår, som den inte uppvisar i andra delar av världen. Tänk bara på biskoparna i Medellín och inställningen hos våra egna biskopar i Chile. Det finns här också en avdelning som kallas ungdomskyrkan, som är i full verksamhet, inom vilken prästerna är militanta och följer med bönderna när de ockuperar mark. En av katolikerna har just i dagarna publicerat sig i pressen där han går till angrepp mot jordinnehavarna. Det finns ett revolutionärt gry under dessa prästkåpor som det är svårt att föreställa sig. Det måste organiseras och enas.

D: Fram till idag har nu den borgerliga lagen lånat sig för revolutionärt bruk, men hur länge kan detta fortgå på det sättet? Den borgerliga lagen har fram till idag vänts mot bourgeoisin själv. Det har varit styrkan bakom Folkets Enhet om man betänker att Chile, som det heter, är ett land där man vänder sig till ”advokaten” när det uppstår problem medan man i andra länder kallar på ”befälhavaren”. Men den stunden kommer då klassfienden bryter mot sin egen lagstiftning, och detta håller redan på att ske. Godsägarna i Cautín har beväpnat sig, vilket lett till våldsamma sammanstötningar med lantarbetarna.¹⁸ Det förekommer vapen-smuggling av allvarlig omfattning från utlandet; det finns allvarliga planer att störta staten. Hur tänker ni besvara dessa upprorstendenser?

A: Vi kommer till att börja med att tygla dem med lagens makt, med deras egen lag. Det reaktionära våldet kommer dessutom att bekämpas med revolutionärt våld eftersom vi vet att de kommer att bryta mot spelreglerna. För att nu ett ögonblick hålla oss till lagstiftningen kan jag säga dig följande: de chilenska förhållandena tillåter, som jag redan sagt, en förändring av författningen inom dess egna ramar via folkomröstningar. Vi står här också inför ett annat ganska paradoxalt och svårförståeligt förhållande. De lagar som skapas av folket är inte desamma som skapas av bourgeoisin. Borgarna skapade exempelvis en lag som bestraffade dem som ockuperade jord synnerligen milt under förevändning att detta endast var ett fel; i gengäld så tilldelade lagen stränga straff åt dem som *återtog* sin jord. Lagen bestraffar med

¹⁸ *Cautín*

Ett jordbruksområde i södra Chile som har landets enda koncentration av inhemsk befolkning med 190.000 mapuches, eller 73 % av den totala befolkningen i denna provins. De äger emellertid bara 25 % av den odlingsbara jorden. Mapucheindianernas situation med avseende på jordfördelningen framgår av att de i genomsnitt bara äger 11/2 hektar, av vilken bara 60 % kan odlas.

Trots att denna provins förser landet med 24 % av mjölkproduktionen, 18 % av köttet, och 25 % av vetet, har den en av landets högsta siffror för underutveckling. 37% av analfabetismen finns bland mapuche-indianerna, 25.000 arbetslösa, den högsta barndödligheten i landet och stor brist på medicinska vårdplatser.

Det är i detta område som det under det senaste halvåret har inträffat 56 godsöckupationer eller ”belägringar” från de indianska böndernas sida. De har t.o.m. gått i väpnad kamp med storgodsägarna, som efter Salvador Allendes valseger har organiserat sig i ”vita gorden”. Indianerna å sin sida har under ledning av Revolutionära Bonderörelsen (MIR) nått en hög grad av politisk organisation. Sålunda försöker man i Lautarokommunen förvandla detta område till en enda enhet för veteproduktion, organiserad på socialistisk grund. I tre av kommunens läger håller man på att genomföra socialistiska levnads- och arbetsformer, vilket innebär en stor omvälvning för mapucheindianen.

Högerreaktionen har gjort väpnade attacker mot urbefolkningen, som har försökt återta den jord som den berövats. Bönderna har visat organisation och fasthet inför dessa provokationer. Därför är den politiska kampen som uttryck för klasskampen mer uppenbar och våldsäm än i andra delar av dagens Chile. I detta sammanhang har regeringen ingripit och skickat sin jordbruksminister till området för att påskynda programmet för jordbruksreformer och social utveckling.

andra ord *inte* dem som ockuperar mark, den bestraffar dem som återtar den. Hur kommer det sig? Jo, det var godsägarna som tidigare ockuperade de inföddas jord, och den som då tog tillbaka sitt land hamnade i lagens våld medan godsägarna satte sig i besittning av marken. De borgerliga lagstiftarna kunde inte tänka sig att lagen skulle kunna tillämpas av folket eller konkret att folket skulle tillämpa deras egen lag gentemot dem själva. Och vad blir påföljden nu? Jo, att det är invånarna själva som ockuperar jorden, till exempel mapucherna, medan de som med våld vill ta tillbaka den är samma godsägare som nu blivit exproprierade. Det är alltså deras egen lagbok som tilldelar dem stränga straff. Naturligtvis finns det gränser för detta för det fall Högsta domstolen ger ett annat utslag.

D: Men domstolarna är också deras.

A: Jovisst, till en del. Jag måste tala om för dig att dess högsta organ, Högsta domstolen, just tilldelat folket och för den delen regeringen ett slag. Högsta domstolen har fritagit en senatsmedlem som enligt Militärdomstolens representanter, vilka undersökte mordet på arméöverbefälhavaren, borde rannsakas, eftersom det finns grundade misstankar mot hans agerande. Nära nog samtliga av Apellationsdomstolens ministrar — 17 av 18 — erhöll militärdomstolens hemställan, men den avvisades av flertalet av Högsta domstolens medlemmar. Särskilt den här domstolen har blivit anklagad för att sköta sitt värv på ett sätt som uppenbart påverkats av deras klasstillhörighet. Den här gången har de förhindrat en mer energisk och ingående undersökning av ett brott där reaktionens konspiratörer varit inblandade. Det är inte fråga om att enbart bestraffa själva förövarna av mordet på arméöverbefälhavaren, vi måste också avslöja anstiftarna, den hjärna som planerade brottet.

D: Kommer de att tolerera att fallet Schneider dras upp i dess helhet?

A: Vi gör på vad oss ankommer för att så ska ske, och jag tror att vi kommer att lyckas. Du får dessutom inte glömma att den chilenska arméns värdighet och prestige står på spel. General Schneider mördades därför att han motsatte sig den politiska konspiration som förberetts av reaktionen. Det går inte att tolerera skamfläckar på hans minne. Han representerade den chilenska traditionen inom försvarsmakten. Hans död gör det nödvändigt att bestraffa de skyldiga.¹⁹

D: Tror ni att de som igår försvarade förtryckarna idag kan försvara de förtryckta utan att förändras eller ersättas av andra? Eller kan samma domstol som igår stiftade en lag till godsägarnas förmån idag använda den till förmån för bönderna utan att man ändrar på domstolen? Kan samma repressiva krafter som igår fördrev dem som invaderade sin jord idag stå på de förtrycktas sida?

A: Vi har föreslagit en reformering av rättsväsendet och vi kommer också att göra det inom lagstiftningen. Vi kommer att använda författningsreformen till att åstadkomma förändringarna inom rättsskipningsmakten, och jag har redan sagt att ett totalt tillbakavisande av vårt reformförslag av grundlagen kommer att leda oss till en folkomröstning, som vi kommer att vinna, eftersom vi kommer att visa folket att förändringarna är till för att för första gången ge dem rättvisa. Vad gäller ordningsmakten måste du vara överens om att det nu är vi som

¹⁹ Raúl Morales' parlamentariska immunitet

Med anledning av en av de två processer som militäråklagaren Fernando Lyon ledde, krävde han den 21 november 1970 att senatoren i högerpartiet Radikal Demokrati skulle berövas sin immunitet för att kunna höras i målet. Hans namn hade nämligen figurerat i vittnesmål beträffande brottet mot lagen om rikets inre säkerhet och mordet på arméchefen, general René Schneider. I dessa vittnesmål förekom högersenatoren som samordnare av en omfattande upprorsplan, som bl.a. syftade till att från Argentina införa 500 kulsprutegevär för att skapa kaos och slutligen störta Folkets Regering.

Detta krav bifölls i första instans av appellationsdomstolen. Trots det återkallades appellationsdomstolens utslag, till allmän förvåning, i högsta domstolen. Därmed bekräftades den politiska karaktären i denna domstols beslut. Samtidigt hindrades en undersökning i vanlig ordning, i och med att militäråklagaren blev ur stånd att kalla senatoren till vittnesförhör.

upprätthåller denna ordning. Jag sa under valkampanjen att de andra, politiskt reaktionära krafterna i sig själva bringar social oordning, därför att de är kallade att upprätthålla en situation som skyddar en minoritet gentemot majoritetens intressen. Nu har vi en majoritetsregering. Tänk då inte helt schematiskt på det antal röster som vanns för kandidaten för Folkets Enhet. Det folkliga stödet för regeringen är idag bredare och kommer att bli det ännu mer allteftersom folket vaknar till medvetande. Jag har talat med poliskåren (*Cuerpo de Carabineros*) och sagt dem att vi vill ha polisstyrkor som respekteras av medborgarna genom att helt vara till för att skydda dem mot brottslighet.²⁰ Jag sa dem att poliser inte kan använda sina vapen mot folket. Strax före det att jag tillträdde regeringen avskedade jag en av deras chefer därför att han utan att ingripa såg på när några godsägare och deras representanter slog ihjäl en funktionär som hade till uppgift att se till att jordreformen genomfördes. Polischefen stod mitt uppe i denna händelse med en trupp på tvåhundra man utan att röra ett finger. Om det hade varit fråga om bönder som gav sig på ägarna hade han säkert gått fram med hårdhandskarna. Den episod som jag berättar för dig inträffade innan jag kom in i regeringen, men polischefen som underlät att ingripa skulle just befordras när jag krävde hans avgång. Jag ansåg att han hade misskött sig och framhöll som ett typiskt exempel hans förhållningssätt vid detta tillfälle, och jag är säker på att poliskåren med alla dess medlemmar förstod detta. Även landet i dess helhet förstod det.

D: En ledande kamrat i ert parti, socialistpartiet, sa mig nyligen: ”Om inte förräderi, så kommer det till sammanstötningar.” Om jag förstår det rätt så kommer det att uppträda förrädare om det inte kommer till sammanstötningar. Anser ni att en sådan sammanstötning är oundviklig?

A: Sammanstötningar inträffar varje dag, på alla håll och kanter, Régis.

D: Jag tänkte på en frontal sammanstötning som skulle vara avgörande, på en låt oss säga öppen brytning på det nuvarande stadiet av samexistens. En militär resning, till exempel...

A: Det beror helt på de andra. Om de provocerar fram den, så kommer den att inträffa, men vi hoppas hur som helst att de ska göra det. Vi är på vår vakt. Och vi är dessutom inte mekaniska i vår uppfattning. Vi kan finna den ena sammanstötningen efter den andra i Chiles historia sen lång tid tillbaka. Du torde känna till hela den långa raden av massakrer på arbetare och bönder under det borgerliga herraväldets tid. Vad är konfrontationer för något? De uppkommer ur de samhällsliga motsättningarna, och dessa finns kvar även under det socialistiska uppbyggnads-skedet. Om vi tar de antagonistiska motsättningarna, så är de betingade av klasskampen.

D: Och klasskampen kommer att spetsa till sig i nuvarande skede.

A: Så klart. Sedan författningsreformen väl genomförts hos oss så kvarstår, som du förstår, mäktiga inhemska och utländska intressen som ett arv från tidigare. Alla de som berörs av jordreformen eller av nationaliseringen av bankerna kommer att reagera. Hur skulle man kunna slippa antagonism? Själva utgår vi från det väsentliga faktum att det pågår en

---

²⁰ *Karabinjärsstyrkan*

Detta är en uniformerad och militariserad poliskår, underställd inrikesdepartementet, med särskilda uppgifter att upprätthålla ordningen och den inre säkerheten samt kontrollera att lagarna iakttas. Den bildades genom att olika lokala polis- och milisorgan förenades under general Ibáñez' första regering 1927.

De utgör nu en professionell kår, utrustad med tunga moderna vapen, kommunikationsmedel och en effektiv byråkratisk organisation, nära 80.000 man, utspridda över hela landet och organiserade i specialiserade enheter. Chefsposten tillsätts direkt av presidenten.

Den rörliga karabinjärsstyrkan

Denna organisation, som specialiserat sig på att motarbeta arbetar-, student- och bonderörelser, bildades 1960, med modern utrustning och specialtränade styrkor. Den var under 10 år regeringarna Alessandris och Freis mest effektiva repressionsinstrument.

Dess styrkor uppgick till ungefär 2.000 man. En av Allende-regeringens första åtgärder var att upplösa och tillintetgöra denna kår, i november 1970.

klasskamp. Vi vet att de oligarkiska grupperna, de plutokratiska grupperna och de feodala grupperna kommer att försvara sina privilegier till varje pris.

D: Ni talar om ”feodala” och ”oligarkiska sektorer”. Här finns inte skuggan av ett tvivel. Skulle det då bara vara fråga om hur man använder olika ord, kanske? Tillåt mig ta tillfället i akt att precisera ett par begrepp. Låt oss lämna den mycket diskuterade frågan därhän om man verkligen kan kalla de godsägare som producerar för den inhemska eller den internationella marknaden feodala eller halvfeodala; eller frågan om dessa inte är helt uppblandade och assimilerade av de egentliga industrikapitalistiska intressena, om slutligen inte dessa båda grenar av en beroende ekonomi utgör en och samma klass. Men, kamrat president, Chile är ju inte Peru, och den socialistiska revolutionen går långt utöver den militära reformismen. Kommer ni att avveckla de efterblivna borgerliga sektorerna som ger låg avkastning för att låta dem ta språnget över i en modern kapitalistisk utveckling? Kommer ni att avveckla de arkaiska strukturerna inom jordbruket för att modernisera landet och ge den framtida industriellt drivande företagsamheten en bredare marknad?

A: Uttrycket ”feodala sektorer” använder vi i dagligt tal med syftning på vad vi rättare borde beteckna som former av efterblivenhet inom den chilenska ”åkerbrukskapitalismen”. Den kommer sig av det faktum att dessa kapitalistiska förhållanden fortfarande uppvisar drag ur det förgångna med dess personliga prestationer som för var gång minskar i betydelse; det finns en stor koncentration av jordegendomar som till större delen härleds från ägandestrukturen under föregående sekel. På så sätt finns det kvar ett betydande antal småbönder av ett särskilt slag, såsom ofta är fallet även på andra håll. Det är också uppenbart att det finns starka band mellan en del av dessa jordinnehavare och en del av monopolgrupperna i städerna. Man skulle visserligen i allmänna ordalag kunna säga att de utgör en enda klass, men du måste inse att det finns skillnader dem emellan genom de olika roller de spelar i den chilenska kapitalismens sätt att fungera. Detta har i många fall föranlett politiska skiljaktigheter, som till exempel när det gällt jordreformen. Vad nu gäller jordbruket, Régis, så förefaller det mig inte finnas någon klar grund för din oro om man analyserar problemet i samband med alla de förändringar som föreslås i vårt program. Som du vet har man sen lång tid tillbaka uppfattat jordreformen isolerat och i sig som en av de så kallade borgerligt-demokratiska förändringarna. Den skulle med andra ord svara mot en omvandling som skulle kunna aktivera kapitalismen som sådan. I den moderna värld där den grundläggande konflikten övergått till att handla om socialistiska omvandlingar, måste man dock acceptera det förhållandet att en jordreform som skulle svara mot intressena hos lantarbetarna och olika skikt av mellan- och småbönderna, inte kan slutföras annat än genom ett förbund mellan alla förtryckta klasser och skikt under arbetarklassens ledning. I vårt fall förverkligas jordreformen inte i samband med att kapitalismen bevaras utan i samband med att dess grundläggande kärna, den nationella och utländska monopolkapitalismen, bryts ner. Det rör sig följaktligen inte om att utveckla kapitalismen på landsbygden utan om att leda förhållandena inom jordbruket fram mot socialismen på de vägar som är bäst lämpade för vår historiska och sociala process. Det är begripligt att dessa former i vissa fall kommer att höra till de mest avancerade, av typ hela folkets egendom; i andra fall kommer de att ta sig olika kooperativa former; och man får slutligen räkna med att det kommer att kvarstå sektorer av mindre omfattande privategendomar.

D: Kan man då säga att du, kamrat president, håller på att genomföra ert politiska program och att det följaktligen pågår en fortlöpande konfrontation?

A: Den är ständig. Så länge som de andra söker framkalla den så kommer det att finnas en ständig konfrontation, och vi är psykologiskt förberedda på den. Det ska du inte hysa minsta tvivel om.

D: Det betvivlar jag inte alls. Men det är inte bara fråga om att du tillsammans med

regeringsmedlemmarna är beredda, utan också om att folket måste vara i stånd att göra motstånd, måste vara medvetet om att det redan i morgon dag kan komma till extrema förvecklingar.

A: Det har vi sagt gång på gång till folket, och det vet dom. Och som jag dessutom redan talat om för dig så kämpar vi sen många år tillbaka, och det finns en stor medvetenhet, så det kommer inte som någon överraskning för folket. Vad man måste göra är att peka ut vissa exempel för dem, som i fallet med Högsta domstolens utslag. Som president och statsöverhuvud måste jag i enlighet med gällande lag respektera vad andra statliga myndigheter beslutar, men det hindrar mig inte från att analysera vad detta har för betydelse, vilket politiskt gensvar det kan få, i synnerhet då det rör sig om ett utslag som begränsar möjligheterna att undersöka mordet på general Schneider, det vill säga att undersöka en sammansvärjning inom högern. Och det är min plikt att tala om detta för folket och uppmana dem att iakttä större vaksamhet, och det kommer jag också att göra.

D: Är det många som är indragna i mordet på general Schneider?

A: Det är fråga om en hel sammansvärjning. Det är en hel härva av människor som obestridligen representerade och fortfarande representerar den reaktionära högerns högsta ekonomiska och politiska intressen.

D: Var det bara en nationell sammansvärjning?

A: Nationell och internationell.

(Denna intervju genomfördes i två delar, den första i Santiago och den andra i Valparaíso dit folkregeringen flyttade sitt säte under sommaren från och med den 6 januari, samma dag som president Allende höll ett massmöte framför stadshuset.)

D: Kamrat president, jag fäste mig vid en sak i ditt tal igår i Valparaíso. Till den stora massa som hade församlats sa du: ”Jag tänker inte kritisera Högsta domstolen. Den står på ena sidan, vi på den andra.” Vad ville du få sagt med det, som jag verkligen inte förstod särskilt bra?

A: Jo, i programmet för Folkets Enhet fastslås det att vi strävar efter att få en verkligt oberoende lagstiftande makt som på högsta plan bör skapas av enkammarriksdagen. Partierna, och särskilt då socialistpartiet, har vidare kritiserat Högsta domstolen och högt ansedda advokater, bland dem Eduardo Novea som är ordförande i skatte-skyddsrådet (*Consejo de Defensa Fiscal*),²¹ har påpekat att Högsta domstolen i praktiken allt oftare, som jag tidigare sagt, i sina utslag gynnar de mäktiga i samhället. Det är, för att undvika missförstånd, helt logiskt och i grund och botten en klassrättvisa som man utövar.

D: Det vill säga att arbetarna i så fall har makten men uppenbarligen inte den juridiska delen av den.

A: Uppenbarligen inte.

D: Är du inte oroad av detta hinder?

A: Jo, jag är djupt oroad. Men jag håller mig som sagt inom dessa ramar sådana de nu är beskaffade, och jag har med en viss ironi sagt att så länge det förekommer tre självständiga maktfaktorer så ska jag inte komma och kritisera dem. Men du vet fuller väl att jag i verkligheten kritiserat och förklarat den politiska innebörden i dessa domstolsutslag samt tillkännagivit att det faktum att man fritagit senatorn ifråga och i praktiken omöjliggjort en

²¹ *Statens försvarsråd*

Ett offentligt organ med uppgift att juridiskt råda den utövande makten och att tillvarata statens intressen i alla rättegångar vari staten och statskassan är inblandade. Det består av 12 advokater, alla framstående yrkesmän. När rådet tillfrågas om ett juridiskt problem gäller dess ord som det sista i frågan om lagligt eller olagligt. F.n. styrs det av Eduardo Novoa, en ansedd advokat, oberoende vänster, som har tillhört rådet i ungefär 30 år.

undersökning av de verkliga brottslingarna som sannolikt ligger bakom mordet, gör att jag kommer att ägna all min energi och alla mina krafter åt att finna de skyldiga.

D: Jag fäste mig vid en annan sak, kamrat president, nämligen en fras som du ofta upprepar: ”det är inte vi som upprätthåller fördämningarna.” Jag har emellertid fått den uppfattningen att ni trots allt i viss mån utgjort en fördämning när det gällt att bromsa bondeockupationerna och rörelserna bland bondebefolkningen och de hemlösa. Ni har naturligtvis inte varit en fördämning å la herr Frei, eftersom den Kristliga demokratin fram till helt nyligen befallde polisen och Mobilgardet som idag är upplöst av folkregeringen att med våld fördriva dem som invaderade jorden, de hemlösa, bönder utan jord, vilket bevisas av massakrerna vid San Miguel-godset och vid Puerto Montt.²² En folkregering kan självfallet inte handla på det sättet; dessa åtgärder kan ju knappast vara särskilt uppmuntrande för de lottlösa bland befolkningen.

A: Den 4 september nåddes en höjdpunkt i en del av den historiska process som folket engagerat sig i, och den 3 november tog vi ytterligare ett steg när vi tog över regeringen, och vi försöker ständigt få bönderna att förstå att det är dom som regerar och att de därför måste visa förtroende mot det vi är i färd med att utföra nu och för framtiden.

Problemet är helt klart, Régis. Jag känner inte till något land som fullständigt löst sitt bostadsproblem, inklusive Cuba. Jag är å andra sidan inte överens med många aspekter av reformverksamheten i städerna på Cuba, då jag inte tror att de leder fram till lösningen, vilket jag också sagt till Fidel. Vi tänker angripa bostadsproblemet. Vi vill ge alla tak över huvudet, men vi vill inte ge sken av att man kan finna lösningen på problemet med ett anarkiskt tillvägagångssätt. Det finns för närvarande tusen sinom tusen som inte har dricksvatten i sina hem och där särskilt kvinnorna måste gå långa vägar till närmaste vattenledning för att fylla sina ämbar. Om vi tillät städerna att utbreda sig med improviserade envåningshus så skulle det inte finnas möjligheter att skapa ett nät av ledningar för dricksvatten, kloaker, elektricitet, gas, gatubelysning, osv. till varje hus. Du kan föreställa dig vilka kostnader det skulle dra om man försåg dessa hus med alla bekvämligheter. På vissa håll kan vi inte bygga isolerade envåningshus; där kommer vi att tvingas bygga höghus för att kunna utnyttja det begränsade utrymmet.

D: Finns det hos er någon fallenhet för enskild bebyggelse?

A: Det finns en fallenhet för individualistisk bebyggelse”.

D: Detta kanske är ett symptom på hur ett visst borgerligt och kyrkligt inflytande kan framstå som försvarare av ett visst sätt att leva.

A: Och det är något som måste övervinnas. Och detta kan inte ske annat än på basis av resonemang som folk förstår och kan bilda sig en uppfattning om. Som du väl måste förstå är det samma sak som hänt då man ockuperat jord, eller hur? Det finns en lag, och denna lag kommer obestriddligen att föra oss till expropriering av haciendorna, av alla jordinnehav som

---

²² *San Miguel:*

Efter 39 dagars laglig strejk p.g.a. att en framställan till arbetsgivaren ej besvarats, stängde en grupp bönder in sig på godset San Miguel, efter att ha provat alla möjligheter att förhandla.

Freis regering skickade 1968 genom sin inrikesminister dit den rörliga styrkan — 600 man och 6 lätta tankvagnar — med bestämda order att utrymma godset. Alla ockupanterna tillfångatogs och ställdes inför uppviglardomstolar.

Puerto Montt:

Sedan 100 familjer till arbetslösa under en vecka ockuperat ett oinhägnat och outnyttjat jordområde, 2 km från Puerto Montt, som tillhörde en privatperson, för att få någonstans att bo, skickade inrikesministern kl 5 på morgonen söndagen den 9 mars 1969 200 kraftigt beväpnade man ur den rörliga truppen, med tårgasbomber, gevär, k-pistar och bensin, för att utrymma och bränna de skjul som invånarna hade rest. Ett försök till motstånd från folkets sida gav trupperna anledning att avlossa sina automatvapen. Det officiella resultatet av denna massaker var 8 döda och 27 sårade.

överstiger det minimum som fastställts av lagen, det vill säga 80 hektar bevattningsbar jord för varje centralregion. Men detta visar att det som intresserar oss är att genomföra jordreformen zonvis för att på samma gång kunna upprätthålla produktionen på den nivå som behövs för Chile med hänsyn tagen till klimat, region och jordmån. Om detta görs på ett anarkiskt sätt finns det ingen möjlighet att planhushålla. Detta är problemet, och det är därför som folk måste förstå att vi upprättar vissa spärrar och fördämningar. Folket kommer aldrig att kunna utgöra någon fördämning, om det är folket som regerar. Än värre är det om somliga arbetare intar färdiga eller halvfärdiga hus som tillhör andra arbetare. Vi kan inte acceptera sammanstötningar mellan medlemmar av en och samma klass. Det betyder anarki.

D: För att nu återgå till temat med sammanstötningar mellan klasserna så tvivlar jag, om jag nu får ge min personliga mening, på att högern skulle vara så dum att den framkallade en omedelbar brytning. Tycker ni inte att det finns större anledning att frukta ett tyst motstånd från bourgeoisin, att den förefaller leverera en sorts ställningskrig, ett ihållande utnötningskrig snarare än ett krig med rörliga förband?

A: Vi måste akta oss för båda delarna, och det är båda delarna de använder sig av, Régis: ställningskrig *och* krig med rörliga förband.

D: Det rörliga kriget tycks de ha förlorat fram till nu. Men ställningskriget fortsätter på alla områden, inte bara på den politiska kampens område. Det finns många infiltrationsvägar och möjliga förvecklingar som kan bromsa upp eller leda in en folkregering eller en revolutionär process i borgerliga banor. Ni vet vilka de är: det kan vara en viss överdriven respekt för lagens namn, det kan vara opportunism, den offentliga karriärsstegen, byråkratisering, depolitisering av massorna som överlämnas åt den härskande ideologin, eller med andra ord åt bourgeoisin. Och kanske är den faran större, eftersom den är mindre påtaglig och skulle bestå i att klassfienden inifrån så småningom tar över. Hur ser du på problemet, kamrat president?

A: Det ska jag tala om för dig, kamrat Debray. Jag tror att de har två möjligheter, dels den som du har talat om och som vi skulle kunna kalla för ställningskrig, och dels det rörliga kriget som de hittills har förlorat, vilket dock inte betyder att de har uppgivit det. Det är en fråga om att samordna styrkorna. Om de hade kunnat göra detta så skulle de också ha handlat därefter.

D: Är det därför som de går andra vägar och använder andra metoder?

A: Den väg som du pekat på.

D: Och som inte finns bara i Chile, utan som du vet också finns i vissa socialistländer ...

A: Mera utvecklade länder skulle jag säga. Mot detta kan man bara ställa en omfattande process som medvetandegör massorna, som får dem att ständigt vara med om och direkt delta i lösningarna av problemen, att inta en vaksam hållning med hjälp av medvetenheten hos militanterna inom partierna. Detta är obestriddligen en faktor som kommer att göra processen och samtidigt det öppna eller dolda motståndet självt mer dynamiska på samma gång som detta motstånd kommer att stärka banden inom enhetsfronten, eller hur? Eftersom vi gått till kamp så finner vi en motståndare, får vi en fiende, och som vi kan konstatera att attityderna skärps alltmer så är det logiskt att gå till verket, att fullfölja och intensifiera vår aktion. Som du sett utdelar vi varje dag nya slag, och det var väl ingen som kunde föreställa sig att vi skulle upprätta diplomatiska förbindelser med Kina så snart? Lika litet som man trodde på att vi skulle inleda de handelsförbindelser med Vietnam och Korea som vi redan har.

D: Och kanske har detta att ni flyttat regeringen till Valparaíso, i denna mening något att göra med kampen mot den byråkratiska förstelningen?

A: Uppenbarligen, eftersom dröjsmålen i genomförandet, felaktigheter och brister i verksamheten gör sig mera kännbara ute i provinserna än på något annat håll; det gäller om de

tidigare regeringarna. Vi måste för vår del bryta den byråkratiska förstelningen, och det är därför som jag sa igår att folkregeringen måste ändra både form och innehåll. Här kommer vi gemensamt att studera de grundläggande problemen och inrikta oss på att lösa dem, låta folket ta del av dem och diskutera med mannen på gatan. Vi vill att arbetarna, att bönderna, de intellektuella och studenterna ska delta ...

D: Det är i denna mening av ordet deltaga som du upp repade gånger säger att makten uppstår vid basen. Och räcker det här med de politiska partier som ingår i Folkets Enhet? Menar ni inte att CUP-kommittéerna, sådana de nu är, skulle kunna få nytt liv och ges ett annat innehåll så att folk kan skaffa sig en bättre kontroll över sina levnadsvillkor med början i en kontroll av priser och kvalitet hos konsumtionsvarorna för att så småningom övergå till att uppställa försvaret av revolutionen som mål?

A: Vi måste organisera aktioner bland massorna, bland de hemlösa och arbetslösa, vi måste organisera kvinnorna så att de kan kontrollera priser och kvalitet på matvarorna. Igår, Régis, sa jag dig som ett exempel att det Nationella kvinnoförbundet (*Comando Nacional Femenino*) redan har 20.000 kvinnliga kamrater som arbetar som frivilliga inom hälsovården och som kommer att avverka 100.000 arbetstimmar per månad. Det är här fråga om aktivt deltagande: de kommer att hjälpa till med distributionen av mjölk, vid bekämpandet av föroreningar, instruera mödrar hur de ska undvika att deras barn blir sjuka och, i detta fall, hålla uppsikt över priser och kvalitet på brödet.

D: Kommer de att lyckas frysa ner priserna allmänt sett?

A: Nedfrysningen har hittills varit absolut.

D: Jag läste i ett av dina tal följande ord: ”Vi kommer inte att hålla oss med några översittarfasoner i den offentliga administrationen”, och du sa också något som jag inte begrep mig på särskilt väl: ”Vi kommer inte att tillåta någon arbetararistokrati.” Vad syftade du på då? Kanske på något som från utländsk horisont var synnerligen förvånande: i Chuquicamata röstade gruvarbetarna på högern, vilket är svårt att förstå. Arbetarklassen röstade på Allende, men i vissa områden ...

A: Mycket få områden ...

D: Mycket få ..., där de imperialistiska företagen fanns röstade de på Alessandri.

A: Nej, det var bara i Chuqui; så var det inte i Salvador, inte i El Teniente. Och än mer, kan jag säga dig, inom en valkrets i El Salvador med 300 röstberättigade röstade samtliga 300 på mig, vilket betyder att 100 procent av dessa arbetare röstade på kandidaten för Folkets Enhet.

D: Det är logiskt, det onormala finner vi i Chuquicamate.²³ Hur förklarar du det?

A: Det kan förklaras så här: som du mycket väl vet etablerar fackföreningsorganisationerna vissa zoner där de utövar makt och inflytande under vår borgerliga demokratiska regim. Koppararbetarna för ett mycket hårt liv, en stor del av dem blir offer för yrkessjukdomar

---

²³ *Chuquicamata:*

Världens största dagbrott av koppar, sedan 1969 helt tillhörigt det nordamerikanska bolaget Anaconda Copper Company, i Chile representerat av sitt dotterbolag Chile Exploration Company. Sedan dess har bolaget tecknat kontrakt, genom vilka den chilenska staten under Freis regering köper 51 % av aktierna och bildar blandföretag med de amerikanska bolagen. Dessa kontrakt, som den chilenska vänstern motsatte sig, undertecknas genom de s.k. kontraktlagarna, vilka bara kan upphävas genom att båda parter accepterar. När UP:s regering tillträder föreslår den därför en författningsändring för att nationalisera kopparn. Det är den enda juridiskt möjliga vägen att nationalisera utan att köpslå med de amerikanska bolagen. Förutom den juridiska motiveringen till planen uppställer man en politisk, för att kunna ändra författningen och inte endast en enskild lag. D.v.s. en författning utarbetades för att förklara landet politiskt oberoende av det spanska kolonialväldet, en reform som samtidigt betecknar landets ekonomiska oberoende av det utländska kapitalet. Chuquicamata-gruvans totala produktion 1970 uppgick till 262.998 ton ren koppar; det betyder nästan hälften av Chiles totala kopparproduktion.

såsom silikos, men de får kompensation för dessa umbäranden med höga löner som de utländska företagen som utvinner koppar i Chile är i stånd att betala eftersom dessa rikedomar ger stora vinster för det placerade kapitalet. De nordamerikanska företagen har i årtal talat om för arbetarna att den dag som de lämnar Chile så kommer situationen att försämrats, i synnerhet för de arbetare som får sin betalning i dollar. Vi har få möjligheter att kommunicera med dem för att bryta ned de mentala ramarna som den härskande klassen pressat på denna del av befolkningen som i stor utsträckning för ett isolerat liv. Du bör lämpligen komma ihåg att Chuquicamate är en praktiskt taget isolerad stad som domineras av det imperialistiska företaget. Vi måste kämpa för att göra dessa arbetare medvetna om detta; det räcker inte med att arbetarna har en facklig organisation, det är nödvändigt att den genomsyras av den revolutionära ideologin. De kommunistiska och socialistiska partierna har bedrivit kamp för att hålla Arbetarnas Landsorganisation (*Central Única de Trabajadores*, CUT) levande på en revolutionär ideologi. Vi kämpar också för att folket ska organisera sig. Det kan vara av nytta för dig att veta att endast 20 procent av arbetarklassen i Chile är organiserad och att det stora flertalet alltså inte är det.

D: Och hur kan detta misslyckande förklaras?

A: Det finns många orsaker till det: först och främst beror det på att regeringarna inte har underlättat arbetarnas organisering, eftersom de tjänade vissa klassintressen. Som du förstår är en organiserad arbetare en arbetare som äger större styrka och medvetenhet, och som kämpar för sina rättigheter under bättre förutsättningar.

D: Och de utrustade inte heller CUT med någon juridisk personal, eller hur?

A: Nej, det gjorde de inte heller, vilket vi tänker göra.

D: Tänker ni utöka basen för fackföreningarna och få fram en bredare anslutning?

A: Absolut. Alla arbetare, inklusive arbetarna inom den offentliga sektorn, kommer att gruppera sig i fackföreningar. De har en organisation, som emellertid inte är erkänd. Nå, det finns bestämda nyanser i allt detta, och jag har exempelvis läst att till och med polisen i Frankrike hotat med strejk. Något sådant vore helt otillåtligt i chilenska ögon, inom ramen för den borgerligt demokratiska uppfattning som råder i Chile. Vi kommer att organisera även statstjänstemännen på ett verkligt autentiskt sätt, detta dock på grundval av att de måste vara medvetna om att detta är deras egen regering och att det inte är nödvändigt att strejka för att få en lösning på problemen. Vad är det då som är å färde? Jo, att till exempel arbetarna i koppardistriktet är och var medvetna om att en 60- eller 30-dagarsstrejk där inte kunde tolereras av någon regering, då den skulle utgöra ett brutalt slag mot hela landet genom att skatteintäkterna skulle minska på ett märkbart sätt. Det är alltså helt logiskt en hävstång för dem att deras strejk skulle få följdverkningar för den nationella ekonomin och att detta är ett problem som varje regering tvingas att göra upp om. Och hur sker det? Jo, det sker genom att de i mycket hög grad tillfredsställer arbetarnas krav. Vad går då detta ut på? Det går ut på att arbetarna inom koppardistriktet måste bli medvetna om att de inte kan tillskansa sig någon undantagssituation som innebär överlägsna fördelar jämfört med resten av arbetarna bara därför att de har just detta yrke. De måste inta samma klasständpunkt och bli medvetna om att vi behöver deras arbete och deras produktion för Chile, och att det överväldigande flertalet av dem uppstår löner som mer än väl tillåter dem att överleva. Sådan är den verklighet som det hela ytterst bottnar i. Det är en fråga om medvetenhet, om klassmedvetande hos människor. Och i kopparindustrin blir en del av arbetarna anställda i företagen och en del av dessa anställda betalas i dollar, även om de fortfarande är chilenare. Vissa av dessa anställda, jag vill inte säga alla, sålde sina dollar på svarta börsen, och när man därför frågade dem hur mycket de tjänade svarade de inte med motsvarigheten i escudos på basis av den officiella växelkursen utan på basis av kursen på svarta börsen.

D: Vad gäller arbetarnas löner i de olika centra för produktionen så har ni antytt att regeringen

på samhällsekonomin område skulle låta arbetarna delta i företagets ledning.

A: Och även de anställda och teknikerna.

D: Eftersom ni är socialist och med tanke på de tidigare låt vara avlägsna förbindelserna mellan socialistpartiet och Jugoslavien, så får mig detta att tänka på självstyre.

A: Nej, nej. Vi har framfört det som någonting nödvändigt att arbetarna, de anställda och teknikerna i viss utsträckning sitter med i företagsledningen, men det betyder inte att dessa företag kommer att vara självständiga i sin produktion. Vi är och kommer att förbli anhängare till en centraliserad ekonomi, företagen kommer att vara tvingade att utveckla sin produktion i enlighet med den planering som regeringen fastställer. För att detta ska kunna uppnås kommer vi att gå ut i diskussioner med arbetarna. Men vi kommer inte att lägga något företag i händerna på arbetarna för att dessa ska producera vad de vill och enbart se till det personliga, därför att de har ett företag som är av vitalt intresse för landet och bättre inkomster än övriga arbetare. Vi är emot en sådan politik.

D: Ni förordar alltså en demokratisk planhushållning i centralistisk mening men där arbetarna deltar i beslutsprocessen.

A: Det är helt uppenbart, för annars kommer det inte att finnas möjlighet till den utveckling vi är i behov av; det är därför som jag sagt till kolgruvearbetarna — jag är hemskt ledsen över att jag inte bjöd in dig dit, jag skulle ha velat göra det främst därför att du då skulle ha fått se denna del av industrin och språkat med arbetarna — jo, vad sa jag då till kolarbetarna? Idag producerar ni 3.800 ton kol om dan, men vi behöver 4.700, det vill säga vi måste öka produktiviteten, ni måste arbeta mer, producera mer, uppoffra er ännu mer. Men ni ska inte offra er själva för att fylla fickorna på det företag där ni arbetar. Den här gången ska ni arbeta för egen räkning, därför att vi ska förbättra era villkor, ge er människovärdiga bostäder, bygga idrottsplatser åt er, ge mjölk åt era barn, ge er möjligheter till utbildning. Vad ni ska göra är att arbeta för vårt land; kolet behöver vi som källa till energiförsörjningen, framför allt med tanke på de minskade oljetillgångarna. Häri ligger det viktiga i att arbetarna får kunskap om de nationella problemen och förstår att såväl kol- och koppar- som lantarbetaren arbetar för Chile och inte uteslutande utifrån sina personliga eller fackliga problem.

D: Att ge dem medvetande om vad makt egentligen är för någonting.

A: Ja, och på samma gång om vad makten betyder för landet och för de nationella ekonomiska utvecklingsplanerna.

D: Med andra ord utan krass ekonomism, regionalism och egoism. Denna sida av arbetarklassens förhållande till den politiska makten som hegemonisk klass eller ej kan utvecklas något. Som du väl vet är det en sak att ha politiskt herravälde, en annan att kunna utöva den sociala, moraliska och kulturella ledningen i ett givet samhälle. Även om den politiska makten tillhör arbetarna kan bourgeoisin tänkas dominera och kontrollera de kulturella normerna och de sociala beteendemönstren på det ideologiska planet. Utan att vilja tala om beständigheten hos den institutionella apparaten, som förhindrar att massornas initiativ tar sig direkta uttryck, kan man ändå komma att känna oro över beständigheten hos det diffusa väldet som den härskande klassen kan bevara även efter det att bankerna och monopolföretagen nationaliserats. Detta är uppenbarligen inte några problem för ögonblicket, men vad som däremot är ett sådant problem är frågan om massmedia. Dessa svarar nu liksom tidigare inte mot folkmakten utan mot penningens makt. Jag kan föreställa mig att detta borde erbjuda till och med er den värsta huvudvärk.

A: Det kan man onekligen säga. Och vi är medvetna om det.

D: Och tänker ni lösa det på nåt sätt?

A: Vi sa mycket tidigt att vi inte skulle undertrycka de kommunikationsmedel som ligger i

bourgeoisins händer utan i stället knyta samman och bygga ut våra egna, och på ett obestridligt sätt se till att de som arbetar inom dessa media, journalisterna, blir medvetna om att de själva kommer att bli de första som drar fördel i och med förändringen, och därmed att även de som arbetar i dessa borgerliga företag där de kan se att deras politik vänder sig mot folkregeringen, att de kan bli en motståndsfaktor inom företagen. När en journalist känner sig beskyddad och vet att han kan få arbete på annat håll så kan han säga till ett företag: ”hör på här, jag vill inte publicera den här nyheten”, eller: ”jag återger nyheterna såna dom är”, eller hur? Régis, du var ju på mötet i Valparaíso igår, så där har du ett exempel: det är den första gången i Chiles historia, och du vet att jag varit kandidat i många år, flera gånger om, att jag har varit kandidat till presidentposten i 18 år, men det är första gången som *El Mercurio* publicerar något autentiskt fotografi på vilket man kan se den mängd av människor som hade samlats till ett offentligt möte.

D: Första gången?

A: För första gången. Om mötet hade ägt rum före valet så skulle de ha sagt 3.000 personer, men i verkligheten sa de 40.000, och det var riktigt.

D: Har du som kandidat haft möten där det förekommit ändå mera folk?

A: Jo, men vad sa de då? Några tusentals personer slöt upp, punkt. 3.000 eller 5.000 anhängare till Allende tillkännagav de i Talca, Valparaíso, Concepción. Det har funnits möten med 100.000 och 300.000 personer, men aldrig har de nämnt något om deras storlek.

D: Men förutom de massmöten som ni har — jag ska givetvis inte kritisera er eftersom jag är gäst här — men jag vill gärna ställa en fråga.

A: Du har all rätt att kritisera, det är naturligt när man samtalar.

D: Jag tänkte ställa en fråga: det finns tre TV-kanaler. Kan du inte vända dig till folket på ett mindre strikt formellt sätt än när du tillkännager olika dekret? Varför vänder du dig inte oftare till folket för att förklara vidtagna åtgärder, diskutera dem med journalister, med representanter från folket, inför allas ögon, och varför inte i den samtalston som du använder mot mig just nu?

A: Av två skäl: för det första därför att de tidigare regeringarna missbrukade vad vi här kallar för de obligatoriska nationella radio- och TV-länkarna, så att folk slutligen blev trötta på dem och stöttes bort. För det andra därför att jag inte vill att detta ska vara en personlig handling från kamrat presidentens sida. Så jag sa till ministrarna att de skulle delta i dessa debattföreläsningar eller ockupera TV-kanalerna för att framlägga de problem som berör respektive ministerium. Man måste faktiskt ta med i beräkningen att av de TV-kanaler som finns tillhör bara en staten; dessutom begränsar radio- och TV-nämnden (*Consejo Directivo*) i ganska hög grad regeringens möjligheter vilket varit en sorts politisk manöver gentemot oss; de två andra kanalerna tillhör universiteten; vi måste därför ta med dessa förhållanden i våra beräkningar. Under alla förhållanden så tror jag att en eller två ministrar deltar i någon debatt per vecka och får ett visst utrymme i TV, och jag har själv utan någon bestämt uppdragen plan troligen deltagit mer eller mindre var tionde dag. Nu har jag bedömt det som lämpligt att göra det framför allt vad gäller viktiga angelägenheter.

D: En parallellfråga till den förra. I handling och i tal, i den begränsade och diskreta propagandan från Folkets Enhet finns det ett tema som ofta återkommer: ”den nya människan”, ”den nya moralen”, osv. Anser du det inte utopiskt att tala om detta i ett samhälle som fortfarande är så genomborgerligt, där de tidigare inlärningsformerna ännu inte tagits bort?

A: Nej. Vi förstår mycket väl att bildat folk som fått sin skolning i detta samhälle inte har någonting att göra med ”den nya människan”. Den härskande ideologin i det rådande

samhället är borgerlig, men det är uppenbart att det vi kallar ”den nya människan” kommer att uppstå och leva i det nya samhället. För närvarande måste vi utföra ett pedagogiskt arbete för att väcka massornas medvetna intresse för bildandet av ett nytt samhälle och visa bilden av dem som kommer att ingå i detta samhälle, ”de nya människorna”. Därför anser jag det inte utopiskt att tala om detta, vilket det skulle vara om vi drömde om att denna människa skulle leva i det aktuella samhället. Den nya människan uppstår i det nya samhället.

D: Som det fortfarande återstår att lägga grunden till ...

A: De kommer när den ”nya människan” skapats av det nya, samhälleliga sättet att umgås på, när samhället är klasslöst, när det finns ett socialistiskt samhälle.

D: Det är med andra ord inga aktuella problem, inte sant? Men låt oss tala om aktuella problem. Nationaliseringarna har varit betydande, de har drabbat koppar-, kol- och slutligen nyckelindustrierna, men vad jag inte hört något om är den skadeståndspolitik som folkregeringen tänker föra. Betalningen av dessa höga skadestånd till de utländska företagen är väl ett synnerligen högt pris för bevarandet av samhällsfreden och fram till idag också freden för Chile; hur uppfattar du detta problem? Kommer inte staten att bli utfattig till förmån för monopolföretagen?

A: Det har för det första inte utlovats något skadestånd vad gäller kopparn. Vi kommer att studera situationen för varje enskild industri, kapitalets ursprungliga storlek, de vinster som erhållits, överprofiterna i förhållande till marknaden, amorteringarna, osv., och vi kan komma att betala alltifrån noll pesos till 1.000 miljoner dollar. Det är vårt problem, men vad vi inte är särskilt förtjusta i, vilket vi också sagt fullt ärligt, det är att någon ska säga att vi kommer att bemäktiga oss och tillägna oss andras egendom. Vad nu gäller exempelvis den optionsrätt som vi givit bankernas aktieinnehavare, så gav vi den i grund och botten för att de små aktieägarna inte skulle känna sig förfördelade. Vi kan inte öppna front på alla håll, det vore lumpet och orätt; om vi ger ut några miljoner på detta så sparar vi in vad en motståndsfond, en konfrontation eller en rustningskapplöpning som vi i annat fall skulle se oss hänvisade till.

D: Och just på tal om rustningar: såvitt jag förstår har ni inte överskott på revolutionärer, inte ens för att försvara er. I en fransk vänstertidning såg jag en rubrik om Chile som löd: ”revolutionen utan gevär”. Tycker du att denna formulering är riktig? Givetvis har man ännu inte plockat fram vapnen här i Chile, eller gjort det i mycket ringa omfattning, men är det en revolution som håller på att inträffa här?

A: Det tror jag. Vi står mitt uppe i en revolutionär etapp. Hur ska en revolution definieras? Jag frågar dig ur sociologisk synvinkel.

D: Jag skulle med en gång vilja reda upp ett missförstånd. För mig är frågan om våldet inte det avgörande.

A: Det är rätt. Det avgörande är att makten övergår från en klass som befinner sig i minoritet till en klass som befinner sig i majoritet.

D: Just det — åtminstone som ett definitionsminimum.

A: Här i landet har den klass som är i minoritet ställts åt sidan av folket, och detta var alldeles uppenbart, för om den minoritära klassen varit vid makten så skulle det inte ha blivit någon nationalisering av kopparn, av bankerna, så skulle det inte ha blivit någon jordreform, Régis.

D: Men regeringen har om man så får säga ännu inte överskridit de reformistiska ramarna. Den har agerat inom ramen för den författning som den fick ta emot av den tidigare borgerliga regeringen, den har agerat inom ramen för de etablerade institutionella formerna; man kan därför säga att vad som hittills förekommit är reformer. Redan 1905 tror jag att Lenin skilde mellan två slags reformer, de som var avsedda att röja väg för revolutionen, och de som var avsedda att bromsa, avleda och slutligen förhindra den.

A: Jag tror att vi har utnyttjat den sorts reformer som öppnar vägen för revolutionen. Vi gör ju nu anspråk på någonting som jag måste säga i all blygsamhet, nämligen att utstaka en särskild väg och bevisa att dessa djupgående omvandlingar kan genomföras, att de är den revolutionära vägen. Vi har sagt att vi ska skapa en demokratisk, nationell, revolutionär och folklig regering som ska öppna vägen till socialismen, därför att socialism är ingenting som låter sig påbjudas uppifrån. Alla åtgärder som vi vidtagit är åtgärder som leder till revolutionen.

D: Men jag ställde min fråga delvis mot bakgrund av en historisk fond. Det har redan funnits en Folkfront, det har redan funnits demokratiska regeringar här i Chile. Du var minister under Pedro Aguirre Cerda. Sedan kom Gonzales Videlas²⁴ regering, som slutade illa när det kalla kriget tog vid; och sen kom Ibañez' populism. Dessa försök har misslyckats inte bara här utan på hela kontinenten.

A: Förlåt, men vad är det som har misslyckats, vari ligger misslyckandet?

D: Det är en viss samarbets- och försoningspolitik som har misslyckats, och som fotades på en enkel elektoralistisk kombination av arbetarpartier och låt oss kalla det borgerliga folkpartier. Hur kan Du, kamrat president, försäkra att de tidigare misslyckandena inte kommer att upprepas i Chile 1970?

A: För det första, Régis, så vidhåller jag att den chilenska Folkfronten inte var något misslyckande, av den enkla anledningen att den chilenska Folkfronten inte förelade sig själv att omvandla Chile genom en revolution. Pedro Aguirre Cerda förde fram ett program som löd: ”bröd, tak och kläder”. Det var således ett humanitärt program och inte ett program med något socialt innehåll, långt mindre då något revolutionärt sådant. Den som tror att Pedro Aguirre Cerda var en revolutionär skulle naturligtvis säga att det var ett misslyckande; men vad som visar sig är att vi medvetet inledde samarbete för att förvandlas till vänstern inom systemet, det vill säga det kapitalistiska systemet. Idag däremot kämpar vi, såsom utsågs i programmet, för att förvandla och förändra systemet, och det är någonting helt annat. Inom Folkfronten, Régis, fanns det ett parti som innehade hegemonin, ett majoritetsparti, nämligen bourgeoisins parti, det Radikala partiet. Inom Folkets Enhet finns det idag inget parti som har hegemoni, utan vi har i stället två arbetarpartier, två revolutionära, marxistiska partier. Och till sist, kamrat, så är republikens president socialist. Saker och ting är alltså annorlunda, och jag har åtagit mig detta ämbete för att genomföra Chiles ekonomiska och sociala omvandling, för att öppna vägen till socialismen. Vårt mål är den odelade, vetenskapliga och marxistiska socialismen.

D: Dessutom så är de internationella förhållandena annorlunda.

A: Det är sant. När kommer vi att nå målet? År 1953 var jag i Kina. Hur många år tog det för Kina att fullborda revolutionen?

D: Tre eller fyra år.

A: Något längre tid skulle jag tro.

D: Tågade inte Mao in i Peking i januari 1949?

---

²⁴ *Gabriel González Videla:*

Radikal politiker, president 1946-52. Han valdes med stöd och röster från kommunistpartiet och sitt eget parti. Kommunistpartiet delade regeringens uppgifter under ett år. Under påtryckningar av imperialismen och landets bourgeoisie, grundade på antagandet att det existerade internationella sammansvärjningar, bryter han med kommunistpartiet och utfärdar lagen om demokratins försvar, och ägnar sig åt förbittrade förföljelser av dess anhängare. Lagen om demokratins försvar, som tillkommit för att undertrycka och olagliggöra kommunistpartiet, är för arbetarklassen känd som ”den fördömda lagen”. Det är kanske den enda gärning genom vilken en obetydlig och medioker härskare går till historien. Han satte landet i skuld och överlämnade det åt utländska intressenter, han förrådade det parti som fört honom till makten och fjäskade för bourgeoisien. Sedan han dragit sig tillbaka från den aktiva politiken utnyttjade han sina förbindelser och ägnade sig åt bankaffärer.

A: Nå, men hur var det exempelvis i Shanghai? Där förekom det blandade företag. Hong Kong är fortfarande kvar. Engelsmännen drar fortfarande fördel av tullarna i Shanghai. Var och en vet att Kina, Folkrepubliken, skulle kunna göra slut på Taiwan, på Formosa inom loppet av 24 timmar. Varför gör man inte det? Helt enkelt därför att det skulle vara att riskera världsfreden och den egna revolutionen. Varför intar inte Fidel Guantanamo? Det finns ingen som tänker sig att Fidel inte skulle vilja att amerikanerna försvann därifrån? Varför tar han det inte?

D: Jag hoppas att det förblir klart att jag inte är anhängare av denna sorts åtgärder, självklart inte. Det är inte var dag som jag utger mig för att spela rollen av den yttersta vänstern! Jag tror att ni är i er fulla rätt att avväga era steg och välja er takt. Den väsentligaste fråga kring vilket avgörandet måste fällas är inte frågan om användningen av våld i den ena eller andra formen, utan den väsentligaste frågan är: vilken är den sociala drivkraften bakom händelseförloppet? Vilken klass är det som tar ledningen över detta förlopp?

A: Det gör proletariatet; det gör arbetarklassen.

D: Det är det, och om det fortsätter så, och om denna situation befäster sig på detta sätt, då finns det också en garanti. För att inte tala om de konstitutionella garantierna

A: ... som vi fick lov att ge, och som för oss betydde att vi kunde börja regera utan men för vårt program.

D: Var det så helt nödvändigt? Var det oundgängligt med förhandlingar om denna demokratiska rättighetsförordning?²⁵

A: Ja, och det var därför vi gjorde det. Jag är fortfarande övertygad om att det var riktigt att utfärda denna förordning om rättsliga garantier, men det är lämpligt att klargöra det oriktiga i att använda ordet förhandling eftersom vi inte vek en enda tum från vad som stod skrivet i vårt regeringsprogram. Om du sätter dig in i tiden för förordningen så kan du förstå att den var en taktisk nödvändighet. Vi har talat en hel del om den dramatiska perioden mellan den 4 september och den 24 oktober. Jag tänker på det Chile som luttrats av den så kallade ”terrorkampanjen”, det namn som man gav den psykologiska krigföring mot folket som bedrevs av dess fiender. Denna kampanj gick hand i hand med häpenheten ute i världen där man betraktade detta lilla land och sa: ”det är första gången som en marxist kommer till regeringen genom val”. En del av det Kristliga demokratiska partiet kom med en av dess ledare, Radomiro Tomic²⁶, i spetsen till slutsatsen att om de inte förmådde sina senatorer och

---

²⁵ *Stadgan om konstitutionella garantier:*

Eftersom UP-kandidaten Salvador Allende inte hade fått absolut röstmajoritet, skulle plenarkongressen (alla medlemmar i deputeradekammaren och senaten) efter valsegern den 4 sept. välja mellan honom och reaktionens kandidat Jorge Alessandri, som hade kommit som nr 2 i valet. Eftersom kristdemokraternas representant bara hade kommit på tredje plats, skulle dess parlamentsledamöter avgöra valet 50 dagar senare. Inom kristligt-demokratiska partiet avvisade till en början särskilt ungdomen möjligheten att stödja högerens kandidat, men partistyrelsen ställde som villkor för sitt stöd åt UP att en stadga om konstitutionella garantier skulle antas före sammanträdet i plenarkongressen. Även om kristligt-demokratiska partiet inte misstrodde Salvador Allendes demokratiska metoder, förtjänade inte alla hans anhängare samma förtroende. Garantistadgan är en samling lagliga justeringar av statens politiska konstitution. Salvador Allende och UP accepterade detta förfarande. En kommission bestående av representanter både för kristdemokraterna och UP tillsattes för att studera och redigera de 9 justeringar som utgör garantistadgan, och som enligt kristdemokraterna skulle säkerställa en demokratisk regering i Chile. Kort sagt består de av: garantier för de politiska partiernas existens, tryckfrihet, mötesfrihet, undervisningsfrihet, korrespondensens okränkbarhet, arbetsfrihet, rörelsefrihet, garanterat socialt deltagande i kommunala organ, införande av en yrkesarmé.

Bara en av stadgans paragrafer tillbakavisades direkt av Salvador Allende och UP. Den gällde det förslag enligt vilket armén konstituerades som garant för denna stadga. Detta accepterades, och stadgan skickades på remiss till kongressen och bifölls i första läsningen före den plenarkongress som utropade Salvador Allende till president med 153 röster mot 36.

²⁶ *Radomiro Tomic R.:*

deputerade att erkänna vår triumf vid omröstningen skulle Chile störtas i inbördeskrig. Denna del av partiet föreslog då att man skulle erkänna att Folkets Enhet hade triumferat i utbyte mot en "Estatuto de Garantías", en säkerhetsförordning. A ena sidan sa de att vi, som var färgade av den revolutionära klassens ideologi, framkallade terror, men samtidigt tillade de att de inte kunde ta på sig ansvaret för ett inbördeskrig. Så uppkom denna "Estatuto". Läs den och jämför den med vårt regeringsprogram så ska du komma till slutsatsen att vi inte ändrade på så mycket som ett kommatecken i vårt program. För stunden var det viktigaste att överta regeringen.

D: Låt oss göra ytterligare en tillbakablick. Eftersom det var på det sättet, och eftersom programmet för Folkets Enhet var känt redan före valet, eftersom du dessutom själv var en känd man med en politisk bana bakom dig som var mycket välbekant, hur förklarar du då att bourgeoisin, eller att högern som var din fiende, splittrade sig på två kandidaturer? Jag vet att min fråga är en smula illistig, eftersom Tomics program när allt kommer omkring i mycket påminner om ditt, men hur förklarar du att högern söndrades inför en vänster som redan visste med sig vart den var på väg?

A: Vi samtalade något om det igår när vi var i Santiago. Jag sa dig då att det fanns olika faktorer som spelade in, något som man obestriddligen inte kan finna något motstycke till i andra länders erfarenheter. Faktum är att högern i Chile trodde att den Kristliga demokratin inte kunde vinna på grund av de misstag den hade begått, av sin obestämbarhet och av att den inte tillfredsställde den i egentlig mening traditionella delen av väljarna till höger och ännu mindre dem som stod till vänster. De sökte då stöd i ett namn — ty om Jorge Alessandri inte hade funnits hade högern inte haft någon kandidat att höja till skyarna; de trodde på myten — och för dem suddade Alessandris gestalt ut alla gränser i ett förklarat skimmer; Alessandri blev deras kandidat därför att han var Alessandri. Du måste förstå en sak: i det här landet vet historien berätta att människor och namn väger oerhört tungt. Alessandris far uppfyller 50 år av Chiles historia. Ibañez uppfyllde 40 år av vårt lands historia, så Alessandri, som hade varit president och som varit verksam inom politiken alltifrån sin fars epok, hade varit med om 40 år eller mer av nationens historia. Och utan att vilja vara blygsam av mig så är jag en nykomling i detta sammanhang fastän jag tagit del i Chiles historia i mer än 30 år.

D: De väntade sig inte framgången för folkets krafter?

A: A nej! Aldrig.

D: Man kanske måste uppfinna en ny lag — eller antilag — och det skulle vara lagen om överraskningar: när det händer något viktigt i historien kommer det alltid som en överraskning.

A: Som en överraskning, nej. Det finns alltid särskilda omständigheter i tiden som griper in ovanpå de grundläggande betingelserna.

D: Och det är överraskningsmomentet som varit framme och spelat en viktig roll här.

Advokat och universitetsprofessor, född 1914. Grundade tillsammans med Frei och andra Nationella Falangen, när en grupp unga akademiker gick ut ur konservativa partiet 1933. 1936 övergick Falangen i det nuvarande kristligt-demokratiska partiet. Tomic inledde sin offentliga karriär som journalist i Norte Grande, sedan blev han 1941 Falangens förste deputerade, omvald 1945, senator 2 gånger: från 1950 till 1958 och från 1961 till den 1 januari 1965, då han drog sig tillbaka från senaten för att bli ambassadör i USA under Freis regering. Han återvände 1968, och i augusti 1969 utnämndes han av sitt parti till presidentkandidat. Trots att han förklarat att han inte skulle ställa upp utan UP, tog han tillbaka sitt ursprungliga beslut och accepterade kandidaturen som enda representant för kristligt-demokratiska partiet. Han fick 800.000 röster och kom på 3:e plats, på ett socialt reformprogram, som var radikalare och djärvare än det som 1964 gav Frei presidentposten, och tack vare en enorm valkampanj. F.n. betraktas han som ledare för den mest progressiva rörelsen inom sitt parti, vilken kallas den radikala vänstern. Några av denna rörelsens väsentliga krav är desamma som regeringens, och det är just de som skiljer den från den högerfraktion inom partiet som leds av Frei.

A: Men jag vill påpeka för dig att det är någonting otroligt detta att högern låtit den konjunkturella faktorn spela en roll, eftersom de hade erfarenhet från år 1964. De visste att om det hade funnits tre kandidater så skulle jag ha blivit president år 1964, och beviset för det är att de drog tillbaka sitt stöd från den dåvarande högerkandidaten och gav sitt stöd åt Frei.

D: Vad ska man kalla det: blindhet?

A: Övermod. I högerens fall oförsämdhet. Och i allmänhet otillräcklig förståelse för den motsägelsefyllda processen mellan olika samhällssektorer.

D: Ja. Vad som finns med i spelet är kanske också en förallmänneligad samhällelig krampaktighet i Latinamerika, en antiimperialistisk medvetenhet, en medvetenhet om att det kapitalistiska systemet uttömt sina resurser i de beroende länderna, vilket gör sig gällande bland många skikt inom samma bourgeoisie. Jag tror att Tomic är en produkt, kan man säga, av denna radikaliserings inom småbourgeoisin.

A: Just det, det kan inte förnekas. I många avseenden fanns det gemensamma punkter mellan Tomics program och vårt, och på somliga av dem var hans program mer avancerat än vårt eget.

D: Kamrat president, tillåt mig att se framåt en smula. Som Du vet har leninismen ingenting emot kompromisser så länge dessa kompromisser visar sig vara till nytta för proletariats revolutionära strategi, så länge de är oundgängliga och inte komprometterar den fortsatta utvecklingen av klasskampen. Det förlikningsfält på vilket den nuvarande processen utvecklats sig motsvarar tvivelsutan de objektiva och specifika betingelserna i Chile. Problemet gäller om detta utstakade fält är gynnsamt för vidareutvecklandet av samma process, det vill säga för hur kan man lägga grunden till ett mer demokratiskt, revolutionärt och proletärt system utan att bryta med den borgerliga legaliteten. Det finns många exempel i historien på samhällsklasser som föredrar att offra ett eller två fingrar för att rädda handen och armen och undvika att själv bli störtad. Man kan då fråga sig om det gäller att pressa in proletariatet och dess förbundna i ramen för de borgerliga institutionerna och stilla dem med reformer hit och reformer dit, eller om det i ett givet ögonblick är möjligt att bryta dessa ramar och skapa en proletär demokrati. Är det proletariatet som påtvingar bourgeoisin sin vilja eller är det bourgeoisin som så småningom suger upp och omstöper proletariatet till sin egen avbild? Det är säkert en schematisering men min fråga är i grund och botten den här: vem är det som utnyttjar vem? Vem är det som tar den andres skalp? Eller för att säga det lite mer brutalt och en smula provocerande kanske . . .

A: Jag tror inte att någon kamrat provocerar mig genom att ställa frågor!

D: Nåväl, det sägs om mig att jag är en *agent provocateur*, kamrat president.

A: Jag låter mig inte provoceras!

D: Frågan är av största vikt.

A: Och svaret är kort: proletariatet.

D: Den saken är inte avgjord än, ty det finns inte längre några Folkfronter, och de låter sig heller inte upprepas igen, som ni själv vet och förklarar.

A: Nej, men detta är ju ingen Folkfront, det är något som vi måste vara på det klara med.

D: Vad kan man då kalla det för: en arbetarfront? En fosterländsk front?

A: Det kan kallas för arbetarfront, en front för fosterlandet, Folkets Enhet, men dess ryggrad består i att arbetarklassen är den obestriddiga drivkraften, ty trots att det inte finns något parti som har hegemonin i fronten, så är de socialistiska och kommunistiska partierna onekligen de partier som till 90 procent representerar arbetarna, det vill säga industriarbetarna, bönderna, de anställda, teknikerna och de yrkesarbetande. Frågan var alltså vem som utnyttjar vem? Och

även om man accepterar frågeställningen så är svaret: proletariatet. Och om det inte låg till på det sättet skulle jag inte sitta här. Jag arbetar för socialismen och genom socialismen.

D: Ert svar verkar övertygande. Så mycket mer som den aktuella processen i Chile försiggår i ett bestämt internationellt sammanhang där styrkeförhållandena förändrats mycket sedan Folkfrontens tid under förkrigsperioden. Det måste betonas, även om det finns många andra som säger det: ”Chile är Latinamerikas England”, ”de är goda människor, de är som vi, de har inte ett barbariskt sinnelag, de tycker inte om våld”, osv. Men såvitt jag kan förstå har Chile funnit sin plats i den internationella antiimperialistiska kampen. Är det rätt eller fel?

A: Det stämmer.

D: Deltog ni exempelvis personligen på Trikontinentalkonferensen i Havanna?

A: Jag var ordförande i den chilenska delegationen, och det var jag som föreslog bildandet av OLAS.²⁷

D: Och ni förnekar naturligtvis inte era ståndpunkter nu?

A: Nej.

D: Är Chile idag fortfarande med i Trikontinental?

A: Förlåt...

D: Jag menar inte i organisationen utan som vi tidigare talat om i den antiimperialistiska kamp som förs på de tre kontinenterna, som naturligtvis inte är till förfång för den proletära och antikapitalistiska kamp som utvecklas i själva moderländerna.

A: Förlåt, men jag vill uttrycka mig så klart som möjligt, särskilt inför en kamrat som du. Vid Trikontinentalkonferensen fanns en grupp eller en delegation som representerade de socialistiska och kommunistiska partierna. Socialister och kommunister deltog då i Trikontinental och jag förespråkade bildandet av OLAS eftersom de afrikanska och asiatiska motsvarigheterna existerade och jag ansåg att det saknades en regional organisation i Latinamerika, som skulle bli det ben som saknades på trefoten: den asiatiska, den afrikanska och den latinamerikanska organisationen. Det var ju jag som föreslog detta, och jag har alltid vidhållit att OLAS inte kunde utgöra något övernationellt revolutionärt kommando.

D: Givetvis inte. Det vore att ha en idealistisk uppfattning av en mycket sammansatt process som inte låter sig hanteras som en armé av en generalstab som flyttar knappålar på ett kartblad.

A: Nej just det, jag har alltid hävdat att OLAS måste vara ett informationsorgan, ett organ för samordning och solidaritet. Och detta i så hög grad att då jag var ordförande i senaten så sa jag rakt på sak och helt kategoriskt, att jag inte var ordförande i OLAS, men att jag satt i dess styrelse, och att jag inte avstod från det även om de kritiserade mig för det, vilket de inte dristade sig till att göra. De Kristliga demokraterna hade som exempel inte tillräcklig

---

²⁷ *Latinamerikanska solidaritetsorganisationen (OLAS)*

Idén att bilda den uppstod ur ett Tricontinental-beslut i Havanna i januari 1966. Den kallade till sin första konferens i juli 1967 och samlade delegater från 27 länder. Politiskt grundar den sig på den kontinentala idén om väpnad kamp mot imperialismen. Organisationens uppgifter är solidaritet, samordning och stöd av de nationella befrielseströrelserna i Latinamerika. I protokollet över den första konferensens avslutande möte gör man en principiell kritik av vissa latinamerikanska vänsterpartiers reformistiska hållning. I detta dokument står det att ”den väpnade kampen är grundlinjen i den latinamerikanska revolutionen.” Både kommunist- och socialistpartierna var representerade vid OLAS-konferensen, det förstnämnda av senatorerna Volodia Teitelboim och Jorge Montes och det sistnämnda av senator Carlos Altamirano och nuvarande utrikesministern Clodomiro Almeyda. Vid sin återkomst till Chile bildade de den chilenska avdelningen av OLAS, sedan de utsatts för en hård kampanj i massmedia från höger- och kristdemokratiskt håll. Ordförande i denna avdelning blev Aniceto Rodríguez, som då var generalsekreterare i socialistpartiet. Liksom i andra länder har OLAS-kommittén i Chile inte utvecklat någon större aktivitet.

auktoritet för att göra det eftersom de själva har en internationell organisation. Så jag kan svara dig: den chilenska regeringen är inte med i OLAS, därför att det i den chilenska regeringen finns partier som det Radikala partiet, som inte var med i OLAS, MAPU som inte heller var det, medan däremot kommunisterna och socialisterna fortsätter i OLAS. Och eftersom jag är socialist skulle jag säga: låt oss fortsätta att vara med där. Och dessutom har OLAS uppriktigt sagt inte varit särskilt livaktig på kontinenten.

D: Nej, OLAS har kan man säga varit en etapp. Men det som kan förvåna är att den chilenska regeringen sitter kvar i Organisationen för amerikanska stater, samma OAS som Fidel för kort tid sen kallade en bordell. Ni är i så fall med i bordellen. Det är i bästa fall svårt att förstå varför, i synnerhet som programmet för Folkets Enhet, vilket inte är någon hemlighet alls utan delgavs åt alla före valet, utsäger att man skulle avslöja OAS och att regeringen skulle söka skapa en verkligt representativ organisation för de latinamerikanska länderna. Är detta en skenbar eller en grundläggande motsägelse?

A: Hör på nu, Régis. Jag medverkade vid redigeringen av detta program, men om du ser på hela Latinamerika och på de flesta av dess regeringar — och jag vill inte sätta igång och fälla en massa omdömen här eftersom jag är Chiles president — så kommer du säkert att förstå, inte sant, att det är mycket svårt att föreställa sig att det skulle kunna skapas ett verkligt representativt organ för de latinamerikanska folken utan att samtidigt Förenta staterna är företrädare. Under dessa förhållanden tror jag hur som helst att det grövsta misstaget vore att avstå från en talartribun. Och det kubanska fallet är dessutom ett särskilt fall eftersom Cuba slängdes ut ur OAS.

D: Men de vägrar att återvända dit.

A: Det är klart. Och varför det? Därför att Fidel Castro och Cuba har fått utstå följderna av den imperialistiska politiken. Cuba lämnade OAS vid en tidpunkt då imperialisterna omhuldade en annan del av sin plan att isolera och ekonomiskt bryta ned landet, vilket konkretiserades i resolutionen om att utesluta Cuba ur OAS, en resolution som inte kunde räkna in Chile bland dem som röstade för den. Den amerikanska inringningen av Cuba företogs utan OAS' godkännande utan beslöts av det amerikanska State Department, så de ordalag i vilka Fidel fördömer OAS kan jag förstå. Vi är väl medvetna om våra begränsningar, men jag menar att det är nödvändigt för oss, att det är oundgängligt att utnyttja denna tribun för att lägga fram våra synpunkter och tillkännage att OAS borde ändras.

D: Och på det sättet kan ni kanske spela en positiv roll såvida det inträffar några förändringar, och de sker snabbt på denna kontinent. Vad nu gäller era relationer med Förenta staterna, finns det skäl till att frukta att de ska försämrats? Vad väntar ni er?

A: Om vi ser på historien så kan vi förvisso vara rädda för många olika ting. Latinamerikas erfarenhet är i detta avseende dramatisk och blodig. Vi skulle kunna tala om styrkepolitik, om landsättandet av marinsoldater, det vet vi. Men vi menar också att Förenta staterna som folk och som nation idag genomgår en etapp som är mycket annorlunda än tidigare etapper. De har svåra inre problem. De har inte bara negerproblemet utan också problemet med arbetarsektorn, med studenter, intellektuella som inte accepterar aggressionspolitiken. De har också uppväckt avsky i hela världen genom sin attityd i Vietnam, och det är då svårare för dem att fortsätta sin framfart i Latinamerika. Vi har ingen aggressiv inställning gentemot det nordamerikanska folket.

D: Och aggressionen kommer från deras sida om den kommer.

A: Jag kan därför säga att den från vår sida inte ens är verbal. Herr Nixon är president i Förenta staterna och jag är president i Chile. Jag kommer inte att yttra ett enda nedsättande ord mot herr Nixon så länge herr Nixon respekterar Chiles president. Om han bryter mot denna förpliktelse, om han ännu en gång bryter mot självbestämmanderätten, med

noninterventionpolitiken, kommer de att få ett svar som är värdigt ett folk och dess ledare.

D: Det vet de, så jag tror inte att de kommer att begå några dumheter, men det finns andra former av aggression: ekonomisk blockad ...

A: Jag tror inte att de kommer att ta till detta; först och främst därför att vi som jag sagt gått fram inom ramen för Chiles lagar och författning. Därför hävdar jag, Régis, att segern i valet betydde ett nederlag för en viss politik därför att den bakband deras händer.

D: Det betydde att varje sken av laglighet försvann från varje möjlig intervention. Men när det rör sig om att intervensera så är sanningen den att de inte bryr sig så mycket om de internationella lagarna. Vari består slutligen den lärdom som kan dras av det som händer i Chile? Vilken är lärdomen för Latinamerika enligt ditt synsätt?

A: Det är att varje folk besitter sin egen verklighet och att det är inför denna verklighet som folket måste skrida till handling. Det finns inget givet recept att gå efter. I vårt fall har vi som exempel på detta öppna perspektiv, brutit ny väg. Vi har nått därefter via valurnorna. Man kan uppenbarligen säga oss att vi är formalister, men vi har vidtagit åtgärder som innebär att vi vill genomföra revolutionen, det vill säga förvandla vårt samhälle och därmed bygga socialismen.

D: Du känner till hur du i den allmänna helhetssynen på Latinamerika används som motvikt mot Fidel och Che. Vad tycker du om dem som menar att det som nyss inträffat i Chile vederlägger tesen om folkkriget och giltigheten av den väpnade kampen på andra håll?

A: Det sa jag just före vår seger. Den revolutionära kampen kan ta formen av ett gerillaläger, av uppror i städerna, av ett folkkrig eller av en valseger, beroende på det innehåll som kampen får. I vissa länder finns det ingen annan möjlighet än den väpnade kampen: hur skulle man kunna skapa möjligheter för en valseger där det inte finns partier, inga fackföreningar, bara diktatur? Där är valen utsiktslösa. Och dessa folk, dessa revolutionärer måste fortsätta ända till slutet.

D: Jag har personligen betraktat och upplevt er seger som en uppmuntran att fortsätta kampen, på vilket sätt det än blir.

A: Det är ett bra sätt att tolka den på.

D: Min mycket ringa politiska erfarenhet och min lilla kännedom om Latinamerika har dock gjort att jag kunnat lägga märke till att det finns många regeringar här som säger sig vara revolutionära. Men somliga av dem pratar mer än de handlar medan andra, ett fåtal andra utför mer än de säger. Man får en känsla av att det är det senare som är fallet i Chile.

A: För oss är det mycket mera värt att utföra något än att prata om det.

D: I så fall har vi i bästa fall inte mycket att samtala om mera. Trots allt en sista fråga: hur ser ni på Latinamerikas framtid utifrån den chilenska erfarenheten och folkets seger i Chile?

A: Med eller utan seger har jag alltid sagt samma sak: Latinamerika är en vulkan i eruption. Folken kan inte fortsätta att ta livet av sig för att skrapa ihop till brödfödan. Det finns som du väl vet 120 miljoner analfabeter och halvanalfabeter; du vet att det i Latinamerika saknas 19 miljoner bostäder, och att 70 procent av folket är undernärt, du vet att våra folk äger oerhörda potentiella rikedomar, men att de går arbetslösa, svälter, är utan kultur och lever i moralisk och fysisk misär. Folken i Latinamerika har ingen annan utväg än att kämpa — vart och ett i enlighet med sina betingelser — och åter kämpa. Kämpa för vad? För att erövra ekonomiskt oberoende och bli verkligt fria även vad gäller det politiska. Jag tror att detta är det stora perspektivet framåt, och som president kan jag säga framför allt till ungdomen, att de stora utsikterna och möjligheterna för framtiden ligger på kampens väg, på revoltens väg, den väg som leder till uppoffringar för att nå enhet med arbetarna. Denna kontinent måste gripa sitt

politiska oberoende: vi måste förverkliga ekonomiskt oberoende. Folkets röst kommer att bli hörd och respekterad över hela den latinamerikanska kontinenten, eftersom denna röst kommer att tillhöra ett folk som är herre över sitt eget öde. Detta är min mening, Régis, och jag tror att du, kamrat, kan hjälpa oss i mycket hög grad genom att tala om vad du sett och vad vi vill uppnå.

D: Det ska jag göra. I vart fall så vill jag inte besvara dig längre, kamrat. Stort tack.

Appendix

Folkets Enhets basprogram

Introduktion

De rörelser och partier som ingår i Folkliga Enhetsfrontens samordningskommitté står alla, utan att därför frångå sina grundläggande ideologier eller uppge sina skilda politiska profiler, helt eniga bakom den karaktäristik av den nationella verkligheten som uttrycks i det följande och de programförslag som skall komma att ligga till grund för vårt gemensamma agerande och vilka vi härmed överlämnar till folket för bedömning.

1. Chile genomgår en allvarlig och djupgående kris vilken kommer till uttryck i den ekonomiska och sociala stagnationen, den utbredda fattigdomen och de förorätter av alla slag som arbetare, bönder och andra exploaterade samhällsskikt utsätts för, likaväl som i de växande svårigheter som möter tjänstemän, utövare av fria yrken, små och medelstora företagare, samt i de mycket små möjligheter som erbjuds kvinnorna och ungdomen.

Chiles problem kan lösas. Vårt land besitter stora naturrikedomar i koppar och andra mineraler, en stor vattenkraftpotential, stora skogar, rika fiskevatten, en mer än tillräcklig jordbruksareal, etc; vi äger dessutom vårt folks arbets- och framstegsvilja, tillsammans med dess tekniska färdigheter och yrkeskunskap. Vad är det då som har misslyckats?

Det som misslyckats i Chile är ett system som inte motsvarar vår tids krav. Chile är ett kapitalistiskt land, beroende av imperialismen, dominerat av sektorer av bourgeoisien som står strukturellt lierade med det utländska kapitalet. Dessa sektorer är oförmögna att lösa landets grundläggande problem, som just är resultat av deras klassprivilegier, vilka de aldrig frivilligt kommer att uppge.

Den nationella bourgeoisien fortlöpande uppgående i det internationella monopolkapitalet — en konsekvens av den världs-kapitalistiska utvecklingen — accentuerar alltmer dess beroende, dess roll av minoritetspartner till utländska kapitalet.

Några få skapar sig förmögenheter genom att dagligen sälja en bit av Chile. Dessa bestämmer för de övriga.

Den stora majoriteten däremot tvingas dagligen att sälja sin arbetskraft, sin intelligens, sin kunnighet, och att bestämma över sina egna öden är en rätt vilken de ännu i stor utsträckning är förvägrade.

2. I Chile har de reformistiska ”utvecklings”-recept som Framstegsalliansen utarbetade och vilka Frei-regeringen övertog inte lyckats åstadkomma några grundläggande förändringar. Väsentligen har denna varit ännu en borgerlig regering i den nationella och internationella kapitalismens tjänst, vars lama försök till sociala reformer snart gått under. Med detta har reformismen än en gång gett prov på sin oförmåga att lösa folkets grundläggande problem.

3. Den monopolkapitalistiska utvecklingen förhindrar en vidgning av demokratin och skärper det antifolkliga våldet.

Den folkliga kampens höjda nivå, i takt med reformismens misslyckande, får de mest reaktionära sektorerna av de härskande klasserna att låsa sina positioner, och dessa i sin helhet har i sista hand inget annat vapen att tillgå än våldet.

De brutala former av fysiskt våld som utövas av den nuvarande staten — kravallpolisens agerande, repressionen mot studenter och bönder, nedskjutningen av jordockupanter och gruvarbetare — är oskiljaktliga från andra mindre brutala vilka berör alla chilenska medborgare.

En form av våld är nämligen att medan några besitter lyxbostäder, en betydande del av befolkningen bor i hälsovidriga bostäder och andra överhuvud taget inte äger någonstans att bo; våld är att medan några har råd att kasta sin mat, andra inte har något att äta.

4. Den imperialistiska utsugningen av de underutvecklade ekonomierna sker på många sätt: genom investeringar i bergsbruket (koppar, järn, etc.), industri-, handels- och bankväsendet; genom teknologisk kontroll som tvingar oss att betala svindlande summor i utrustning, licenser och patent; genom de nordamerikanska lånen till ockerräntor som tvingar oss att köpa i Förenta Staterna och därtill även att transportera de köpta produkterna med nordamerikanska fartyg.

Ett exempel. Från 1952 till idag har Förenta Staterna investerat i Latinamerika för 7,5 miljarder dollar och i vinster tagit hem 16 miljarder dollar.

Ur Chile har imperialismen sugit ut resurser motsvarande dubbla den summa som investerats i vårt land under hela dess historia.

De nordamerikanska monopolerna har, i kompanjonskap med de borgerliga regeringarna, lyckats sätta sig i besittning av större delen av vår koppar, vårt järn och vår salpeter. De kontrollerar vår utrikeshandel och dikterar vår ekonomiska politik med hjälp av Internationella Valutafonden och andra liknande organismer. De dominerar betydande grenar av industrin och tjänstesektorn; de åtnjuter speciella privilegier, på samma gång som de framkallar devalvering av vår valuta, nedskärningar av arbetarnas och tjänstemännens löner, och snedvrider jordbruksproduktionens struktur genom dumpning av nordamerikanska överskottsprodukter.

De utövar också inflytande inom utbildningsväsendet, kulturlivet och massmedia. Genom att använda sig av militära och politiska fördrag försöker de penetrera de väpnade styrkorna.

De härskande klasserna, medskyldiga till denna situation, har under de senaste tio åren förvärrat Chiles skuldbörda till utlandet.

Man hävdade att lånen och överenskommelserna med de internationella bankirerna skulle kunna framdriva en högre utvecklingstakt. Men det enda de lyckats åstadkomma är att Chile idag är ett av jordens i förhållande till sin folkmängd mest skuldsatta länder.

5. I Chile regerar och lagstiftar man till förmån för ett fåtal; de stora kapitalisterna och deras förtrogna, de stora företagen som dominerar vår ekonomi, storgodsägarna vars makt fortfar att vara i stort sett intakt.

Kapitalägarnas intressen är att ständigt skapa högre vinster och inte att tillfredsställa det chilenska folkets behov. Om det visar sig vara en god affär att producera och importera personbilar till höga priser, omdirigeras till denna gren för vår ekonomi betydande resurser, utan hänsyn till att endast en försvinnande liten procent av Chiles medborgare är i position att tillgodogöra sig dessa produkter och att det finns mer trängande behov; inom samma industrigren t.ex. att förbättra järnvägsnätet, maskinellt upprusta jordbruket, etc.

Gruppen av företagare som kontrollerar ekonomin, massmedia, det politiska systemet, och vilka omedelbart uttalar hotelser mot staten när denna gör en antydning av att vilja ingripa för att begränsa deras makt eller nekar att gynna dem, är en börda som vilar tungt på alla chilenaers axlar.

För att dessa skall värdigas fortsätta "arbeta" — endast de kan tillåta sig lyxen att välja mellan att arbeta eller inte — kräver de:

— att man ger dem all slag av hjälp. De stora kapitalisterna binder staten med hotet att inga privata investeringar kommer att ske om den hjälp och de garantier de kräver inte beviljas.

— att de tillåts producera vad *de* vill, med hjälp av pengar som tillhör alla chilenska

medborgare, istället för att rätta sig efter majoritetens behov.

— att de tillåts överföra vinsterna till sina utländska bankkonton.

— att de tillåts avskeda arbetare om dessa kräver högre löner.

— att de tillåts manipulera distributionen av matvaror, åstadkomma brist och på så sätt få priserna att stiga och göra sig än rikare på folkets bekostnad.

Under tiden befinner sig en stor del av dem som effektivt producerar i en mycket svår situation:

— en halv miljon familjer saknar bostad och minst lika många lever under de svåraste förhållanden vad gäller vatten, avlopp, ljus, hygien;

— befolkningens behov av utbildning och hälsovård är otillräckligt tillgodosedda;

— över hälften av de chilenska arbetarna erhåller löner som inte täcker deras minimibehov. Arbetslöshet och osäkerhet ifråga om arbete är något som så gott som varje arbetarfamilj fått kännas vid. För oräkneliga ungdomar är utsikterna till arbete mycket osäkra.

Det imperialistiska kapitalet och gruppen av privilegierade tillgodogör sig hälften av nationalinkomsten. Detta innebär att för varje hundratal escudos som Chiles folk producerar kommer femtio att hamna i fickorna på tio oligarker och de resterande femtio att fördelas bland folket.

6. Levnadskostnadernas ökning blir till en mara i arbetar-, bonde- och tjänstemannahem. Under de senaste tio åren har enligt officiella siffror levnadskostnaderna stigit med nästan *tusen procent*.

Detta innebär att man varje dag bestjäl de chilensare som lever av sitt arbete på en del av sin lön. Samma händer med pensionärerna, de oberoende yrkesarbetarna, hantverkarna, småproducenterna vars obetydliga förtjänster dagligen äts upp av inflationen.

Allesandri och Frei försäkrade att de skulle sätta stopp för inflationen. Deras resultat finns till påsyn. Fakta visar att inflationen i Chile har orsaker som går mycket djupt och vilka är förbundna med vårt samhälles kapitalistiska struktur, och att den inte beror av löneökningarna, som de borgerliga regeringarna velat göra gällande för att rättfärdiga systemets bibehållande och nedskärningen av arbetarnas inkomster. Storkapitalisten kan skydda sig mot inflationen och även dra nytta av den. Hans egendomar och kapital skrivs upp, hans kontrakt med staten justeras och priserna på hans produkter stiger alltid hastigare än lönerna.

7. Ett stort antal chilenska medborgare får inte tillräcklig näring. Enligt officiell statistik är femtio procent av alla personer under femton år undernärda. Undernäringen påverkar deras tillväxt och begränsar deras förmåga att inhämta kunskaper.

Detta visar att ekonomin i stort och jordbruket i synnerhet är oförmögna att i dag tillfredsställa föda Chiles medborgare, trots att Chile har en faktisk potential för att föda en befolkning om 30 miljoner personer, tre gånger det nuvarande antalet.

Tvärtom måste vi varje år importera för hundratusentals dollar jordbruksprodukter.

Latifundiet — storgodset — bär den största skulden till de chilenska medborgarnas livsmedelsproblem och är ansvarigt för det tillstånd av efterblivenhet och misär som karakteriserar den chilenska landsbygden. Dödligheten bland barn och vuxna, analfabetismen, bostadsbristen, är markant större i landsbygdszonerna än i städerna. Dessa problem har inte den kristligt-demokratiska regeringens otillräckliga jordreform löst. Endast böndernas egen kamp, stödd av hela folket, kan lösa dem. Den nuvarande utvecklingen av deras kamp för jord och för storgodsets upphävande öppnar nya perspektiv för den folkliga kampen i Chile.

8. Vår ekonomiska tillväxt är minimal. Under de senaste femårsperioderna har den i genomsnitt varit 2 procent per år och capita; från 1967 har istället för tillväxt skett en tillbakagång, enligt regeringens egna siffror (ODEPLAN). Detta vill säga att 1966 varje chilensare kunde tillgodogöra sig en större kvantitet varor än idag. Detta förklarar varför majoriteten är missnöjd och söker ett nytt alternativ.

9. Det enda verkligt folkliga alternativet, och följaktligen den folkliga regeringens fundamentala uppgift, är krossandet av imperialisternas, den jordägande oligarkins och monopolens herravälde, och byggandet av socialismen i Chile.

Det organiserade folkets enhet och agerande

Arbetarklassens tillväxt i antal, dess förbättrade organisation och höjda medvetande, stärker och utbreder viljan till grundläggande förändringar, skärper kritiken av den etablerade ordningen och sammanstötningarna med denna. I vårt land finns över tre miljoner arbetare vars produktiva kraft och enorma konstruktiva kapacitet inte kan frigöras inom det nuvarande systemet, vilket bara kan exploatera och förtrycka dem.

Dessa styrkor, i förening med det övriga folket, alla dem som inte är llerade med de yttre och inre reaktionära krafterna, kan genom *gemensam aktion och kamp krossa de nuvarande strukturerna och gå vidare på vägen mot sin egen befrielse*.

Den folkliga enhetsfronten har kommit till för detta. Imperialisterna och de härskande klasserna kommer att bekämpa den folkliga enheten och än en gång försöka föra folket bakom ljuset. De kommer att säga att den individuella friheten är i fara, att våldet kommer att härska i landet, etc. Men massorna tror för var gång mindre på dessa lögner. För var dag ökar massornas mobilisering, nu inspirerad och stärkt av vänsterkrafternas enande.

För att stimulera den folkliga mobiliseringen och orientera den mot maktövertagandet, kommer vi överallt att, vid varje fabrik, i varje samhälle, i varje skola, varje kontor att bilda Folkliga Enhetskommittéer, ledda av militanter från vänsterpartier och rörelser. I dessa kommittéer skall ingå den massa av chilenska medborgare som strävar efter en grundläggande omvälvning av vårt samhälle.

De Folkliga Enhetskommittéerna skall inte endast fungera som valorganismer. De skall vara tolkar och förkämpar för massornas omedelbara krav och framför allt skall de förbereda sig för att *utöva* den folkliga makten.

Denna nya kraft *som Chile behöver* måste börja verka redan nu, varhelst folket börjar organisera sig för att kämpa för sina rättigheter och varhelst det växer fram ett medvetande om nödvändigheten av att utöva dessa.

Detta system för gemensamt arbete skall vara en permanent och dynamisk metod för att utveckla och förverkliga vårt program, en aktiv skola för massorna och en konkret form att fördjupa den folkliga enhetens politiska innebörd.

I ett givet skede av kampanjen kommer detta programs väsentliga innehåll, utökat genom folkets bidrag och en rad omedelbara regeringsuppgifter för Folkfrontsregeringen, att presenteras i ett dokument som för Folkfrontsregeringen och Fronten kommer att utgöra ett mandat som inte kan frångås.

Att stödja Folkliga Enhetsfrontens kandidat innebär följaktligen inte enbart att rösta på en individ, utan även att uttala sig för en snar omvälvning av det nuvarande samhället och ett krossande av de stora inhemska och utländska kapitalisternas herravälde.

Den folkliga makten

De revolutionära förändringar som landet behöver kan endast realiseras om det chilenska folket tar makten i sina egna händer och reellt och effektivt utövar denna.

Det chilenska folket har genom lång kamp erövrat vissa demokratiska friheter och garantier, vars kontinuitet det måste säkra genom ständig kamp och aldrig slappnande vaksamhet. Men själva makten äger folket inte.

De revolutionära folkliga styrkorna har inte förenat sig för att kämpa för att en president skall ersätta en annan, för att nya partier skall ersätta de tidigare i regeringsställning, utan för att på basis av en reell *överflyttning* av makten från de härskande grupperna till arbetarna, bönderna och de progressiva sektorerna inom medelklassen i städerna och på landsbygden, genomföra de grundläggande förändringar som den nationella situationen kräver.

Den folkliga segern kommer på detta sätt att öppna väg för den mest demokratiska politiska regimen i landets historia.

Beträffande den politiska strukturen har den Folkliga regeringen den dubbla uppgiften att:

— bevara, effektivisera och fördjupa de demokratiska rättigheterna och arbetarnas sociala erövringar;

— att omforma de nuvarande institutionerna för att skapa en stat där arbetarna och folket verkligen utövar makten.

Fördjupandet av demokratin och arbetarnas sociala erövringar

Den Folkliga regeringen kommer att garantera utövandet av de demokratiska rättigheterna och respektera de individuella och sociala garantierna för hela folket. Trosfrihet, yttrandefrihet, tryckfrihet, mötes- och organisationsfrihet kommer effektivt att råda, utan de inskränkningar som idag åläggdes dessa av de härskande klasserna.

För att detta skall fungera effektivt kommer de fackliga och sociala organisationerna bland arbetare, bönder, tjänstemän, intellektuella, hantverkare, små och medelstora företagare, att uppmanas att delta i de beslut som fattas av de beslutande organen. Så kommer vi t.ex. inom den sociala sektorn att upprätta en administration som kontrolleras av de berörda, vilka genom hemliga och demokratiska val får tillsätta sina styrande råd. Beträffande den offentliga sektorns företag bör deras styrande råd och produktionskommittéer innehålla direkta representanter för arbetare och tjänstemän.

Inom boende- och bostadsplaneringsorganisationerna kommer hyresgästföreningar och andra liknande intressesammanslutningar att förfoga över betydande kontrollmekanismer, likaväl som de kommer att tillåtas delta i dessa organisationers arbete på flerfaldiga sätt. Men det handlar inte endast om dessa isolerade exempel, utan om en helt ny uppfattning av demokratis innebörd, där folket garanteras reellt och effektivt medinflytande i statens organer.

Den Folkliga regeringen garanterar likaledes arbetarnas strejkrätt och deras rätt till arbete, hela folkets rätt till utbildning och tillgång till kulturen, med full respekt för alla idéer och trosuppfattningar, och med rätt för var och en att utöva sin religion.

De demokratiska rättigheterna och garantierna kommer att utvidgas genom att man ger de sociala organisationerna medel att reellt utöva dessa och skapar organer som tillåter dem att agera på skilda nivåer inom statsapparaten.

Den Folkliga regeringen kommer att väsentligen bygga sin styrka och auktoritet på det organiserade folkets stöd. Detta är vår uppfattning om en stark regering, diametralt motsatt den av oligarkin och imperialisterna omhuldade, vilken sätter likhetstecken mellan auktoritet och folkförtryck.

Den Folkliga regeringen kommer att vara en flerpartiregering. I den kommer att ingå alla revolutionära partier, rörelser och strömningar. Den kommer på så sätt att utgöra en verkligt demokratisk, representativ och sammansvetsad verkställande makt.

Den Folkliga regeringen kommer att respektera ”oppositionens” rättigheter, så länge denna agerar inom legalitetens ramar.

Den Folkliga regeringen kommer omedelbart att påbörja en reell administrativ decentralisering, tillsammans med en demokratisk och effektiv planering vilken eliminerar den byråkratiska centralismen inom alla statliga organismer.

De kommunala organismernas struktur kommer att moderniseras; man kommer inom ramen för samordningsplanerna för staten i sin helhet att tillerkänna dem vederbörlig auktoritet. En omvandling av dessa organismer till lokala organ för den nya politiska organisationen kommer att påbörjas. De kommer att förses med finansiella och andra medel för att de, i samarbete med olika sociala organisationer och sinsemellan samordnade, skall kunna ägna sig åt att lösa problem av lokalt intresse för sina kommuner och dess invånare. Även provinsförsamlingar bör börja fungera med samma målsättning.

Polisen bör omorganiseras för att inte på nytt kunna användas för att utöva repression mot folket. Det polisiala förfarandet kommer att humaniseras på ett sätt som garanterar full respekt för mänsklig värdighet och fysisk integritet. Fångvården, som utgör en av det nuvarande systemets värsta skamfläckar, bör omformas från grunden, med vård och social återanpassning av internerna som målsättning.

Den politiska organisationen

Genom en demokratiseringsprocess på alla nivåer och en organiserad mobilisering av massorna kommer man att från grunden bygga upp den nya maktstrukturen.

En ny konstitution kommer att institutionalisera det massiva införlivandet av folket i det statliga maktutövandet.

En enhetlig statsorganisation, strukturerad på nationell, regional och lokal nivå, kommer att skapas. Som högsta instans kommer den att ha Folkförsamlingen.

Folkförsamlingen kommer att utgöras av en enkammarriksdag, uttrycket för folkets suveränitet på det nationella planet. I den kommer de olika opinionsströmningarna att manifesteras och sammanflyta.

Detta system kommer att tillåta att man i grunden utplånar de brister som Chile lidit av under såväl presidentdiktatur, som under den korrumpierade parlamentarismen.

Speciella normer kommer att fastställa befogenheter och skyldigheter för republikens president, ministrar, folkförsamling, regionala och lokala maktorganiser, och de politiska partierna, med syfte att garantera den legislativa proceduren, regeringens effektivitet och, framför allt, respekten för majoritetens vilja.

I syfte att skapa erforderlig harmoni mellan de krafter som emanerar ur folkets vilja, och för att denna skall kunna göra sig hörd på ett koherent sätt, kommer alla val att samordnas under en tidsperiod.

Tillkomsten av varje organism för folklig representation bör ske genom allmän, hemlig och direkt folkomröstning bland män och kvinnor över 18 år, civila och militärer, analfabeter och alfabeter.

Ledamöter av Folkförsamlingen och varje annan organism för folklig representation bör vara föremål för väljarnas direkta kontroll genom konsultativa mekanismer, vilka skall kunna återkalla förtroendemännens mandat.

Instrumenten för statens sociala och ekonomiska politik kommer att ha exekutiv ställning och deras uppgifter kommer att vara att leda, samordna och rationalisera statens agerande. De planer med vilka de arbetar måste vara godkända av Folkförsamlingen. Arbetarnas

organisationer kommer att äga ett grundläggande inflytande inom planläggningsinstitutionerna.

Den Folkliga statens regionala maktorganiser skall uppbära auktoritet inom sina respektive geografiska områden och inneha ekonomiska, politiska och sociala befogenheter. De skall dessutom kunna framföra initiativ till högre instanser och komma med kritik.

Emellertid bör utövandet av de regionala och lokala organismernas befogenheter avpassas till de nationella lagarna och de generella planerna för ekonomisk och social utveckling.

På alla nivåer av den folkliga staten kommer de sociala organisationer som innehar speciella befogenheter och uppgifter att integreras. Dem tillkommer det att dela ansvar och utveckla initiativ inom sina skilda verksamhetsområden, granska och lösa problem som faller inom deras kompetens. Dessa uppgifter innebär ingen som helst inskränkning av deras autonomi.

Från den dag den Folkliga regeringen axlar regeringsmakten kommer den att öppna vägar för att genom de sociala organisationerna ge arbetarna och folket möjlighet att utöva inflytande vid fattande av beslut inom och kontroll av den statliga förvaltningen.

Dessa åtgärder kommer att vara avgörande för likvideringen av den byråkratiska centralism som karaktäriserar den nuvarande administrationen.

Rättsväsendets organisation

Rättsväsendets organisation och administration bör vara baserad på principen om konstitutionellt garanterad autonomi och på ett reellt ekonomiskt oberoende.

Vi förutser existensen av en högsta domstol vars ledamöter skall utnämnas av Folkförsamlingen, utan andra inskränkningar än hänsyn till deras kompetens. Denna tribunal skall fritt frambringa rättssystemets inre instanser.

Vi avser genom rättsväsendets nya organisation och administration att få det att bättre tjäna majoriteten. Dessutom kommer det att bli friare och mindre kostsamt.

Hos den Folkliga regeringen kommer en ny uppfattning av domstolarna att ersätta den nuvarande, individuella och borgerliga uppfattningen.

Försvaret

Den Folkliga staten kommer att ägna övervägande uppmärksamhet åt den nationella suveränitetens bevarande, något vi uppfattar som hela folkets plikt.

Den Folkliga staten kommer att inta en vaksam attityd gentemot de hot mot landets territoriella integritet och oberoende som närs av imperialisterna och de sektorer av oligarkin som installerat sig i grannstater och där underblåser revanschistiska och expansionistiska stämningar.

Vi kommer att ge en modern, patriotisk och folklig definition av den nationella suveränitetens innebörd, baserad på följande kriterier:

- a. Stärkande av den nationella karaktären hos de väpnade styrkornas alla grenar. Tillbakavisande av varje försök att använda dessa för att förtrycka folket eller delta i aktioner som sker i utländska makters intressen;
- b. Teknisk utbildning, öppen för den moderna militära vetenskapens alla bidrag och i överensstämmelse med Chiles engagemang för nationellt oberoende, fred och vänskap mellan folken;
- c. Integration av de väpnade styrkorna i det övriga samhället. Den Folkliga staten kommer att försöka möjliggöra för de väpnade styrkorna att bidra till landets ekonomiska utveckling, utan att detta skall få inkräkta på deras huvuduppgift som den nationella suveränitetens försvarare.

Utifrån detta är det nödvändigt att tillförsäkra de väpnade styrkorna materiella medel, tekniker, ett rättvist och demokratiskt löne-, befodrings- och pensionssystem, vilket garanterar officerare, underofficerare, befäl och meniga ekonomisk trygghet under sin tjänstetid och efter, och faktiska möjligheter för alla att avancera enbart i kraft av sina personliga kvalitéer.

Uppbyggandet av den nya ekonomin

En central målsättning i de enade folkliga styrkornas politik är en omvandling av den rådande ekonomiska strukturen, ett slut på det utländska och nationella monopolkapitalets liksom stor-godssets maktställning, för att påbörja byggandet av socialismen.

Inom den nya ekonomin kommer planeringen att spela en ytterligt viktig roll. De centrala planeringsorganen kommer att utgöra den högsta administrativa nivån och deras beslut, tillkomna på demokratisk väg, kommer att få exekutiv karaktär.

Den statliga sektorn

Omformningen av vår ekonomi kommer att inledas genom en politik avsedd att skapa en dominerande statlig sektor, bestående av företag som staten redan äger, plus andra som kommer att exproprieras. Som en första åtgärd kommer de basrikedomar som, i likhet med kopparen, järnet, salpetern, etc., behärskas av det utländska kapitalet och de inhemska monopolerna att nationaliseras. Sålunda kommer att i denna sektor ingå följande nationaliserade aktiviteter:

1. Stordriften inom koppar-, salpeter-, jod-, järn-, och kolbrytningen.
2. Landets finansväsende, i synnerhet privatbankerna och försäkringsbolagen.
3. Utrikeshandeln.
4. De stora distributionsmonopolen.
5. De strategiska industrimonopolen.
6. Allmänt de aktiviteter som bestämmer landets ekonomiska och sociala utveckling, som t.ex. produktion och distribution av elektrisk energi; järnvägs-, luft- och sjötransporter; kommunikationer; produktion; raffinering och distribution av olja och dess biprodukter; järnindustri; cementindustri; den petrokemiska och tunga kemiska industrin; cellulosa- och pappersindustri.

Vid alla dessa expropriationer kommer de små aktieägarna att hållas skadelösa.

Den privata sektorn

Detta område innefattar de sektorer av industrin, gruvnäringen, jordbruket och service-näringarna där produktionsmedlen fortfarande befinner sig i privat ägo.

Till antalet kommer dessa företag att vara i majoritet. Så var t.ex. 1967 fallet det att av landets 30 500 industrier (inklusive hantverksindustrin) ett 150-tal monopolföretag behärskade alla marknader. Dessa sög upp den statliga hjälpen och bankernas krediter, och exploaterade de övriga mindre företagen.

De små och medelstora företag som ingår i denna sektor kommer att gynnas av planekonomin. Staten kommer att sörja för att nödvändig teknisk och finansiell hjälp tillförsäkras dem, med målsättning att de skall kunna fylla den viktiga funktion de uppbär inom den nationella ekonomin, främst genom de sysselsättningseffekter de producerar.

Vidare kommer man att förenkla tull-, patent- och skattebestämmelser för dessa företag, samt garantera dem ett rättvist saluförselsystem.

Arbetarnas och tjänstemännens rättigheter till rättvisa löner och drägliga arbetsförhållanden inom denna sektor måste garanteras. Respekten för dessa rättigheter kommer att övervakas av staten och arbetarna inom de skilda företagen.

Blandsektorn

Denna sektor innefattar företag med både statligt och privat kapital.

Fördjupande och breddande av jordreformen

Jordreformen ses som en process som sker jämsides med och kompletterar den allmänna omvandling man vill framkalla inom landets ekonomiska, politiska och sociala struktur, och därmed ses också dess genomförande som omöjligt att särskilja från den generella politiken i övrigt. De redan existerande erfarenheterna från detta område medför en omformulering av politiken för jordegendomarnas fördelning och organisation, vilande på följande direktiv:

1. Jordreformens genomförande påskyndas genom att man omedelbart exproprierar de gods som överstiger maximimått enligt bestämmelserna i de olika regionerna — i detta inräknas fruktodlingar, vinodlingar och skogsområden — utan att ägaren äger rätt att själv utse reservareal. Exproprieringen kan innefatta totaliteten eller endast en del av godsets tillgångar (maskiner, redskap, djur, etc.).

3. De exproprierade jordarna bör lämpligast organiseras i kooperativa ägandeformer. Bönderna erhåller äganderättsbevis som styrker deras besittningsrätt till det hus och den jordlott för husbehovsodling de tilldelats, och motsvarande rättigheter inom den odelbara kooperativa egendomen.

När omständigheterna tillråder det kommer jordar att utdelas som personlig egendom, för att på så sätt ge impuls till organisation av arbetet och saluförandet, på basis av ömsesidigt samarbete.

Vissa jordar kommer sen att avsättas för att skapa statliga storjordbruk med modern teknologi.

4. I kvalificerade fall kommer jord att ges som privat egendom till småbrukare, arrendatorer och lantarbetare skickade att bedriva jordbruk och boskapskötsel.

5. Småbruket — minifundiet — kommer att omorganiseras genom former för en progressiv kooperativisering av jordbruksarbetet.

6. De små och medelstora privata jordbrukarna ges tillfälle att dra nytta av de fördelar och den service som de stora kooperativen i regionen erbjuder.

7. De av uppslukande hotade indiansamhällenas integritet kommer att garanteras, och den demokratiska ledningen inom dessa kommer att säkerställas. Mapuche-indianerna och andra stammar kommer att tillförsäkras tillräckliga arealer, teknisk assistens och krediter.

Ekonomisk utvecklingspolitik

Statens ekonomiska politik kommer att föras ut via det nationella planhushållningssystemet och dess olika mekanismer, likaväl som genom själva skötseln av den statliga sektorn av ekonomin. Den kommer att som målsättning ha:

1. Att lösa den stora majoritetens omedelbara problem. För detta ändamål kommer landets produktionskapacitet att vändas från överflödiga och dyra artiklar, mot produktion av artiklar för masskonsumtion, billiga och av god kvalitet.

2. Att garantera sysselsättning, med godtagbar lönenivå, åt alla chilenska medborgare. Detta innebär skisserandet av en politik som skapar en stor mängd arbetstillfällen, genom maximalt utnyttjande av landets resurser och teknologins anpassning till den nationella utvecklings krav.

3. Att befria Chile från dess beroende av det utländska kapitalet, och genomdriva en politik för växande självfinansiering av våra ekonomiska aktiviteter; fastställa operationsramarna för det utländska kapital som inte exproprieras; att skapa ett större oberoende vad gäller teknologi och utrikestransporter.

4. Att säkra en snabb och decentraliserad ekonomisk tillväxt, syftande mot maximal utveckling av produktivkrafterna genom det optimala utnyttjandet av disponibla mänskliga, materiella och tekniska resurser, med målsättningen att öka arbetsproduktiviteten och tillfredsställa såväl kraven på en självständig utveckling av ekonomin, som det arbetande folkets krav och strävanden.

5. Att utarbeta en handelspolitik som syftar till att öka vår export och göra den mer mångsidig, öppna nya marknader, uppnå ett växande teknologiskt och finansiellt oberoende och undvika de skandalösa devalveringarna av vår valuta.

6. Att vidta åtgärder som leder till stabilitet inom penningväsendet. Kampen mot inflationen bedrivs väsentligen genom de angivna strukturella förändringarna. Man bör dessutom inkludera åtgärder som avpassar penningcirkulationens omfattning till marknadens reella behov och förhindrar valutahamstring, kontrollerar och omfördelar krediterna; åtgärder som rationaliserar distributionen och handeln, som förhindrar att den efterfrågan som kommer av de höga vinsterna ger impuls till prisstegringar.

Garantin för realiseringen av dessa målsättningar ligger i det organiserade folkets kontroll av den politiska och ekonomiska makten. Konkret kommer denna kontroll till uttryck genom den statliga sektorn av ekonomin och den generella planeringen av denna.

Uppgifter inom den sociala sektorn

Det chilenska folkets sociala strävanden är legitima och möjliga att tillfredsställa. De önskar t.ex. människovärdiga bostäder utan att behöva betala ockerpriser; skolor och universitet för sina barn; tillräckliga löner; fast arbete; möjlighet till medicinsk vård; rinnande vatten, stenlagda gator och trottoarer; rättvis och fungerande social tillsyn utan privilegieförfarande; telefon; barndaghem; sportanläggningar; bad- och turistorter för folket.

Att tillmötesgå dessa folkets önskemål — som egentligen utgör samhällliga rättigheter — kommer att vara en ständig målsättning hos den Folkliga regeringen.

Grundläggande punkter i denna verksamhet kommer att vara:

a. Definiering av en ny lönepolitik, omedelbart följd av skapandet av en organism som under medverkan från arbetarna kommer att bestämma korrekta minimilöner inom landets olika regioner.

Medan inflationen består kommer att i lag fastställas automatiska lönejusteringar i överensstämmelse med levnadskostnadernas stegring. Dessa justeringar kommer att företas var sjätte månad eller var gång levnadskostnadernas ökning överstiger 5 procent.

Inom alla statsorganismen — och i synnerhet vad gäller förtroendeposterna inom regeringen — kommer de höga lönerna att sänkas till en nivå som står i överensstämmelse med den nationella situationen.

Ett minimilönesystem för likvärdiga arbeten kommer att upprättas, vilket företaget än är där dessa utförs. Denna politik kommer att inledas inom den statliga sektorn för att senare vidgas till hela ekonomin. All diskrimination i lönehänseende mellan män och kvinnor kommer att elimineras, liksom diskrimination på grund av ålder.

b. Samordning, förbättring och utvidgning av socialförsäkringssystemet.

c. Att tillförsäkra alla chilenska medborgare tandvård och medicinsk vård, finansierad av

staten, företagen och försäkringskassorna.

Läkemedel kommer att till låga priser och i tillräcklig omfattning göras tillgängligt för folket.

d. Tillräckliga fonder kommer att avsättas för ett brett upplagt bostadsbyggande. Bostadsproduktionen kommer att industrialiseras, dess priser kontrolleras, vinsterna för de privata och blandade företag som opererar inom denna sektor kommer att begränsas. I nödsituationer kommer mark att upplåtas för att bostadslösa familjer själva skall kunna uppföra sina hus.

Den Folkliga regeringen har som målsättning att varje familj skall bli ägare till ett hus eller en lägenhet. Hyran bör inte överstiga 10 procent av familjens inkomst.

Man vill även genomföra en ommodellering av städer och stadsdelar med syfte att förhindra att socialt handikappade och låglönegrupper trängs ut mot periferin. Invånarna i de ommodellerade sektorerna får sina intressen och sin rättighet att bo kvar garanterad, liksom småföretagen och butiksägarna.

e. Den gifta kvinnans fulla jämställdhet i hemmet och i arbetslivet kommer att garanteras, liksom den juridiska likställdheten för alla barn, födda utom som inom äktenskapet. En tillfredsställande skilsmässolagstiftning kommer att genomföras, med fullständigt skydd för kvinnan och barnen.

f. Den ”legala” uppdelningen mellan arbetare och tjänstemän kommer att avskaffas. Båda grupper kommer att jämställas; rätten att fackligt sammansluta sig kommer att utsträckas till dem som ännu inte har denna.

Kultur och utbildning

En ny kultur

Den samhällsprocess som inleds genom folkets seger kommer även att ta sig uttryck och bekräftas genom framväxten av en ny kultur, där det mänskliga arbetet ses som det högsta värdet. En kultur som uppmanar till ett kritiskt betraktande av verkligheten och uttrycker en vilja till nationellt oberoende och tillvaratagande av den nationella särarten.

De djupgående förändringar som kommer att företas kräver ett socialt medvetet och solidariskt folk, uppfostrat att utöva och försvara sin politiska makt, vetenskapligt och tekniskt förberett att utveckla vår ekonomi från övergångsstadiet fram till den socialistiska fasen, och öppet för de olika konsternas yttringar.

Majoriteten av de intellektuella och konstnärerna kämpar idag mot de kulturella deformationer som hör samman med det kapitalistiska samhället och försöker föra ut sina verk till arbetarna, sammanlänka sig med arbetarklassen och identifiera sig med dennas historiska roll. I det nya samhället kommer de som förtrupp att fullfölja detta arbete. Den nya kulturen kommer nämligen inte att skapas genom dekret: den kommer att växa fram ur kampen för broderskap och mot individualism; för värdesättande av det mänskliga arbetet och mot föraktet av detta; för de nationella värdena och mot den kulturella kolonialismen; *för massornas tillgång till konsten, litteraturen och massmedia, och mot dessas kommersialisering.*

Den nya staten kommer att omhulda massornas införlivande i intellektuell och konstnärlig verksamhet, såväl genom ett radikalt omvandlat utbildningssystem, som genom skapandet av ett landsomfattande system av organer för folkkultur. Ett vidsträckt nät av Lokala Centra för Folklig Kultur kommer att ge impulser till en organisation av massorna för utövandet av deras rätt till kulturen.

Det kulturella systemet kommer att stimulera det konstnärliga och litterära skapandet och mångdubbla förbindelse-länkarna mellan konstnärer och författare, samtidigt som det förser

dem med en ofantligt mycket större publik.

Ett demokratiskt, enhetligt och planmässigt utbildningssystem

Den nya regeringens agerande kommer att inom detta område ledas av viljan att erbjuda de mest omfattande och kvalitativt högtstående utbildningsmöjligheter.

Ett nationellt stipendiesystem kommer att inrättas, tillräckligt omfattande för att garantera inlemmandet av alla Chiles barn i skolväsendet och ge dem möjligheter till fortsatt skolgång, framför allt i fråga om arbetarklassens och böndernas barn.

Den nya staten kommer dessutom att utveckla en extraordinär plan för uppförande av nya skolbyggnader, stödd på nationella och lokala resurser. Lyxbyggnader som behövs och kan tjäna som skolbyggnader kommer ävenledes att exproprieras. Med dessa medel avser man att skapa minst en enhetsskola (grund- och mellanstadium) i varje landsbygdskommun, varje kvarter och varje *población* (de områden runt Chiles större städer där bostadslösa på ockuperad mark uppfört egna bostäder och själva skapat fungerande samhällen) i Chile.

I syfte att tillgodose kraven på förskoleutbildning och underlätta kvinnornas inlemmande i produktionen, kommer barndaghem och förskolor att snabbt utökas, med prioritet för de sektorer som vårt samhälle har största behovet av. Som en följd av denna politik kommer även arbetar- och bondeungdomen att ges bättre förutsättningar att tillgodogöra sig normalskolans undervisning och studera vidare.

För att göra den nya undervisningen effektiv krävs att man tillämpar metoder som lägger vikt vid en aktiv och kritisk medverkan av de studerande i undervisningen, kontrasterande mot den passiva och receptiva roll de nu tilldelas.

För att snabbt utplåna de kulturella brister och brister i utbildningen som ärvt från det nuvarande systemet, kommer en massiv folklig mobilisering att ske, i syfte att snabbt eliminera analfabetismen och höja den vuxna befolkningens utbildningsnivå.

Vuxenutbildningen kommer först att organiseras i anslutning till arbetsplatserna, tills en permanent allmän, teknisk och social fortbildning för arbetarna möjliggjorts.

Omformandet av utbildningsväsendet skall inte endast vara ett verk av tekniker, utan något som skall diskuteras, avgöras och verkställas genom lärarnas, arbetarnas, studenternas och föräldrarnas organisationer i samarbete med regeringsombuden, inom ramen för den nationella planeringen. Skolsystemets inre planläggning sker med hänsynstagande till principerna om enhetlighet, kontinuitet, korrelation och mångsidighet inom undervisningen.

Undervisningsapparatens exekutiva ledning kommer att äga effektiv representation av de redan nämnda sociala organisationerna, integrerade i lokala, regionala och nationella utbildningsråd.

I syfte att förverkliga den enhetliga, demokratiska och nationella skolan kommer den nya staten att överta ansvaret för de privata läroanstalterna, i första hand de som väljer sina elever på grundval av social härkomst, nationalitet eller trosuppfattning.

Den fysiska utbildningen

Den fysiska utbildningen och utövandet av alla sporter, inom skolväsendet såväl som inom de sociala organisationerna, kommer att vara föremål för den Folkliga regeringens konstanta och metodiska intresse.

Universitetets inriktning, dess autonomi och demokrati Folkfrontsregeringen kommer att ge ett omfattande stöd åt universitetsreformen och resolut påskynda dess genomförande. Denna process' kulmination kommer att ta sig uttryck i betydande bidrag till den revolutionära utvecklingen i Chile från universiteten. Universitetens omorientering mot undervisning och

forskning i anslutning till de nationella problemen kommer också att uppmuntras av den Folkliga regeringen.

Allteftersom utbildningsväsendet i sin helhet görs fritt från klassprivilegier kommer det bli lättare för arbetarklassens barn att vinna inträde vid universiteten, och även vuxna kommer — antingen genom speciella stipendier eller ett system med alternerande studier och arbete — att kunna erhålla högre utbildning.

Massmedia

Dessa kommunikationsmedia (radio, bokförlag, television, press, film) är fundamentala vid skapandet av en ny kultur och en ny människa. Därför bör de ges en informativ och undervisande prägel och befrias från sin kommersiella karaktär, genom att de placeras under de sociala organisationernas kontroll, och på detta sätt undgår monopolens fördärvbringande inflytande.

Den Folkliga regeringens internationella politik

Målsättningar

Den Folkliga regeringens internationella politik kommer att syfta till att bekräfta Chiles fulla ekonomiska och politiska autonomi.

Förbindelser kommer att på basis av det chilenska folkets självbestämmanderätt och intressen att upprätthållas med alla nationer, oberoende av deras ideologiska och politiska position.

Solidaritets- och vänskapsband kommer att knytas med de oberoende och kolonialiserade folken, i synnerhet de som för en kamp för frihet och oberoende.

Ett starkt latinamerikanskt och antiimperialistiskt medvetande kommer att uppmuntras genom en internationell politik där kontakterna sker mellan folken hellre än mellan regeringskanslierna.

Det bestämda försvaret av folkens självbestämmanderätt kommer att av den nya regeringen hävdas som en grundförutsättning för den internationella samlevnaden. I konsekvens härav kommer dess politik att vara vaksam och aktiv i försvaret av icke-inblandningsprincipen och tillbakavisa varje försök till diskriminering, påtryckning, invasion eller blockad från de imperialistiska makternas sida.

Relationerna och vänskapen med de socialistiska staterna kommer att stärkas.

Större nationellt oberoende

Det aktiva försvaret av Chiles oberoende innebär fördömande av den nuvarande interamerikanska organisationen — OAS — som ett redskap för nordamerikansk imperialism, och kamp mot varje form av ”panamerikanism” som emanerar från denna organisation. Den Folkliga regeringen kommer att vinnlägga sig om skapandet av en verkligt representativ organisation för samarbete mellan de latinamerikanska staterna.

Som ett oeftergivligt krav ses revision, och utdömande från fall till fall, av de traktater och överenskommelser som innebär en inskränkning av vår nationella suveränitet, och då konkret de traktater och pakter om ömsesidig assistens och hjälp vilka Chile undertecknat med Förenta Staterna.

Den utländska hjälp och de lån som åtföljs av politiska villkor, som utgör ett hot mot landets suveränitet och går mot folkets intressen, kommer att avslöjas och avvisas av regeringen. Vidare kommer varje utifrån kommande försök att kontrollera de latinamerikanska råvarorna och deras priser att tillbakavisas; så även de hinder som lagts på den fria handeln, och som under lång tid tagit sig uttryck i omöjligheten att upprätta handelsförbindelser med alla

världens länder.

Internationell solidaritet

Den kamp som förs av folken för befrielse och för att bygga socialismen kommer att erhålla den Folkliga regeringens aktiva solidaritet.

Varje form av kolonialism och neokolonialism kommer att fördömas och rätten för de folk som lider under dessa system att göra uppror kommer att erkännas. Likaså kommer varje form av ekonomisk, politisk och/eller militär aggression att fördömas. Chile bör i sin internationella politik ta avstånd från och fördöma den nordamerikanska aggressionen i Vietnam, och erkänna och aktivt solidarisera sig med det vietnamesiska folkets heroiska kamp.

Likaså kommer man att effektivt solidarisera sig med den kubanska revolutionen; revolutionens och det socialistiska uppbyggets avant-garde på den latinamerikanska kontinenten.

Den anti-imperialistiska kampen i Mellanöstern kommer likaledes att kunna påräkna den Folkliga regeringens solidaritet, och man kommer att stödja sökandet efter en fredlig lösning, på basis av de arabiska och judiska folkens gemensamma intressen.

Alla reaktionära regimer som underblåser eller praktiserar rassegregation eller antisemitism kommer att fördömas.

Latinamerikansk politik

Den Folkliga regeringen kommer att verka internationellt för att hävda latinamerikanska intressen.

Den latinamerikanska integrationen bör ske med utgångspunkt från ekonomier som helt befriat sig från imperialistiskt beroende och utsugning. Emellertid kommer en aktiv politik att föras vad gäller upprättande av bilaterala fördrag på de områden som är av intresse för den chilenska utvecklingen.

Den Folkliga regeringen kommer att arbeta för att lösa de ännu olösta gränsproblemen, med utgångspunkt från förhandlingar som förekommer imperialisternas och reaktionärernas intriger, och hela tiden med Chiles och angränsande länders intressen för ögonen.

Den internationella chilenska politiken och de diplomatiska uttrycken för denna bör bryta med varje form av byråkrati och stelhet. Den bör vända sig till de olika folken med det dubbla syftet att ur deras kamp dra lärdomar för vår socialistiska uppbyggnad och samtidigt dela med sig av våra egna erfarenheter, för att på så sätt i praktiken utöva den internationella solidaritet som vi förfäktar.

De 40 första åtgärderna

1. *De alltför höga lönernas avskaffande.* — Vi kommer att skära ned de höga lönerna för ämbetsmän i förtroendeställning och göra slut på möjligheterna att samla ämbeten och löner på hög. Ingen skall längre kunna slå mynt av politisk verksamhet.

2. *Inga fler rådgivare.* Varje ämbetsman skall falla under den administrativa legislationen och ingen skall längre vara befriad från administrativt ansvar. I Chile kommer inga mer rådgivare att finnas.

3. *Administrativ hederlighet.* — Vi kommer att göra slut på favoritismen och befordringsgångens åsidosättande inom den offentliga förvaltningen. Alla ämbetsmän kommer att vara oavsättliga. Ingen skall förföljas för sina politiska eller religiösa idéer; regeringsfunktionärerna kommer att bedömas efter sin effektivitet, hederlighet och sin förmåga att umgås med allmänheten.

4. *Inga fler dyrbara resor till utlandet.* — Vi kommer att dra in statstjänstemännens utlandsresor, utom de som är vitala för statens intressen.
5. *Ingen mer privatanvändning av statens fordon.* — Statens fordon kommer inte att under några förevändningar få användas för privata syften. De disponibla fordonen kommer att brukas för allmännyttiga transporter som skolskjutsar, sjuktransporter eller polisbevakning.
6. *Staten kommer inte att skapa några nya rika.* — Vi kommer att upprätta en rigorös kontroll av de högre tjänstemännens räntor och arv. Staten kommer inte mer att vara en fabrik för nya rika.
7. *Rättvisa pensioner.* — Vi kommer att upphöra med miljonärspensionerna inom den offentliga såväl som inom den privata sektorn, och utnyttja dessa resurser för att förbättra de lägsta arbetarpensionerna.
8. *Rättvis pensionering.* — Vi kommer att ge rätt till pensionering åt varje person över 60 år, som inte kunnat pensioneras genom avsaknad av pensionskassa.
9. *Socialvård för alla.* — Vi kommer att i socialförsäkringssystemet inlemma små och medelstora handelsmän och företagare, oberoende yrkesarbetare, jordbrukare, hantverkare, fiskare, små gruvidkare, gruvarendatorer, husmödrar.
10. *Omedelbar utbetalning av innestående pensionsbelopp.* Vi kommer att med en gång betala ut justeringssummorna för de väpnade styrkornas pensionerade personal, och bringa rättvisa inom det offentliga pensionssystemet.
11. *Familjeskydd.* Vi kommer att skapa ett familjeskydds-ministerium.
12. *Jämlikhet i lönerna inom hemmet.* — Vi kommer att nivellera alla löner inom hemmet.
13. *Barn föds för att bli lyckliga.* — Vi kommer fullständigt kostnadsfritt tillhandahålla inskrivning, böcker, anteckningsblock och andra skolmateriel för alla barn inom grundskolan.
14. *Bättre föda för barnen.* — Vi kommer att ge frukost åt alla barn inom grundskolan, och lunch åt dem vars föräldrar inte har medel att ge sina barn detta.
15. *Mjök för alla Chiles barn.* — Vi kommer att garantera alla barn i Chile en daglig ranson om en halv liter mjök.
16. *Mödra- och barnavårdsgivningsbyrå i er población.* Rådgivningsbyråer i dessa frågor kommer att upprättas i varje población.
17. *Verkliga ferier för alla studerande.* — De bästa eleverna, inom elementärskolan, utvalda över hela landet, kommer att inbjudas till presidentpalatset i Vina del Mar.
18. *Kontroll av alkoholismen.* — Vi kommer att bekämpa alkoholismen, men inte genom repressiva medel, utan genom bättre levnadsförhållanden.
19. *Bostad, elektricitet och dricksvatten för alla.* — Vi kommer att genomdriva en plan för snabbt bostadsbyggande, och garantera vatten och elektricitet för varje kvarter.
20. *Fasta avbetalningar på lägenhetsköp.* — Vi kommer att avskaffa efterhandshöjningar av räntor och avbetalningar på villor och lägenheter.
21. *Fasta arrenden.* — Vi kommer att fastställa arrende- och hyreskostnaderna till maximalt 10 procent av familjeinkomsten.
- 184 *Ödeområden, nej! Poblaciones, ja!* — Vi kommer att för bostadsbyggande avsätta all obebyggd tomtmark i statlig, halvstatlig och kommunal ägo.
22. *Skatt endast för lyxbyggen.* — Vi kommer att befria alla bostadshus som inte överstiger 80 m² och där ägaren permanent är bosatt från skatt.

23. *En verklig jordreform.* — Vi kommer att fördjupa jordreformen, vilken även skall gälla de mellanstora jordbrukarna, minifundisterna, arrendatorerna och lantarbetarna. Vi kommer att utsträcka jordbrukskrediterna och garantera en marknad för jordbrukets och boskapsdriftens produkter i sin helhet.

24. *Medicinsk vård, utan byråkrati.* — Vi kommer att eliminera alla de byråkratiska och administrativa spärrar som förhindrar eller försvårar för de arbetslösa och medellösa att få medicinsk vård.

25. *Fria läkemedel på sjukhusen.* — Vi kommer att slopa avgifterna för medicin och undersökning på sjukhusen.

26. *Ingen mer svindel med läkemedelspriserna.* — Vi kommer att drastiskt skära ned läkemedelspriserna ute i handeln.

27. *Stipendier för de studerande.* — Vi kommer att erbjuda stipendier till alla goda elever på elementärskole-, mellanskole- och universitetsnivå, med hänsynstagande till deras familjers ekonomiska resurser.

28. *Fysisk utbildning och folklig turism.* — Vi kommer att understödja den fysiska fostran och skapa idrottsanläggningar vid varje skola och inom varje población. Vi kommer att organisera och befrämja den folkliga turismen.

29. *En ny ekonomi för att stoppa inflationen.* — Vi kommer att öka produktionen av masskonsumtionsartiklar, kontrollera priserna och hejda inflationen genom att omedelbart ta den nya ekonomin i bruk.

30. *Inga fler band med Internationella Valutafonden.* — Vi kommer att bryta våra överenskommelser med Internationella Valutafonden och sätta stopp för de skandalösa devalveringarna av escudon.

31. *Inga fler skatter på livsmedel.* — Vi kommer att sätta stopp för de skattehöjningar som återverkar på matvarorna.

32. *Avskaffande av skatten på inköp och försäljning.* — Vi kommer att avskaffa inköps- och saluförselskatten, och ersätta den med ett mer rättvist system.

34. *Slut på spekulationen.* — Vi kommer att vidta drastiska åtgärder mot ekonomiska och finansiella brott.

35. *Slut på arbetslösheten.* — Vi kommer att garantera alla chilenska medborgares rätt till arbete och förbjuda avskedandena.

36. *Arbete för alla.* — Vi kommer att omedelbart skapa nya arbetstillfällen genom planerna för bostadsbyggande och offentliga arbeten, genom skapandet av nya industrier och utvecklingsprojektens igångsättande.

37. *Upplösning av kravallpolisen.* — Vi kommer att garantera den allmänna ordningen och den individuella säkerheten. Karabinjärer och specialstyrkor kommer att väsentligen sättas in för vanlig brottbekämpning. Kravallpolisen kommer att upplösas.

38. *Slut på klassrättvisan.* — Vi kommer att skapa en snabb och kostnadsfri legal procedur, som i samarbete med las Juntas de Vecinos — ”grannföreningar”, en social sammanslutning av invånarna inom ett område — skall undersöka och lösa fall som misshandel, övergivande av familjen, störande av den allmänna ordningen etc.

39. *Juridiska rådgivningsbyråer i er población.* — Vi kommer att upprätta juridiska rådgivningsbyråer i varje población.

40. *Skapande av det nationella Konst- och Kulturinstitutet.* — Vi kommer att skapa ett nationellt Konst- och Kulturinstitut och skolor för konstnärlig utbildning i varje kommun.

Valresultatet och vad det innebär för den revolutionära vänstern

Nationella Sekretariatet

Inledning

1. Den majoritet, som vänstern fick i valet, skapade i viss mån förvirring hos den revolutionära vänstern, i synnerhet bland de yngsta revolutionärerna.

Vid första anblicken framstår valresultatet som ett bevis på att den väpnade kampens strategi för att ta makten i Chile misslyckats; även ytligt sett kan det faktum, att vi inte deltog i valet tyckas vara ett politiskt misstag och ge intrycket av att det blev en framgång för den reformistiska vänstern.

Med utgångspunkt från dessa iakttagelser borde vi automatiskt ifrågasätta vår strategi (väpnad kamp, utdraget och irreguljärt krig), vår taktik (direkta aktioner, massmobilisering) och även våra organiska former (den operativa apparaten, förberedelse för krig, GPM=Grupo Político-Militar, den politisk-strategiska avdelningen).

2. Härav uppkommer en rad konkreta frågor, som måste lösas snabbt och effektivt. Några av dem lyder: Vilken betydelse har U.P:s valseger? Har den väpnade kampens strategi misslyckats i Chile? Borde revolutionärerna ansluta sig till U.P:s regering och ovillkorligen stödja den? Borde vi uppge vår politisk-militära organisation? Borde krigsoperationerna som en form av politiskt agerande upphöra? Borde de revolutionärer, som idag lever illegalt, återvända till legaliteten, om de får amnesti? Vilka politiska allianser kan komma att uppstå under denna tid? Hur ska vi finansiera vår rörelse? Hur långt ska vi gå i våra mobiliseringar för att radikaliserade massorna?

3. Det är nödvändigt att starta en diskussion om alla dessa aspekter på och inom vår organisation. Då måste vi utgå ifrån den diskussionsnivå, som fanns före valet. Vi måste också inleda diskussion med socialistpartiet och med de revolutionära organisationer, som vi stod i ständig kontakt med före den fjärde september.

Detta dokument är resultatet av den diskussion, som vi höll på det senaste nationella mötet (den tolfte och trettonde september), vilket i vår organisation väljer Centralkommittén. På samma möte avtalades, att mera ingående frågor skulle uppskjutas till nationalkongressen.

4. Detta dokument söker vara grunden för en diskussion rörande den politiska process, som vi nu genomgår. Brådskan med publiceringen medför givetvis en mindre djup analys, brister i systematiseringen av idéer och även i själva redigeringen. Hela vår analys, särskilt de två sista avsnitten kommer att baseras på perioden fr.o.m. nu och fram till den fjärde november. Tiden därefter kommer vi bara att beröra allmänt.

Generellt

Den nordamerikanska imperialismen och de borgerliga klasserna i Latinamerika

Utan anspråk på att fördjupa oss i detta problem, vill vi försöka besvara en av de grundläggande frågor, som vänstern ställt sig sedan valsegern: Finns det just nu någon möjlighet i Chile, att viktiga sektorer inom landets bourgeoisie går samman med den traditionella vänstern för att regeringen ska kunna bedriva en effektiv antiimperialistisk politik?

1. Latinamerikas bourgeoisie har inte, till skillnad från den europeiska och den nordamerikanska, utvecklats genom egen kraft utan som "öakta barn" till det utländska kapitalet. Denna beordning inte bara fortsätter utan har ökat de senaste årtiondena. Den härskande klassen i Latinamerika utgör ett socialt och politiskt komplex, som omfattar

den härskande klassen i USA och den inhemska borgarklassen, eftersom deras ekonomiska, politiska och militära intressen är intimt förbundna.

2. Det existerar mindre motsättningar mellan imperialismen och den nationella bourgeoisin beroende på striden dem emellan om den största vinstandelen, som ju fås genom att exploatera Latinamerika. Men över dessa motsättningar står alltid det gemensamma intresset att bevara den exploatering och den dominans, varpå de grundar sin makt och rikedom. Sålunda kommer de alltid att bilda en enad front mot arbetarna i varje land.

3. Nämnade motsättningar kommer att växa ju mindre profiten blir för var och en och så länge massorna slumrar, dvs. så länge dessa inte hotar systemets fortbestånd.

Utvecklingen i Latinamerika, som huvudsakligen baseras på utbyte av industriprodukter, har sedan några år tillbaka stått stilla, och dörren till världsmarknaden genom latinamerikansk integration står blott på glänt. Då denna utvecklingsväg är underkastad inskränkningar, har bourgeoisin under de senaste åren utmanat imperialismen genom att söka lägga beslag på en större andel av kakan, vilket benämns "nationaliseringsväg" i Latinamerika. Så har de kunnat göra i olika länder beroende på hur starka resp. folkrörelser varit och i vilken utsträckning USA haft intresse av att dra bort sina investeringar från de traditionella sektorerna, huvudsakligen råvaror, för att i st. inrikta dem på andra sektorer av ekonomin såsom manufakturindustrin, handeln och finanskapitalet.

Några uttryck för denna "nationaliseringsväg" är överenskommelserna inom CECLA, spektaklet i Bolivia, situationen i Peru osv.

4. I viss mån ingår även fallet Peru i detta allmänna mönster (utan att vi för den skulle vill uttala oss för kategoriskt om dess utveckling). De peruanska generalerna övertog regeringen utan stöd av folket, vilket fick nöja sig med att vara åskådare. De stödde sig i st. på en rad överenskommelser, som träffats i korridorer och officersmässar. I Peru var massorna, om inte passiva, så åtminstone inte handlingsberedda heller.

Detta gjorde, att intressemotsättningar mellan den peruanska bourgeoisin och USA kom i dagen, liksom även mellan olika fraktioner av den egna bourgeoisin (denna analys söker endast förklara orsakerna till den peruanska utvecklingen med utgångspunkt från skilda tendenser just nu och utesluter inte de möjligheter, som ligger latent i den inre processen).

5. Så är inte fallet med Chile. Sedan mer än tre år tillbaka har massmobiliseringarna bara ökat. Allendes valmajoritet baserades just på arbetarnas och böndernas krav och är ett av uttrycken för folkets uppvaknande. Mer än förslag och deklamationer från våra ledare, innebär valsegern ett steg framåt för massorna i strävan mot att tillvarata deras intressen. Följaktligen fäster de blickarna på den härskande klassens intressen, både den inhemska och den utländska, vilka sålunda hotas, objektivt sett.

Över allt taktiskt spel och alla politiska manövrer från de politiska partier, som företräder den chilenska bourgeoisins intressen, kommer denna att knyta band med imperialismen och bilda en gemensam front mot de allt medvetnare massorna bakom Folkets Enhet (U.P.). Man kan inte vänta sig, att de mäktiga grupperna inom bourgeoisin förenar sig med U.P. för att föra en effektiv politik mot imperialismen. Så kommer fallet att bli, om alliansen med vänstern inte bildas på basis av ett system, som bevaras intakt och som garanterar ständigt ökade vinster, dvs. om det inte sker under ett fullt accepterande av U.P:s program.

Den nordamerikanska imperialismen och de populistiska regimerna i Latinamerika

Det gäller här också att i allmänna ordalag söka klargöra, om det inom det världskapitalistiska systemet, styrt av imperialismen, är möjligt att acceptera reformistiska vänsterregeringar just i Latinamerika.

1. För oss innebär den internationella situationen från Andra Världskriget och framåt

huvudsakligen ett stärkande av den antikoloniala revolutionen över hela världen och imperialismens ständiga kamp mot denna. Den nordamerikanska politiken har gentemot de borgerliga och reformistiska vänsterregeringarna intagit en klart uttalad negativ hållning. De påtryckningsmedel, som imperialismen använt för att förhindra dem har alltid berott av den allmänna världssituationen, av de nordamerikanska intressen, som stått på spel och av den regeringstyp det gällt.

2. Om man tar kriget i Sydostasien som en mätare, har den nordamerikanska imperialismen fr.o.m. 1960 ökat alltmer. Från 1965 och framåt åsidosatte imperialismen Framstegsalliansens principer och återgick genom sin intervention i Dominikanska Republiken till ”knölpåkspolitiken”, t.o.m. mot regeringar av ”demokratisk” småborgerlig typ.

3. Trots allt detta har imperialismen ibland sett sig nödsakad att acceptera reformistiska regeringar, där de på kort sikt inte kunnat ingripa. Dyliga fall har förekommit, då samordningen av deras utspridda styrkor inte gjort det möjligt att intervensera, eftersom de varit bundna på viktigare fronter (t.ex. nationaliserade Mexico under Lázaro Cárdenas regering oljan mitt under Andra Världskriget, vilket inte förorsakade någon intervention).

Även populistiska regimer såsom Sukarnos i Indonesien har lyckats stanna kvar något längre. Denna bildades under samverkan av kommunistpartiet, olika grupper av landets bourgeoisie och armén. Ett annat exempel är Nkrumah i Ghana. Efter en kort regeringsperiod avsattes de emellertid båda genom militärkupper organiserade av CIA.

Något annorlunda har fallet varit, då liknande regeringar tillsatts på imperialismens bakgård och då USA ingripit. Så skedde i Guatemala 1954 under Jacobo Arbenz' regering, som med en jordreform försökte komma åt United Fruit Companys intressen. Samma öde drabbade 1964 den reformvänliga borgerliga regeringen Goulart i Brasilien, då den sökte införa några halvhjärtade reformer; den störtades också genom en militärkupp.

4. F.n. ser vi hur klasskampen skärps över hela världen, speciellt i och med USA:s krig i Indokina, vilket på kort tid utvidgats från Vietnam till Kambodja och Laos och troligen även kommer att omfatta Thailand inom en nära framtid. Samtidigt går kriget i Mellersta Östern mot en skärpning. I dessa länder avslöjar USA-imperialismen särskilt den aggressiva hållning de intar på internationellt plan. Trots att de deltar aktivt på båda dessa fronter, hindrar dem inte de former, under vilka de agerar, att ingripa, när de ser sina intressen hotade på den koloniala bakgården. I Sydostasien har kriget trappats upp genom den s.k. vietnamiseringen; den innebär att inhemska trupper ersätter de nordamerikanska, sedan de tränats upp och beväpnats. I Mellersta Östern representeras USA:s intressen av den israeliska armén. I båda fallen har USA den fördelen, att de kan fortsätta att basera sin ekonomi på krigsindustrin. Även situationen i Jordanien kan komma att leda till en militär intervention från USA:s sida.

5. Även i dagens Latinamerika visar imperialismen i samverkan med de inhemska borgarklasserna ett hårdare tag i sin politik. Så är fallet med Brasilien, Argentina, Uruguay och Bolivia. Hos de tre första har massornas uppvaknande och revolutionärernas aktioner förhindrat varje antydning om ”nationalisering”, och i Bolivia kvävdes ett nationaliseringsförsök genom de sociala mobiliseringar, som organiserades av de revolutionära grupperna.

6. Trots att USA ibland ser sig nödsakad att tillåta lokala och tillfälliga eftergifter i somliga provinser av sitt imperium, tycks det inte förhålla sig så med Chile idag, åtminstone inte på ganska länge ännu. Som vi tidigare nämnt tycks inte deras hårdnande politik på det interna planet och på hela den latinamerikanska kontinenten tyda på det. Det innebär visserligen, att de på kort sikt kan tolerera en reformvänlig vänsterregering. Det är ett tydligt faktum, att de fr.o.m. den fjärde september till dags dato inte öppet intervenserat; ännu är inte det politiska klimatet gynnsamt, ännu har inte alla institutionella möjligheter uttömts etc. Vad mera är, man kan inte undgå att konstatera, att konflikterna i Sydostasien och Mellersta Östern, att

problemen med att upprätthålla prestige i ”den fria världen” och att den allt starkare protesterörelsen mot Indokina-kriget inom landet, begränsar USA:s politiska aktioner och uppskjuter för en tid en intervention från deras sida.

Däremot bör man inte förväxla dessa konjunkturartade begränsningar i den imperialistiska aggressionen med en strategisk tolerans hos den av den reformistiska vänstern i Latinamerika och utifrån den ståndpunkten förneka vad som är ett historiskt faktum: Antingen anpassar U.P. i det väsentliga sitt program till det nordamerikanska kapitalet och ger vissa garantier om att öppna portarna för andra sektorer av ekonomin än råvarorna (om de nu har för avsikt att expropriera denna del) och ökar därmed beroendet, eller hotas USA:s intressen, och då kommer dessa mycket snart att leda till en interventionspolitik. Det senare behöver inte medföra en direkt intervention utan kan anta samma form som den argentinska aggressionen (signifikativt är uttalandet från amiral Isaac Rojas, traditionell representant för boskapsoligarkin i Argentina, om farorna som lurar hos ”den chilenska kommunismen”), eller medföra, att de ger sitt stöd åt en konfrontation mellan den härskande klassen och arbetarna i Chile (signifikativa är även de anklagelser från SIP och AP-telegrammen, som nämner två läger i USA, hökar och duvor, och ledaren i New York Times, som stöder en ev. militärkupp i Chile etc.).

Erfarenheter på det internationella planet och från Latinamerika av reformistiska vänsterregeringar

Vi ska endast nämna några erfarenheter av dylika regeringar för att stimulera våra revolutionärer till att systematiskt studera dem och i någon mån även för att avmystifiera den idé, som f.n. brett ut sig bland vänstern om att den reformistiska vänsterregimen i Chile är ett historiskt unikum, och att den kommit som en fullständig överraskning för den revolutionära vänstern. Vi kommer på nytt bara att tala allmänt i medvetande om hur olika sinsemellan erfarenheterna är och med tanke på den konkreta situation Chile idag befinner sig i.

1. För att inleda den revolutionära process, som bolsjevikerna utvecklade från februari till oktober 1917 i Ryssland måste de försöka ta makten genom att slå ner den sittande koalitionsregeringen, bestående av en liberal bourgeoisie och socialdemokrater (mensjeviker som var marxister), och lyckades besätta flera ministerier i centralregeringen. Under hela denna tid riktade Lenin och Trotskij nästan all sin glöd mot just mensjevikerna, mot deras vacklande hållning och halvhjärtade metoder. De sökte därigenom klargöra skillnaden mellan en populistisk vänsterregim och det verkliga maktövertagandet av arbetarna själva. (Se ”Ryska revolutionens historia” av Leo Trotskij.)

2. Den tyska revolutionen 1919, ledd av Spartakus-rörelsen, kostade Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg livet. Dessa var marxister, som några få år tidigare deltagit i Andra Internationalen samtidigt med Lenin och Trotskij. (Se ”Tysklands sociala och politiska historia” av Ramos Oliveira.)

3. I Spanien vann 1936 Folkfronten presidentvalet med Manuel Azaña som kandidat i en koalition mellan de borgerliga, kommunisterna och andra partier. Kort därpå gjordes ett försök till en reaktionär militärkupp, vilket ledde till det inbördeskrig, som varade i flera år, som kostade en miljon i döda och som resulterade i att Franco kom till makten. Det var åren före Andra Världskriget. I regeringen dominerades politiken huvudsakligen av kommunistpartiet. I sitt försök att få stöd från England och Frankrike mot Rom—Berlin-axeln, som hotade Sovjetunionen, bromsade de emellertid utvecklingen mot en revolution och inskränkte sig till ett försök att skapa en ”demokratisk och folklig” regering. De folkmassor, som inte dragits med i processen, lät sig i början inte övertalas att försvara de dittills uppnådda målen. Endast en radikaliserings mot slutet fick dem att förtvivlat och heroiskt kämpa i de sista fästerna, där de kunde bjuda motstånd. Anarkisternas vacklande hållning (de kontrollerade CNT=Confederación Nacional del Trabajo, en anarkistisk fackförening med 2

milj. medlemmar) och den revolutionära vänsterns svaghet (representerad av POUM=Partido Obrero de Unificación Marxista, marxistiskt arbetarparti, och socialistpartiets vänstra flygel) förhindrade, att utvecklingen gick mot en revolution. (Se ”Spaniens krig och revolution” av Pierre Broue och Emile Temime.)

4. Som vi tidigare nämnt, valdes Jacobo Arbenz till president i Guatemala av en koalition med bl.a. kommunistpartiet, men avsattes av Castillo Armas med USA:s stöd. Arbenz begick misstaget att behålla arméns struktur oförändrad, och då inga vapen delades ut till folket vid interventionen såsom många begärde, var han ute ur spelet. (Se ”Striden i Guatemala” av Guillermo Toriello.)

Erfarenheten i Chile av detta slags regim är välkänd. I slutet av 40-talet valde kommunistpartiet i koalition med det radikala partiet Gabriel González Videla till president. Kort därpå förklarades kommunisterna illegala och många av dem arresterades, sattes i fängelse eller skickades till koncentrationsläger. (Många av dagens radikala inom U.P. var ministrar eller tjänstemän i González Videlas regering.)

U.P:s valseger

Är UP:s valseger den avgörande segern för de chilenska arbetarna?

1. U.P. har fått majoritet i valet, vilket förorsakat en klyfta mellan den härskande klassen och arbetarna. Denna valmajoritet har givit vänstern den formella rätten att regera. Mellan den och själva regeringen finns ett enormt svalg, som rymmer allt från konspirationer och manövrar till de påtryckningar högern utövar på den för att nå en kompromiss med U.P. Det är den situationen vi f.n. befinner oss i. Vänsterns valmajoritet har medfört en uppdelning av styrkorna. Å ena sidan har den väckt kravet hos arbetarna att vara med och styra, å andra sidan beslutsamheten hos den härskande klassen att försvara sina intressen. Båda förbereder sig alltså för den konfrontation, som förr eller senare definitivt kommer att överbrygga den existerande klyftan.

U.P. försöker med utgångspunkt från valmajoriteten bilda regering. I enlighet med det läge Chile idag befinner sig i innebär en vänsterregering, att de offentliga posterna, såsom president, ministrar osv., besätts av U.P.-medlemmar. Så länge statsapparaten och dess byråkratiska och militära struktur förblir oförändrade, har de emellertid begränsade möjligheter och kommer att fortsätta att vara ett instrument för den härskande klassen. Som Lenin sade: De som i själva verket styr är den väldiga medelklassen med tjänstemän, teknokrater, byråkrater och militärer i ministerierna, sekretariaten och korporationerna etc., vilka endast en revolution kan avsätta.

Om vänsterregeringen ska kunna komma en bit framåt på socialismens väg, beror på om den kapitalistiska statsapparaten bryts ner eller ej, hur revolutionära de politiska styrkor är, som leder utvecklingen, och vilka mått och steg, som kommer att tas i kampen mot imperialismen och finans-, industri- och jordbrukskapitalet.

3. Målet är därför att arbetarna själva tar makten, vilket förutsätter, att staten såsom instrument för bourgeoisin försvinner och att den i st. representerar arbetarklassens intressen. Vad vi strävar efter är, att arbetarna själva utövar den verkliga makten med olika former av lokalstyre och en folkarmé. Hela det utländska kapitalet ska nationaliseras och alla banker, fabriker och latifundier tillhöra folket.

Kort sagt bildar vänsterns valmajoritet blott en buffert mellan klasserna i Chile. En vänsterregering med en statsapparat och ett exploateringssystem, som fortfarande förblir oförändrade på landsbygden och i städerna, innebär endast, att vänstern innehar olika poster i regeringen. Målet är således att kämpa för att arbetarna tar makten, vilket förr eller senare medför en väpnad konfrontation.

Vilken historisk betydelse har vänsterns valseger?

1. Först måste vi framhålla, att vad gäller valresultaten har inte vänstern vunnit någon större framgång, om man jämför detta års val med 1964:s (siffrorna har sjunkit från c:a 38 % till c:a 36 %). Den fjärde september hände det som vi trodde skulle vara oerhört svårt, dvs. vänstern fick majoritet i valet, av främst två orsaker: 1) Därför att den härskande klassen var splittrad på två kandidater och 2) därför att massorna nått betydligt större medvetande under de senaste tre åren.

2. Detta växande medvetande tyder på, att stora delar av folket redan strävar efter socialismen såsom samhällssystem och att dess allt större politiska mognad hjälper dem att motstå den kapitalistiska propaganda, som utövas under en valkampanj. Känslan av att segra och medvetandet om rätten att styra innebär oåterkalleligen ett steg framåt mot socialismen (tidigare var det bara en minoritet, som trodde på socialismen; de flesta lät sig luras av den gamla propagandan från Alessandri och Frei; så är det emellertid inte längre).

Valsegern inleder ett nytt historiskt skede för folket, även om U.P. går samman med den härskande klassen, och antingen konfrontationen skjuts på framtiden eller ej. Stora delar av folket har anslutit sig till kampen för socialismen. I den mån vi är säkra på, att de härskande inte frivilligt avstår från sina privilegier och vi således får uppleva en konfrontation klasserna emellan, har valframgången gjort denna laglig och oundviklig i arbetarnas ögon för att kunna ta makten.

3. På grundval av vad vi nu nämnt, tror vi således, att valsegern innebär en enorm framgång i folkets kamp för att ta makten, och objektivt sett gynnar valsegern den revolutionära vänstern i Chile.

4. För revolutionärerna ligger problematiken i dagens händelser i den kortsiktiga planeringen och i hur man praktiskt ska kunna påskynda utvecklingen. I början kommer massorna att förväxla den reformistiska vänsterregimen med den, där arbetarna själva utövar makten. De kommer inte att tro, att en konfrontation är möjlig, åtminstone inte så länge bourgeoisin fortsätter att pröva alla konstitutionella utvägar, och samverka mellan U.P. och de kristliga demokraterna ytligt sett inte ter sig så allvarlig som den i själva verket är. Därför kommer också den väpnade kampens strategi, vilken med rätt eller orätt givit vänstern sin profil, att ytligt sett te sig ooberättigad. Denna snedvridna bild kommer emellertid så småningom att försvinna, såsom nu håller på att ske, i den mån imperialismen och bourgeoisin fortsätter sina manövrar och själva U.P. ser sig nödsakade att avslöja motoffensiven från den härskande klassen. Vad mera är, i den mån vår organisation inte bedrev någon valpropaganda och inte heller nu är medlemmar av U.P. kommer vi, när det gäller den praktiskt-politiska anpassningen till skeendet, under en viss tid att löpa risken att verka olagliga och att isolera oss politiskt. Detta har inte haft någon allvarligare verkan med tanke på våra tidigare och nuvarande proklamationer till försvar för en valseger och med tanke på våra deklamationer inför massorna och i egenskap av organisation. Dessa proklamationer har reformisterna inte kunnat försätta ur spel. Så länge det gäller att försvara valsegern, och då det senare kommer att uppstå en samverkan klasserna emellan, kommer även detta problem att försvinna så småningom.

Allmän karakteristik av en eventuell U.P.-regering

1. Om U.P. bildar regering, kommer detta att ske på legal väg, vilket tvingar dem att acceptera den kapitalistiska statsapparaten. Åtminstone i början kommer varken strukturen eller de högre befälsbefattningarna inom armén att förändras nämnvärt. Detta gör, att de ständigt löper risken av en reaktionär militärkupp inför varje steg de tar. Av samma orsaker kommer de att befinna sig bland den förra regimens högre tjänstemän med den gamla strukturen kvar, vilket kommer att göra det svårt överhuvudtaget att regera. Vad mera är, de kommer att åta sig regeringsbildning inom det rådande kapitalistiska systemet, vilket kommer att kväva deras

beslut och planer i ett nätverk av byråkratiska och konstitutionella manipulationer såsom lagförslag underkastade parlamentariska beslut.

De möjligheter U.P. har att i grunden förändra den institutionella ramen genom ändringar i konstitutionen, folkomröstningar, upplösning av parlamentet etc. är begränsade just p.g.a. denna lagliga ram, inom vilken de måste hålla sig.

Som vi får se längre fram, är det just dessa begränsningar, som de kristliga demokraterna försöker förhandla om med U.P.

2. I motsats till det ovannämnda står det faktum, att Allende segrade i valet, tack vare den ökade medvetenheten hos massorna, som stod bakom honom.

När den första segeryran lagt sig blir U.P. tvungna att trots nämnda begränsningar tillgodose folkets krav så snart som möjligt. I annat fall blir en konfrontation oundviklig. Följaktligen kommer deras möjligheter att kontrollera massrörelsen att vara begränsade och endast existera för en kort tid.

3. Om U.P. verkligen vill försöka tillgodose arbetarnas krav, måste de drastiskt bryta de lagens fjättrar, som binder dem, de måste radikaliserat sin regering, ansluta sig till arbetar- och bonderörelsen och snart komma till en konfrontation med den härskande klassen. Om de däremot håller sig kvar inom den givna ramen, kommer de att tvingas till kompromisser och att ansluta sig till medelklassen och de reformvänliga borgerliga partierna, vilket på kortare eller längre sikt medför en konfrontation med massorna och att de då troligtvis störtas.

4. Såsom regeringsparti kommer U.P. även att möta en svår ekonomisk situation. Skulden till utlandet uppgår till över 2 000 milj. dollar, som till största delen motsvarar lån hos nordamerikanska kreditinstitut. Dessa kommer knappast att erbjuda Allende samma lättnader som åt Frei 1964 (då lyckades denne genom förhandlingar få uppskov med den utländska skulden).

U.P. kommer att möta ett land med låg ekonomisk tillväxttakt med en minskad industri-, jordbruks- och boskapsproduktion, med en inflation, som säkerligen överstiger 30 % i år, och med en avsevärd ökning av arbetslösheten. Med utgångspunkt från denna ekonomiska situation blir det inte lätt att lösa arbetarnas överhängande problem, eftersom det inte finns något lättillgängligt kapital (nationaliseringarna kan endast kallas så, när de är obegränsade och utan större gottgörelser) och då den härskande klassen med alla medel försöker minska produktionen (genom att t.ex. minska på arbetsskiften och sådden) och öka arbetslösheten.

Kan U.P:s program anammas om än passivt av det kapitalistiska systemet?

1. Denna analys görs på grundval av U.P:s officiella program och även på Allendes tal under och efter valkampanjen.

Till honom anses inte följande uttalanden höra, som tyder på snara kompromisser i programmet: Det uttalande, som Cademártori nyligen gjort i tre banker, den distinktion, som Labarca gjort mellan "den dålige företagaren" Yarur och "den gode företagaren" Hirmas, de distinktioner, som de radikala gjort mellan "stora" och "små monopol", det avtal, som Millas gjort med MADECOs ledning (Yarur och Hirmas är chefer för resp. textilfirmor med samma namn; MADECO=Manufactura de Cobre, kopparförädlingsindustri).

När man studerar de möjligheter som finns för att U.P:s ekonomiska program ska accepteras av den härskande klassen, bör man inte göra det teoretiskt (ur denna synvinkel har programmet visat sig praktiskt genomförbart i konkreta historiska situationer, såsom under NEP-perioden på 20-talet i Ryssland, på 50-talet i Kina etc., en modell, som pålades den dominerande klassen efter verkligt revolutionära processer). Man bör utgå ifrån den aktuella situationen i Chile. Den visar att, om man helt försöker genomföra U.P:s program, detta kommer att leda till en sammanstötning med de starka ekonomiska intressena, vilka knappast

kommer att stillatigande acceptera det.

Man bör också ha klart för sig, att grundproblemen inte bara uppstår genom den ena eller andra ekonomiska åtgärden, inte heller bara p.g.a. det berörda kapitalets omfattning utan även genom de politiska beslut och konsekvenser, som dessa ekonomiska åtgärder medför på nationell och internationell nivå (ägarerätt, möjligheten att expropriera utan gottgörelse till de nordamerikanska företagen, skapandet av ekonomiska block, t.ex. Havanna-Lima-Santiago-blocket gentemot "de stora" i Latinamerika, såsom Brasilien och Argentina etc.).

2. Den s.k. monopolindustrin har U.P. försäkrat att de ska nationalisera. Här ligger de mest vitala intressena och de viktigaste för den chilenska bourgeoisin. Det är till denna sektor, som de nordamerikanska investeringarna går, och i enlighet med de tendenser, som observerats i Chile och resten av Latinamerika, är det med hjälp av det nordamerikanska kapitalet som bourgeoisin tänker fortsätta att växa sig stark i sin strävan efter utländska marknader genom att skapa marknader inom Latinamerika och inom det egna landet. Om den härskande klassen åtminstone passivt skulle acceptera nationaliseringar inom denna sektor, hur stor eller i vilken form gottgörelsen än är, skulle det betyda ett ekonomiskt och historiskt självmord för bourgeoisin och det imperialistiska maktsystemet; detta tror vi inte är möjligt utan blodsutgjutelse.

Bankerna i Chile utgör också de viktigaste tillgångarna för bourgeoisin och imperialismen och innebär den högsta graden av utveckling för kapitalismen. Deras raffinerade distribution av krediter och de vinster, som fås på administrationen av dessa är av sådan omfattning, att borgarklassen inte frivilligt avstår. Även om de små köpmännen, jordbrukarna och affärsföretagarna anser, att staten borde fördela krediterna jämnt, skulle en banknationalisering frångå bourgeoisin en viktig roll och skada mäktiga intressen.

3. Vi tror alltså, att om U.P. föresätter sig att genomföra sitt program, kommer detta att leda till en konfrontation mellan klasserna, som med säkerhet blir våldsam, vilken form den än antar. Naturligtvis kommer utvecklingen att bli annorlunda, om U.P. begränsar sig till att expropriera några jordegendomar för att stimulera industrialiseringen i jordbruket och införliva lantbefolkningen med den inhemska konsumtionsmarknaden; eller om de nationaliserar kopparn och erbjuder en för USA godtagbar gottgörelse och tillåter det nordamerikanska kapitalet att nyinvesteras i manufakturindustrin; eller om de till 100 % nationaliserar några få banker och några få stora industrier och därigenom lovar, att andra ska få växa, eller till och med tillåter, att kapitalet flyttas från de förra till de senare. Detta skulle betyda en kompromiss av programmet och att de höll fast vid det imperialistiska maktsystemet, dvs. den mest utvecklade formen av det kapitalistiska systemet!

Med sitt propagandistiska framträdande skulle de, om inte den härskande klassen slår ner dem innan dess, för en kort tid kunna ge sken av en "folkregering", men på längre sikt skulle det leda till en konfrontation med de otillfredsställda massorna.

Vår strategi och valpolitik

Har vi grundligen ifrågasatt vår organisations strategi?

1. På den kongress 1965, där vi bildade vår organisation, förfäktade vi idén, att arbetarna blott kunde ta makten genom väpnad kamp. Vi visste, att socialismen endast kunde nås genom att skada de mäktiga intressena, att det i varje land fanns de, som var beskyddade av den kapitalistiska statsapparaten och att makthavarna inte skulle tveka att tillgripa våld för att försvara sina privilegier. De historiska erfarenheterna hade visat oss, att, om man ersatte ett ekonomiskt system med ett annat, dvs. bytte ut den härskande klassen mot den exploaterade, det endast var möjligt med hjälp av det revolutionära våldet. Vi förkastade inte möjligheten, att, när det kapitalistiska världssystemet låg i dödsryckningar och socialismen dominerade, på nästan hela jordklotet, systemet föll som en mogen frukt i några länder. Men det var och är ett

klart faktum, att den aktuella internationella situationen är långt därifrån. Tvärtom gynnar det faktum, att de internationella styrkorna går samman, taktiskt imperialismen, som fortfarande är oerhört mäktig. Även om denna, när det gäller Indokinakriget gått tillbaka, och den koloniala revolutionen gått snabbt framåt, så har styrkeförhållandena, såsom de tedde sig 1965, inte nämnvärt ändrats under de sista åren.

Samma år fastslog vi också, att den väpnade kampens strategi skulle ta sig uttryck i ett utdraget och irreguljärt krig, och att det inte skulle ske genom en revolt eller folkresning, som på några få timmar skulle ge arbetarna makten.

Den enda möjliga formen för en framgångsrik konfrontation med den härskande klassen vore alltså ett irreguljärt krig, vilket under sin politiska och militära utveckling försvagade denna och förstärkte revolutionärerna.

Vi tror, att allt detta fortfarande är giltigt beträffande den definitiva och strategiska form, som kampen om makten kommer att anta, hur dess början än kommer att se ut (folkresning, inbördeskrig osv.).

2. 1967 bekräftades de riktlinjer som vi uppdragit 1965. Vi fördjupade oss i studiet av hur det revolutionära kriget i Chile kunde tänkas se ut, dess utdragna, irreguljära och politiska karaktär och nödvändigheten av att det utvecklades såväl på landsbygden som i städerna. Från de tidigare helt abstrakta formerna försökte vi utveckla strategin i enlighet med Chiles specifika förhållanden: Den parlamentariska idiosynkrasin, medelklassens utveckling, det faktum att massmobiliseringen existerar på hög nivå, den ideologiska utvecklingen, landets sociala och ekonomiska struktur och historiska fakta. Vi försökte även finna organiska former, som inom ramen för sina agitatoriska uppgifter skulle förena det rent politiska arbetet med den väpnade kampens strategi. Trots ev. tidigare överskattning av lantgerillans roll på initialstadiet tror vi, att det revolutionära krigets karaktär i allt väsentligt fortfarande kommer att äga sin giltighet.

3. I de diskussioner och utläggningar, som fördes under 1969, befastes och fördjupades de tidigare strategiska riktlinjerna, troligen i en något brådmogen form vad beträffar de taktiska och geografiska aspekterna på det framtida gerillakriget. Det viktigaste tillskottet det året bestod i att anpassa strategin till det sociala och politiska skeendet just då i Chile. Det gällde att införa etappen med direkta aktioner för att skapa de nödvändiga förutsättningarna för att börja ett klasskrig. Karakteriseringen av den etappen, dess mål och de olika former, som måste antas, var av oerhörd betydelse vid nämnda anpassning och tillät oss att utarbeta politiska och organiska uppgifter, som stod i överensstämmelse med den aktuella situationen i Chile. Det var också 1969, som vår organisation insåg och löste de problem, som rörde skilda tendenser inom organisationen och de, som rörde de olika revolutionärernas uppgifter, och insåg nödvändigheten av att utveckla en organisk strategi av politiskt-militärt slag. Men i praktiken hindrade oss vår handlingssvaghet och vårt ringa inflytande hos folket från att direkt utföra massaktioner. Följaktligen var det bildligt sett exproprieringen av banker, som gav oss vår markanta profil. Vi tror även, att det ovannämnda fortfarande gäller, så länge som klasskampen förblir på det nuvarande stadiet.

4. 1970 gjorde erfarenheten från ”26 januari” (=jordområde ockuperat av lantarbetare), att massorna gemensamt reste sig med sina krav och under nya organisationsformer på de mest radikaliserade och explosiva fronterna. Detta var en kampform, som vår organisation skulle utveckla varhelst och närhelst det var möjligt.

De enorma gatudemonstrationerna under de senaste tre åren och det faktum, att vi förutsåg, att detta var en av de kampformer, som skulle komma att användas under valkampanjen, gjorde också att folket krävde, att gatudemonstrationerna borde accepteras. Med utgångspunkt från detta började vi söka former för en organisk anpassning, som i viss mån tog upp aspekter från den tidigare förda politiken, vilken på senare tid underskattats. Båda kampformerna har lika

stor betydelse idag.

5. Kort sagt kommer enligt vår strategi erövringen av makten att ske genom väpnad kamp, vilken främst uttrycks genom det framtida irreguljära och utdragna gerillakriget på landsbygden och i städerna. De kampformer, som gäller i dagens situation är direkta aktioner, allmän mobilisering och massdemonstrationer av olika omfattning.

Så länge det kapitalistiska systemet fortsätter att tillhöra en objektiv verklighet i Chile, så länge inte styrkeförhållandena väsentligen ändras, så länge det finns antikapitalistiska krav från massorna, så länge det existerar explosiva sociala sektorer och så länge det förekommer enorma gatudemonstrationer, kommer vår strategi i det väsentliga att gälla i fortsättningen.

6. U.P. ifrågasätter inte den väpnade kampens strategi utan påvisar tvärtom nödvändigheten därav mer än någonsin. Som vi tidigare sett har konfrontationen endast blivit uppskjuten, och när den sker, kommer den att vara mera legitim än någonsin och omfatta hela folket. De förutsedda skilda former, som den kan komma att ha i början, gör politiska och organiska anpassningar nödvändiga. Detta kan då möjliggöra ett större deltagande i början (mera utbredd propaganda, påtryckningar och agitation bland massorna, strategiska skisser för stora kontingenter av folket etc.), men som aldrig förr blir det nödvändigt att förbereda folket för själva kriget.

Den direkta aktionen som propagandaform måste till sitt innehåll och vad gäller lämpliga tidpunkter anpassas till det stadium, som klasskampen befinner sig på inom varje folkfront. Kanske bör den närmast begränsa sig till aktioner, som avslöjar högerkonspirationer och till expropriering av det kapital, som de reaktionära försöker föra ut ur landet, förutom till aktioner för att bl.a. tillskansa sig propagandaapparaten.

I den mån vi föresätter oss att påskynda genomförandet av programmet, måste massmobiliseringen ha framskridit så långt som möjligt. Gatudemonstrationerna måste underordnas folkfrontens politiska kamp och förberedas för en ev. konfrontation med reaktionärerna och mobiliseras för de uppgifter, som försvaret av valsegern för med sig, för den händelse denna skulle hotas.

Har vår politik gentemot presidentvalet varit felaktig med tanke på U.P:s valseger?

1. När vi i maj i år bestämde vår position inför presidentvalet, förfäktade vi åsikten, att den väsentligaste faktor, som påverkat det politiska skeendet under de senaste tre åren, var de ökade sociala mobiliseringarna, och att dessa skulle fortsätta sin utveckling under 1970 och vara den viktigaste politiska händelsen då. Vi ansåg också, att presidentvalet skulle sättas in i ramen för dåvarande sociala situation, och att det endast skulle vara ett partiellt och formellt uttryck för en djupare process, på institutionellt och legalt plan. Därför skulle vi inte komma att ha några valaktiviteter utan sätta in alla våra krafter på att med revolutionära metoder uppmuntra massorna att hålla på sina konkreta krav. Vi skulle även komma att genomföra direkta aktioner förknippade med dessa mobiliseringar. Så gjorde vi i byn "26 januari" genom att dela ut konfiskerade pengar, i de direkta aktionerna i Helvetia, i mobiliseringarna i Polycrón, Sigdo Kopers, Muebles Roma, bland arbetarna i kolgruvan Carbón och textilarbetarna på Tomé-fabriken. Samma sak gjorde vi bland de slumnevånare, som ockuperat sju jordområden i Santiago, bland dem i Concepción, Coronel, Chillán och Los Angeles och bland den mobiliserade bybefolkningen i Melipella och Colchagua, bland de mapuche-indianer, som ockuperat jord i Cautín, bland gymnasister och studenter i hela landet, bland demonstranterna den 8 juli osv. Allt detta resulterade i en enorm organisk utveckling, en förstärkning av vår operativa kapacitet och ett inflytande över massorna, som hittills ingen annan revolutionär vänsterorganisation haft.

2. I maj månad fastslog vi även de svagheter, som enligt vår åsikt U.P. hade. Vi vägrade, att ansluta oss till denna politiska front p.g.a. dess rent valopportunistiska karaktär, dess hetero-

gena sociala sammansättning och för att ett parti som det radikala fanns med, vilket enligt vår mening till stor del fortsätter att representera borgerliga intressen, och som historiskt sett borde värna om lagen till demokratins försvar. Den vacklande hållning vad beträffar genomförandet av programmet och den benägenhet att kompromissa, som idag visar sig hos U.P., anser vi bekräfta våra tidigare bedömningar. Vi är säkra på att med den kurs, som U.P. tar, kommer de borgerliga sektorerna alltid att utöva ett negativt inflytande, som blott leder till kompromisser.

3. När vi skiljer mellan Alessandris och Tomics kandidaturer å ena sidan och Allendes å den andra, måste vi erkänna, att Allende var arbetarnas representant medan de övriga två representerade den härskande klassen. Sålunda avvisade vi kategoriskt Alessandri och Tomic, tog inte heller öppet avstånd från U.P., uppmanade inte folket att avstå från att rösta men satte istället in hela vår spirande militära apparat i kampen mot all tänkbar konspiration från höger och till försvar för en eventuell vänsterseger.

4. I maj månad trodde vi knappast på någon valseger för vänstern, även om vi inte avvisade möjligheten, då vi antog, att den härskande klassen skulle se sig nödsakad att dra tillbaka en av sina kandidater och politiskt ena sig inför valet. Vi tror, att våra bedömningar då var riktiga. I augusti sade vi i ett officiellt manifest: "Vänsterkandidaturen har vuxit och herrefolket går mot ett val, som är delat mellan Alessandri och Tomic; detta ger allendisterna chansen att få majoritet." Vi anser, att med tanke på den lilla vinstmarginalen för U.P. ingenting kunde fastslås med större eftertryck, sålunda anser vi, att även vår uppskattning av situationen i augusti var riktig.

5. Vi tycker, att vår politik inför presidentvalet i det väsentliga var riktig. Vad vi förutsåg före presidentvalet stämde t.o.m. ganska väl överens med vad som verkligen hände. Vad vi däremot felbedömde och övervärderade var den taktiska politiska styrkan, med vilken högern skulle möta vänsterns valseger. Vi övervärderade även U.P:s förmåga till taktiska manövrar ifall de segrade. Detta gjorde, att vi koncentrerade våra diskussioner och utförde våra aktioner antingen på basis av ett valnederlag för U.P. och en senare omgruppering av vänstern (något som var viktigt att förutse och som gjorde, att vi tog kontakt med andra revolutionära organisationer och grupper inom den traditionella vänstern, en oerhört positiv sak för den aktuella situationen), eller på basis av en valseger för U.P. tätt följd av en reaktionär offensiv, som snart skulle påskynda en klasskonfrontation, och inte förutse möjligheten av att U.P. kunde få regeringsmajoritet (vilket, även om det vore otillräckligt som förutsägelse, tillät en organisk och politisk utveckling av uppgifter till försvar för valsegern, något som hittills givits prioritet i den nationella situationen och kommer att ges under ytterligare någon tid).

Det var således allt detta, som i början skapade förvirring bland våra yngsta revolutionärer och våra perifera anhängare.

Den nuvarande politiska situationen och dess perspektiv

De härskande klassernas politiska och taktiska svaghet

1. De härskande klasserna gick ut i presidentvalet med två kandidater, men när vänstern vann valet kom högern till en början i ett förvirrat läge med sina politiska representanter utslagna och tvingade till reträtt.

De ledare som ställde upp i valkampanjen misslyckades och förlorade all sin prestige, det politiska klimat som rådde var en Fair Play-anda och de enda politiska paroller som återstod för dem att föra fram för att gå emot vänsterns valseger var att de måste värna om minoritetens rätt att på ett i högsta grad utmanande sätt försvara de egna privilegierna, något som absolut inte var politiskt välbetänkt. Eftersom de härskande klasserna är politiskt splittrade och står utan något politiskt program med minsta sken av legitimitet har de i det allmänna, politiska Fair Play-klimatet i första omgången tvingats till reträtt.

2. Dessutom har de kristliga demokraterna, som politiskt representerade högern under den senaste presidentperioden, efter valnederlaget förlorat sin ställning som ett instrument för denna. Fångade i sina politiska manövrer genom Tomics högröstade populism kunde de omöjligt öppet stödja "gubbväldet" som de hade attackerat så hårt under valkampanjen. På detta sätt fastnade de kristliga demokraterna i sina egna utspel (Frei mot Tomic, en "radikaliserad" unghöger) och i småskurna gruppintressen på kortare och längre sikt.

3. Armén, som är den traditionella reservstyrkan för de härskande klasserna både i Chile och i världen i övrigt som en sista trumf att spela ut när deras intressen är hotade, fann det denna gång mycket svårt att ingripa i skeendet.

Det stora övertrampet av general Viaux och hans officerare förra året ifrågasatte ordergivningen och bröt ner en stor del av den militära hierarkin och disciplinen och politiserade i viss mån underofficerare, underbefäl och manskap, så att många av dem nu inte är beredda att blint lyda order som skulle innebära ett brott mot traditionen, att militären inte blandar sig i politiken, utan att först pröva besluten i enlighet med den egna inställningen. Utan ett politiskt lämpligt klimat och utan åtminstone ytligt sett välgrundade paroller blir det svårt att få med sig militären i en statskupp.

UPs inställning

1. Det måste fastslås att även om det ingår partier som representerar olika klassintressen i UP (radikalpartiet, API) består folkfronten huvudsakligen av reformistiska vänsterpartier (socialistpartiet, kommunistpartiet). UPs samhällsbas är varierande, men utgörs till största delen av arbetare, bönder och sluminneväanare.

Dessutom utarbetades den politiska allians som möjliggjorde bildandet av UP först och främst med syfte på valkampanjen och i en kombination av de krafter som gynnade de traditionella vänsterpartierna. Efter 4:e september har den interna kampen om riktningen för den fortsatta utvecklingen förts vidare och koncentrerats till två huvudkrafter: kommunistpartiet och radikalpartiet. Man kan också räkna med att den relativa betydelsen av partier som radikalpartiet, API och socialdemokratiska partiet kommer att öka i framtiden, dels därför att de är "garanter för demokratin", dels också vid tillsättandet av regeringsposter när riktlinjerna för UPs politiska program ska utarbetas, om UP kommer i regeringsställning.

2. UP baserar sig, i enlighet med de villkor i utvecklingen som gör det möjligt att uppnå makten, på valmajoriteten, vilket ger den legalitetsstöd "inom ramen för Chiles demokratiska traditioner", och på det politiska Fair Play-klimatet och på den taktiska svagheten hos högern, på de organiserade massrörelserna och de spridda massupplutningar som UP hittills har åstadkommit. UP har ingen militärstyrka av betydelse på sin sida, inte ens delar av armén eller några paramilitära organisationer.

Detta gör att UPs möjligheter att mobilisera den nödvändiga styrkan för att försvara sin rätt att regera på acceptabla villkor är mycket små. Läget var annorlunda t.ex. vid den kubanska revolutionen, som hade en rebellarmé och massorna odelat bakom sig, t.o.m. i Peru är det annorlunda, då de kan räkna med armén.

3. Sammanställningen av de politiska och sociala krafterna inom UP och frontens svaghet i regeringsställning gör det nödvändigt att välja mellan två möjliga vägar: antingen acceptera att systemet genom förhandlingar och påtryckningar påverkar den förda politiken, dvs. en kompromisslinje och en "bindning" av den framtida regeringen, eller effektivt mobilisera massorna och därmed kräva rätten att regera och att genomdriva de egna villkoren.

Efter vad vi kan se av kommunistpartiets och radikalpartiets uttalanden och deras acceptering av förhandlingar med de kristliga demokraterna förefaller det som om "bindnings"-linjen och kompromisserna dominerar tänkandet. Trots detta, dvs. utanför alla teorier, måste vi analysera presidentkandidatens offentliga och klart uttalade ståndpunkt till

UPs programåtgärder (bankernas och monopolindustriernas förstatligande, upprop till massmobilisering för försvar av valsegern) som inte kan anses vara passiv (uppmaningen att ockupera de fabriker och jordegendomar som missköts) och vår egen hållning måste grundas på sådana objektiva fakta som klarlägger kompromisspolitiken.

4. På grund av högerens taktiska svaghet och UPs kompromissattityd kan vi anta att det för närvarande mest troliga är att UP kommer i regeringsställning, troligen utan någon konfrontation innan dess.

Framtidsutsikter: motståndet kommer förr eller senare att hårdna

1. Vi anser att det är tydligt att det idag existerar ett tomrum vid makten i landet. UP vill komma i regeringsställning samtidigt som man lämnar garantier av alla slag och bereder väg för en kompromisspolitik, högern är politiskt på tillbakagång och utövar påtryckningar och omgrupperar sig i sökandet efter en möjlig strategi, de kristliga demokraterna som lidit valnederlag ägnar sig åt förhandlingar i avsikt att ”binda” UP och de hoppas att framstå som ett framtida populistiskt alternativ, regeringen vacklar än åt det ena, än åt det andra hållet och är också snärjd, även om den ännu framstår som den starkaste faktorn, armén är för ögonblicket neutraliserad och intar en obestämd hållning. Man skulle kunna säga att ”ingen har makten i Chile” efter den 4:e september.

2. Vid analysen av de möjliga framtidsperspektiven måste vi börja med att fastslå den enorma skillnaden mellan en temporär reträtt på det politiska planet och ett strategiskt nederlag för de härskande klasserna, något som långtifrån har inträffat.

Den kapitalistiska statens militärapparat och byråkrati är intakta, dess mäktiga ekonomiska intressen och hela den juridiska strukturen i systemet inte bara fungerar, utan accepteras också av UP, imperialismen har inte kringkurits, utan står stark och mäktig i avvaktande och dess representanter, länder som Argentina, är också på pass.

3. Samtidigt är, som vi har sett, UP idag inte tillräckligt stark och dess kompromissvilja är de härskande klasserna medvetna om. Även om mobiliserandet av massorna har ökat under de senaste tre åren och det är ett faktum att valsegern ytterligare har radikaliserat massornas krav, har uppsvinget i mobiliseringen av massorna ännu inte lett till ett före uppror-stadium bland arbetare och bönder (trots det farliga i alla jämförelser utanför väl definierade, historiskt givna ramar, kan man dra sig till minnes att i Spanien 1936 då Azaña stod som segrare och som kandidat för Folkfronten, hade arbetare och bönder redan igångsatt ockupation av fabriker och jordegendomar, och i ett par städer hade redan en beväpnad folkmilis börjat uppstå).

4. De härskande klasserna som idag politiskt är på reträtt låter sig inte besegras. Tvärtom prövar deras olika organisationer samtidigt skilda strategier som ska möjliggöra för dem att på kortare och på längre sikt behålla sin makt och sin rikedom, som idag verkligen är hotade.

De överger inte den lagliga vägen och har ännu några avgörande trumfkort på hand. De fortsätter i sina försök att ändra valresultatet i röstsammanräkningsnämnderna och ger inte upp hoppet att kunna förhindra Allendes tillsättande den 24:e oktober vid kongressens plenum (kampparoller från El Mercurio till de kristna demokraterna, från La Segunda och från de ultrareaktionära alessandrista-grupperna, etc.). Antagligen kommer de att misslyckas med detta, men det är ett användbart påtryckningsmedel för dem som vill förhandla om sina röster med UP.

De kristliga demokraterna vill t.ex. låta Allende ta makten, men ”tämjd” och på bestämda villkor. De kristliga demokraterna kräver bl.a. att de högsta befälhavarna inom armén ska få sitta kvar, och att officerare och manskap inte ska ha rösträtt, att full juridisk legalitet följs vid genomförandet av UPs program, att armén får stå som garant och övervakare att överenskomsterna efterlevs. De kristliga demokraterna vet att man därmed har minskat UPs möjligheter till nästan ingenting och att det snärjer UP i en härva av juridiska problem och att

ett ständigt hot om en reaktionär militärkupp kvarstår, vilket alltsammans syftar till att förhindra UP att lösa de grundläggande problemen, så att den förenade fronten kommer att förlora i prestige inför massorna (förhandlingarna med de kristliga demokraterna, ledarartikel i La Tarde med exemplet Finland under 40-talet, och t.o.m. artiklar i El Mercurio och Estadio Chiles erkännande av förhandlingar för "fäderneslandet och friheten", Dungandeklarationerna, etc.). Detta gör det troligt att UP går med på förhandlingar, åtminstone har UP ännu inte tillbakavisat varken andemeningen eller innehållet i dessa, och de har setts som lagliga och man har t.o.m. givit sitt bifall (socialistpartiets tystnad, applåder från El Siglo, en artikel i Mercurio där "militären" framstår som språkrör för idén att inte kräva rösträtt för armén och t.o.m. att se det som något skadligt, etc.).

Samtidigt låter de härskande klasserna några sektorer gå fram med en annan strategi, antingen på kort sikt utöva påtryckningar och hålla tillbaka UP eller förbereda en mera långsiktig strategi. Det uppstår högerextremistiska grupper med attentatsplaner mot Allende personligen och öppen provokation mot UP (Viauxgruppen, m.fl.), det bildas nya politiska högerpartier med nya ledare som på lång sikt fungerar som en bas för en kommande militärkupp och som närmast politiskt försöker åstadkomma ekonomiska sabotageaktioner, finanskaos, produktionstillbakagång och ökad arbetslöshet och på kort sikt tjänar som påtryckningsfaktorer vid de förhandlingar som de kristliga demokraterna för. Det mest kända av dessa partier är "Patria y Libertad", som leds av Pablo Rodriguez, som redan har framträtt offentligt och inte har tvekat att direkt uppmana till inbördeskrig, och som i en tidigare intervju i El Mercurio har försökt få finanskaosplanen och övriga taktiska ekonomiska utspel godkända av företagargrupperna.

USAs State Department som hittills avvaktat under tystnad började också ge uttryck för sin mening på olika sätt. Först var det New York Times som ville ha en militärkupp, därefter Associated Press som upptäckte två åsiktsriktningar i frågan i USA, den "hårda" och den "mjuka" linjens män, etc. Men samtidigt har amerikanerna försäkrat om sin hållning av icke-intervenering i Chile i många tidningar och genom USAs ambassadör i Chile, som tillade i en antydan att Allende "inte hade någon erfarenhet som regeringschef".

5. I korthet kan detta sammanfattas som följer:

a) på grund av högerens taktiska reträtt kan man anta att Allende kommer att installeras utan att det ännu har kommit till en öppen konfrontation. Detta antagande stärks dessutom av den kompromissvilja som UP för närvarande visar.

b) Men man kan inte bortse från att omständigheterna som är svåra att förutse kan framkalla en öppen konfliktsituation innan Allendes installation (attentat mot Allende, högerextremistiska sammansvärjningar, det internationella läget).

c) Att de borgerligas och imperialisternas huvudstrategi består i att låta Allende installeras, ge honom ett par månader i regeringsställning, snärja honom i härvan av juridiska formaliteter och med hjälp av armén se till att lagarna förblir oförändrade och hålla UP inför det ständiga hotet av en reaktionär militärkupp och hindra honom både att genomföra sitt basprogram och att lösa de omedelbara problem som massorna har förhoppningar att han ska lösa. Att samtidigt åstadkomma en tillbakagång av industri- och jordbruksproduktionen, stoppa förhandlingarna om statsskulden till utlandet, skapa ett finansiellt kaos och driva upp inflationen och arbetslösheten. På detta sätt skulle en UP-regering förlora sin prestige och med hjälp av de högerpartier som under tiden har framkommit och de högerextremistiska konspirationsgrupperna lyckas påverka armén att "rädda fäderneslandet", hindra anarkin och störta Allende under för de borgerliga och imperialisterna politiskt mera gynnsamma omständigheter. Yttre påtryckningar skulle tillkomma (USA, Argentina). UP skulle alltså bara kunna agera med någon verkan inom jordbrukssektorn och koppargruvindustrin och vända sig mot några få industri- och finansgrupper. En sådan politik har ur de härskande klassernas

synpunkt fördelen att den ger dem tid att omgruppera sina styrkor och åstadkomma ett gynnsamt politiskt klimat och framför allt att historiskt lyckas kompromettera ”vänsterns” politiska öppning i Chile och i Latinamerika, i motsats till den traditionella vänstern som för fram valsegern som en milstolpe i Chiles och Latinamerikas historia.

d) Även om i överensstämmande med de fakta vi idag klart kan se det första alternativet tycks vara det mest troliga, kan vi inte bortse från att politiska och ekonomiska åtgärder som i sig själva inte är radikala eller revolutionära kan leda till ett påskyndande av en reaktionär och imperialistisk motoffensiv, som samtidigt med att massorna mobiliseras tvingar UPs regering att söka stöd av arbetar- och bonderörelsen och därigenom radikaliserar vilket skulle påskynda en öppen konfrontation. Vi kan inte bortse från denna möjlighet, vi skulle i så fall riskera att isolera oss från en fundamental social och politisk utvecklingsprocess (liksom de kubanska trotskisterna, när Fidel Castro talade om en mänsklig kapitalism, respekt för grundlagarna, etc. och som det ännu är fallet med den förvirrade revolutionära vänstern i Peru).

6. *Vi måste objektivt studera processen utan några opportunistiska hänsyn, med socialismen som enda mål och utan någon låsning och med öppenhet och till fullo förstå att våra möjligheter att stödja eller gå emot UP-regeringens handlande inte får gå via opportunistiska utvikningar från vår sida, i den mån vi har klart för oss våra mål och vägen att nå dem via UP, som i sin tur kan närma sig eller avlägsna sig från vår målsättning och vår väg.*

Om vi å ena sidan genom att ingå i UPs utvecklingsprocess riskerar att bidra till att begrava socialismens frammarsch i Chile och Latinamerika i ett misslyckande på grund av långsamheten och kompromissvilligheten i UP-arbetet, kunde å andra sidan ett öppet och blint motstånd komma att göra oss isolerade från en utveckling som kan vara början till socialismen. Vi försöker inte nå fram till en politisk medelväg, vi har skiljt mellan det vi anser vara det mest troliga och det vi anser vara det minst troliga, längre fram ska vi se att problemet löser sig genom en objektiv granskning av händelseförloppet i den konkreta politiska situationen genom tillkomsten av konkreta målsättningar där vi inte kan ta miste.

De borgerligas strategi efter de senaste händelserna

1. Industriförbundet har utan att tillskriva företagen något ansvar för utvecklingen jämfört situationen andra veckan i september med andra veckan i augusti och drar skrämmande slutsatser, som röjer dess framtida strategi och som tydligen väntas bredda bilden av ekonomiskt kaos för närvarande.

Man påstår att den reella försäljningen inom fabriksindustrin har sjunkit med 61 %, att industriproduktionen gick ner med 9 % och att bara 41 % av företagen tänker bibehålla den nuvarande produktionsnivån. Man påstår vidare att av de 20 % av företagen som har planerat en produktionsökning för augusti har 71 % beslutat nedlägga dessa planer på obestämd tid. Vidare att de företag som redan har beslutat att minska sin produktion och andra som ser detta som något troligt för egen del, finner det svårt att bibehålla den nuvarande sysselsättningen under en längre period. Att bara 30 % av företagen tror att de under september kan klara av sina löne- och skatteutgifter.

2. Igår sände regeringen i radio sin rapport om den ekonomiska situationen där man jämför situationen under 1970 fram till den 31 augusti med situationen efter den 4 september. Naturligtvis försöker regeringen genom att rapporten sammanfaller i tiden med förhandlingarna mellan de kristliga demokraterna och UP och genom att den föredras strax före dessas partikongress, som slutgiltigt ska avgöra om partiets hållning, pressa på till förmån för Freis politik att inte erkänna Allende.

Zaldivar sade att fram till den 14 september hade inlåningsnivån till bankerna sjunkit med 920 miljoner escudos och att på sparlånesidan hade uttagen uppgått till 340 miljoner escudos. Att Chiles riksbank därför måste ut med 340 miljoner escudos, så att sedelreserven sjönk från 800

miljoner escudos till 220 miljoner escudos. Att det efter valet skedde en stor nedgång i efterfrågan, särskilt av kapitalvaror (däremot inte av konsumtionsvaror utom textil-, konfektions- och skoindustrin som gick ner med 30 %). Kapitalvaruefterfrågan gick tillbaka med mellan 50 och 80 % och bilindustrins försäljningssiffror från 650 bilar i veckan till 180.

Ministern sade vidare att det har uppstått totalt stopp för den privata byggnationen (60 % av investeringarna i byggsektorn med över 40 000 anställda). Att arbetslösheten ökat, särskilt på grund av minskad efterfrågan på service-arbeten. Att dessutom kapitalinflödet till landet har avstannat efter den 4:e september.

Ministern omtalade även att hela denna "krissituation" delvis bemötts genom en betydande ökning av sedelutgivningen också sett över en längre tidsperiod, vilket naturligtvis så småningom kommer att leda till ett starkt inflationstryck som kommer att ytterligare öka den nuvarande inflationen (redan levnadskostnadsindex för augusti gick upp med 29,5 %).

3. I det nyligen offentliggjorda "Garantimanifestet" från det kristligt-demokratiska partiet bekräftas vad vi tidigare har sagt. Däri poängteras återigen att 2 miljoner chilener inte röstade på Allende och att man kräver att "myndighet" ska utövas bara av kompetenta organ underställda statsmakterna, "inom ramen för statens författning och lagar", man motsätter sig inte en "modernisering av myndigheternas organisation", men man insisterar på att detta måste ske genom "nödvändiga författningsändringar". Man kräver också att "organisation och maktordning inom armén och polisen respekteras, liksom dessa organs rekryteringsmetoder, fordringar och gällande disciplinära normer". Dessutom försvarar man bibehållandet av privatundervisningen och kräver skydd för de monopol som äger massmedia. Ännu har inte UPs svar på detta manifest tillkännagivits, men det blir säkert positivt.

En allmän sammanfattning av det politiska dagsläget

Innan vi fastställer vår politik inför det politiska dagsläget och redogör för vår målsättning vill vi sammanfatta något av den tidigare analysen av den politiska situationen i landet efter septembervalen, för att underlätta förståelsen av vårt program.

1. Då det i Chile har skett ett uppsving för klasskampen finns det inte utrymme för populistiska regeringar att överleva längre perioder under det att viktiga delar av bourgeoisin kan ingå allians med dem samtidigt som de populistiska regimerna utvecklar en antiimperialistisk politik på lång sikt.
2. Imperialismen håller i detta ögonblick på att hårdna i sin politik mot vänsterreformistiska regeringar i Latinamerika och världen och det finns ingenting som hindrar dess agerande och hejdar den. Närmast kommer imperialismen, om inte UP gör betydande kompromisser, att utveckla en interventionspolitik i Chile som kan ta olika former.
3. Det är inte första gången som revolutionärer i världen står mot vänsterreformistiska regeringar. Den historiska erfarenheten visar att sådana regeringar om de inte radikaliseras och tar upp klasskampen slutligen dukar under i klasstriderna. Erfarenheterna för närvarande bekräftar den gamle franske revolutionären Saint Justs tes att "den som bara gör en halv revolution, gräver därmed sin egen grav".
4. Valmajoriteten ger bara en teoretisk rätt åt vänstern att forma regeringen, något som när det sker med den kapitalistiska statsapparaten och klasstrukturen intakta enbart betyder besättandet av offentliga poster med vänsterfolk. Målet ska vara arbetarklassens erövrande av makten och detta medför klasstrider närhelst vitala intressen berörs.
5. Vänsterns valseger innebär ett stort steg framåt i arbetarklassens kamp, och bidrar till att nya massor dras med i kampen för socialism och garanterar rättmätigheten och massbasen för framtida samhällsstrider. Därför är segern främjande för revolutionens fortsättning och därmed också främjande för den revolutionära vänstern. Den största svårigheten ligger i det

ytliga betraktelsesättet om icke-nödvändigheten av väpnad kamp och faran för att de revolutionära 216

6. När UP övertar regeringsmakten sker det med den kapitalistiska statsapparaten intakt, dvs. den traditionella armén intakt, den byråkratiska apparaten och gällande lag intakt, vilket innebär ständig risk för en reaktionär militärkupp och svårigheter att över huvud taget regera och möjligheten att gå under i en härva av legala problem, vilket är just vad de kristliga demokraterna försöker åstadkomma. Samtidigt beror UPs seger på det större perspektivet och mognaden i massornas strävan, som de kommer att försöka uppnå, och detta i sin tur kommer att splittra UP på två vägar: antingen att kompromissa och därefter gå emot massorna eller också radikaliseras och gå emot de härskande klasserna.

7. Visserligen skiljer sig UPs program från vårt eget, men eftersom det syftar till att bekämpa grundläggande företeelser i det kapitalistiska systemet och där skada starka intressen kommer det om det verkställs, att utlösa en imperialistisk och borgerlig motoffensiv, som tillsammans med de krafter som frigörs på massornas nivå får till resultat en radikaliserings-process; därför ska vi driva på genomförandet av de åtgärder som föreslagits i UP-programmet.

8. Vår strategi i den väpnade kampen för erövrandet av regeringsmakten är idag giltigare än någonsin, eftersom striden bara har skjutits upp. Den irreguljära och förlängda striden blir den definitivt gällande kampformen sedan regeringsmakten har nåtts, efter de olika kampformer som uppstår i själva valsegern. Direktaktioner, mobilisering av massorna och deltagande i gatudemonstrationer fortsätter att gälla och måste ges ett riktigt innehåll, form och anpassning till den dagsaktuella politiska situationen.

9. Vår valpolitik var i grunden riktig, även om vi undervärderade UPs möjligheter att klara sig igenom, och det politiskt-taktiskt svaga läge som de härskande klasserna kunde hamna i vid en valseger för vänstern, därför koncentrerade vi oss på att dra upp politiska riktlinjer för dels ett eventuellt valnederlag för UP, dels för hur vi vid en valseger skulle kunna stå emot en omedelbar aggression. Trots detta litade Allende-folket på oss, det möjliggjorde för oss att utveckla en politik för valsegerns försvar och för påtryckningar för genomförandet av UP-programmet och för kampen mot en kompromisspolitik.

10. Efter valnederlaget gick de härskande klasserna politiskt tillbaka. Utan ledarskap, utan politiska paroller med minsta verklighetsunderlag, utan ett lämpligt politiskt klimat och med även de kristliga demokraterna besegrade och arméns enhet för ögonblicket förlorad, kunde de inte öppet och effektivt motsätta sig att UP kom i regeringsställning.

11. Den skilda politiska och sociala sammansättningen inom UP och frånvaron av militärmakt på dess sida, gör vägen till regeringsmakten svår eftersom UP baserar sin rätt att regera på enbart den laglighet som valmajoriteten utgör och genom stödet av de organiserade massrörelserna, som inte är aktivt mobiliserade. Detta ställer UP inför två vägar att nå regeringsmakten; antingen genom att acceptera förhandlingar och påtryckningar, kompromisser och en bindning av den kommande regeringen, eller genom verklig mobilisering av massorna och därigenom det uttalade kravet på rätten att regera på egna villkor.

12. Vi ser tydligt hur det i Chile efter 4:e september finns ett tomrum vid makten, att varken regeringen, de kristliga demokraterna, armén eller UP har initiativet och kontrollen över situationen.

13. De härskande klassernas reträtt just nu får inte förväxlas med ett strategiskt nederlag. De har ännu kvar statsapparaten intakt, militärmaskineriet, byråkratin, den ekonomiska makten, den juridiska makten och imperialismens styrkor. Med allt detta bakom sig kommer de utan skrupler att försöka försvara sin makt och sin rikedom.

14. De härskande klasserna försöker sig för närvarande på olika strategier, allt från

högerextremistiska konspirationer till att spela ut sina sista lagliga trumfkort, som t.ex. valet i kongressens plenum. Vi tror att huvudstrategin kommer att vara att man låter Allende ta regeringsmakten, att snärja honom i härvan av juridiska svårigheter under ständigt hot om en militärkupp, och alltså hindra honom att genomföra UP-programmet och uppfylla massornas krav, och samtidigt framprovocera en nedgång inom industri- och livsmedelsproduktionen, så att inflationen och arbetslösheten ökar, och därefter störta honom för att "rädda vårt land från kaos", när han redan har förlorat sin prestige hos massorna. Allt detta ger de borgerliga och imperialisterna den ytterligare fördelen att i Latinamerika historiskt "omöjliggöra" vänsterns väg.

15. Man kan inte bortse från möjligheten av en öppen konfrontation före den 4:e november eller en radikalisering av UP-regimen inför den reaktionära motoffensiven, som tvingar UP att stödja sig på massrörelserna och styr den i riktning mot klasskamp av historisk betydelse.

Vår politik

Att framlägga en politik för en osäker och odefinierad situation som den närvarande, kan inte ges karaktären av att vi uppträder som siare eller orakel på politikens område. Många grundläggande frågor är ännu obesvarade, andra lämnar utrymme för en analys och ett par mindre frågor har redan förvandlats i kända fakta. UP är ännu inte i regeringsställning och UP-regeringens exakta sammansättning är okänd, inte heller vet vi vad dess första åtgärder kommer att vara eller, vilket ligger närmare i tiden, dess svar till de kristliga demokraterna.

Händelseutvecklingen kommer att besvara frågorna och endast då kommer det att krävas en mera klar och bestämd politik. Just nu gäller det att bedöma den förefintliga situationen i allmänna termer; urskilja de olika faktorer som är närvarande i sammanhanget och huvudkrafterna, och därifrån övergå till att förstå utvecklingen, vad som bestämmer den, och uttala sig om det som är känt, veta de olika riktningar som händelseutvecklingen kan styra in på. Vidare: klargöra de troligaste utvecklingstendenserna och föra fram de synpunkter som sammanfaller med vår politik och bekämpa de synpunkter som skiljer sig från vår politik. Detta är vad vi nu ska försöka göra.

En politik för valsegerns erkännande och försvar

1. Vi anser, att det viktigaste, för att visa var vi står inför Allendes anhängare, är att som organisation och inom massfronterna erkänna Allende som president, vilket redan delvis har gjorts genom proklamationer; som vi ser det "har folket redan valt sin president". Samtidigt som vi gör så, måste vi klart säga ut att det är för UP-programmets skull, dvs. att arbetarna har tillkämpat sig rätten att göra de utländska företagen till chilenska, och att göra fabriker, jorden och bankerna till sina.

2. Vi måste lansera upprop till försvar för vänsterns valseger undan högerns intriger. Utpeka farorna, visa på högerns försök att förhindra Allendes presidentskap och att han genomför UP-programmet. Fastslå att det enda sättet att försvara Allende och säkerställa UP-programmet är genom massornas mobilisering i frontorganisationerna, och genom utformandet av en politisk strategi och teknisk och militär förberedelse för detta.

3. Ständigt klargöra att det inte ligger någon opportunist i vår hållning, att vi inte håller på med någon valkampanj, att vi stödjer massornas mobilisering i deras eget intresse och att vi arbetar för att försvara valsegern. Även ständigt förklara skillnaden mellan valmajoritet, vänsterregering och arbetarnas erövrande av makten.

4. Ta upp de paroller som Allende har lanserat (icke erkända av kommunistpartiet): "fabriker som saboterar produktionen kommer att ockuperas av arbetarna", "ockupera jorden och fabriker om inte vänsterns valseger blir erkänd", etc.

5. Att om "tomrummet vid makten" förlängs försöka bli de "bästa svärden" mot "gubbväldet"

i massornas ögon. Att om det inte öppet leder till en bild av ”kaos” eller ”provokation” i arbetarnas ögon, ta initiativet till kamp mot gubbväldet, antingen genom massornas mobilisering i fronterna eller på gatorna, eller genom direktaktioner som absolut måste framstå som ”sympatiska” och ”juste”.

Kampen mot kompromissvägen

1. Vi måste försöka förhindra en kompromiss mellan UP och de kristliga demokraterna, eftersom just det innehåller de objektiva faktorerna för ett försök att bromsa utvecklingen. Vi måste komma ihåg Freis förrådiska kopparpolitik, Salvador- och Puerto Montt-massakrerna, tortyren och de politiska fångarna och hans järnhårda, antifolkliga ståndpunkt mot mobiliseringen av arbetare, bönder, slumminnevånare och studenter; därför måste vi slå tillbaka de kristliga demokraterna.

2. Vi måste offentligt föra ut att de kristliga demokraterna förkastades av folket i september, att folket redan har valt sin president, att det inte finns något att förhandla om, att senatorer och deputerade inte ska vidta några åtgärder i den frågan. I kontakterna med andra politiska organisationer och inom massfronterna måste vi föra ut kampen mot kompromisserna, utan att därför slå ner på UP, utan försvara UP-programmet.

En politik för radikalisering och en fördjupad politisk utveckling

1. Vi måste kämpa för största möjliga deltagande av massorna i försvaret för valsegern, genom att föra fram en del allmänna massbaserade krav, t.ex. livslön på 1 miljon pesos, enhetslön för familjerna efter den högsta lönegränsen, prisstopp från och med första januari, etc....

2. Inom massfronterna ska vi slåss för etablerandet av plattformsprogram med krav på icke-inlösande av Corvi-skulder, rätten till tomtmark och bostad, rätten till jorden, rättvis lön och arbetarnas styre i produktionen, i bankerna och i de utländska företagen, privatundervisningens överförande till folkstyre, fritt tillträde till universitetet, rösträtt för armén, osv. Alltefter den politiska situationen kommer vi steg för steg att inrikta massorna på dessa krav.

3. Vi måste försöka stärka försvarsförmågan bland de fattigaste i samhället, som en garanti för utvecklingens revolutionära och socialistiska inriktning: genom möten och massuppstånd inom fronterna, genom tillkomsten av plattformsprogram med masskrav och därefter mobilisering med hjälp av flygblad och manifest, väggmålning och affischering, etc. Vi måste uppmana till bildandet av Försvarskommittéer för Valsegern, där vi försöker organisera arbetare, bönder, slumminnevånare och studenter under en klar politisk linje i förening med den övriga revolutionära vänstern och tillsammans med revolutionära delar av den traditionella vänstern. Med detta som utgångspunkt ska vi slå tillbaka högern, attackera de kristliga demokraterna och forma en användbar strategi för försvaret av valsegern på massnivå, etc.

4. Vi ska arbeta fram en politik gentemot armén, särskilt riktad till underofficerare, underbefäl och manskap, och vi ska föra fram deras löne-, bonus- och pensionskrav, deras krav på bostäder, kommunikation med högre officerare, rösträtt, etc., och vi ska bygga upp en politisk rekrytering och infiltration inom alla truppslag över hela landet.

5. Vi ska öppet deklarerera att valsegerns försvar ligger mera hos massorna än hos de befintliga organisationerna. Vi ska försöka flytta beslutsprocessen från La Moneda och kongresskorridorerna över till de mobiliserade massfronterna. Vi ska föra fram paroller som: ”Allende till La Moneda, folket till makten”, ”all makt åt arbetarna”, ”folket har redan röstat, åt helvete med parlamentet”, etc.

Nödvändiga preciseringar av vår politik

1. Även om vi erkänner UP-regeringen, arbetar och förbereder dess försvar och driver på genomförandet av dess program, kommer vi inte att inkorporera oss officiellt och formellt i regeringen medan splittringen angående regeringens sammansättning, dess konkreta politiska linje, m.m. står som ouppklarat. Men om UP radikaliseras, mobiliserar massorna och ger sig i kast med den reaktionära motoffensiven, kommer vi att ändra vår politiska hållning. Om UP däremot kompromissar med de kristliga demokraterna i grundläggande frågor och låter sig bindas och inte genomför programmet, kommer vi att hålla fast vid vårt politiska oberoende och stödja de positiva åtgärderna och bekämpa de bakåtsträvande, och kräva att de frågor som undviks tas upp.
2. Även om vi arbetar i UP-kommittéerna, som genom sin sammansättning och sitt handlande driver på i den rätta riktningen, kommer vi inte officiellt att ingå i UP medan krafter som det radikala partiet inte är erkända till sin fulla politiska och administrativa betydelse i regeringen. Vi kommer att uppmana till upprättandet av försvarskommittéer för valsegern inom massfronterna, där arbetarna och de revolutionära ska ingå.
3. Vi ska försöka bredda kontakten med de revolutionära organisationerna och med de revolutionära delarna av den traditionella vänstern. Vi ska behålla våra relationer med socialistpartiet.
4. Vi ska behålla vår politisk-militära, underjordiska och decentraliserade karaktär, så länge det kapitalistiska systemet kvarstår och arbetarna ännu inte har erövrat makten. Vi ska försöka att ytterligare utveckla våra möjligheter att handla direkt, så länge en möjlighet av konfrontation kvarstår. Vi ska försöka utveckla och organisera former för strategi i kampen på gatorna eller inom massorna när de sätter sig i rörelse.
5. Av ovannämnda skäl fortsätter våra aktioner att vara möjliga kampformer. Vi måste kunna beräkna deras genomslagskraft, deras innehåll och rätta tidpunkter för att inte ge de borgerliga och imperialisterna för mycket att "tugga på", samtidigt som vi värnar om organisationens överlevande, utveckling och politiska existens i Chile. Troligen kommer på kort sikt de första aktionerna att riktas mot högerextremisternas konspirationer.
6. Om UP ger de politiska fångarna amnesti, ska detta accepteras, eftersom deras brott bara består i kamp mot detta samhällssystems stölder och de är oskyldiga till brott mot arbetarklassen. Om dessutom UP på eget initiativ ger amnesti åt dem som är eftersökta idag, accepterar vi även detta, begreppet "illegal" har inget att göra med revolutionärens vilja, det är regeringarna som skapar förföljelsen. Vår underjordiska verksamhet är en annan sak och våra säkerhetsmått medan statens beväpnade maktapparat inte de facto är i arbetarnas händer, medan arbetarna ännu inte har erövrat makten och det alltså finns en konfrontationsmöjlighet, kommer den underjordiska verksamheten fortfarande att vara nödvändig på olika sätt, och den kan genomföras utan onödiga överdrifter och alltefter de konkreta omständigheterna som verkligen ser.
7. I massfronterna ska vi sprida en politik för erkännande och försvar av valsegern och föra fram plattformsprogram med precisa krav och stödja den massmobilisering som fronterna naturligt utgör. Troligen kommer vi bara att driva på massmobiliseringar för större krav vid konfrontationstillfällena, och efter den 4:e november i enlighet med händelseutvecklingen.

Målsättningen (bara i stort)

1. Att som organisation utfärda deklARATIONER och sprida vår politik på massnivå, huvudsakligen rörande valsegerns erkännande och försvar, och därvid skilja mellan folkmajoritet, vänsterregering och arbetarnas erövrande av makten.
2. Utveckla samarbetet med revolutionära organisationer och med revolutionära delar av den

traditionella vänstern på den nationella, regionala och lokala nivån och i synnerhet inom massfronterna, med målet att genomföra den tidigare föreslagna politiken.

3. Fortsätta, fördjupa och korrigera det arbete för ett försvar av vänsterns seger som fastställts före valet (diskussion av den nuvarande politiska situationen, de organiska kontakterna på nationell och regional nivå, AGP-instruktion, aktionsinstruktion, utvecklande av egna vapenarsenaler, vapenanskaffning, stärkande av svaga eller nystartade GPM, kontroll av arbetets utveckling inom övriga GPM och kommittéer och arbete inom armén).

4. Utöka vår propagandakapacitet (tidningar, manifest, offentliga dokument, silkscreen, affischer, väggmålning, distribution av propaganda- och tryckmaterial, etc). Offentliggörande av den officiella deklARATIONEN från 15:e september, av interna dokument, av detta manifest riktat till folket, samt ett dokument i form av ett officiellt program (under arbete).

5. Studier till aktioner av ovannämnda slag (försvar, distribution, politik).

6. Deltagande i UP-kommittéer av ovannämnda slag och organisering av försvarskommittéer för valsegerns försvar inom massfronterna.

7. Offentligt utarbetande av krav som redan har lanserats, samt föra fram plattformsprogram för masskraven.

8. Studier och spridning av UP-programmet. Studier och spridning av vårt program.

9. Deltagande i UPs massmobilisering till försvar av valsegern.

10. Kongressarbete.

24 september 1970

Secretariado Nacional

Tal av president Allende på Nationalstadion

Chile formar sitt eget öde

”Folket sade: Vi skall segra och vi segrade.

Här har vi samlats idag, kamrater, för att högtidlighålla inledningen till vår triumf.

Men vi segrar inte ensamma.

Tillsammans med oss segrar idag O’Higgins¹, som gav oss vårt politiska oberoende.

Tillsammans med oss segrar idag Manuel Rodríguez², frihetshjälten som föll offer för dem som sätter sin klassegoism framför samhällets utveckling.

Tillsammans med oss segrar idag Balmaceda³, föregångare i kampen mot det utländska kapitalet.

Tillsammans med oss segrar idag Recabarren⁴ och de organiserade arbetarna.

Tillsammans med oss segrar idag offren från José María Carol, fallna för att ha krävt människovärdiga levnadsförhållanden.

Tillsammans med oss segrar idag de döda från El Salvador och Puerto Montt, tragedier som bär vittnesmål om varför och för vad vi kommit till makten.

¹ Det oberoende Chiles första president, ledare för kampen mot det spanska väldet.

² Gerilla-ledare och hjälte under frihetskriget, mördad.

³ President 1886-1891.

⁴ Den chilenska arbetarrörelsens fader.

Segern tillhör arbetarna.

Den tillhör folket, som under ett och ett halvt sekel av nominellt oberoende sugits ut av en härskande klass vilken varit oförmögen att säkra en reell utveckling för landet och i praktiken inte heller varit införstådd med en sådan.

Sanningen bakom existensen och fortlevnaden av efterblivenheten, okunnigheten och hungern bland tredje världens folk är, som vi alla nu vet, att denna är lönsam för några få privilegierade.

Men stunden att säga nej har slutligen kommit. Nej till den ekonomiska utsugningen.

Nej till den sociala ojämlikheten.

Nej till det politiska förtrycket.

Idag samlas vi här för att, tillsammans med vår historias hjältar, fira vår seger, Chiles seger. Folket, som slutligen bildar regering, övertar ledningen av landets öden. Revolutionen har inletts.

Men vilket är det land vi ärver?

Förlåt mig, kamrater, att jag denna glädjekväll och inför alla de utländska delegationer som hedrar oss med sin närvaro uppehåller mig vid smärtsamma teman. Det är emellertid vår plikt och vår rätt att avslöja folkets lidanden. Som den peruanske presidenten, general Velasco Alvarado, sade:

'En av revolutionens stora uppgifter är att en gång för alla bryta den cirkel av villfarelser som fått oss att leva med ryggen åt verkligheten.'

Vi, de underutvecklade nationerna, var kolonier inom den agrar-merkantila civilisationen.

Vi är nykoloniala nationer inom den industri-urbana civilisationen.

Och inom den nya civilisation som växer fram hotar vårt beroende att bestå.

Vi har varit utsugna nationer. Nationer, vars enda existensberättigande varit de bidrag de haft att ge till metropolens utveckling.

Och vad är orsaken till vår efterblivenhet?

Vem är ansvarig för den underutveckling som varit vår ständiga arvedel?

Efter många förvillelser har folket förstått.

Genom våra egna erfarenheter har vi kommit till insikt om att de grundläggande orsakerna finns i systemet.

I detta kapitalistiska system som på det inre planet ställer de behövande massorna mot en minoritet av rika, och på det internationella planet ställer de mäktiga folken mot de fattiga, och låter majoriteten bekosta minoritetens utveckling.

Det samhälle vi ärver är ett samhälle snedvridet av sociala orättvisor.

Ett samhälle delat i antagonistiska klasser av utsugare och utsugna.

Ett samhälle där våldet finns inbyggt i själva institutionerna. Det samhälle vi ärver är ett samhälle där bristen på arbete tvingar allt flera medborgare in i ofrivillig arbetslöshet och snabbt får de marginaliserade massorna att svälla. Detta är inte ett överbefolkningsfenomen, som några hävdar, utan ett uttryck för den kapitalistiska ordningens oförmåga att garantera alla den elementära rätten till arbete.

Det samhälle vi ärver är ett samhälle där inflationen för var månad tar en allt större del av arbetarnas miserabla löner och reducerar pensionerna till så gott som ingenting.

Det kommer att kosta möda att läka dessa sår, men vi är säkra på att lyckas, då regeringens ekonomiska politik från denna stund kommer att styras av folkets intressen.

Det samhälle vi ärver är likaså ett beroende samhälle, där de flesta basrikedomar sålts ut av de härskande klasserna, imperialisternas handgångna. Ett ekonomiskt, teknologiskt, kulturellt och politiskt beroende samhälle.

Det samhälle vi ärver är ett samhälle som fått se alla sina försök till autonom utveckling gå om intet. Ett segregerat samhälle, där man förvägrar majoriteten rätten till arbete, utbildning, hälsa, avkoppling, ja, till och med hoppet om en bättre framtid.

Mot dessa förhållanden har det chilenska folket rest sig. Vår seger växte fram ur övertygelsen att endast en autentiskt revolutionär regering skulle kunna bryta de härskande klassernas envælde och samtidigt mobilisera alla chilener i byggandet av det Arbetande Folkets Republik.

Detta är den stora uppgift som historien gett oss. För att lyckas måste vi stå eniga. Endast så kan vi bryta underutvecklingen och bygga det nya samhället.

Detta är ett stort historiskt ögonblick: stunden för den stora omformningen av Chiles politiska institutioner. Det ögonblick då de partier och rörelser som för de mest eftersatta sociala sektorernas talan tar makten.

Om vi hejdar oss ett ögonblick för att se tillbaka på vår historia, kan vi chilener vara stolta över att alltid ha lyckats hävda den politiska vägen framför våldets. Detta är en ädel tradition; det är en omistlig seger. Under vår ständiga kamp för befrielse, för jämlikhet och rättvisa, har vi alltid föredragit att lösa de sociala konflikterna genom övertalning, genom politiskt agerande.

Vi har alltid tagit avstånd från krigen mellan bröder, dock utan att någonsin avstå från att hävda folkets rättigheter. Vårt vapen säger: 'Genom förnuft eller genom våld.'

Men det sätter förnuftet främst.

Denna samhällsfred, denna kontinuitet i den politiska processen är inte följd av någon slump. Den är ett resultat av vår socio-ekonomiska struktur, av ett mycket speciellt förhållande mellan de olika sociala krafterna.

Redan under vårt tidigaste oberoende kunde Chile genom det chilenska folkets beslutsamhet och dess ledares duglighet undvika inbördeskrig.

1845 skrev Francisco Antonio Pinto till general San Martín: 'Det tycks mig som om vi kommer att kunna lösa problemet med att vara republikaner och samtidigt fortsätta att tala spanska.' Ända sedan denna tid har republikens institutionella stabilitet varit större än hos de flesta europeiska såväl som latinamerikanska stater.

Denna republikanska och demokratiska anda är en del av vår nationella karaktär, genomsyrar det chilenska folkets kollektiva medvetande.

Respekten och toleransen inför andra är ett av de mest karaktäristiska dragen i vårt kulturarv.

Och när det inom ramen för denna konstitutionella kontinuitet och de fundamentala politiska normerna uppstår klassmotsättningar och klassantagonism, sker detta på ett specifikt politiskt sätt. Vårt folk har aldrig brutit denna historiska linje.

De få institutionella brytningarna har alltid varit verk av de härskande klasserna. Det är alltid de mäktiga som utlöst våldet, gjutit chilenska medborgares blod och brutit landets normala utveckling.

Emellertid har det organiserade folket genom sin oavbrutna kamp lyckats framtvinga erkännandet av de fundamentala samhälleliga rättigheterna, allmänna som individuella.

Det är denna specifika institutionella evolution som gjort det möjligt för folket att nu överta ledningen av landet.

I sin kamp för att övervinna det kapitalistiska systemet har massorna nu nått den punkt där de tillsatt posten som republikens president. De har nått hit genom sin enhet och stödda på våra traditioner, respekten inför demokratiska värden och majoritetens vilja.

Utan att frånga sina revolutionära målsättningar har de folkliga styrkorna vetat att anpassa sitt agerande till det chilenska samhällets konkreta strukturer och betraktat bakslag och framgångar, inte som definitiva nederlag eller segrar, utan som etapper på den långa och hårda vägen mot befrielse.

Utan föregångare i världen har Chile just gett prov på en politisk utveckling som gjort det möjligt för en antikapitalistisk rörelse att överta makten genom det fria utövandet av de medborgerliga rättigheterna.

Man övertar makten för att påbörja uppbyggnaden av ett nytt samhälle, ett mänskligare. De slutgiltiga målen är de ekonomiska aktiviteternas rationalisering, den progressiva socialiseringen av produktionsmedlen och klassernas övervinnande.

Som socialister är vi ur doktrinär teoretisk synpunkt mycket väl medvetna om vilka de styrkor är som skall fungera som den historiska omvandlingens agenter. Och personligen känner jag, för att direkt citera Engels, väl till att:

'Man kan tänka sig en fredlig utveckling från det gamla samhället mot det nya i de länder där den folkliga representationen till sig koncentrerar all makt, där den, i enlighet med konstitutionen, kan företa sig vad den önskar från det ögonblick den bakom sig har nationens majoritet.'

Och detta är vårt Chile. Här besannas slutligen Engels förutsägelse.

Emellertid är det viktigt att minnas att demokratin i vårt land under de sjuttio dagar som följt på valen genomgått sin svåraste kris någonsin. Trots en följd av dramatiska händelser har vi förblivit våra traditioner trogna; konfrontationen har följt de politiska vägarna.

Det kristligt-demokratiska partiet har varit medvetet om ögonblickets historiska betydelse och insett sina förpliktelser, något som förtjänar att framhållas.

Chile börjar sin marsch mot socialismen utan att ha upplevt något inbördeskrig. Och i all sin storhet bestämmer detta faktum den väg denna regering kommer att följa i sitt förnyelseverk.

Folkets vilja legitimerar oss i vår uppgift. Min regering kommer att besvara detta förtroende genom att reellt och konkret följa vårt lands demokratiska tradition.

Men under dessa sjuttio avgörande dagar har Chile och världen varit vittnen till uttalade försök att förrädiskt sabotera de folkliga styrkornas seger och undergräva den konstitutionella andan.

Jag är personligen övertygad om att en soldats — överbefälhavarens för armén, general René Schneider — hjältemodiga offer, varit den oförutsedda händelse som räddat landet undan ett inbördeskrig.

Tillåt mig att vid detta högtidliga tillfälle i hans person ge vårt folks erkänsla åt de väpnade styrkorna och karabinjär-kåren, vilka förblivit de de konstitutionella normerna och lagens bokstav trogna.

Mordet på general Schneider var ett desperat vansinnesdåd. Det utfördes på uppdrag av de minoriteter som från kolonialtiden bär ansvaret för utsugningen av vårt folk och utförsäljningen av våra naturrikedomar till det utländska kapitalet. För att behålla sina privilegier tvekade dessa inte inför att störta landet i inbördeskrig.

De misslyckades i sina antipatriotiska anslag. De misslyckades på grund av de demokratiska institutionernas soliditet, på grund av folkets resoluta ingripande.

Den folkliga makten slog tillbaka attentaten mot dess legitima seger.

Men vad är den folkliga makten?

Folklig makt innebär att vi fråntar de härskande klasserna deras vitala stödjepunkter, raserar grunderna för det exploaterande systemet.

Vi kommer att nationalisera monopolen, vilka lägger kontrollen över vår ekonomi i händerna på ett dussintal familjer.

Vi kommer att omorganisera det skattesystem som står i kapitalets tjänst och alltid vilat hårdare på de fattiga än de rika.

Vi kommer att nationalisera kreditväsendet för att ställa det i folkets och den nationella utvecklingens tjänst.

Vi kommer att avskaffa storgodset, vilket fortfarande dömer tusentals bönder till underkastelse och misär, och genomföra en reell jordreform.

Vi kommer att sätta stopp för avnationaliseringsprocessen inom industrin.

Vi kommer att till Chile återställa dess naturrikedomar, till folket återlämna de stora koppar-, järn-, kol- och salpetergruvorna.

Att uppnå detta ligger inom räckhåll för oss, för dem som med sitt arbete förtjänar sitt bröd och idag innehar makten.

Men vi kan inte slå oss till ro med att som åskådare betrakta de förändringar som sker i vårt land; vi chilener måste vara huvudrollsinnehavare i omformningen av vårt samhälle.

Det är viktigt att var och en av oss delar känslan av kollektivt ansvar.

Det är en central uppgift för den folkliga regeringen att skapa en rättvis stat, i stånd att ge maximala möjligheter till alla chilenska medborgare.

Jag vet att ordet 'stat' kan inge vissa farhågor.

Var inte rädda för ordet stat, eftersom inom staten, inom den folkliga regeringen, finns ni, finns vi alla.

Man har talat mycket om folklig medverkan och medinflytande. Det här är stunden då detta blir verklighet. Varje chilensk medborgare, oavsett ålder, har en funktion att fylla. Ingen stat har medel att tillgodose sina undersåtars strävanden, om inte dessa först kommer till medvetande om att vid sidan av rättigheterna även finns skyldigheter och att segern har större värde när den kommer av den egna ansträngningen.

Genom den stigande medvetenhetsgraden hos folket uppstår spontant det frivilliga arbetet, vilket redan föreslagits av ungdomen.

Just vid detta tillfälle vill jag speciellt vända mig till ungdomen:

Som upprorisk student i det förflutna skall jag inte vara den att kritisera er otålighet, men jag har skyldighet att be er reflektera noga.

Ni befinner er i en ålder då fysisk styrka och intellektuell vigör möjliggör snart sagt varje företag.

Ni har därför ett ansvar, en skyldighet att bidra till nationens utveckling; att verka som denna utvecklings pådrivare. Låt era önskningar bli till arbete.

Omsätt era impulser och idéer i konkret handling.

Tusen och åter tusen ungdomar krävde en plats i den sociala kampen. Nu har de det. Ögonblicket för alla unga att inlemmas har kommit.

Till er som fortfarande står utanför denna process säger jag: kom, ni behövs alla vid byggandet av det nya samhället.

Vilken väg kommer vi att välja för att bekämpa underutvecklingen?

Vår väg kommer att bli den som sanktionerats av folket i allmänna val, den väg som finns nedskrivna i den Folkliga Enhetsfrontens program.

Vägen till socialism i frihet.

Pluralism och frihet.

Chile äger och förenar de förutsättningar som, utnyttjade med försiktighet och flexibilitet, kommer att tillåta den fredliga övergången från efterblivenhet och beroende till utveckling och autonomi via socialism.

Den Folkliga Enhetsfronten är exponenten för denna verklighet. Marxismens teoretiker har aldrig gjort gällande att övergången till socialismen alltid skulle kräva ett monolitiskt parti eller en enpartiregim.

Det är specifika samhälleliga och historiska omständigheter som kan nödvändiggöra detta.

I Chile existerar en situation som möjliggör en radikal omvandling av det politiska systemet inom den pluralistiska ramen.

Detta är vårt historiska arv. Det är samtidigt löftet inför framtiden. Det beror på oss om samhällsomvandlingen skall bli verklighet.

Detta avgörande faktum utgör en utmaning till alla chilenska medborgare att, oberoende av ideologisk inriktning, lämna sitt bidrag till vårt fosterlands självständiga utveckling.

Vår väg kommer att vara frihetens väg.

Socialismen kommer att byggas i frihet, genom folkets medvetna och organiserade kamp.

Den nya ekonomi vi kommer att skapa har som målsättning att återföra landets resurser i folkets ägo. Monopolen kommer att exproprieras, medan de små och medelstora företagen kommer att kunna räkna på statens stöd och medverkan för att säkra sin fortsatta verksamhet.

Arbetarna, tjänstemännen, teknikerna och de intellektuella kommer att inneha den ekonomiska såväl som den politiska ledningen av landet.

Bara genom att gå vidare på denna väg av grundläggande förändringar inom det ekonomiska och politiska systemet kan vi förverkliga de ideal som styr vårt handlande.

— att skapa ett samhälle där människorna kan tillfredsställa sina materiella och andliga behov utan att exploatera andra.

— att skapa ett samhälle som garanterar alla trygghet, frihet och hopp inför framtiden.

— att skapa ett samhälle som är i stånd att utvecklas såväl ekonomiskt, tekniskt, som kulturellt.

— att skapa ett samhälle i stånd till fredlig samlevnad med alla folk: med utvecklade nationer, vars erfarenheter kan bli till stor nytta för vår egen utveckling och frigörelse; med de beroende nationerna, vilka vi vill skänka vår solidaritet som bröder.

Vår internationella politik kommer liksom tidigare att baseras på respekten inför fritt ingångna internationella överenskommelser, nationernas självbestämmanderätt och icke-inblandning.

Vi kommer att arbeta för stärkandet av freden och den fredliga samlevnaden mellan folken, för varje folks rätt att välja sin egen väg till utveckling.

Chile, som respekterar nationernas självbestämmanderätt och praktiserar icke-inblandning, är i sin rätt att kräva ett likvärdigt bemötande från varje annan regering. Chiles folk erkänner inga andra herrar än sig självt. Folkfrontsregeringen kommer utan minsta vacklan att försvara det chilenska folkets rätt att självt styra sin utveckling.

Jag vill framföra en speciell hälsning till alla de officiella delegationer som hedrar oss med sin närvaro.

Jag vill likaledes hälsa delegationerna från länder med vilka vi ännu inte har diplomatiska förbindelser. Chile kommer att göra er rättvisa genom att erkänna era regeringar.

Samman med oss finns även representanter för arbetarorganisationer från hela världen, intellektuella och konstnärer med internationellt rykte, vilka velat solidarisera sig med Chiles folk och tillsammans med oss fira den seger som, även om den är vår, upplevs som en personlig seger för alla dem som kämpar för frihet och mänsklig värdighet.

Till alla dem som befinner sig här, ambassadörer, konstnärer, arbetare, intellektuella, soldater, räcker Chile en vänskapens hand.

Ärade gäster, ni som med egna öden sett den misär i vilken många av våra landsmän lever.

Ni som besökt våra slumområden och varit i tillfälle att se till vilken mänsklig nivå liv kan degraderas, i ett land som är bördigt och potentiellt rikt.

Ni som tagit del av den Folkliga Enhetsfrontens program. Till er riktar jag en begäran:

För med er hem till era länder denna bild av Chile som det är idag, tillsammans med utkastet till morgondagens Chile, det Chile folket självt kommer att skapa.

Säg att historien här tagit en ny vändning. Att ett helt folk tagit sitt öde i sina egna händer, för att på demokratisk väg gå vidare mot socialismen.”